DJELA SV. TEREZIJE OD ISUSA

SVEZAK II.

PUT SAVRŠENOSTI

DUŠEVNI GRAD ILI STANOVI

MISLI O LJUBAVI BOŽJOJ

VAPAJI DUŠE K BOGU

PREVEO D R. FRAN BINIČKI

ZAGREB 1933

Nrus. 3956

Ordinarictus A. Diozcesis Zagrebiensis

Nihil obstat.

KREŠIMIR PEĆNJAK
censor.

Imprimatur.

Dr. DOM. PREMUŠ, *m. pr.*

Eppus Aux. Vicarius gen.

Zagrebiae, 13. VI 1933

TISKARA BRAĆA KRALJ ZAGREB

PUT SAVRŠENOSTI

UVOD

1. *Sv. Terezija bijaše opisala svoj život, a u tome spisu također opširno rasprela o raznim vrstima molitve. No njezine kćeri ne mogoše dobiti u ruke toga divotnog djela. Znajući, kakvo blago skriva njihova sveta Majka, navališe redovnice, a zapovjedi i ispovjednik, dominikovac o. Dominik Banez, neka Svetica pokaže put k savršenosti. I Majka Terezija oko 1565. napisa Put savršenosti — Camino de perfeccion u 76 kratkih poglavlja. Izvornik je u Eskorialu. Izdao ga je prvi put De la Fuente 1861. Kasnije napisa Svetica to djelo iznovice i promijeni ga u mnogo čemu. Obuhvata 43 poglavlja razmjerno duža nego u prvoj obradbi. Izvornik je u samostanu karmelskom u Valjadolidu, a pregledani prijepis u Toledu. Ovo je djelo tiskano 1583. Prema Svetičinoj su bilješci u toledskom rukopisu salivene IV. i V. glava u jednu. Zato u svim tiskanim izdanjima ima Put savršenosti samo 42 glave. Bilo bi suvišno isticati sve ljepote ovoga razmjerno malenog, ali divnog djela. Ko ga pomno pročita, opazit će sam. A ko posluša sv. Tereziju i pođe putem, što ga ona pokazuje, napit će se žive vode i doprijeti do sjajnog vrhunca savršenosti. To želimo svakoj hrvatskoj duši.*

2. *U Sevilji se u ženskom karmelskom samostanu čuva rukopis djela, što ga je po zapovijedi o. Jeronima Graciana Svetica počela pisali na blagdan presv. Trojstva 2. lipnja 1577. u Toledu, a svršila ga je u Avili uoči sv. Andrije 29. studenoga To je Duševni (ili unutarnji) grad ili Stanovi — Castillo interior o las Moradas. Općeno se drži, da je to ne samo najbolje djelo sv. Terezije, nego i jedan od najdragocjenijih dragulja katoličke knjige, remek djelo mističkog bogoslovlja. Druge je spise Svetica napisala nasumce, bez pravoga rasporeda. Za Duševni grad drže, da je sam Bog nadahnuo Svetici naslov, raspored i misli. Majka Ana od sv. Franje izjavi prigodom beatifikacije sv. Terezije, da je jednom zatekla Sveticu, gdje piše Stanove. Ona joj prozbori: »Sjedite časak, kćerko, dok napišem, što me je Gospodin naučio«:. Svetica je svoje djelo nazvala Gradom, jer ispoređuje našu dušu s gradom ili tvrđom od alema ili jasnog stakla. U gradu je kao i u nebu više stanova, a usred duše stanuje sam Bog. Naučiteljica vodi štioca kroz sedam stanova, u koje ulazi duša putem molitve od najnižega stupnja do jedinstva s Bogom. Ko radi ono, što je jedino potrebno, ko hoće da dušu svoju posveti i spasi, neka čita i razmišlja divne misli, što ih je Svetica nanizala u ovom Duševnom gradu.*

3. *Ne zna se stalno, kad je mistička naučiteljica napisala Misli o ljubavi Božjoj — Conceptos del amor de Dios. Neki misle 1567., drugi 1577. Naslov ne potječe od sv. Terezije. Ni djelo nije sačuvano potpuno. Jedan je ispovjednik naložio Svetici, da spis spali. Međutim je neka redovnica u Albi bila prepisala ovaj dio, što nam je sačuvan. Djelo je vrlo srodno Duhovnom gradu. Svetica najprije ističe, kako treba s počitanjem čitati svete knjige. Spomenuvši razne vrsti mira, nesavršene ljubavi i varave molitve, govori o pravom miru i ljubavi, što potječe iz molitve mira i sjedinjenja kao i u posljednjim Stanovima. Niko nije bio podesniji, da protumači Pjesmu nad pjesmama, nego Svetica, koju je Zaručnik u svojoj vinari napajao najbiranijim vinom.*

4. *Vapaji (Las Exclamaciones) su poznati već hrvatskim štiocima. Preveo ih je u »Duhovnom Životu«. (1929.-1930.) vlč. o. S. Lebedina. Vapaji su strjelovite molitve, uzdasi, pjesme u prozi, što ih je Svetica (1569.) izvijala iz svoga raspaljenog srca nakon sv. pričesti. Slični se klicaji mogu naći samo u poslanicama sv. Pavla i u Soliloquia sv. Augustina. Ko ih čita prije sv. pričesti i nakon nje, vidjet će u njima živi oganj ljubavi.*

Dr. F. B.

KNJIGA PROZVANA PUT SAVRŠENOSTI, KOJU JE NAPISALA TEREZIJA OD ISUSA, REDOVNICA REDA NAŠE GOSPE OD KARMELA, NAMIJENJENA JE BOSONOGIM REDOVNICAMA NAŠE GOSPE KARMELSKE PRVOGA PRAVILA.[1]

GLAVNI SADRŽAJ OVE KNJIGE

IHS.

Ova knjiga radi o uputama i savjetima, što ih Terezija od Isusa daje redovničkim sestrama i svojim kćerima samostana, što ih je s pomoću Našega Gospodina i slavne Djevice Majke Božje, naše Gospe, osnovala po prvom Pravilu Naše Gospe od Karmela. Osobito je upravlja sestrama Samostana sv. Josipa Avilskoga, koji je bio prvi, gdje je bila starješica, kad je napisala ovu knjigu.[2]

IZJAVA.

U svemu, što reknem u ovoj knjizi, podlažem se onome, što drži majka Sveta Crkva Rimska, pa ako bi što bilo tome protivno, stoga je, što ne razumijem. A zato učene ljude, koji je budu pregledali, molim za ljubav Našega Gospodina, neka posve osobito paze i isprave, bude li u tom kakva pogreška, pa i mnogo drugih, što ih bude u drugim stvarima. Bude li što dobra, neka bude na slavu i čast Božju i na službu presvete Majke, Zaštitnice i Gospođe naše, koje redovničku odjeću nosim, sve ako sam je veoma nedostojna.[3]

[1] Ovaj je naslov napisala Svetica na prvom listu valjadolitskoga svojeručnog pisma (autografa), što ga ovdje navodimo.

[2] Ovi reci pisma Sv. Terezije stoje na prvom listu svojeručnog pisma. Upravo ovdje napisa o. Dominik Banjez (Bañez) svojom rukom i pismom: Vidjeh ovu knjigu, pa kako mi se čini, napisano je na početku i potpisano mojim imenom.

[3] Svetica je tu izjavu za Put savršenosti, izdan 1583. u Evori, kazivala u pero G. Teutoniju iz Braganze. Sadržava ga rukopis bosonogih karmelaca u Toledu, što ga je napisala Ana od sv. Petra, koja je prepisala mnogo spisa sv. Terezije, da joj budu čitljiviji i ljepši.

PROSLOV

IHS.

1. Sadašnji mi moj ispovjednik o. presentat fra Dominik Banjez[1] Reda slavnoga sv. Dominika, bijaše dopustio, da napišem nešto o molitvi, jer je držao da mogu u tom uspjeti, budući da sam se družila sa mnogo duhovnih i svetih ljudi. Kad to čuše sestre ovoga samostana sv. Josipa, navališe na me s molbama, da im reknem štogod o molitvi. To me skloni, te ih poslušah. Mislila sam pritom, da će im radi velike ljubavi, kojom me ljube, možda biti ugodnije ono, što im ja kažem nesavršeno i u rđavu slogu, nego mnogo knjiga napisanih veoma dobro, što su ih napisali oni, koji su razumjeli predmet, o kojem ja pišem. A pouzdajem se u njihove molitve. Možda će mi Gospodin radi njih dati milost, da mogu reći štogod zgodno, što će koristiti načinu života, kojim se živi u ovoj kući. A ne pogodim li pravo, otac će presentat, koji će najprije ovu knjigu pregledati, ili ispraviti ili knjigu spaliti. Ja ne izgubih ništa tim, što poslušah ove službenice Božje. A one će vidjeti, što imam sama od sebe, kad mi ne pomaže Njegovo Veličanstvo.

2. Mislim pokazati nekoliko sredstava protiv nekih malih napasti, što ih pobuđuje đavo. A baš se možda ne mari za njih stoga, jer su tako malene. Govorit ću i o drugim stvarima, kako me ih već Gospodin nauči i kako mi padnu na um. Ne znajući sama, što ću govoriti, ne mogu unaprijed označiti stalnoga reda. Zato i držim, da je najbolje i ne ići zatim, jer je i onako posve nezgrapno, da se čega takva latim. Neka Gospodin pruži svoju ruku na sve, što radim, da bude po njegovoj svetoj volji. Jer su to vazda moje želje, premda su moja djela pogrešna, kao što sam i sama.

3. Znam, da mi ne manjka ni ljubavi ni želje, da doprinesem kolikogod mogu, te duše mojih sestara napreduju uvelike u službi Gospodnjoj. Ova ljubav, pa moje godine i iskustvo, što ga iskusih u nekoliko samostana, mogu pripomoći, te u malim stvarima pogodim bolje nego učeni ljudi, koji se bave drugim, zamašnijim poslovima, a usto su jaki muževi, te ne drže mnogo do stvari, koje se same po sebi čine neznatne. A ovako slabim bićima, kao što smo mi žene, može sve biti štetno. Ima mnogo đavolskih mudrolija protiv onih, što žive zatvorene, jer đavoli vide, da im treba novo oružje, eda im naude. Ja sam slaba, pa sam se znala i rđavo braniti. I zato sam željela, da se moje sestre opamete mojom štetom. Neću kazati ništa, što nisam iskusila na sebi ili na drugima, što sam ih 'promatrala.

4. Naložiše mi prije nekoliko dana, da napišem nekakav izvještaj o svojem životu. U njemu raspredoh nešto i o molitvi. Možda moj ispovjednik ne bude dao, da čitate ovaj izvještaj. Zato ću ovdje uvrstiti štošta od onoga, što je ondje rečeno. Dodat ću i drugo, što mi se inače učini nužnim. Neka mi Gospodin pruži svoju ruku, kao što sam ja molila, i neka sve udesi na svoju slavu. Amen.

[1] Precrtao je riječi fra Dominik Banjez po svoj prilici sam o. Banjez kao što je učinio i na kraju autografa.

GLAVA I.

Uzrok, koji me je sklonio, da u ovom samostanu uvedem ovakvu stegu.

1. U knjizi što je napisah,[1] uz druge razloge, koji me potakoše, da osnujem ovaj samostan, spomenuh i neke velike milosti, u kojima mi je On objavio, da će mu se u ovoj kući mnogo služiti. Ali isprvice nije bila moja nakana, da se izvana živi ovdje tako strogo i da se ne dopusti nikakav dohodak. Dapače sam željela, da samostan dobiva toliko, te ničim ne oskudijeva. Naprosto sam bila slaba i kukavna, premda me na to nije poticala moja lagodnost već neke dobre nakane.

2. U to vrijeme doznadoh za štetu i opustošenja, što luterovci prouzročiše u Francuskoj, i kako se sve više širi ta prenesrećna sljedba.[2] To me uvelike rastuži. I kanda nešto mogu ili jesam nešto, plakah pred Gospodinom moleći ga, neka ukloni toliko zlo. Mislila sam, da bih dala tisuću života za spas jedne jedine od mnogo duša, što su ondje ginule. A videći, da sam žena i slaba te ne mogu u službi Gospodnjoj činiti ono, što sam željela, sva je moja želja išla za tim, kao što želim i sada, da uz veliki broj neprijatelja Božjih ono malo prijatelja, što ih ima, budu zbilja dobri. Zato odlučih učiniti ono malo, što je stajalo do mene, to jest što mogu savršenije vršiti evanđeoske savjete te nastojati, da ovo malo sestara, što su ovdje potaknem, da rade isto tako. Pouzdah se u veliku dobrotu Boga, koji ne propušta nikad, već pomogne onome, ko odluči, da će za njega ostaviti sve. Budu li onakve, kakve sam ja slikala u svojim željama, bit će moje pogreške nemoćne među njihovim krepostima, pa bih i ja u čemu mogla ugoditi Gospodinu. A budemo li se sve bavile tim, da se molimo za one, koji su branitelji Crkve, za propovjednike i učenjake, koji je brane, tim bismo prema svojoj snazi pomagale ovome mome Gospodinu, kojega toliko progone oni, kojima je učinio toliko dobra. Da, čini se, da bi ga ti izdajice rado opet raspeti na križ i ne priuštiti mu mjesta, gdje bi naslonio glavu.[3]

3. O moj Otkupitelju, moje srce ne može na to misliti, da se uvelike ne ražalosti. Šta to rade danas kršćani? Ta moraju li te baš oni mučiti vazda, koji ti najviše duguju, kojima ti iskazuješ najveća dobročinstva, koje si izabrao za svoje prijatelje, među kojima boraviš i kojima se podaješ u sakramentima? Nisu li im dosta muke, što ih za njih podnio?

4. Zaista, Gospodine moj, ko se odluči od svijeta sada, ne čini mnogo. Ta kad su tako nevjerni prema Tebi, što da očekujemo mi od njih? Zaslužujemo li možda, da nama budu vjerniji? Možda smo im učinili veća dobročinstva, da nam sačuvaju prijateljstvo? Ta što mi, koji se dobrotom Gospodnjom nismo osvrabili onim kužnim svrabom, možemo očekivati još od onih, koji su već vražji? Svojim su rukama zaslužili tešku kaznu i svojim su požudama posijali vječni oganj. Pa neka ga i imaju ondje, premda mi puca srce gledajući, gdje propada toliko duša. Ali ne daj Bože tolikoga zla! Ni ja ne bih rado gledati, gdje ih danomice sve više gine.

5. O moje sestre u Kristu, pomozite mi se zato moliti Gospodinu, koji vas

---

[1] Govori o samostanu sv. Josipa Avilskoga. Vidi Život gl. XXXII.— XXXIV.

[2] Pokusi protestantske reforme u Francuskoj, suzbijani za vlade Franje I. i Henrika II. porastoše pogubno, kad je Svetica osnivala samostan sv. Josipa (1562.).

[3] Smjera na crkve, što su ih razorili hugenoti, u kojima se čuvao presveti Sakramenat.

je stoga združio ovdje. To je vaše zvanje, to mora biti vaš posao i želja, zato morate roniti svoje suze, za tim moraju ići vaše molitve. Ne smijemo se, moje sestre, laćati svjetovnih poslova pred Gospodinom. Smijem se, ali i žalostim, kad vidim, u kakvim nas stvarima salijeću, da ih preporučimo Bogu u molitvi. I za dohotke i za novac moramo moliti Njegovo Veličanstvo, i to za one osobe, za koje bih rado, da se molite Bogu, te sve to zgaze nogama. Imaju one osobe dobru nakanu, pa im napokon i udovoljavamo, jer vidimo njihovu pobožnost; premda ja držim, da me Bog u takvim stvarima neće nikad uslišati. Svijet je sav u plamenu. Da reknem tako, hoće iznovice da osude Krista, jer iznose tisuću krivih svjedočanstava. Hoće Njegovu Crkvu da sravne sa zemljom. A mi da tratimo vrijeme moleći za stvari, radi kojih bismo, kad bi ih Bog dopustio, možda bile krive, što je jedna duša manje došla u nebo? Ne, sestre moje, nije sada vrijeme, da s Bogom pregovaramo o neznatnim stvarima.

6. Zaista, kad se ne bih obzirala na ljudsku slabost, koja se tješi, da će joj pomoći u svakoj potrebi — a to bi i bilo, kad bismo što mogli — radovala bih se, kad bi se znalo, da to nisu stvari, za koje se treba tako revno moliti Bogu.[4]

[4] U Sv. Josipu dodaje u Putu savršenosti ekskorijalskom.

GLAVA II.

Raspreda, kako se moraju riješiti briga za tjelesne potrebe, te o dobru, što je u siromaštvu.

1. Ne mislite, sestre moje, da će vam ponestati hrane, ne budete li nastojale ugoditi svjetovnjacima, ja vas uvjeravam. I ne trsite se nikad, da se uzdržavate ljudskim hitrinama, inače ćete umrijeti od gladi, i to posve pravo. Uprite oči u svoga Zaručnika, On će vas prehranjivati. Bude li On zadovoljan, davat će vam hranu i oni, koji su nam najmanje skloni, pa sve i preko volje, kao što znate već iz iskustva. A sve da umrete od gladi radeći tako, blago redovnicama u samostanu sv. Josipa! Ne zaboravite toga za ljubav Gospodnju! Kad ste se odrekle dohodaka, odbacite i skrb za hranu, inače propadne sve. Oni, koji po volji Gospodnjoj imaju dohotke, neka se u ime Božje i skrbe za njih. To je posve pravo, jer im je to zvanje. Ali je za nas, sestre, ludost.

2. Meni se čini, da se staramo za tuđe dohotke, mislimo li na ono, što drugi uživaju. Ta radi naše brige ne mijenja drugi svoje misli i ne snalazi ga želja, da nam dade milostinju. Prepustite tu brigu Onome, koji može ganuti sve, jer je Gospodin nad posjedima i nad posjednicima. Na njegovu zapovijed dođosmo amo. Istinite su njegove riječi pa ne mogu prevariti. Prije će nestati neba i zemlje. Ne ostavimo mi njega, pa se ne bojte, da će vam čega ponestati. Ako li vam gdjekad i ponestane, bit će vam to na veće dobro. Tako su i sveci gubili život, kada su ih ubijali za Gospodina, pa su mučeništvom stjecali veću slavu. Bila bi dobra zamjena, kad bi se brzo sve svršilo i mi stale uživati trajno obilje.

3. Pazite, sestre, na ovo, kad ja umrem, jer puno stoji do toga, što vam eto ostavljam napismice. Dok ja budem živa, podsjećat ću vas na to, jer znam iz iskustva, da to uvelike koristi. Što manje imam, to sam bezbrižnija. A Gospodin znade, da se po mojem mišljenju više skrbim, kad imamo odviše, nego kad nam nedostaje. Ne znam, je li to stoga, što sam uvijek vidjela, da nam odmah daje Gospodin (što nam zatreba). Inače bismo varale svijet, kad bismo se izdavale za siromašne, a ne bismo bile siromašne duhom, van samo izvana. Da tako reknem, grizla bi me radi toga duša, pa bi mi se činilo, da bogate moljakamo milostinju. Sačuvao nas Bog od toga! Gdje se odviše brine da se daje milostinja, jednom, dva puta, pa eto ti običaja. Ili bi se moglo moliti i za ono, što ne treba, pa možda i od ljudi, koji su u većoj nevolji. A premda oni ne mogu ništa izgubiti nego dobiti (dajući milostinju), mi bismo izgubile. Bog nas sačuvao, moje kćeri! Kad bih znala, da će to biti, voljela bih, da imate dohotke.

4. Neka se dakle nikako ne bavi tim vaša misao. To molim od vas za ljubav Božju kao milostinju. A zamijeti li kad i najmanja među vama za takvo što u ovoj kući, neka zazove Njegovo Veličanstvo. Neka upozori starješicu i kaže joj u svoj poniznosti, da se vara. Da, vara se tako, da tim malo po malo propada pravo siromaštvo. Ufam se u Gospodina, da neće biti tako i da On neće ostaviti svojih službenica. I ako ovo, što mi naložiste da napišem, ne bi ni za što drugo koristilo, neka budi tu misao.

5. I vjerujte, moje kćeri, da mi je Gospodin na vašu korist dao, te malko poznajem koristi, što su u svetom siromaštvu. A koje okušaju, upoznat će, ako i neće možda koliko i ja; jer ne samo nisam bila siromašna duhom, premda sam

zavjetovala siromaštvo, van sam bila luda duhom. Siromaštvo je duhom dobro, koji u sebi obuhvata sva dobra svijeta. Ono je veliko gospodstvo. Kažem opet, gospodar je svim dobrima na svijetu onaj, kojemu nije stalo za njih ništa. Što je mene briga za kraljeve i gospodu, kad ne ištem njihovih dohodaka, niti gledam da im ugodim, kad se što desi, čim bih i najmanje radi njih obnemiljela Bogu? I što ja marim za njihove časti, kad sam jednom upoznala, u čemu je najveća čast siromaha, to jest, da je zaista siromašan?

6. Držim, da časti i novac idu vazda zajedno, pa ko ljubi časti, ne zazire ni od novca: a ko prezire novac, malo mari i za čast. Razumijte ovo dobro! Meni se čini, da težnja za čašću vazda vuče za sobom neko zanimanje za dohotke ili novac, jer se začudo malo časti u svijetu čovjek, koji je siromašan,[1] već ga ni za što ne drže, pa bio i dostojan časti sam po sebi. Pravo siromaštvo nosi sa sobom čast, da je take nema. Siromaštvo, kažem, što se izabere samo radi Boga. Ne treba ugađati nikome van samo Njemu. A posve je stalno, da čovjek ne trebajući nikoga ima mnogo prijatelja. Dobro sam to upoznala iz iskustva.

7. Toliko je već napisano o ovoj kreposti, da ne bih mogla ni razumjeti, a kamoli izreći. Zato i ne govorim više o njoj, da je hvaleći ne ponizim. Navela sam samo ono, što sam vidjela iz iskustva. Priznajem, da sam pritom bila tako opojena, te nisam toga dosada opazila. No kad je već rečeno, za ljubav Gospodnju (ako je ispravno, neka ostane. Esk.). Ta sveto je siromaštvo naš grb. Na početku su ga osnivajući nas Red naši sveti Oci toliko cijenili i vršili, te (kako mi reče onaj, koji to znade) nisu od jednoga dana ništa ostavljali za drugi. Ako dakle siromaštva izvana i ne vršimo tako savršeno, nastojmo ga barem obdržavati iznutra. Život traje dva sata, a nagrada je prevelika. A kad ne bi bilo nikakve, već da vršimo ono, što nas je svjetovao Gospodin, bila bi velika plaća, da nasljedujemo u čemu god Njegovo Veličanstvo.

8. Ovaj grb moraju nositi naše zastave, pa siromaštvo nastojmo obdržavati na svake ruke: u kući, u odijelu, u riječima, a još više u misli. A dok (sestre) budu tako radile, ne treba im se bojati, da će u ovoj kući pasti redovnička stega, s milošću Božjom, jer su, kako reče sv. Klara, veliki zidovi siromaštva. Tim je zidovima te zidovima poniznosti željela ona, kako reče, opasati svoje samostane. Pa zbilja, ako se uistinu drži siromaštvo, čestitost se i sve drugo mnogo bolje brani nego presjajnim zgradama. Neka se (sestre) toga čuvaju, molim ih za ljubav Božju i za njegovu krv. A mogu li mirne duše reći, želim, da se takva zgrada opet sruši onoga dana, kad je dovrše.

9. Čini se, moje kćeri, da je vrlo zlo podizati velike kuće od imetka siromaha. Ne daj Bože toga; već naša kuća neka bude siromašna i u svemu malena. Nalikujmo u čemu na svoga Kralja, koji nije imao druge kuće osim staje betlehemske, gdje se rodio, i križa, na kojem je umro. To su bile kuće, u kojima se moglo imati malo okrepe. Oni, što grade velike kuće, znat će, zašto; druge nakane nadmašuju svete. Ali je za trinaest siromašica dostatan kakavgod zakutak. Ako radi stroga zatvora (klauzure) imaju nešto polja s pustinjačkim kolibama, da se mogu tamo povući na molitvu, jer bi to koristilo za molitvu i za pobožnost, pa u ime Božje![2] Ali ni čuti o velikim i sjajnim zgradama i kući. Bože

---

[1] Ne kani Svetica reći, da siromasi nisu dobri i dostojni časti, nego da je rijetko dobivaju od drugih, već stoga, što obično preziru siromaštvo.

[2] Mnogo je željela sv. Terezija, da bude u vrtu ili u voćnjaku njezinih samostana

nas sačuvaj! Vazda se sjećajte, da će se sve to soriti na sudnji dan. A što mi znamo, hoće li brzo biti?

10. A nije dobro, da kuća trinaesterice siromašica (sestara) pada s velikom bukom; jer pravi siromasi ne smiju odviše bučiti, van se moraju držati tiho, da ih svijet sažaljuje. Kako li će se radovati, vide li koga, da se spasio od pakla milostinjom, koju im je dao! A to je sve moguće, jer ste uvelike obvezane (da se molite za duše)[3] neprestance, budući da vam daju hranu. Doduše hrana dolazi od Boga. No Gospodin ipak hoće, da budemo zahvalni onima, po kojima nam je daje. I nemojmo u tom biti nemarne. Već ne znam, o čemu počeh govoriti. Tako zastranih. Mislim, da je Gospodin htio tako, jer nisam mislila nikad pisati ovo, što rekoh ovdje. Neka nas Njegovo Veličanstvo vazda drži svojom rukom, da ne odustanemo od ovoga, što je rečeno.

---

osama, kamo bi se često povlačila, da se nasamo razgovara s Bogom.

[3] Da se molite za duše. Bez tili je riječi smisao nepotpun, a sadržane su u ekskorijalskom rukopisu.

GLAVA III.

Nastavlja ono, što je započela u prvoj glavi. Opominje sestre, neka se svagda mole Bogu, da pomogne onima, što rade za Crkvu. Završuje vapajem.

1. Vraćam se na ono glavno, za što nas je Gospodin sakupio u ovoj kući i radi čega svesrdice želim, da nešto budemo, eda ugodimo Njegovu Veličanstvu. Kad vidjeh tolika zla i opazih, da čovječje sile nisu dostatne te ugase onaj oganj (protestantskoga) krivovjerja, premda su kanili sakupiti vojsku, ne bi li oružanom snagom doskočili tolikome zlu, što se tako širi, činilo mi se, da je ovdje potrebno, kao i kad neprijatelji u vrijeme rata prodru u svu zemlju. Kad se vladar one zemlje osjeti pritisnutim, povuče se u grad, koji dade svojski utvrditi. Odatle kadikad navaljuje na protivnika. A budući da su u gradu sve po izbor bojovnici, mogu oni sami više učiniti nego mnogo vojnika, koji su strašivice. I mnogo puta se tako stječe pobjeda. A ne dobiju li pobjede, neće barem ni njih pobijediti. Među njima nema izdajice, pa ih ne mogu ni pridobiti, nego da bi gladom. No ovdje ne može biti takva glada, koji bi ih prisilio, da se predadu. Može ih prisiliti, da umru, ali ne da budu pobijeđeni.

2. Ali čemu rekoh ovo? Zato, moje sestre, da vidite, za što se moramo Bogu moliti, to jest, da iz ove tvrđice, u kojoj su dobri kršćani, nijedan ne uskoči k protivnicima; dalje, da Gospodin zapovjednike ove tvrđave ili grada, to jest propovjednike i bogoslovce, unapređuje na putu Gospodnjem. A jer su najviše njih redovnici, neka im dade svoju milost, da uvelike napreduju u savršenosti i zvanju. To je veoma potrebno, jer nas, kako već rekoh, ima zaštićivati crkvena vlast, a ne svjetovna. A jer ni na jedan ni na drugi način ne možemo ništa, da pomognemo svome Kralju, nastojmo barem biti takve, da naše molitve budu pomoć ovim slugama Božjim, koji su se tako utvrdili znanošću i dobrim životom i radili, te sada pomažu Bogu.

3. Možda ćete reći, zašto vam to tako silno hvalim, zašto govorim, da moramo podupirati one, koji su bolji od nas. Reći ću vam, jer držim, da još dosta ne upoznajete, što dugujete Gospodinu zato, što nas je doveo ovamo, gdje ste tako udaljene od poslova i prilika i saobraćaja (sa svijetom). Prevelika je to milost. A ne uživaju je oni, o kojima govorim.[1] A i ne bi bilo dobro, da to budu manje u ova vremena nego u druga. Jer oni moraju jačati slabe, i hrabriti malene. Lijepi bi bili vojnici bez vojvoda! Oni moraju živjeti među ljudima i drugovati s ljudima i boraviti u dvorovima, a gdjekad im se i prilagođivati izvana. A mislite li, moje kćeri, da je tako lako općiti sa svijetom, živjeti u svijetu, baviti se svjetovnim poslovima i prilagođivati, kako rekoh, svjetovnom običaju, a pritom u srcu ostati svijetu stranci i neprijatelji, živjeti u svijetu kao u progonstvu te napokon ne biti ljudi nego anđeli? Jer kad ne bi bili takvi, ne bi ni zasluživali ime vojvode, a onda ne daj Bože, da iziđu iz svojih sobica, jer bi više naudili nego koristili. Sad nije vrijeme, da se zamjećuju kakve nesavršenosti na onima, koji moraju poučavati.

4. Ako nisu unutra utvrđeni u spoznaji, kako je znamenito, da se sve zgazi nogama, da se otresu svih prolaznih stvari i priljube vječnima, kolikogod

---

[1] Treba razumjeti: bogoslovci i propovjednici, što ih je baš spomenula Svetica, moraju nužno općiti sa svijetom, a od toga su njezine kćeri slobodne.

nastoje to sakriti, ipak će dati znak. Ta s kim imaju posla, nego sa svijetom? Neka se ne boje, on im neće oprostiti ni ostaviti bez prigovora nikakvu nesavršenost. Mnogo će dobrih stvari mimoići, a možda ih neće ni držati dobrima. No nek se ne boje, da će pregledati što zlo ili nesavršeno. Čudim se, kako svjetovnjaci poznaju savršenost, ne da je izvršuju (jer drže, da na to nisu ničim vezani, misleći, da već rade mnogo, ako pametno drže zapovijedi), već da druge osuđuju. A gdjekada im se ono, što je krepost, čini raskošnošću. Ne mislite dakle, da je potrebna mala pomoć Božja, nego veoma velika za taj teški boj, u koji srcu.

5. Zato vas molim, nastojte biti takve, te zaslužite, da od Boga postignete ove dvije stvari. Prvo, da među veoma mnogo učenjaka i redovnika bude mnogo njih, koji će imati potrebna svojstva za ono, o čemu govorim, te da Gospodin osposobi one, koji još nisu prikladni. Jer će jedan savršeni učiniti više nego mnogi nesavršeni. Drugo, kad ovi ljudi srnu u bitku, koja nije laka, kako već rekoh, neka ih Gospodin drži svojom rukom, te se uzmognu spasiti iz toliko pogibli, što su u svijetu, i na ovom opasnom moru svoje uši zatvoriti pjevu sirena. Možemo li u tom s Bogom što učiniti, premda smo zatvorene (u klauzuri), borimo se za Njega, pa ću držati, da sam vrlo dobro upotrijebila trud i muku, što sam podnijela, da podignem ovaj zakutak,[2] gdje sam uznastojala, da se obdržava ovo Pravilo naše Gospođe i Vladarice onako savršeno kao i na početku

6. Ne mislite, da je nekorisna takva neprestana molitva. Ima naime ljudi, kojima se čini teško, ne ostave li mnogo za svoju dušu. A koja je molitva bolja od ove? Bojite li se, da vam se neće umanjiti muka u čistilištu, umanjit će vam se i tom molitvom. A što još preostane, neka preostane. Pa sve da ostanem u čistilištu do sudnjega dana, što je zato, ako se mojom molitvom spasi samo jedna duša? A pogotovu ako je na spasenje mnogih duša i na slavu Božju! Ne marite za prolazne muke, radi li se o čemu, čim bi iskazale veću službu Onome, koji je za nas podnio toliko muka. Pitajte uvijek, što je savršenije. Molim vas dakle za ljubav Gospodnju, molite se Njegovu Veličanstvu, neka nas u tom usliši. Premda sam bijedna, molim se za to Njegovu Veličanstvu, jer je to na njegovu slavu i za dobro Crkve, a za tim idu moje želje.

7. Čini se, da je drsko misliti, da bih ja u tom mogla što postići. Ja se, Gospodine moj, pouzdajem u ove tvoje službenice ovdašnje, za koje znam, da neće i ne idu ni za čim, već da omile Tebi! Radi Tebe su ostavile ono malo, što su imale, a željele su imati više, da tim služe Tebi. Ti, moj Stvoritelju, nisi nezahvalan, pa kako bih mogla misliti, da nećeš izvršiti ono, za što te mole. Ta kad si Ti, Gospodine, putovao još na zemlji, nisi prezirao žena, van si im iskazivao ljubav s velikom samilošću. Ne slušaj nas, ako od Tebe ištemo časti ili dohotke ili novac ili što godi svijetu. Ali kad molimo na čast tvome Sinu, kako ne bi uslišao, vječni Oče, nas, koje bismo tisuću časti i tisuće života izgubile za Tebe? Usliši nas, Gospodine, ne radi nas, jer ne zaslužujemo toga, već radi krvi i radi zasluga tvoga Sina.

8. O vječni Oče! Pogledaj toliko bičeva i nepravda i preteške muke, što se ne smiju zaboraviti. Pa, Stvoritelju moj, kako može trpjeti tako ljubazno srce, kao što je tvoje, da se tako malo cijeni, što je naredio tvoj Sin s tako žarkom

---

[2] Samostan sv. Josipa u Avili.

ljubavi prema nama i da više ugodi Tebi, koji si mu zapovjedio, da na« ljubi? Ta kako dan danas postupaju oni krivovjerci sa Presvetim Sakramentom, kad ruše crkve i obaraju njegove stanove? Pa da je On što propustio, da Tebi ugodi! No On je sve svršio. Nije li bilo dosta, vječni Oče, da za svoga života nije imao gdje nasloniti svoju glavu i da je podnio toliko muka? Moraju li mu se i sada oduzeti crkve, što ih ima, da poziva na čast svoje prijatelje, jer vidi, da su slabi, i znade, da je tako jelo potrebno onima, što se trude? Nije li On i previše zadovoljio za grijeh Adamov? Mora li ovo preljubazno Janje vazda plaćati, kadgod mi ponovno griješimo? Ne dopusti, moj Vladaru; neka se ublaži Tvoje Veličanstvo. Ne gledaj na naše grijehe, već se sjećaj, da nas je otkupio tvoj presveti Sin. Gledaj na zasluge njegove i njegove slavne Majke te toliko svetica i mučenika, koji su umrli za Tebe!

9. Ah, oprosti, Gospodine, što se usudih ovu molbu izreći u ime sviju! Kakva li sam loša posrednica, kćeri moje, koja razlaže vašu molbu, da budete uslišane! Ne mora li se još više rasrditi vrhovni Sudac, kad me vidi ovako drsku? Ta bilo hi to posve pravo i pravedno! Ali gle, Gospodine, Ti si još Bog milosrđa. Iskazi to milosrđe ovoj jadnoj grešnici, ovom crviću, što se ovako osmjeljuje pred Tobom. Pogledaj, moj Bože, moje želje i suze, s kojima te molim za to. Zaboravi moja djela radi imena svoga i smiluj se tolikim dušama, što propadaju. Pomozi svojoj Crkvi. Ne dopuštaj više štete u kršćanstvu. Gospodine, pošalji svjetlost u ovu tminu.

10. Molim vas, moje sestre, za ljubav Gospodnju, preporučite Njegovu Veličanstvu ovu jadnicu i molite ga, neka joj dade poniznost. Na to ste obvezane. Ne nalažem vam posebice, da se molite za kraljeve i za našega Biskupa.[3] Znam, da su sadašnje sestre u tom tako revne, te mi se čini, da ne treba više. A koje dođu kasnije, neka promisle, ako je poglavar svet, da će biti i podložnici. A jer je to veoma zamašna stvar, vazda je iskazujte Gospodinu. Ako se vaše molitve, želje i bičevanje i postovi ne budu vršili radi onoga, o čemu sam govorila, ne mislite, da činite i izvršujete svrhu, radi koje vas je Gospodin ovdje sakupio.

[3] J G. Alvaro de Mendoza, biskup avilski. V. Život gl. XXXIII. br. 16.

GLAVA IV.

U njoj nagovara na obdržavanje Pravila i triju točaka znamenitih za duhovni život. Razlaže prvu točku. To je ljubav prema bližnjemu i koliko škode posebna prijateljstva.[1]

1. Vidjele ste, kćeri, veliki zadatak, što ga želimo izvršiti. A kakve moramo biti, da nas u očima Boga i svijeta ne drže drskima? Jasno je, da se moramo uvelike truditi. A mnogo pomaže, imamo li uzvišene misli, da se trsimo, te izvršimo i uzvišena djela. Zato nastojmo s velikom pomnjom savršeno obdržavati svoje Pravilo i Ustanove; pa se nadam, da će Gospodin uslišati naše prošnje. Ne tražim od vas ništa novo, kćeri moje, van da držimo svoj zavjet; jer je to naše zvanje i na to smo obvezane. Ali se obdržavanje od obdržavanja uvelike razlikuje.

2. Kaže se u našem prvom Pravilu, da molimo bez prestanka. A hoćemo li što poniznije možemo da vršimo to, što je naglavnije, ne smijemo zanemarivati posta ni bičevanja ni šutnje, što je nalaže Red. Ta znate, da se tim mora podupirati molitva, eda bude prava; jer se ne slaže lagodan život i molitva.

3. Vi ste me molile, da vam reknem koju o molitvi. Molim vas, da u ime plaće za to, što sam vam o tome razložila, vršite što je rečeno i mnogo puta rado čitate. Prije nego stanem govoriti o unutarnjem .putu, to jest o molitvi, reći ću vam koju, što je moraju držati oni, koji hoće da idu putem molitve. Da, to im je tako potrebno, da mogu uvelike napredovati u službi Gospodnjoj i bez visokoga posmatranja. A bez toga je nemoguće doći do visokoga motrenja. Ako li bi mislile, da mogu, i te kako bi se varale. Neka mi Gospodin dade za ovo svoju milost i nauči me, što ću govoriti, da bude Njemu na slavu. Amen.

4. Ne mislite, moje prijateljice i sestre, da ću vam naložiti mnogo stvari. Neka Gospodin dade, da činimo ono, što su naši aveti Oci naredili i obdržavali; jer su na tom putu zaslužili to ime (»sveti Oci«). Bila bi zabluda tražiti drugi put ili ga od drugoga učiti. Samo ću tri stvari opširno razložiti, koje su sadržane u samoj Ustanovi. Jer je vrlo znamenito, da upoznamo, kako ih uvelike moramo obdržavati, da sačuvamo iznutra i izvana mir, što nam ga je Gospodin toliko preporučio. Prva je točka uzajamna ljubav, druga otrgnuće od svega stvorenoga, treća je prava poniznost; a prerada nju spominjem najposlije, ipak je najglavnija, te obuhvata sve druge.[2]

5. Što se tiče prve točke, da jedna drugu ljubite, do toga je vrlo mnogo. Jer

---

[1] Vidjet ćemo iz bilješke na slijedećoj strani, da su prema uputi same Svetice sastavljene u jednu gl. IV. i V. njezina autografa. Španjolski su se izdavači od G. Teutonija iz Braganze do naših dana držali te upute. Ali se nisu starali, da s naslovom gl. IV. sjedine ono, što je Svetica postavila u gl. V. prije savjeta, da se obje glave sjedine. Tako je općeni naslov ostao nedostatan, jer ne spominje ništa o razlaganju prve točke od onih triju, što ih nalaže svojim kćerima, da očuvaju duševni mir. A radi o ljubavi bližnjega i o štetama posebnih prijateljstava.

[2] I eskorijalski i valjadolidski rukopis (autograf) završuje ovdje glavu i započinje novu. No bilješka, što ju je Svetica stavila na ovom mjestu u toledskom prepisu, kaže: Ovdje se ne svršuje glava, jer je peta s četvrtom jedna. Posljedak je toga jedinstva, da se razlikuje broj glava, jer ih je VI u rukopisu, a V u tiskanim knjigama.

nema ništa tako dosadno, te ne bi lako podnijeli oni, koji se uzajamno ljube. A moralo bi već biti teško, što bi im dosađivalo. Kad bi se ova zapovijed u svijetu držala, kao što se mora držati, držim, da bi to mnogo koristilo, te bi se i druge držale. No, više ili manje, nikad je ne držimo potpuno savršeno. Čini se, da prevelika uzajamna ljubav među nama ne može biti loša. A ipak donosi sa sobom toliko zla i toliko nesavršenosti, te po mojem mišljenju ne bi niko vjerovao, već ko se uvjeri na svoje oči. Tu postavlja đavo mnogo zamka, na koje malo pazi savjest onih, što hoće da samo površice ugode Bogu, pa to još drže krepošću. A dobro te zamke zapažaju oni, koji se trse oko savršenosti. Jer malo po malo gubi volja snagu, da se sva predade ljubavi Božjoj.

6. A držim, da se to više mora dešavati kod žena nego kod muškaraca, a nanosi posve očite štete zajednici. Odatle dolazi, da se sve ne ljube jednako uzajamno; da se ćuti, kad se prijateljici nanese kakva uvreda; da se želi nešto imati i njoj darovati; da se traži vrijeme, eda se s njom govori. A često više zato, da joj se kaže, kako je (prijateljica) ljubi i druge nedolične stvari, nego kako ljubi Boga. Jer ta velika prijateljstva malo kada idu zatim, da se međusobno pomažu ljubiti više Boga. Dapače držim, da ih pobuđuje nečastivi, ne bi li zametnuo razdore u Redovima. Kad prijateljstvo ide za službom Božjom, pokazuje se odmah; jer volja ne radi strastveno, već traži pomoć, da savlada druge strasti.

7. Takvih bih prijateljstava željela mnogo u velikom samostanu. No u ovom samostanu, gdje ih nema i ne smije biti više od trinaest,[3] moraju sve biti prijateljice. Sve se moraju ljubiti, sve jedna drugoj dobro željeti, jedna drugoj pomagati. A neka se za ljubav Gospodnju čuvaju tih posebnih prijateljstava, pa bila ona i sveta, jer su i među rodbinom otrov, a ja ne vidim u njima nikakove koristi. Ako li su sestre još i rođakinje, još su gora kuga (ta prijateljstva). Ako nam se to i čini prevršivanjem, vjerujte mi, moje sestre, da je u tom velika savršenost i veliki mir i da se uklanja mnogo (zlih) prilika onima, koje nisu vrlo jake. Volja se doduše naklanja više prema jednoj nego prema drugoj. (Pa i ne može biti drugačije, jer je prirodno i nagoni nas mnogo puta, da ljubimo najgore, ima li više naravske dražesti.) Ali se moramo veoma usprezati, da nas ne savlada takva sklonost. Ljubimo kreposti i unutarnje dobro, a svagda se čuvajmo posve pomno, da ne držimo mnogo do vanjštine.

8. Ne dopuštajmo, oj sestre, da naša volja bude ičija robinja, nego Onoga, koji ju je otkupio svojom krvlju. Budite na oprezu, inače ćete i neopazice biti ulovljene i nećete se moći riješiti. Oh, Bože moj, koliko djetinjarija bez broja nastaje iz toga! A jer su tako sićušne, te će shvatiti i vjerovati samo one, koje vide, ne treba da o njima raspredam ovdje. Samo kažem, da bi to kod svake bilo zlo, a kod starješice kuga.

9. Da se zakrče takve pristranosti, treba odmah pomno postupati na početku, kad se započinje prijateljstvo, i to više domišljato i ljubezno nego strogo. Dobro je sredstvo za to, da se ne druže (sestre) i ne govore zajedno van samo u određene satove, prema običaju, što je sada kod nas. Prema tome običaju, kao što zapovijeda Pravilo, ne smiju biti zajedno već svaka napose u svojoj sobici. Zato u Svetom Josipu ne smiju imati radničke kuće.[4] Premda je to

---

[3] Svetica je kasnije ublažila to svoje mišljenje, kako je rečeno u bilješci gl. XXXVI. Života.

[4] Stan i radionica nahvalice za ručni posao, koje bosonoge karmelke uzimaju,

inače pohvalni običaj, ipak se šutnja lakše drži, kad je svaka zase. I za molitvu je veoma korisno, naviknu li se na osamu. A jer molitva mora biti temelj ove kuće, moramo nastojati zavoljeti ono, što nam u tom vise pomaže.

10. Vratimo se opet k uzajamnoj ljubavi! Čini se nečedno, da vam je preporučujem. Ta gdjesu tako surovi ljudi, koji se ne bi ljubili uzajamno, ako se vazda druže, žive u zajednici, ne opće niti se razgovaraju ni zabavljaju s onima, koji su izvan kuće, a vjeruju, da Bog ljubi njih i oni Njega, jer su sve ostavili radi Njegova Veličanstva? A pogotovu stoga, jer krepost poziva vazda, da je ljubimo. A uzdam se u Njegovo Veličanstvo, da će kreposti vazda biti s pomoću Božjom u sestara ove kuće. Zato mi se čini, da mi ne treba mnogo preporučivati ljubavi.

11. Samo bih rado na svoj neuglađeni način koju reći, kako morate ljubiti jedna drugu, kakva je kreposna ljubav, za koju želim, da se udomaći ovdje, i po čemu ćemo poznati, imamo li ovu krepost. Ona je veoma velika, jer nam ju je Gospodin toliko preporučio i toliko naložio svojim apostolima. Ako li u drugim knjigama nađete tako potanko, ne uzimljite ništa mojega, jer možda ne razumijem sama, što govorim.

12. Dva su načina ljubavi, o kojima govorim. Jedna je ljubav duboka, jer se čini, da se nikako ne tiče naše sjetilnosti ni nježnosti naše naravi tako, te bi izgubila svoju čistoću. Druga je duhovna, a s njom je pomiješana naša sjetilnost i slabost. I to je dobra ljubav, a čini se, da je dopuštena, kao ljubav prema rođacima i prijateljima. O njoj je već nešto rečeno.

13. Sad ću govoriti o duhovnoj ljubavi, s kojom nije pomiješana nikakva strast; jer čim se to dogodi, poremeti se sav red ljubavi. Ako umjereno i čedno općimo s kreposnim ljudima, osobito s ispovjednicima, to je korisno. No čim opazite, da ispovjednik ide za kakvom taštinom, držite to sumnjivim, i ne upuštajte se nikako u razgovor s njim, pa bili oni i dobri, nego se ukratko ispovjedite i svršite s tim. Bilo bi najbolje kazati starješici, da našoj duši nije dobro kod ovog ispovjednika, te ga promijeniti. To je najpametnije, ako se može, ne dirajući u njegovu čast.

14. U takvim i sličnim slučajevima, u kojima bi nas nečastivi mogao zaplesti u poteškoće, a vi same ne znate sebe svjetovati, bit će najbolje, da nastojite govoriti s učenim čovjekom, — bude li potrebno, to će nam se dopustiti — njemu se ispovjediti, pa onda raditi, što vam on reče u onom slučaju. Kako se mora upotrebiti neko sredstvo, moglo bi se lako pogriješiti u izboru sredstva. O koliko se pogrešaka dešava u svijetu, jer se radi bez savjeta, pogotovu ovdje, gdje se radi o šteti drugoga! A ne smije se opet propustiti, da se ne upotrebi nikakvo sredstvo. Jer kad đavo počne ovdje, trgnut će i dalje, ako mu se odmah ne zakrči put. Zato je najpametnije, kako rekoh, nastojati govoriti s drugim ispovjednikom, pruži li se za to prilika, a ufam se u Gospodina, i pružit će se.

15. Promislite, da je mnogo do toga. Radi se tu o opasnoj stvari, o paklu i o šteti za sve. Još kažem, ne čekajte, dok ne zamijetite veliko zlo, već odmah spočetka zapriječite zlo na svake ruke, kako mirne savjesti možete i znate činiti. No ufam se u Gospodina, da neće dopustiti, te bi one, što se svagda imaju baviti molitvom, mogle oćutjeti sklonost prema ikome nego prema revnom službeniku Božjemu. To je posve izvjesno. A kad bi bilo drugačije, ne bi obavljale ni molitve

---

premda za odmora rade u isto doba, dok razgaljuju dušu svetim razgovorima.

niti težile na savršenost, kao što se ovdje teži. Jer ako vide, da koji ispovjednik ne razumije njihova jezika i ne govori rado o Bogu, ne mogu ga stalno zavoljeti, jer im nije sličan. Ako li jest, morao bi u vrlo malo prilika, što se zgađaju kod nas, ili biti vrlo bezazlen ili neće uznemirivati ni sam sebe ni službenice Božje.

16. Kad sam već počela govoriti, kolika je šteta, što je, kako rekoh, nečastivi može ovdje počiniti, primjećujem još, da se zlo istom vrlo kasno upoznaje. A tako se može malo po malo izgubiti savršenost, da se ne zna, odakle to potječe. Jer ako ispovjednik ustupa mjesto taštini, jer je sam tašt, i kod drugih će sve držati malenim (t.j. ispričavati, umanjivati). Očuvao nas Bog radi Svoga Veličanstva od takvih stvari! One su dostatne, da uznemire redovnice; jer im savjest govori protivno onome što im govori ispovjednik. Ako li su prisiljene, da drže samo jednoga, ne znaju, što im je činiti, ni kako im se smiriti; jer im čini štetu ovaj, koji bi im morao pomagati i primirivati. U tom mora biti golemih nevolja u nekim mjestima. Veoma ih žalim. Zato se ne čudite, što se toliko trsim, da vam pokažem tu pogibao.

GLAVA V.

Nastavlja o ispovjednicima. Ističe, koliko je do toga, da budu učeni.

1. Ne dao Gospodin radi Svoga Veličanstva, da ijedna u ovoj kući iskusi nevolju, o kojoj sam govorila, i tako se oćuti u duševnoj i tjelesnoj stisci. I ne daj Bože, da se starješica drži dobro s ispovjednikom, te se ne bi usuđivale sestre ništa reći njemu o njoj ni njoj o njemu! Iz toga bi nastala napast, da se na ispovijedi zataje veoma teški grijesi od straha, da ne bi ko sestre uznemirivao. Oh, Bože moj, kakvu štetu može tu počiniti nečastivi, i kako drago stoji sestre ono ograničenje i čast! Tu se naime misli, da uvelike koristi Redu i časti samostana, ako se ne razgovaraju nego s jednim ispovjednikom. Međutim đavo upotrebljava to sredstvo, da lovi duše, kojih ne može drugačije uhvatiti. Zažele li sestre drugoga ispovjednika, odmah se misli, propade redovna stega. A ako još nije član Reda! Pa bio (ispovjednik) i svetac, čini se, da je poruga i sam razgovor s njim.

2. Za ljubav Gospodinovu molim svaku starješicu (mayor u Avili i u drugim mnogim samostanima), neka vazda isposluje od biskupa ili od provincijala tu svetu slobodu, da naime kadikad smije dozvati učene ljude, ako i nisu redoviti ispovjednici, pa da se sama ona i druge sestre mogu razgovarati i razgaliti mu svoju dušu, pogotovu kad redoviti ispovjednici nisu učeni, ako i jesu dobri. Znanost je velika stvar, pa daje svjetlost u svemu. Možda će se u nekih naći združeno oboje (znanost i dobrota). A što vam više milosti Gospodin dade u molitvi, to je potrebnije, da budu na čvrstoj osnovici vaša djela i molitva.

3. Već znadete, da prvi kamen za to mora biti čista savjest. Zato se morate svim svojim silama čuvati i lakih grijeha te ići za savršenijim. Moglo bi se činiti, da to znade svaki ispovjednik; no to je varka. Dogodilo se samoj meni, da sam o stvarima savjesti pitala za savjet jednoga, koji je bio svršio sve bogoslovske nauke. Ipak mi je i te kako naudio, jer mi je za neke stvari rekao, da nisu ništa. Znam, da me nije htio naumice prevariti. Zato nije imao uzroka. Ali nije bolje znao. A tako mi se desilo još s dvojicom ili trojicom.

4. Sve je naše dobro u tom, da imamo pravu svjetlost, kako treba savršeno držati zakon Božji. Na tom se osniva čvrsto molitva. A bez te osnovice ode sva zgrada nakrivo. Ako se dakle ne da sestrama sloboda, da se ispovijedaju takvim ljudima, neka govore izvan ispovijedi s njima o stvarima svoje duše, kao što rekoh. Da, usuđujem se još dalje reći, da se to mora kadikad raditi i onda, kad ispovjednik ima zajedno sve (spomenute vlastitosti). Jer se još uvijek može on varati, pa je dobro, da se sve ne prevare po njemu. No svagda se mora paziti, da ne bude ništa protiv posluha. Ta ima sredstava za sve. Takvi su razgovori dušama vrlo krivi, pa je zato dobro, da se (starješica) postara za njih, koliko može.

5. Sve, što rekoh, tiče se starješice. Zato je molim iznovice, neka pribavi takvu utjehu sestrama, koje ovdje i ne traže nikakve druge utjehe duševne. Ta Bog vodi duše raznolikim putovima, pa nije prijeko potrebno, da ih sve poznaje jedan ispovjednik. Uvjeravam vas, neće vam nikad ponestati svetih ljudi, koji su i siromašni, a ipak voljni da s vama druguju, tješe vaše duše, budete li onakve, kakve morate biti. Onaj, koji vam uzdržava tijelo, probudit će i ljude i potaknuti im volju, da posvijetle vašim dušama i uklone ono zlo, kojega se bojim. A ako bi

nečastivi pokušao zavesti ispovjednika na kakav krivi nauk, ispovjednik će se suspregnuti i paziti bolje na sve, što radi, znajući, da se dogovarate i s drugima. Ako se đavlu zatvori ovaj ulaz, uzdam se u Boga, da neće moći ući u ovu kuću. I stoga za ljubav Gospodinovu molim svakoga biskupa, neka dade tu slobodu sestrama i neka im je ne oduzme, sve ako ispovjednici budu učeni i kreposni. A to se dozna odmah u mjestancu, kao što je ovo.

6. Što sam ovdje rekla, sama sam vidjela i iskusila te raspredala s učenim i svetim ljudima, koji su razmišljali, što bi bilo najkorisnije za napredak savršenosti u ovoj kući. Nađosmo, da je među pogiblima, kojih ima u svemu, dok živimo, najmanja ona (spomenuta sloboda). Držimo također, da se nikakvom namjesniku (vikaru) ni ispovjedniku ne smije nikad dopustiti, da po miloj volji ulazi i izlazi iz samostana. Oni imaju samo paziti na sabranost i čestitost kuće, pa na njezin unutarnji i vanjski napredak te javljati starješinama, kad opaze nedostatak. A sami oni ne smiju biti starješine.[1]

7. Tako se eto i radi sada, i to ne samo po mojem mnijenju, van i po odobrenju našega sadašnjeg biskupa, kojemu se mi pokoravamo, jer radi mnogih razloga nije samostan podložen Redu, već biskupu. Ovaj je biskup, po imenu Alvaro Mendoza iz veoma odlične porodice, prijatelj je svake redovničke stege i svetosti te veliki sluga Božji. A ovoj je kući veoma sklon i iskazuje joj ljubav na svake ruke.[2] Zato je i sazvao učene ljude, odane duhovnom životu i iskusne, da se posvjetuje o ovoj stvari. I određeno je tako (kao što je rečeno). Bit će pravo, da i buduće starješice pristanu na tu odluku, jer su je odlučili tako odlični muževi i nakon toliko molitava, kojima su molili Gospodina, neka ih rasvijetli, da upoznaju, što je najbolje. A jamačno je najbolje tako, kao što se sudi dosada. Neka se Gospodin udostoji uvedeni običaj vazda uzdržati, da bude na njegovu veću slavu. Amen.

[1] Ovdje kudi Svetica upletanje ispovjednika u stvari, koje ga se ne tiču; te ne želi, da on bude starješina zajednice, van da se ograniči na ono, što pripada njegovoj službi.
[2] Vidi Život gl. XXXIII. bilj.

GLAVA VI.

Vraća se na započeto gradivo o savršenoj ljubavi.

1. Daleko sam zastranila. No tako je zamašno ovo, što rekoh, da me stoga neće koriti niko, ko razumije. Vratimo se sada k uzajamnoj ljubavi, koja je dobra. Što se tiče čisto duhovne ljubavi, ne znam, razumijem li sama, što kažem. Barem mi se čini, da ne treba o njoj mnogo govoriti, jer je ima samo malo njih. Komu ju je dao Gospodin, neka ga zato uvelike slavi; jer mora biti već vrlo savršen. Napokon ću ipak reći štogod o njoj. Možda bude od koristi, jer krepost, kad se predoči, potiče, da je zavole oni, koji je žele i nastoje steći.

2. Bože daj, da ja sama upoznam ovu krepost, a još više da znam govoriti o njoj. Jer ne držim, da znam, koja je ljubav (čisto) duhovna, ni kad je s njom .pomiješana sjetilnost, kao što uopće ne znam, kako se usuđujemo o tom i govoriti. Kad ko čuje, gdje se u daljini govori, ne razumije, što se govori. Tako se i meni može gdjekad desiti, jer ne razumijem, što govorim. Ali me Gospodin vodi tako, da govorim dobro. Ako gdjekad kažem što nezgrapno, najprirodnije mi je, da ne pogodim ništa.

3. Sada mi se čini evo ovo. Ako koga dovede Bog te jasno upozna, da jest svijet i što je i da ima drugi svijet te kako se razlikuje jedan od drugoga, da je jedan vječan, a drugi viđen u snu; ako upozna, što znači ljubiti Stvoritelja, a što ljubiti stvor (ako to dozna iz iskustva, jer je to nešto posve drugo, nego samo misliti ili vjerovati); vidi li i iskusi, što se dobiva jednom ljubavlju, što li se gubi drugom, što je Stvoritelj, što li je stvor; pa mnogo drugih stvari, što Gospodin uči one, koji žele, da ih on pouči u molitvi ili koje hoće da pouči Njegovo Veličanstvo, takav će ljubiti posve drugačije nego mi, koji nismo dotle doprli.

4. Moglo bi vam se, sestre, pričiniti nečedno, da ja raspredam o ovoj stvari, pa možda rekoste, da i onako znate sve, što je spomenuto. Gospodin dao samo, da znate tako kako služi svrsi, da je utisnuto usred našega srca. Budete li tako znale, vidjet ćete, da ne lažem, kad vam kažem: koju Gospodin dovede ovamo, ona ima ovu ljubav. Duše, što ih Bog podigne do toga stupnja, plemenite su, kraljevske duše. Nisu zadovoljne, da ljube što tako jadno kao ova tjelesa, pa bila ne znam kako lijepa i imala toliko dražesti. Takva se tjelesa sviđaju doduše njihovu oku, pa stoga hvale Stvoritelja, ali se pritom ne zaustavljaju. Ne zaustavljaju se, kažem, i to tako, da bi zavoljele takve stvari. Njima bi se činilo, da ljube stvar bez vrednote, da ljube puku sjenu. Same bi se pred sobom zarumenile i ne bi se usudile bez velikoga svoga stida govoriti Bogu, da ga ljube.

5. Reći ćete mi, da takve duše ne znaju ljubiti ni naplatiti ljubav, kojom ih ljube drugi. Nato odgovaram: barem se malo staraju, da li ih ko ljubi. Ako li gdjekad njihovu ćud obuzme radost, kad ih drugi ljube, čim dođu k sebi, upoznaju, da je luda takva radost, osim da ih ljube osobe, koje poukom ili molitvom mogu koristiti njihovoj duši. Svaka ih druga ljubav umara, jer vide, da im ne koristi, van im može škoditi. Stoga one nisu nezahvalne, već plaćaju tako, da preporučuju Bogu one, koji ih ljube. Iskazanu im ljubav primaju tako, te prenose na Gospodina dužnost, da ljube (Njega mjesto njih). Znadu one, da sve dostojno ljubavi dolazi od Njega. A jer na sebi ne vide ništa, što je vrijedno ljubavi, odmah misle, da ih ljube drugi zato, jer ih ljubi Bog. Stoga prepuštaju Njegovu Veličanstvu, da plati tu ljubav i mole ga za to. I tako ostaju slobodne,

jer im se čini, da se više njih ne tiče. Ako se pravo promisli, kao što mislim gdjekada, velika je zaslijepljenost željeti, da nas ljube drugi, osim osoba, kao što već rekoh, koje nam mogu pomoći, da postignemo savršena dobra.

6. Pazite samo, kako u ljubavi, što je želimo od koga, svagda tražimo za se nekakvu korist ili zadovoljstvo. A one savršene duše imaju već pod nogama sva dobra, koja im može svijet dati. Rekao bi, sve kad bi one htjele, da ne bi mogle imati druge radosti van u Bogu ili u razgovoru o Bogu. Ta kakvu bi korist mogle imati, da ih drugi ljube?

7. Kad im se predoči ta istina, smiju se same sebi sjećajući se, kako su se nekad starale, hoće li im se ili neće platiti ljubav. Sve ako je ljubav i dobra, ipak je posve prirodno, te želimo, da nam se naplati. A stečemo li tu plaću, ona je poput slame. Samo je povjetarac i bez sadržine i vjetar je odnosi. Pa što ostaje? Zato je onim savršenim dušama svejedno, da li ih ko ljubi ili ne ljubi, osim onih, što mogu koristiti njihovoj duši, kao što je rečeno; jer znadu, da je naša narav tako slaba te se odmah umori, nema li ljubavi. Mislite li, da takve duše ne ljube i ne bi znale ljubiti nikoga osim Boga? Ljube one mnogo više (bližnjega). Ljube ga pravom, žarčom i korisnijom ljubavlju. Ukratko, ljubavlju, koja je zbiljska ljubav. I zato su takve duše vazda pripravnije davati nego primati. A tako i prema samom Stvoritelju. Kažem, takva ljubav zaslužuje, da se naziva ljubavlju; dok one druge niske sklonosti samo prisvajaju njezino ime.

8. Možda pomišljate: pa što ljube takve duše, ako ne ljube, što vide? Istina je da i one ljube, što vide, a zamiluju, što čuju; ali su trajne stvari, što ih vide. Ako ljube, prelaze preko tjelesa, upiru oči u dušu i gledaju, imaju li što ljubiti. Nema li tu ništa, ali opaze početak ili osnovu, prema kojoj bi, budu li kopali, u tom rudniku našle zlata, ako ga zavole, ne žale truda. Nije im teško ništa i sve će učiniti drage volje za spasenje duše, koju ljube. One bi rado ustrajati u ljubavi prema njoj, i znadu veoma dobro, da je to nemoguće, ako duša nema dobara natprirodnih i svesrdice ne ljubi Boga. Kažem: nemoguće. Jer sve da se takva duša uvelike trsi, da gine od ljubavi prema njima, da im iskazuje sva moguća dobročinstva, da u sebi združuje sve prirodne milote: sve to ne bi moglo u njima prouzročiti jaku i trajnu ljubav. One znadu i poznaju iz iskustva, što je sve vrijedno. Zato ih ne prevari kriva igra. Vide, da im takva duša nije jednaka i da nije moguće, te se uzajamno trajno ljube. Jer ako jedna strana ne obdržava zakona Gospodnjega, uzajamna se ljubav svršuje s ovim životom. One vide, da takva ljubav ne ljubi Boga i da imaju poći na razne strane.

9. A ljubav, koja traje samo ovdje, duša, u koju je Gospodin ulio pravu mudrost, ne cijeni više, nego je vrijedna, pa ni toliko. Takova će ljubav nešto vrijediti onima, koji uživaju u nasladama ovoga svijeta, u radostima, častima i bogatstvu, ako je dragi bogat, ili ima sredstava za njihovu zabavu i veselje. A komu je sve to mrsko, za to se stara malo ili nimalo. Kad dakle ljube takve duše, nastoje strastveno, da duša, koju ljube one, ljubi Boga te da i nju Bog ljubi, jer znadu, kako je rečeno, da inače neće biti trajna njihova ljubav. To je ljubav, koja ih mnogo stoji. One ne prestaju činiti sve što mogu, da se okoristi ona duša. Tisuće bi života dale za njezino malo dobro. O dragocjena ljubavi, koja nasljeduje vojvodu ljubavi, Isusa, naše dobro!

GLAVA VII.

V njoj se raspreda o istom gradivu, o duhovnoj ljubavi. A daje se i nekoliko uputa, da se postigne.

1. Čudno je, kako je strastvena ova ljubav. Koliko suza stoji, koliko pokorničkih djela i molitava! S kakvom brigom preporučuje ljubljenu dušu u molitvi svima, za koje drži, da bi joj mogli koristiti kod Boga! Kako živo želi i ne zadovoljava se, dok ne vidi, gdje napreduje. A kad misli, da se poboljšala, pa opazi, da opet nazaduje, čini joj se, da već u životu ne može imati radosti. Ne jede niti spava bez te brige i vazda je u strahu, da bi mogla propasti i tako se s njom dovijeka rastati duša, koju toliko ljubi. Za vremenitu smrt ne mari ni malo, jer neće da prione ni za što, što bi joj mogao ćuh otpuhnuti iz ruku, a ona ne bi mogla zadržati. To je ljubav, kako rekoh, koja ne ište svoje koristi ni u velikom ni u malom. Sve, što želi i ište, ide zatim da ljubljenu dušu vidi bogatu nebeskim dobrima. Da, to je ljubav, a ne one jadne zemaljske sklonosti, da i ne govorim o grešnoj ljubavi, od koje nas Bog sačuvao.

2. Ne treba nam se truditi, da opišem, koliko je zločesta stvar, koja je sami pakao, jer se ne može izreći ni najmanja šteta, što je uzrokuje. Napose mi, sestre, nemamo razloga, da tu ljubav uzimljemo u usta. Ne smijemo ni misliti, da je ona na svijetu, pa ni u šali ni u zbilji slušati što o njoj. Da, ne smijete dopustiti, ni da se pred vama govori ili pripovijeda o takvoj ljubavi. Jer ne koristi ni za što, a može nauditi, ako se samo sluša. Kad dakle govorim o dopuštenim sklonostima, mislim na one, što ih gojimo, kako je rečeno jedna prema drugoj kao prema rođakinjama ili prijateljicama. Tu ide sva želja za tim, da nam (draga osoba) ne umre. Ako nju zaboli glava, već vam se čini, da nas boli duša. Vidimo li je u mukama, rekao bi, nestaje nam strpljivosti. Pa tako je i u svemu.

3. Ona druga (duhovna) ljubav nije takva. Ako radi naše naravske slabosti i oćuti časimice bol, odmah razum promišlja, nije li to dobro za ovu dušu, ne obogaćuje li se krepošću, te promatra, kako to duša podnosi. Ljubav moli Boga, da ovoj duši dade strpljivosti pa da steče zasluga u tegobama. A vidi li (ljubav), da je duša strpljiva, više se ne stara, nego se raduje i tješi. Voljela bi doduše sama trpjeti, nego gledati (dragu dušu) gdje trpi, kad bi joj samo mogla sasvim primjeniti i zaslugu i dobitak od trpljenja. No zato se ne uzrujava i ne muči.

4. Ponavljam: čini se, da ova ljubav nasljeduje onu ljubav, kojom nas je ljubio dobri ljubitelj Isus. Zato i oni, koji tako ljube, uvelike koriste. Oni primaju na se sve tegobe, da se tim okoriste drugi bez tegobe. Tako dobivaju veoma mnogo oni, koje s njima veže prijateljstvo. I vjerujte mi, oni će prestati posebice prijateljevati s njima ili će postići od našega Gospodina, da upere njihovim putem i oni, jer idu u istu zemlju. Tako je postigla sv. Monika za sv. Augustina. Takvim dušama ne može srce podnijeti da postupaju neiskreno s onima, što ih ljube. Opaze li da su zabasali s pravoga puta ili da čine pogreške, odmah im prigovore. Drugačije i ne mogu. A jer se oni ne bi inače popravili, stoga im ne laskaju i ne taje ništa. Tako će se oni ili popraviti ili prekinuti prijateljstvo s njima, jer neće moći podnositi takvih ukora. A i ne bi se moglo podnositi, jer bi se s obje strane neprestance ratovalo. Takve se savršene duše ne staraju doduše

za sav svijet i ne gledaju, da li drugi služe ili ne služe Bogu, jer paze samo na se. Ali sa svojim prijateljima ne mogu tako raditi. Tu im se ne sakri ništa. Na njima vide i svaki prasak. Zato kažem, da nose težak križ.

5. To je ljubav, kojom želim da se mi ljubimo. Ako isprvice i ne bi bila tako savršena, Gospodin će je malo po malo usavršiti. Započnimo samo u sredini. Ako joj je i primiješana kakva nježnost, ne će nauditi. Ako je ljubav općena, dobro je pače gdjekad i potrebno, pokazivati nježnost te ljubavi, pa je i zbilja imati, te tako ćutjeti tegobe i bolesti sestara, pa sve i neznatne. Jer kadikad ćuti koja sestra laku patnju isto tako. bolno kao i druga veliku. A ima osoba takve ćudi, te ih rastuže uvelike neznatne stvari. Ako ste vi drugačije ćudi, ne uskraćujte takvima svoje sućuti. Možda Naš Gospodin hoće da nas očuva od takvih muka te nam dade, da trpimo u drugim stvarima, koje nam se čine teške, pa i mogu biti teške same po sebi, dok će drugima biti lake. Ne sudimo dakle drugih u tim stvarima sami po sebi, pa ni sebe po vremenu, u koje nam je Gospodin možda dao veću snagu bez naše muke, već se prenesimo u ono vrijeme, u koje smo bile slabije.

6. Promislite dobro, kako je zamašan ovaj savjet, da sažaljujemo tegobe svojih bližnjih, pa bile i malene. To vrijedi osobito za spomenute duše. One su željne trpljenja, pa im se sve čini malo. Zato moraju paziti, da se sjećaju vremena, kad su još bile slabe, i promisle, ako sad nisu slabe, da to ne potječe od njih. Inače bi mogao nečastivi ohladiti malo po malo ljubav prema bližnjemu i navesti nas na misao, da je savršenost ono što je pogreška. Vrag ne spava. Zato moramo u svemu paziti i biti budne. A najviše moraju one, koje su već daleko uznapredovale u kreposti. Kod njih su napasti daleko skrovitije, jer se nečastivi ne usuđuje drugačije na njih navaliti. Ako dakle ne budu na oprezu, kako je rečeno, opazit će štetu istom onda, kad se dogodi. Napokon treba vazda bdjeti i moliti, jer nema boljega sredstva od molitve; da se otkriju potajne zasjede nečastivoga i on prisili, te se odade.

7. Trsite se također, da se veselite sa sestrama, kad se odmaraju, kao što im već treba, pa i za običajnog počinka, sve ako vam nije po volji. Sve je to savršena ljubav, radi li se promišljeno. Veoma je dobro dakle, ako jedna žali drugu u nevolji. Samo pritom treba paziti, da ne bude što nečedno ni u čemu protiv posluha. Čini li se kojoj sestri, da je trpko, što zapovijeda starješica, ne smije toga nikome pokazati ni odati. Može kazati samoj starješici u poniznosti. Inače biste počinile veliku štetu. Naučite se razlikovati, u kakvim stvarima imate osjećati sućut i sažaljivati sestre. Ako opazite u sestre kakvu očitu pogrešku, mora vas se vazda duboko kosnuti. Ovdje se i te kako pokazuje i izvršuje ljubav tim, što takvu sestru znate podnositi i ne zgražate se radi njezinih pogrešaka. Tako će raditi i druge s vašim pogreškama, kojih je možda mnogo više, brojeći samo one, kojih ni same ne poznajete. Preporučujte živo Bogu sestru, koja pogrješuje, i nastojte veoma savršeno vršiti krepost protivnu pogrešci, što se zapaža na njoj. Pregnite iz petnih žila, da je poučite djelom ono, što možda ne bi razumjela riječima, pa joj ne bi koristile ni riječi ni kazne. Tim, što jedna nasljeduje krepost, koju gleda gdje se sjaje u druge, ta joj se krepost duboko ukorjenjuje. To je dobra uputa; nemojte je zaboraviti.

8. O kako će dobra i prava ljubav biti u sestre, koja više cijeni korist drugih nego svoju, pa im revno prednjači u svim krepostima i posve savršeno drži svoje Pravilo! Takvo će prijateljstvo biti bolje, nego sve nježnosti, što jedna

drugoj mogu reći, kao »živote moj«, »dušo moja«, »dobro moje« i slično. Takvi se nježni nazivi u našoj kući ne upotrebljavaju i ne smiju upotrebljavati, pa ih prištedite za svoga Zaručnika. Toliko drugujete s njim i tako nasamo, pa ćete ih svuda morati upotrebljavati, jer to dopušta Njegovo Veličanstvo. Ako li se inače upotrebljavaju često, ne doimlju se toliko u razgovoru s Gospodinom. Usto nemate razloga, da ih upotrebljavate. To je previše žensko. A ja, moje kćerke, ne bih rado, da u ičemu budete i da se pokazujete kao žene, van kao krepki ljudi. Činite, što je do vas, pa će vas Gospodin učiniti tako muževnima, da će vam se diviti i muževi. A kako je to lako Njegovu Veličanstvu, kad nas je izvuklo iz ništavila!

9. Veoma je dobar dokaz ljubavi također, ako sestre u kućnim poslovima nastojite riješiti truda i preuzeti ga na sebe. Isto tako, ako se veselite i od srca hvalite Gospodina za napredak u krepostima, što ga opažate na drugima. Sve to, bez obzira na veliku korist, što je nosi sa sobom, podupire uvelike mir i slogu među sestrama, kao što sada i dobrotom Božjom vidimo iz iskustva. Neka dade Njegovo Veličanstvo, da vazda ostane tako. Jer bi bilo strasno, kad bi bilo protivno, i teško bi bilo podnositi, kad bi bilo malo sestara, i to nesložnih. Ne daj, Bože, toga!

10. Ako li radi kakve riječce, izrečene u naglosti, nastane svađa, odmah je poravnajte i zato se žarko molite. Da, molite se Gospodinu osobito vruće, ako bi takve nesloge potrajale dulje ili nastali razdori ili ako bi se pojavila među vama želja, da koja bude nešto više ili da se osobito štuje. Čini mi se, da mi se ledi krv, dok ovo pišem, misleći, da bi se jednoč moglo tako dogoditi. Jer to držim za golemo zlo u samostanima. Ako bi se tako što desilo, znajte, da ste izgubljene. Mislite i vjerujte, da ste svoga Zaručnika potjerale iz kuće te ga prisilile, da potraži drugi stan, jer je protjeran iz svoje vlastite kuće. Vičite k Njegovu Veličanstvu i nastojte, da doskočite zlu. Ako li ne pomognu tako česte ispovijedi i pričesti, bojte se, da je neko među vama Juda.

11. Neka nadstojnica pazi za ljubav Božju, da se tako što ne dogodi. I zato neka odmah isprvice zakrči put. Jer sva šteta nastaje stoga, što se zlo odmah ne zapriječi. A koja se pronađe, da sije nemir, nastojte je ukloniti u drugi samostan. Bog će vam već dati toliko, da joj dadete opremu. Uklonite od sebe takvu kugu. Koliko uzmognete, odrežite grane. A ne bude li to dosta, iščupajte korijen. Ne uzmognete li to učiniti, zatvorite takvu sijačicu nemira u zatvor, iz kojega neće više izaći. To je mnogo bolje, nego da takva zaraza sve zarazi. O, koliko je to zlo! Bog nas očuvao od samostana, u koji prodre! Ja bih voljela, da u ovu kuću prodre oganj i sve nas sažeže. Mislim drugdje reći nešto o ovom predmetu, jer je za nas tako zamašan. Stoga neću ovdje opširnije.

GLAVA VIII.

Raspreda o velikom dobru, ako se iznutra i izvana otkinemo od svega stvorenoga.

1. Sad prijeđimo na odricanje, oko kojega moramo nastojati. Jer je u njemu sve, ako je savršeno. Da, sve je kažem u njemu. Jer ako zagrlimo samo Stvoritelja, a sve stvoreno ne držimo ni za što, ulijeva nam Njegovo Veličanstvo kreposti tako, da se nećemo morati mnogo boriti, ako se samo malo po malo trsimo, da radimo ono, što je do nas. Sam će Gospodin .podići raku te nas braniti od paklenih duhova i od svega svijeta. Držite li, sestre, da je malo dobro, ako se trsimo, da se posve i nerazdjeljivo predamo onom, koji je sve dobro? A jer su u Njemu, kako rekoh, sva dobra, hvalimo ga uvelike, sestre, jer nas je sakupio ovdje, gdje se ne radi o drugom nego o tom. Zato i ne znam, zašto govorim o tom, jer vi sve, što ste ovdje, možete mene o tom poučiti. Jer moram priznati, da u toj zamašnoj stvari nemam još one savršenosti, što je želim i što bih je, znam, morala imati. To isto moram reći i za sve kreposti i za ono, što ovdje pišem. Jer je lakše pisati (o kreposti) nego izvrgivati. A možda neću pogoditi ni pisati, jer kadikad stoji od iskustva, da se zna nešto reći. Pogodim li pravo, bit će stoga, jer sam imala protivno krepostima, o kojima pišem.

2. Što je do vanjštine, već se znade, koliko smo ovdje odijeljene od svega. O sestre, za ljubav Božju upoznajte veliku milost, što vam je Gospodin dao stoga, jer vas je doveo ovamo. Neka svaka dobro promisli, kako je htjelo Njegovo Veličanstvo, da ona bude jedna od dvanaesterce, što ih je jedine zapala ta sreća. Koliko bi njih boljih od mene, znam, rado bilo na ovom mjestu, a Gospodin ga je dao meni, premda ga tako slabo zaslužujem! Blagoslovljen budi, Bože moj, i neka te hvale svi stvorovi! Ove ti milosti ne mogu naplatiti, kao ni mnogo drugih, što si mi ih iskazao. Već je bila prevelika milost, što si mi dao, da postanem redovnica. A jer sam bila tako zločesta, nisi se pouzdao u me, jer se ondje, gdje toliko dobrih (kreposnih) živi zajedno, ne bi moja zloća tako očito pokazala do svršetka moga života. Zato si me doveo ovamo, gdje ih je tako malo, pa se čini nemoguće, da se ne opazi (moja zloća). Usto si mi uklonio i sve prilike, da živim u većoj brizi. Priznajem, Gospodine, već nema za me isprike. Zato mi je to potrebnije tvoje milosrđe, da mi oprostiš ono zlo, što je još na meni.

3. Veoma vas vruće molim, neka kaže svaka, koja upoznaje, da ne može podnositi onoga, što se ovdje vrši. Ta ima i drugih samostana, gdje se također služi Gospodinu. Zato neka ne uznemiruje ove malice (malog broja), što je ovdje sakupilo Njegovo Veličanstvo. Drugdje je slobodno, da se tješe s rođacima. Ako se ovamo puštaju neki rođaci, to je radi njihove utjehe. A redovnica, koja radi svoje utjehe želi vidjeti rođake, ako i oni nisu duhovnici (redovnici), neka se drže nesavršenom. Neka znade, da se još nije odrekla, da nije zdrava. Neće imati slobode duha, neće postići potpunoga mira, pa joj treba liječnik. A ne oslobodi li se toga, ne ozdravi li, kažem, da nije za ovu kuću.

4. Najbolje je sredstvo, što ga znam, da ne vidi svojih rođaka, dok se ne oslobodi i ne postigne slobodu od Gospodina moleći mnogo. Kad bude takva, te joj (posjeti rođaka) budu križ, neka u ime Božje govori s njima. Onda će njima koristiti, a sebi neće nauditi.

GLAVA IX.

Raspravlja se, koliko je dobro, da izbjegavaju rođake oni, koji su ostavili svijet, i koliko boljih prijatelja nalaze.

1. O kad bismo mi redovnice upoznale štetu, što nam nastaje iz čestoga saobraćaja s našim rođacima, kako bismo bježale od njih. Ne razumijem, kakvu nam utjehu daju, neću reći u onom, što se tiče Boga, van samo u onom, što se tiče našega mira i pokoja. Njihovih zabava ne možemo i ne smijemo uživati. Samo njihove tegobe smijemo osjećati. Tu nema ništa, što ne bismo smjele oplakivati, pa kadikad više nego sami oni. Zaista, ako tijelu dadu kakav dar, plaća to pošteno duh. Ovdje ste od toga slobodne. Jer je ovdje sve zajedničko pa nijedna ne može zadržati dara za sebe, zato je zajednička milostinja, koju vam daju rođaci. Stoga su i pojedine slobodne te im ne moraju ugađati. Jer svaka znade, da Gospodin opskrbljuje sve skupa.

2. Zgražam se zbog štete, što je uzrokuje saobraćaj s rođacima. Mislim, da toga neće niko vjerovati, van ko je sam iskusio. A ipak kako se dandanas u redovničkim kućama zaboravlja ovu savršenost! Ne znam, što smo ostavile zapravo mi, koje se hvalimo, da smo radi Boga ostavile sve na svijetu, ako se ne rastavimo s najslavnijim, to jest s rođacima. Već se došlo dotle, da se drži nestašicom kreposti, ako redovnice ne ljube i mnogo ne opće sa svojim rođacima, i što se još o tom govori navodeći posebne razloge.

3. U ovoj se kući, kćerke, trsite uvelike, da svoje rođake preporučujete Bogu. To je pravedno. A izvan toga ih izbijte iz pameti, koliko možete, jer je prirodno, da naše srce prianja više uz njih nego uz druge osobe. Mene su moji rođaci, kako mi rekoše, veoma ljubili, a i ja sam ljubila njih tako, te ih nisam mogla zaboraviti. Ali znam iz iskustva, što sam iskusila na sebi i na drugima, da nam baš rođaci najmanje pomažu, kad smo u nevolji. Izuzimljem roditelje, jer je čudo, ako uskrate pomoć svojoj djeci. Pravedno je također, zatreba li im utjehe, da se ni mi ne tuđimo od njih, vidimo li, da međutim ne trpi ono, što je glavno. Ipak se možemo od njih otkinuti. To isto vrijedi i za braću. A što je do ostalih rođaka, ako su me i vidjeli u nevolji, manje su mi pomagali. Više su sluge Božje.

4. Vjerujte mi. sestre, služite li Bogu, kako treba, nećete naći boljih rođaka od onih, koje vam pošalje Njegovo Veličanstvo. Znam, da je tako. Trgnete li dosadašnjim putem i shvatite li, da bi u protivnom slučaju ostavile svoga pravog prijatelja i Zaručnika, vjerujte mi, da ćete se u vrlo kratko vrijeme dovinuti te slobode te se više moći pouzdavati u one, koji vas ljube samo radi Boga, nego u sve svoje rođake. Oni nas (sluge Božje), neće ostaviti na cjedilu, i naći ćete roditelje i braću u onima, na koje i ne mislite. Oni žele plaću samo od Boga, pa nam rado služe. A koji očekuju plaću od nas, brzo se umore videći, da smo siromašne i da im ni u čemu ne možemo služiti. To se doduše ne događa posvuda, ali se tako sada radi po svijetu. A svijet vazda ostaje svijetom. Ko bi vam govorio što drugo i tvrdio, da je ono krepost, ne vjerujte mu. Kad bih nabrajala svu štetu, što nastaje iz toga, morala bih pisati veoma opširno. A jer su o tom pisali i drugi, koji bolje znadu, što kažu, neka bude dosta, što je rečeno. Kad sam ja, koja sam tako nesavršena, toliko upoznala (ove štete), kako će ih istom upoznati oni, koji su savršeni?

5. Očito je dokaz savjet, što nam ga daju sveci, da naime bježimo od svijeta. No vjerujte mi, da se rođaci drže nas najviše od svijeta, pa nema ništa, od čega bi se teže otkidali, nego od njih. Zato pravo rade oni, koji bježe iz svoje domovine, ako im to koristi (da se posve otkinu od svojih rođaka). Ja držim, da to otkidanje nije u tom, da pobjegne tijelo, van da duša odlučno zagrli Isusa, Gospodina našega. U njemu ona nalazi sve pa i zaboravlja sve. Međutim nam uvelike pomaže udaljivanje, dok ne upoznamo posve tu istinu. Kasnije se može desiti, da Gospodin hoće te općimo sa svojim rođacima, jer nam baš tim hoće da nametne križ.

GLAVA X.

Raspreda, da se nije dosta otresti rođaka, ako se ne otresemo same sebe, te kako je spojena ova krepost i poniznost.

1. Kad amo se rastale sa svijetom i s rođacima i ovdje zatvorile, kao što je spomenuto, mogle bismo držati, da smo učinile sve, pa nam se ne treba više ni s čim boriti. O moje sestre, ne držite se bezbjednima i ne lijegajte spavati. Inače bi vam se moglo dogoditi kao čovjeku, koji posve mirno ide na počinak, jer je dobro zaključao svoja vrata od straha pred razbojnicima, a kad tamo, razbojnici su već u kući. Vi već znate, da nema gorega razbojnika od domaćega. A gle, mi smo uvijek same sa sobom. Ako dakle ne budemo posve oprezne i ako svaka pomno ne nastoji, da zataji svoju volju, a to je najglavniji posao, možemo se lišiti još mnogih stvari one svete slobode duha, koja dopušta, da se riješimo zemlje i olova možemo uzvinuti k svome Stvoritelju.

2. Tome vrlo mnogo pomaže, sjećamo li se neprestance, da je sve taština i da sve brzo prolazi. Tim ćemo odvratiti sklonost od stvari, koje su tako malo vrijedne i obratiti je k onom, što nikad ne prolazi. Čini se doduše, da je to samo slabo sredstvo, a ipak uvelike ojačava dušu. Usto moramo veoma brižno paziti i na posve male stvari, pa ako prema kojoj osjećamo sklonost, moramo nastojati, da od nje odvratimo misao i uperimo je k Bogu. Njegovo nam Veličanstvo u tom pomaže. Ta ono nam je iskazalo veliku milost, te je u ovoj kući već učinjeno ponajveće (ali se treba odreći sebe), premda je teško otkinuti se od sebe i biti protiv sebe, jer smo same sa sobom tijesno spojene i veoma ljubimo same sebe.

3. Ovdje može priskočiti u pomoć prava poniznost. Jer mi se čini, da su poniznost i samozataja vazda spojene. To su dvije sestre, koje se ne smiju rastavljati jedna od druge. Nisu one poput rođaka, za koje svjetujem, da ih izbjegavamo. Što više, moramo ih zagrliti i ljubiti, pa nikad ne smijemo biti bez njih. O uzvišene kreposti, gospođe svega stvorenoga, vladarice svijeta! Vi nas oslobađate od svih mreža i zamka, što nam ih postavlja nečastivi. Kako ste mile bile našem učitelju Isusu Kristu, koji ni časak nije bio bez vas! Ko ima te kreposti, može srnuti u borbu protiv čitava pakla i protiv cijeloga svijeta i njegovih napasti. Neka se ne boji ničega, jer je njegovo kraljevstvo nebesko. Ne treba mu se bojati ničega, jer ne mari i ne drži gubitkom, ako i sve izgubi. On se boji samo obnemiljeti Bogu svome, pa ga moli, da ga uzdrži u tim krepostima i ne dopusti, te ih izgubi svojom krivnjom.

4. Istina, svojstvo je tih kreposti, da se sakrivaju pred onim, ko ih posjeduje, i to tako, da ih ne zapaža na sebi i ne vjeruje nikako, da ima koju, sve ako mu se kaže. A cijeni ih veoma, pa neprestance nastoji, da ih steče i da se sve više u njima usavrši. A vrlo se dobro opaze na onima, koji ih imaju i brzo ih spoznaju, sve protiv njihove volje, oni, što druguju s njima. No kakva je ludost, da se ja usuđujem hvaliti poniznost i trapljenje, kad ih je toliko slavio Kralj slave i tako ih potvrdio tolikim svojim mukama! Na posao dakle, kćeri moje! Ovdje treba žilavo uprijeti, da iziđemo iz egipatske zemlje. Nađete li one kreposti, naći ćete manu. Onda će nam sve goditi i bit će nam slatko, sve ako se svjetovnjacima čini gorko.

5. Prvo, oko čega moramo nastojati, jest, da odbacimo ljubav prema svome tijelu. Neke su od nas po naravi tako sklone da traže tjelesnu udobnost,

te se moraju i te kako boriti. A svoje zdravlje ljube toliko, te treba slaviti Boga, kad vidimo, kako ratuju protiv sebe osobito redovnice, ali i druge, neredovnice. Naprotiv se čini, da su mnoge redovnice došle u samostan samo zato, da se obrane od smrti. Zato upotrebljavaju sve, što mogu. Ovdje se, istina, u tom pogledu može malo učiniti. No ja bih željela, da se i ne zaželi. Odlučite, sestre (da ćete se otresti toga), jer dođoste ovamo, da za Krista umrete, a ne da se gojite za Krista. Nečastivi vam utuvljuje, da je to potrebno, eda uzmognemo snositi i obdržavati Pravilo Reda. I nažalost, gdjekoja se toliko stara za svoje zdravlje (ne bi li mogla obdržavati redovno Pravilo), te umire prije, nego je obdržavala potpuno Pravilo samo jedan mjesec, pa možda i jedan cigli dan. Zato ne znam, čemu dođosmo (u samostan).

6. Ne bojte se, da bi nam u tom pogledu nedostajalo umjerenosti. Bilo bi to čudo, jer se i ispovjednici boje odmah, da ćemo se umoriti djelima pokore. Usto je i nama tako odvratna ova nestašica umjerenosti, te bih željela, da sve izvršujemo potpuno kao i to. Znam, da one, što rade protivno, neće pitati, što ja govorim. Ne marim ni ja, kad one vele, da ja sudim po sebi, jer govore istinu. Mislim, da nam Gospodin radi naše prevelike skrbi za zdravlje daje više bolesti. Barem je meni tim iskazao veliko milosrđe. Jer sam se i onako dobro njegovala, htio mi je dati i uzrok zato. Čovjek bi se smijao videći, kako se gdjekoje u tom pogledu same muče. Gdjekad ih snađe želja, da čine pokornička djela bez cilja i bez mjere. Ta revnost potraje, što se kaže, dva dana. Onda nečastivi predoči njihovoj mašti, da bi time naudile (zdravlju), te učini, da se unaprijed boje činiti pokornička djela, a plaše se i od onih, što ih Red propisuje, jer su im tobože već naudila. Već se ne drže ni posve lake stvari, što ih nalaže Pravilo, kao šutnja, koja nam ne može jamačno nauditi. Čim nas malko zaboli glava, već ne idemo u kor, koji nas ne bi baš ubio. A nastojimo iz svoje glave izmisliti pokornička djela, pa ne izvršujemo ni jednih ni drugih.[1] Gdjekad je samo mala nevoljkost, radi koje nam se čini, da nismo dužne nešto činiti. Samo zaištemo dozvolu, pa izvršismo sve.

7. Reći ćete: pa zašto starješica daje tu dozvolu? Odgovaram: kad bi znala vašu unutarnjost, možda je ne bi dala. Vi joj same javljate, da je to potrebno. Možda priskoči u pomoć i liječnik, jer ste i njega tako obavijestile. A uz vas stoji i plače prijateljica ili rođakinja. Šta da uradi starješica? Boji se tankoćutno, da će pogriješiti protiv ljubavi, pa voli pregledati vaše pogreške, nego pogriješiti sama.

8. Te se stvari mogu kadikad desiti, pa ih navedoh ovdje, da ih se čuvate. Jer ako nas nečastivi počne strašiti, da ćemo izgubiti zdravlje, ne učinismo nikad ništa. Neka nam Gospodin dade svjetlost, da u svemu uperimo pravim putem .Amen.

---

[1] U eskorijalskom rukopisu razvija još umnije tu misao. Ondje piše: »Ne drže ni lakih stvari, što ih nalaže Pravilo, kao šutnju, koja nam neće naudili. A nije nam palo na um, da prestanemo ići u kor, koji nas baš ne ubija, jer nas boli glava. Jedan dan, jer nas je glava boljela, drugi jer nas boli, a tri ostala, jer nas ne boli.

GLAVA XI.

Nastavlja se o morenju. Razlaže se, kako se ima vršiti u bolestima.

1. Čini mi se, moje sestre, da je nesavršeno, tužimo li se vazda na male boljetice. Ne činile toga, dok ih možete podnositi. Kad je bolest velika, tuži se sama. To je drugačija tužaljka i brzo se pokazuje. Promislite, da vas je malo. Kad bi koja običavala, da se vazda odmah tuži, to bi bilo dosta, da vas sve ražalosti, ako ljubite jedna drugu. Ako koja ozbiljno oboli, neka kaže i upotrebi, što treba. Jer ako se otresete samoljublja, bit će vam teška svaka polakšica, pa vam se ne treba bojati, da ćete je primati bez nužde ili se tužiti bez uzroka. Ako je potreba, bilo bi mnogo gore, kad toga ne bi kazale, nego kad bi bez potrebe htjele, da vam se dade polakšica. A bila bi i velika nepravda, kad vas ne bi žalili.

2. No zato vam se ne treba skrbiti. Ta gdje vlada ljubav, a vas je tako malo, neće vam nikad ponestati brižne njege. No neka vam ne pada na um, da se tužite radi ženskih slaboća i boljetica; jer nam kadikad nečastivi samo utuvljuje te bolesti. One brzo dođu i prođu. Ne odviknete li se, da sve kazujete i na sve se tužite, osim samom Bogu, ne dovršiste nikada. Jer naše tijelo ima manu, da otkriva više potreba, što se više njeguje. Čudno je, kako hoće da ga tetošimo. A ima li ikakvu izliku, pa bila potreba i najneznatnija, vara siromašnu dušu i ne da joj napredovati.

3. Sjećate se, koliko ima siromašnih bolesnika, koji se nemaju komu potužiti. Jer se ne slaže: biti siromašan i njegovan. Sjećajte se i toliko udatih žena. Znam, da ih ima i odlična roda, koje se ni u teškim nevoljama i trudovima ne usuđuju tužiti, da ne dosade svojim muževima. Pa što ću ja grešnica? Ta ne dođosmo ovamo, da nas ovdje više njeguju nego one. I vi, koje ste slobodne od velikih svjetovnih tegoba, naučite se barem malko trpjeti za ljubav Božju, da za to ne znaju svi. Žena, koja je vrlo nesrećno udata, podnosi mnogo patnja ne tražeći ni od koga utjehe, jer se boji, da ne dozna njezin muž, ako što rekne ili se potuži. A mi da podnosimo kakvu nevolju, što nam je Bog dade za naše grijehe, i to u tišini među Bogom i samim nama? Pogotovo stoga, jer se zlo ne utažuje takvom malenkosti.

4. U svemu, što rekoh, ne mislim na teške bolesti, na pr. na žestoku vrućicu, premda mislim, da i tu budete umjerene i vazda sačuvate strpljivost. Mislim ovdje samo na boljetice, što se mogu podnijeti izvan postelje. A što bi bilo, da se ovo čita izvan ove kuće? Što bi rekle o meni sve redovnice? Oj, kako bih rado podnijela sve, samo da se jedna popravi! Jer se zbiva radi jedne jedine, koja je tako tankoćutna, da se ne vjeruje gotovo nijednoj, pa bila i teško bolesna. Mislim na svoje svete Oce, prijašnje pustinjake, kojih život hoćemo da nasljedujemo. Kakve su boli oni podnosili u svojoj samoći, kakvu studen, glad i žegu, nemajući se komu potužiti van jedinom Bogu? Mislite li, da su oni bili od željeza? Ne, bili su slabi kao i mi. I vjerujte mi, kćeri moje, počnemo li jednom savladavati ovo bijedno tijelo, neće nam biti tako dosadno. Bit će dosta drugih, koji će paziti na ono, što nam je potrebno. Zato se ne starajte za sebe, ako vas ne sili očita potreba. Ako se ne odlučimo, da najednom progutamo smrt i bolest, ne učinismo nikad ništa.

5. Nastojte, da se ne bojite smrti, i predajte se sasvim u ruke Božje, pa puklo kud puklo, što je stalo, ako umremo? Toliko puta se tijelo već rugalo

nama. Zašto da se mi ne rugamo njemu? Vjerujte mi zamašnija je to odluka, nego možemo shvatiti. Jer ako to činimo često, zadobit ćemo s pomoću Božjom vlast nad svojim tijelom. A savladamo li takva neprijatelja, zadobit ćemo veliku korist, da srećno uspijemo u borbi ovoga života. Neka nam Gospodin pomogne, kao što i može. Držim dakako, da samo onaj upoznaje dobitak, što nastaje odatle, koji je već izvojevao pobjedu. A taj je dobitak toliki, kao što mislim, te se niko ne bi plašio truda, eda se domogne toga pokoja i vlasti.

GLAVA XII.

Raspreda, kako malo ima držati do života i do časti ko zaista ljubi Boga.

1. Prijeđimo na druge stvari, koje su isto tako zamašne, ako se i čini, da su neznatne. Sve nam se doduše pričinja veoma tegobno, i to posve pravo, jer se moramo boriti same sa sobom. No čim stanemo raditi, djeluje Bog snažno u duši te joj iskazuje toliko milosti, da joj se čini posve neznatno sve, što možemo raditi u ovom životu. Ako mi redovnice činimo ono, što je najteže: ako se odreknemo slobode svoje iz ljubavi prema Bogu i predamo je vlasti drugoga; ako prihvatimo toliko tegoba, postova, šutnja, tako strogi zatvor, ako obavljamo službu u koru, premda bismo željele u tom olakšicu, pa je sebi samo ovda onda priuštimo - a možda to radim jedina ja u mnogim samostanima, što sam ih vidjela - zašto bismo oklijevale da se trapimo i iznutra, jer onda i sve ovo drugo biva i mnogo savršenije, mnogo zaslužnije i obavlja se mnogo milije i mirnije? To ćemo unutarnje trapljenje pribaviti, kako rekoh, ako se malo po malo priviknemo, da i u nezatnim stvarima radimo protiv svoje volje i želje, dok napokon tijelo posve ne podložimo duhu.

2. Opet kažem: sve, ili barem veoma mnogo, stoji do toga, da se otresemo brige za se i svoju udobnost. Jer ko počne ozbiljno služiti Gospodinu, život mu je najmanje, što mu može prikazati. Ta već mu je predao svoju volju. Pa zašto bi se bojao (žrtvovati i život)? Ako je pravi redovnik ili pravi molilac (čovjek molitve ili veoma odan unutarnjem životu) i ako je željan Božanskih darova, jasno je, da se neće plašiti želje da umre za Boga i podnese muke. Ili još ne znate, sestre, da je dugo mučeništvo život pravoga redovnika i onoga, koji hoće da pripada pravim prijateljima Božjim? Dugo je, jer se može zvati dugim, isporedi li se s mukom onih, kojima odmah odrube glave. No sav je život kratak, a nekima veoma kratak. A znamo li mi, da naš nije tako kratak, te se neće svršiti za jedan sat ili za čas, kad odlučimo, da ćemo savršeno služiti Bogu? Moglo bi to biti. Uostalom ne treba puno držati do onoga, što se jednom svršuje. A ko se ne bi trudio (za svoje spasenje) misleći, da mu svaki sat može biti posljednji? Vjerujte mi, da je to promišljanje najpouzdanije.

3. Priviknimo se dakle, da se u svemu protivimo svojoj volji. Ako se budete trsile, kao što rekoh, vi ćete i neznalice u tom malo po malo doći do savršenosti. No ne čini li se pretvrd zahtjev, da ne radimo ništa po svojoj volji? Moglo bi se držati, da je tako, kad se ne bi promišljalo, kakve ugodnosti i naslade, kakav li dobitak donosi to protivljenje (svojoj volji), kakvu li sigurnost već u ovom životu! Vi ste se ovdje sve na to već navikle, pa je već najviše toga učinjeno. Svaka sokoli i pomaže drugoj. Samo svaka mora nastojati, da prednjači drugim.

4. Treba veoma mnogo paziti na unutarnje porive, osobito na želju za prednošću pred drugima. Sačuvao nas Bog svojom mukom, da ne bismo govorile ili hotimice pomišljale na pr.: »Ja sam duže u Redu od druge. Starija sam. Više sam radila. S onom se bolje postupa nego sa mnom«. Dođu li takve misli, treba im odmah zakrčiti put. Ako li se zadržite u njima ili ih spomenete u razgovoru, eto vam kuge i izvora velikih zala. Ako biste imale starješicu, koja bi takve stvari i najmanje trpjela, vjerujte, Bog je dopustio radi vaših grijeha, da je imate, eda ona bude početak vašoj propasti. Zato se molite žarko, neka vam Bog pomogne, jer ste u velikoj pogibli.

5. Možda mi se prigovori, da do toga držim toliko i da je to prestrogo. Ta Bog daje utjehe i onima, koje se nisu tako odrekle. Vjerujem. U svojoj beskrajnoj mudrosti vidi Bog, kako su im korisne (te utjehe), eda ih dovede do toga, te sve ostave radi Njega. Pod ostavljanjem ne mislim ulaz u redovništvo, jer protiv toga može biti zapreka. A savršena duša može svagdje živjeti prijegorno i ponizno. No u svijetu se mora više truditi, jer ovdje ima veliko pomagalo. No jedno mi vjerujte: ko još hlepi za čašću ili za zemaljskim dobrima, neće nikad daleko napredovati ni doprijeti dotle, da uživa pravi plod molitve, sve ako je mnogo godina proživio u molitvi ili bolje rečeno u razmišljanju, jer savršena molitva napokon iskorjenjuje ove pogreške. A te se pogreške zbivaju i u samostanima kao i izvan njih, premda su u samostanu više uklonjene prilike za to, a baš to povećava krivnju.

6. Ispitajte, sestre, da li je vama stalo do koje od ovih stvari; jer za drugo i niste ovdje (već da ih prezrete). Ne tražite, da vas više časte. Tim ne dobiste veće časti, nego ćete izgubiti i onaj dobitak, što ste ga ovdje mogle steći. Tako bi se ovdje združila zajedno nečast i gubitak. Neka svaka ispita, kolika joj je poniznost. Iz toga će moći vidjeti, koliko je napredovala (u savršenosti). Mislim, da se nečastivi neće usuditi, da doista pobožnoga kuša ni prvom kretnjom u stvarima časti i prednosti; jer je vrlo oštrouman, pa se boji poraza. Nemoguće je, da se ponizni ne ojača i ne napreduje u poniznosti, ako ga đavo u tom napastuje. Jer je jasno, da će duša onda gledati na svoj dosadašnji život i promatrati, kako je malo služila Gospodinu prema tome, što mu je dužna. Promišljat će, kako nam se Gospodin smilovao tim, što se spustio k nama, da nam dade primjer poniznosti. Mislit će duša na svoje grijehe i na mjesto, što ga je za njih zaslužila. Tim duša dobiva toliko, te se ne usuđuje đavo doći drugi put, da ne ode razbijene glave.

7. Primite od mene još ovaj savjet i ne zaboravite ga. Hoćete li da se osvetite vragu i to brže oslobodite od napasti, ne budite zadovoljne s dobitkom, što ga unutra morate odatle crpsti za sebe, jer bi bez njega već bila velika vaša šteta. Trsite se dapače i izvana, da drugim sestrama pribavite dobitak iz vaše napasti. Kad vam se dakle napasnik približi, zamolite starješicu, neka vam naloži kakav niski posao, ili same radite takvo što, ako možete. Pregnite, da svoju volju slomite u protivnim stvarima. Gospodin će vam ih već pokazati. I onako će napast malo trajati. Očuvao nas Bog od osoba, koje bi htjele njemu služiti, a hlepile za čašću. Promislite, kako je to malen dobitak i, kako rekoh, da se sama čast gubi tim, što se teži za čašću, osobito ako se radi o prednosti. Nema na svijetu otrova, koji tako kao ove stvari (slavičnost) ubija savršenost.

8. Reći ćete: »To su naravske stvarce (slaboće), na koje se ne treba obzirati«. Ne šalite se s njima, jer rastu poput pjene. A nije ništa maleno u tako velikoj opasnosti, kakva prijeti, kad se radi o časti i promišlja, nije li nam učinjeno krivo. A znate li, zašto? Da ne spominjem mnogo drugih primjera, razjasnit ću vam jednim primjerom. Đavo počne možda jednu sestru napastovati u čemu neznatnom, što gotovo nije ništa, a odmah potakne drugu, te misli, da je to nešto veliko. Ova će možda držati, da je djelo ljubavi, rekne li onoj, koliko i ona zajedno osjeća onu veliku nepravdu. Neka joj Bog dade strpljivosti. Ona mora svoju patnju prikazati Bogu. Ta ni svetac ne bi više trpio. Đavo joj naspe hrpu riječi na jezik, pa ako se ona druga i svladava i snosi svoju patnju, ipak joj ostaje napast na slavičnost, pa je ne može podnositi s doličnom savršenošću.

9. Naša je narav tako slaba, te osjećamo ipak nanesenu uvredu, ako i kažemo, da nam je nije teško podnositi, i mislimo, da smo nešto učinili, ako je podnosimo. A to s tim više, ako vidimo, da se i drugih bolno doimlje radi nas. Tako gubi duša priliku da steče zasluga, oslabi i otvori vrata đavlu, da drugi put može doći s gorom napasti. I kad koja želi pretrpljenu krivicu strpljivo podnositi, može se dogoditi, da dođe k njoj druga i pita, je li ona nerazumna živina? Ta takva se stvar ipak mora ćutjeti. O moje sestre, neka se za ljubav Božju ne da nijedna zavesti nerazboritom ljubavlju, da drugoj iskazuje sućut radi takvih tobožnjih uvreda! Takva bi sućut bila kao i ona, što su je ćutjeli prema svetom Jobu prijatelji i njegova žena.

GLAVA XIII.

Nastavlja se o trapljenju. Kako treba izbjegavati ono što se tiče časti i opravdavanje svjetovno, da se dođe do pravoga prava.

1. Mnogo sam vam puta, moje sestre, govorila, a sad vam želim ostaviti i pismeno, da ne zaboravite: sve redovnice ove kuće i sve, što teže na savršenost, moraju najpomnije izbjegavati izričaje: »Ja imam pravo. Učiniše mi krivo. Nisu imali razloga, koji su mi to učinili«. Bog nas očuvao od tako zlih opravdanja! Ta mislite li, da je naš dobri Isus pravo i razložno pretrpio toliko uvreda i nepravda i da su mu ih razložno nanijeli? Ako koja neće da nosi nikakav drugi križ osim onoga, koji joj se naprti posve pravo, ne znam, pošto je došla u samostan. Neka se opet vrati u svijet. Ni ovdje se neće osvrtati na njezino opravdavanje. Možete li možda toliko trpjeti, da niste još i više skrivile? Pa kakav je razlog vašoj tužbi? Ja ga zaista ne vidim.

2. Kad nam iskazuju kakvu čast ili nas darivaju ili inače dobro s nama postupaju, navodimo takve razloge; jer zaista nije razložno da nam tako rade u ovom životu. Ako li nas snađe kakva uvreda, kako to obično nazivlju, premda nam se tim ne čini nepravda, ne znam, što imamo protiv toga kazati. Ili smo zaručnice tako velikoga Kralja ili nismo. Ako jesmo, pitam ja: gdje je poštena žena, koja ne dijeli sramote, što se nanosi njezinu mužu, ako i ne želi toga svojom voljom? Napokon su obojica dionici časti i nečasti. Hoćemo li da jednoč budemo dionice kraljevstva svoga Zaručnika i uživamo ga, bilo bi ludo, kad ne bismo sada bile dionice njegove sramote i muka.

3. Ne daj Bože, da poželimo što takvo. Neka se radije drži najsrećnijom ona, koja misli, da je drže za najmanju među svima. I jest zbilja najsrećnija, ako to podnosi, kao što mora podnositi, jer joj neće ponestati časti ni u ovom ni u drugom životu. Vjerujte mi to. No kako ludo rekoh, da se vjeruje meni, kad je to izrekla prava Mudrost! Nasljedujmo, moje sestre, u čemu god veliku poniznost presvete Djevice, čiju haljinu nosimo. Ta bila bi sramota, da se nazivamo njezinim redovnicama, a ne bismo joj htjele nalikovati u poniznosti. Rekoh: nasljedujmo je barem u čemu god; jer ako nam se i čini, da se uvelike ponizujemo, ostajemo još daleko od one poniznosti, što bismo je morale imati kao kćeri takve Majke i zaručnice takva Zaručnika. Ako se prema tome spomenutim napastima ne zakrči put brižljivo, možda će ono, što se danas ne čini ništa, sutra biti već laki grijeh. A on je tako loše vrsti, te neće ostati sam, ako ga zanemarite. To je u duhovnim zajednicama veoma veliko zlo.

4. Zato mi, što živimo u zajednicama, moramo uvelike paziti, da ne naudimo onima, što se muče da nam učine dobro i dadu dobar primjer. Kad bismo upoznale, kakva se šteta čini, kad nastane zao običaj, voljele bismo umrijeti nego mu biti uzrokom. Ono bi bila samo tjelesna smrt. A gubitak, što ga pretrpe duše, velika je šteta, da šteta, koja se čini, da nema kraja. Jer kad jedne umru, dođu druge, a sve možda više prianjaju uz zao običaj, što ga mi uvedosmo, nego uz mnogo kreposti (što smo ih vršile). Vrag ne da, da propadne zao običaj, a sama naravska slabost uzrokuje, da se kreposti gube.

5. O koliku bi preveliku ljubav učinila i koliku bi veliku službu iskazala Bogu redovnica, koja bi opazila, da ne može podnositi običaja uvedenih u ovoj kući, pa to priznala i otišla! Neka pazi, da to izvrši, neće li da ima pakao već na

ovom svijetu, a ne daj Bože i na drugom. Toga bi se trebalo bojati s više razloga, kojih možda neće upoznati ni ona ni druge, kao što ih poznajem ja.[1]

6. Vjerujte mi dakle; nećete li, vrijeme će vam posvjedočiti. Način, kojim hoćemo da živimo, mora biti ne samo redovnički, već pustinjački, i zato se moramo otkinuti od svega stvorenoga. A vidim, da Gospodin daje tu milost onima, što ih je osobito pozvao ovamo. Ako se i nisu posve odrekle, ipak se vidi, da idu za potpunim odreknućem; a vidi se iz njihova velikog zadovoljstva i radosti, što se više ne moraju baviti vremenitim stvarima, pa iz naslade, što je nalaze u svim redovničkim vježbama. Ponavljam dakle: ako je koja sklona na svjetovne stvari i ne zapaža, da napreduje (u trapljenju), nek ide. I to nek ide u drugi samostan, hoće li da bude redovnica. Inače će vidjeti, što će joj se desiti. No neka se ne tuži na me, koja započeh ovo (osnovah ovaj samostan), da je nisam opomenula.

7. Ova je kuća nebo, ako nebo može biti na zemlji. Nebo za one, kojima je zadovoljstvo, da ugađaju Bogu, a ne mare za svoje zadovoljstvo. One provode ovdje veoma ugodan život. A koja traži još što drugo, izgubit će sve, jer onoga ne može imati. Nezadovoljna duša nalikuje onome, koji je vrlo gadljiv. Odvratno

---

[1] Ovdje je Svetica ispustila nekoliko odsjeka veoma dobrih i poučnih, što ih je bila napisala u ekskorijalskom izvorniku. Evo ih: »O koliku bi golemu ljubav učinila i kakvu bi veliku službu iskazala Bogu redovnica, koja bi opazila, da ne može podnositi nesavršenosti i običaja, što su u ovoj kući te to priznala i otišla, a druge ostavila u miru. Takvu se ni u kojem samostanu (barem ako mi se vjeruje) ne bi smjelo zadržati ni pripustiti k zavjetima, dok je ne iskušaju mnogo godina i ne vide, da se popravila. Ne govorim ovdje o pogreškama u pokorničkim vježbama i postovima, jer ne čine toliko štete, ako i jesu pogreške. Govorim o nekim ćudima, kojima je svojstvo, da žele biti čašćene i poštovane ili motre tuđe pogreške, a svojih ne poznaju, i druge slične stvari, koje zbilja potječu od nedostatka poniznosti. Ako Bog takvoj ne da jaka duha, te se ne opazi u nje poboljšica nakon mnogo godina, ne daj Bože, da ostane u našem društvu. Znajte, da ni ona ne bi imala mira, niti bi sve vas pustila u miru.
Budući da ne primate opreme, Bog vam daje milost za to (da takve redovnice opet otpuštate). Meni je žao samostana, koji često zadržavaju u kući tata, što im krade blago, da ne moraju povraćati opreme ili s obzirom na čast rođaka. Ovdje ste u ovoj kući već proigrale i izgubile čast svijeta, jer svijet ne poštuje siromaha. Zato se na svoj trošak i ne starajte za čast drugih. Naša čast, moje sestre, mora biti u tom, da služimo Bogu. Ko hoće da vam u tome smeta, neka svoju čast zadrži za sebe i ostane vani. Naši su oci zato naredili kušnju od jedne godine. U našem je Redu slobodno dopustiti, da se obavlja kušnja četiri godine prije zavjetovanja. A ja bih željela, da se ovdje dopusti istom nakon deset godina kušnje. Poniznoj je redovnici malo stalo, je li se zavjetovala. Ta ona zna, da je neće otpustiti iz samostana, ako je dobra. Ako li nije, čemu hoće da ovoj družbi Krislovoj bude na štetu? Kad kažem »ne biti dobra«, ne mislim »prianjati uz taštinu«: jer mislim, da ništa takva neće biti u ovoj kući. Nedobrom redovnicom zovem onu, koja se nije umrtvila s obzirom na ono, o čemu se razglabalo: već prianja uza svijet i sama sebe ljubi neuredno. Takva, koja ne zamjećuje na sebi velikog mrtvenja, neka vjeruje mojoj riječi i ne polaže zavjeta, neće li da ima pakao već u ovom životu, a ne daj Bože, pakao i u drugom životu. Jer ona ima u sebi mnogo uzroka za to. A možda tih uzroka ni sama ni druge u kući neće upoznati, kao što ih ja poznajem.«

mu je i najbolje jelo, pa što zdravi jedu s velikom slašću, naudi njegovu želucu. Takva će se lakše spasiti drugdje, a možda će se malo po malo domoći i savršenosti, koje ovdje ne može podnositi, jer se zahtijeva najednom. Što je do unutarnjosti, daje se doduše vrijeme, da se odrekne svega i umrtvi, ali što se tiče vanjštine, mora to biti odmah. Ako ne bi koja napredovala u godini dana ovdje, gdje vidi, da se sve trape, i vazda živi u tako dobrom društvu, bojim se, da neće napredovati ni u mnogo godina, nego će pače nazadovati. Ne kažem, da mora odmah biti savršena kao i druge. Ali se mora gledati, da ozdravi; jer se odmah vidi, kad je bolest smrtonosna.

GLAVA XIV.

U njoj se raspreda, kako je zamašna stvar, da se ne dopusti polagati zavjete nijednoj, kojoj se duh protivi onome, što je razloženo.

1. Vjerujem tvrdo, da Bog uvelike zakriljuje one, što se svojski odluče (da će mu prijegorno služiti). Zato treba paziti, kakvu nakanu ima, koja stupa u Red, ne dolazi li možda samo zato, da se opskrbi, kao što će se desiti kod mnogih. Doduše Gospodin može tu nakanu i usavršiti, ako koja ima dobar razum. Nema li ga, neka se nipošto ne prima. Jer ni ona ne bi upoznala, kako je ušla (s opakom nakanom), niti bi shvatile druge, koje bi je htjele bolje poučiti. One, koje nemaju razuma, većinom misle, da znadu bolje, što im koristi, nego i najpametnije. To je zlo, koje držim neizlječivim; jer za čudo malo kad ne nosi sa sobom i zlobu. Gdje ih je mnogo, još bi se jedna mogla trpjeti; no gdje ih je samo malo, neće se moći podnositi.

2. Koja ima dobar razum, počne li joj se sviđati dobro, ona će ga snažno prihvatiti, jer vidi, da je to za nju najbolje. I ako ne može koristiti velikom domišljatošću, ipak će koristiti dobrim savjetom i inače, a drugima neće dosađivati. A nema li razuma, ne znam, čim može koristiti u zajednici; a može i te kako nauditi. Ovaj se nedostatak razuma ne zapaža tako brzo. Jer mnoge govore dobro, a razumiju malo. Naprotiv druge govore malo i ne baš skladno, ali im razum shvata ipak mnogo dobra. Ima naime svetih bezazlenosti, koje se malo razumiju u svjetovne poslove i običaje, a uvelike se razumiju u saobraćaj s Bogom. Zato treba potanko ispitivati, prije nego se sestre prime, i dugo iskušavati, prije nego se puste na zavjete.[1] Neka svijet jednom razumije, da nam je slobodno otpuštati nesposobne. U strogom samostanu ima za to mnogo prilika. Ako se dakle tako običava, neće se držati za uvredu.

3. To kažem, jer su ova vremena tako nesrećna i naša slabost tolika, te nam nije dosta zapovijed naših pređa, da ne marimo za ono, što se danas drži za čast, jer nas od toga odvraća strah, da ne uvrijedimo rođake. Bože daj, da u drugom životu ne budemo plaćale za primanje takvih osoba; jer će uvijek biti izlika, kojima će nas nagovarati, da to učinimo, ako rođak trpi.

4. To je stvar, na koju mora svaka paziti, da je preporuči Bogu i ohrabri starješicu (neka odbaci ljudske obzire), jer je to veoma zamašna stvar. Zato se molimo Bogu, neka nas u tom prosvijetli. Već je za vas velika prednost, što ne primate opreme. Jer gdje se prima oprema, može se desiti, da se u kući zadrži tat, koji grabi blago, samo zato, da se ne mora povraćati novac, kojega već nema. A to je golema šteta! Što je do vas, ne žalite nikoga i ne zadržavajte nijedne takve (koja nije za ovaj samostan). Inače biste samo naudile samostanu, dok bi mu htjele koristiti.

---

[1] Iz prvotnih se knjiga o zavjetovanju, koje se i sada čuvaju u samostanima, što ih je osnovala sv. Terezija, može vidjeti, da su mnoge odgađale zavjete dvije i više godina.

GLAVA XV.

Raspravlja se, kolika se korist dobiva, kad se ne ispričava, sve ako se vidi, da koju osuđuju bez krivnje.

1. Veoma se stidim, kad vas nagovaram da se vježbate u kreposti, u kojoj bih se i sama prije bila morala barem malko vježbati; ali moram priznati, da sam veoma malo u njoj napredovala. Vazda držim da imam razlog, koji mi utuvljuje, da je veća krepost, ako se ispričavam. Jer je kadikad dopušteno ispričavanje, pa bi bilo zlo, ako se propusti ne mogu razaznati, ili da bolje reknem, nemam toliko poniznosti, da radim, što dolikuje. Jer je zaista velika poniznost vidjeti se nevino osuđenom, pa ipak šutjeti. Tim se uvelike nasljeduje Gospodin, koji je uzeo s nas sve krivnje. Zato vas vruće molim, nastojte svojski oko te kreposti, jer donosi veliki dobitak. Naprotiv ne vidim, kakvu bi korist moglo donositi, ako gledamo same sebe ispričavati, osim u nekim slučajevima, kako rekoh, gdje bi prešućivanje istine moglo prouzročiti dosadu ili sablazan. No to bi mogao bolje prosuditi onaj, koji ima više razuma nego ja.

2. Držim, da stoji mnogo do toga, da se čovjek privikne toj kreposti ili dapače nastoji od Gospodina postići pravu poniznost, jer ova krepost mora potjecati od poniznosti. Ko je uistinu ponizan, i željet će ozbiljno, da do njega malo drže i progone ga i osuđuju bez krivnje, pa i u teškim stvarima. Ako hoće da nasljeduje Gospodina, u čemu to može bolje nego u tome? Zato mu ne treba tjelesne snage, ni pomoć od ikoga van od Boga.

3. Rado bih, moje sestre, da se uvelike trsimo oko tih velikih kreposti i tako se vježbamo u pokori. Od prevelikih vas pokorničkih djela odvraćam, kako znate, jer bi mogla nauditi zdravlju, ako se vrše bez razlike. A u ovom se ne treba ništa bojati. Jer bile unutarnje kreposti ne znam kako velike, ne slabe tjelesnih sila, koje su potrebne, da se služi Redu, a okrepljuju dušu. Kao što već drugda rekoh, možete izvršivati posve male stvari te malo po malo doprijeti dotle, da i u velikima stečete pobjedu. U tom dakako nisam mogla na sebi toga iskusiti, jer ne čuh, da se o meni govori kakvo zlo, za koje ne bih vidjela, da «e govori samo premalo. Jer ako sam bila i nevina u onom (zbog čega su me objeđivali), ipak sam Boga vrijeđala u mnogo drugih stvari, pa sam držala, da su mnogo učinili, kad nisu toga spominjali. I vazda se više veselim, kad se o meni govori, što nije istina, nego ako je istina.

4. (Da dođemo do toga, te se nikad ne ispričavamo), pomaže mnogo, promatramo li, koliko tim dobivamo u svakom pogledu, i ako pravo prosudimo, da nikad nismo nevine, kad nas objeduju s grijeha, van da smo vazda pune grijeha; jer i pravednik pada sedam puta na dan. (Posl. 24, 16.). A mi bismo lagale, kad bismo tvrdile, da nemamo grijeha. Ako dakle nismo krive u onom, s čega nas objeduju, nikad nismo sasvim bez grijeha, kao što je bio dobri Isus.

5. O Gospodine moj! Kad promislim, kako si na mnogo načina Ti trpio, a nikako nisi skrivio, ne znam, što da reknem o sebi, ni gdje mi je bila pamet, kad nisam htjela trpjeti, ili gdje mi je onda, kad se ispričavam. Znadeš Ti, moje Dobro, ako ja imam kakvo dobro, da mi ga nisu dale ničije ruke nego tvoje. Pa šta je Tebi do toga, Gospodine, daješ li mnogo ili malo? Daješ li malo radi malih zasluga, nisam zaslužila ni onih milosti, što si mi već udijelio. Je li moguće, te još mogu zahtijevati, da iko misli dobro o tako zlu biću, kao bio sam ja, kad sam

toliko zla izrekla o Tebi, koji si dobro nad sva dobra? Ne, moj Bože, to nije, pa nije moguće! Ne bih rado, da na svojoj službenici podnosiš išto, što se ne sviđa tvojim očima. Ta pogledaj, Gospodine, moje su (oči) slijepe i zadovoljavaju se s veoma malim (u tvojoj službi). Daj mi Ti svjetlost i učini, da zaista želim, te omrznem svima, jer sam toliko puta ostavila Tebe, koji me tako vjerno ljubiš.

6. Pa što mi mislimo postići, moj Bože, ako se sviđamo stvorovima? Što se nas tiče, ako nas svi stvorovi okrivljuju, a bez grijeha smo pred Gospodinom? O moje sestre, zašto nikad ne upoznamo tu istinu? Ta promišljajmo je ozbiljno i često i mislimo, što je ono, što jest, a što je ono, što nije. Inače se nikad ne dovinusmo savršenosti. Kad krepost, o kojoj govorim, ne bi donijela nikakve koristi, nego da se zastidi onaj, koji vas okrivljuje, kad vidi, da se dajete osuđivati nevine, već bi taj dobitak bio veoma velik. Više podiže dušu gdjekad takav postupak nego deset propovijedi. A mi se sve moramo trsiti, da budemo propovjednice djelima, jer nam Apostol pa i naša nesposobnost zabranjuje, da propovijedamo riječima (1 Kor. 16, 34.).

7. Ne mislite nikad, da će ostati tajno dobro ili zlo, što radite, sve ako ste i zatvorene. A mislite li, moje kćeri, ako se same ne opravdavate, da nećete imati branitelja? Pogledajte samo, kako je odgovorio Gospodin za Magdalenu u kući farizejevoj i kad ju je sestra okrivila. Neće On s nama onako tvrdo postupati, kao sam sa sobom. Ta već je bio na križu onda, kad je razbojnik uhvatio čas, da ga brani. Njegovo će Veličanstvo ganuti nekoga, da i vas brani; ako li ne gane, neće trebati. To sam vidjela sama, i zbilja je tako. No ne bih rado, da na to i pomislite, već da se pače veselite, ostanete li okrivljene. Naučit će vas vrijeme, na koje se ja pozivam, kakvu ćete korist vidjeti u svojoj dusi. Jer se počne dobivati sloboda (duha), pa više ne hajemo, da li se o nama govori zlo ili dobro, van sve smatramo kao tuđi posao (koji se nas ne tiče). Kad dvojica govore zajedno, mi se ne staramo za odgovor, jer ne govore s nama. Tako je i ovdje. Kad se naviknemo, da nam tu ne treba odgovarati, činit će nam se, da i ne govore o nama. Možda će nam se činiti to nemoguće, jer smo odviše osjetljive, a malo smo se umrtvile. Isprvice i jest teško. Ali ja znam, da s pomoću Gospodnjom možemo doseći do ove slobode i samoprijegora i odricanja samih sebe.

GLAVA XVI.

O razlici u savršenosti što mora postojati među životom motrilaca (kontemplativaca) i onih, koji se zadovoljuju duhovnom molitvom (razmatranjem). Kako je moguće, da Bog gdjekad i nesabranu dušu podigne do savršenog motrenja (kontemplacije), i razlog tome. Treba dobro pripaziti na ovu glavu kao i na narednu.[1]

1. »I nek vam se ne čini, da je mnogo sve to (što je učeno): jer ja istom, štono riječ postavljam likove za igru. Vi me zamoliste, da vam reknem nešto o početku molitve. Premda Bog, kćeri moje, nije sa mnom tako počeo, jer možda nemam ni sada spomenutih kreposti, ne znam drugoga početka (nego vršenje tih kreposti). Jer vjerujte, ko ne zna kod šahovske igre u redu ni likove postaviti, on će znati slabo igrati. A ko ne zna navijestiti šah, neće znati dati mat.[2] Možda ćete me prekoriti, što govorim o igri, koje nema u ovoj kući i ne smije biti. No vidjet ćete po tome, kakvu vam je majku Bog dao, koja poznaje i tu taštinu. Ali kažu, da je ta igra gdjekad i dopuštena. A koliko će nam više biti dopuštena ona druga vrst igre, pa kad bismo se u njoj mnogo vježbale, kako bismo naskoro navijestile mat nebeskom Kralju, koji nam ne bi više mogao uteći iz ruku, pa ni htio.

2. »U ovoj je igri kraljica, koja najviše može dotužiti kralju, a svi je drugi likovi podupiru.[3] A nebeskog Kralja ne može nijedna kraljica tako prisiliti na predaju kao poniznost. Ona ga je svukla s neba u krilo Djevice. A s njom ćemo ga i mi povući u svoje duše kao na dlačici. I vjerujte mi, ko ima više poniznosti, više će njega posjedovati, a ko ima manje, taj će manje. Jer ne mogu razumjeti, kako ko ima ili može imati poniznost bez ljubavi ili ljubav bez poniznosti. A nemoguće je, da te dvije kreposti postignemo bez velikog odreknuća svega stvorenog.

3. »Reći ćete, moje kćeri, zašto vam ja govorim o krepostima, kad imate mnogo knjiga koje vas poučavaju o njima. Vi bi rado, da vam govorim o motrenju (kontemplaciji). Odgovaram: kad biste zaželjele od mene pouku o razmatranju, mogla bih dakako govoriti o njemu i preporučiti ga svima, pa ako i nemaju kreposti. Jer je razmatranje početak za stjecanje svih kreposti i

---

[1] Prva su četiri odsjeku ove glave sačinjavala gl. XVII. u valjadolidskom rukopisu. No odmah, rekao bih zato, što joj se činila lakoumna i nedostojna poredba šaha s molitvom, istrže listove 59, 60., 61., 62. i 63. i sali ih u jedan 59., koji napisa iznovice i prilijepi na rub skraćenih listova, koji ostavi zato. Čineći to nije Svetica marila, da popravi ni poredak glava ni stranica. I zato od glave XVI. prelazi na XVIII., a od strane LIX. skače na LXIV. Prepisi, što ih je ispravila Svetica, a čuvaju se dosada, prenose vjerno tako udešeni valisoletski izvornik. Kako je poredba sa šahovskom igrom tako izrazita i lijepa, a štovači je Svetičini toliko poznaju i navode, čini nam se prikladno, da je ovdje preneseno prema eskorijalskom rukopisu .

[2] Šah je igra stara kod naroda kao i uljudba pojedinih naroda. Kaže se šah, kad protivnikov kralj dođe u vrlo teški položaj da pobjegne; a mat ili šah mat, kad padne u šake protivniku. I u vrijeme se sv. Terezije uvelike igrala ta igra. Onda (1561.) izdade Ruy Lopez de Segura glasovitu raspravu od 300 stranica u 4° pod naslovom *Libro de la invescion liberal y arle del juego del axedrez* (šah).

[3] Dama ili kraljica je najznamenitiji lik u šahu iza kralja. Može se micati kao i drugi likovi osim konja pa joj pomažu svi likovi s njezine strane, da pobijedi.

zamašno za sve, koji hoće da žive kršćanski. Nijedan čovjek, pa bio i propalica, ne bi smio zapuštati te vježbe, koja skriva u sebi toliko dobro, ako ga Bog na to potakne. O tom sam već pisala drugdje. A pisalo je i mnogo drugih, koji su znali, što pišu. A ja zastalno ne znam. To Bog znade.

4. »No drugo je, sestre, motrenje, s obzirom na koje se svi varamo. Ako naime ko dopre dotle, da neko vrijeme danomice razmišlja svoje grijehe (a to mora činiti svak, ko nije kršćanin samo po imenu), odmah kažu, eto ti motrioca (kontemplativca). I odmah zahtijevaju od njega tolike kreposti, kolike mora imati samo onaj, koji provodi uvelike motrilački (kontemplativni) život. I on sam želi još više te kreposti, ali se vara. Ne zna na početku ni likove postaviti. A misli, da ih je dosta poznati i najaviti mat. No nemoguće je, da se ovaj Kralj (nebeski) preda ikome, ko se sasvim ne preda njemu«.[4]

5. Želite li, kćeri, da vam pokažem put, kojim se dopire do motrenja, budite strpljive sa mnom, ako vam progovorim malo opširnije o predmetima, koji se vama na prvi mah možda ne čine tako zamašni. No meni se čini, da su znameniti. Ako li vi nećete ništa da čujete o njima ni da ih vršite, za svega ćete svoga života ostati kod svoje unutarnje molitve. Ja sam dvadeset godina težila (ututanj) za motrenjem. Mogu se doduše prevariti prosuđujući druge po sebi. A ipak uvjeravam i vas i sve, što teže za tim dobrom, da tako nećete nikad doprijeti do pravoga motrenja.

6. Rado bih sad razložiti, što je unutarnja molitva (razmatranje), jer neke između vas neće još toga znati. A Bože daj, da je obavljamo onako, kako se mora obavljati. Ipak se bojim, da će se i ona obavljati s velikom mukom, ako se ne dobave kreposti, premda nisu potrebne u onako visokom stupnju kao kod motrenja. A za motrenje kažem: Kralj slave neće nikad doći u našu dušu, da se naime s njom sjedini, ako se ne naprežemo, da dobijemo velike kreposti. To ću razložiti. Jer kad biste našle, da ne govorim istinu u jednoj stvari, ne biste mi ni u čemu vjerovale, pa biste imale i pravo, kad bih to radila znalice i hotice. A Bog me očuvao od toga! Ako bih rekla što nepravo, bilo bi samo zato, jer toga ne znam ili ne razumijem. Hoću dakle da kažem: gdjekad daje Bog visoku milost motrenja i onima, što su u zlu stanju, da ih tim sredstvom otme iz vražjih ruku.[5]

[4] Ovdje se svršuje ono, što je precrtala Svetica. U narednom se odsjeku započinje glava u valjadolidskom rukopisu prema poretku, što ga je ona uredila.

[5] Razlažući tu istu misao bijaše Svetica prije napisala u ekskorijalskom rukopisu: »Dogodi se mnogo puta, da Gospodin po mojem mnijenju uzdigne veoma slabu dušu (do motrenja), razumije se, ako nije onda u smrtnom grijehu. Rekla bih, stoga, ako i jest dobro viđenje, Gospodin dopušta te samo jedno vidi, to jest, da je u zlu stanju, pa da je povrati sebi. Ali ne mogu vjerovati, da to čini dižući je do motrenja. Jer ne upravlja put k onom sjedinjenju, gdje se Gospodin dariva duši i duša njemu. Ne zaslužuje blatna duša, da se s njom raduje krasota nebesa i da uživaju anđeli užitak, koji nije njihov«.
S obzirom na zamašnost što je sv. Terezija pripisuje nesavršenostima i lakim grijesima kako se vidi u Knjizi o životu, gdje govori o svojim vlastitim pogreškama, i u svim njezinim spisima, kad kori nehaj i zanemarivanje u službi Božjoj, mogu se zgodno rečenice ove glave primijeniti duši ne u smrtnom grijehu, već tako mlakoj, te je samo vanredni užitak motrenja može učiniti sposobnom, da se otrese mlakosti i uzljubi život srdačnog i žarkog sjedinjena s Dragim. To se može, čini se, izvoditi iz

7. O Gospodine moj, koliko te puta silimo, da se porveš s nečastivim! Nije li bilo dosta, da si pustio neka te pograbi, kad te je (iznio na sljeme hrama, eda nas poučiš, kako ga moramo nadvladavati? (Mat. 4, 5). Kakav je prizor bio, moje sestre, gledati ono Sunce združeno s tamom? A kakav je strah morao obuzeti onog nesretnika, a da sam nije znao, zašto, jer Bog nije dopustio, da to dozna! Blagoslovljena tolika dobrota i milosrđe! No koliko bismo se morali stidjeti mi kršćani, jer danomice, kako rekoh, silimo Gospodina, da se rve s tako gadnom živinom! Da je svladao, Gospodin, bile su potrebne tako jake mišice. Ali kako ti ne oslabiše tolikim mukama, što si ih podnio na križu? Oj stoga, jer se samo od sebe učvršćuje sve, što se trpi iz ljubavi. Zato držim, da bi ljubav prema nama bila opet izliječila tvoje rane, kad bi bio ostao u životu, pa ne bi bio potreban drugi lijek. O Bože moj! Kad bi ti meni pružio takav lijek u svemu, što mi je mučno i teško! Kako bih drage volje željela trpjeti, kad bih se zastalno mogla izliječiti takvom spasonosnom pomašću!

8. Da se vratim na ono, što zapravo htjedoh reći: ima duša, za koje Bog zna, da ih tim sredstvom (mrtvenjem) može pridobiti za se. Premda vidi, da su već sasvim prepale, neće Njegovo Veličanstvo, da s Njegove strane bude nedostatka. I premda su u zlu stanju i bez kreposti, daje im naslade i utjehe i nježnost te tim počinje poticati (njihove) želje (za Njim). A gdjekad ih dovodi i do motrenja, ako i rijetko i kratkotrajno. A to čini, kako rekoh, da ih kuša, žele li se pobuđene takvom milošću pripraviti, da je češće uživaju. Ako li se ne priprave, neka mi oproste, što kažem, ili bolje Ti, Gospodine, oprosti njima! Jer je teško zlo, ako se Ti tako približiš kojoj duši, a ona se poslije približi k čemu zemaljskom i prione uz njega.

9. Ja držim, da ih ima mnogo, koje tako kuša Bog, Naš Gospodin, a da ih se samo malo pripravlja na užitak takve milosti; jer držim zastalno, ako Gospodin dade tu milost, a mi sa svoje strane ne propustimo, što moramo, da neće (Gospodin) prestati davati, dok ne dopremo do veoma visokoga stupnja molitve. Ako li se mi ne predajemo Njegovu Veličanstvu onako odlučno, kao što se On daje nama (Gospodin), čini mnogo tim, što nas ostavlja kod unutarnje molitve (razmatranja), pa nas samo kadikad posjeti kao radnike u svojem vinogradu. A drugi su njegova ljubljena djeca, koje ne bi htio pustiti od sebe i ne rastaje s njima, jer se ni oni ne žele rastati s njim. On ih posadu je za svoj eto, daje im od svojih jela te ide tako daleko, te otkida zalogaj od usta i pruža ga njima.

10. O srećne skrbi, moje kćeri! O blaženog ostavljanja tako neznatnih i niskih stvari, koje vodi k tako velikom stanju! Promotrite, što ćete mariti za optužbe čitava svijeta, kad budete u zagrljaju Božjem. Bog je dosta jak, da vas oslobodi od svega. On je nekoć zapovjedio, da bude svijet, i bio je. Htijenje je njegovo djelovanje. Ne bojte se, da će On dopustiti govoriti što protiv vas, ako nije na veću korist duše, koja ga ljubi. Ne ljubi On tako malo onoga, ko Njega ljubi. Zašto se dakle, moje sestre, ne bi trsile iz petnih žila, da pokažemo svoju ljubav prema Njemu? Ta pogledajte, kakva je krasna izmjena, ako svoju ljubav

---

naslova ove glave, u kojem obećava, da će raspravljati, kako je moguće, da Bog uzdigne i nesabranu (rastresenu) dušu do savršenog motrenja. Veoma slabom dušom, kako vidjesmo, zove dušu, koja je u milosti, ali živi bez stege i posve mlohava u savršenosti. Tako se eto lijepo slažu oba teksta autografa pa jedan razlaže i razjašnjuje drugi.

dajemo za njegovu! Promislite, da On može sve; a mi ne možemo ništa, van što On učini, da možemo. A što je ono, što mi činimo za Tebe, Gospodine, Stvoritelju naš? To je toliko koliko ništa, malko dobre volje. Ako dakle hoće Njegovo Veličanstvo, da za ono, što je ništa, zaslužimo Sve, ne budimo lude (da se toga odreknemo).

11. O Gospodine! Sva nas šteta snalazi stoga, jer ne upiremo u Tebe svoje oči. Jer kad ne bismo gledale na drugo, već samo na put, brzo bismo stigle (k cilju). A ovako posrćemo i padamo tisuću puta i lutamo stramputice, jer ne upiremo oči, kako rekoh, u pravi put. Čini nam se, da se još nije po njemu išlo, pa nam se pričinja nov. Zaista je žalosno, što se kadikad dešava. Jer se ne trpi i čini se, da se ne može podnijeti, ako nas podcjenjuju u maloj stvari. Odmah se kaže: »Mi smo sveci«.

12. Očuvao nas Bog, moje sestre, počinimo li što nesavršeno, da kažemo: »Nismo anđeli, nismo svetice«. Ako i nismo još, promislite, pregnemo li svojski, da možemo biti, ako nam Bog pruži pomoćnicu ruku. Vrlo je dobro, to promisliti. A ne bojte se, da On neće učiniti svoju, samo ako mi svoju učinimo. Pa jer ne dođosmo ovamo ni za što drugo (već da se posvetimo), štono riječ, ruke na posao! Štogod upoznamo, da je više na službu Božju (da više ugađa Bogu), pregnimo da s njegovom milošću izvršimo. Željela bih vazda gledati u ovoj kući ovu obi jest (pregnuće), koja vazda uzrokuje, da raste poniznost. Već moramo imati svetu smjelost, jer Bog pomaže srčanima, a ne gleda na osobe (Ef. 6, 9.).

13. Zastranih mnogo. A sad ću se povratiti k onome, što započeh. Razložit ću naime, što je unutarnja molitva (razmatranje), što li motrenje (kontemplacija). Čini se, da je to nečedno. Ali kod vas prolazi sve. Možda razumijete bolje moj prosti slog nego kićeni slog drugih. Neka mi Bog dade svoju milost za to. Amen.

GLAVA XVII.

Sve duše nisu sposobne za motrenje. Neke dopru do toga istom kasno. Zaista ponizni mora biti zadovoljan s putem, kojim ga vodi Gospodin.

1. Čini se, da počinjem raspredati o molitvi, ali mi treba još malo reći, što je veoma znamenito. Tiče se poniznosti, a potrebno je u ovoj kući,[1] jer je poniznost glavno obavljanje molitve. A kako već rekoh, mnogo je stalo do toga, da nastojite upoznati, kako se morate mnogo vježbati u poniznosti. A zamašna je tačka i vrlo potrebna svima, koji se vježbaju u molitvi. Kako će moći pravo ponizni misliti, da je onako dobar kao i oni, koji su već dosegli do motrenja? Dakako, Bog u svojoj dobroti i milosrđu može i njega učiniti takovim. Ali ja savjetujem, da vazda sjedne na najniže mjesto, kao što nas je Gospodin učio i svojim činom. Ako Bog hoće da povede koju tim putem (motrenja), neka se ona pripravi zato. Ako li Bog neće, koristi joj poniznosti, da se scijeni srećnom, što može služiti službenicama Gospodnjim, i da ga hvali za milost, što joj je iskazao, jer ju je Njegovo Veličanstvo uzelo među njih, dok je zaslužila, da bude u paklu sluškinja nečastivih.

2. Ne kažem toga bez velikog razloga; jer je, kako već rekoh, mnogo stalo do toga, da se znade, da Bog ne vodi svih istim putem. A možda baš stoji visoko u očima Gospodnjim onaj, koji misli, da ide posve u nizini. Tako i u ovoj kući ne moraju biti sve kontemplativne (motrilice), premda se sve bave (unutarnjom) molitvom. To je nemoguće. I kad ne bi znala te istine ona, koja nije kontemplativna, morala bi jamačno biti vrlo potištena. Motrenje je dar Božji. A jer nije potrebno za spasenje i Bog ga ne iziskuje silom, neka ne misli nijedna, da će ga zahtijevati od nje. (Ako i nije koja kontemplativna), ipak može biti veoma savršena, čini li ono, što je rečeno dosada. Dapače može imati još više zasluga, jer ima više muke, a Gospodin je vodi kao jaku dušu i čuva joj sve zajedno (za drugi svijet), što ne uživa ovdje. Stoga ne smije klonuti duhom ni zabaciti molitvu, nego mora činiti, što čine sve druge. Jer kadikad dolazi Gospodin veoma kasno i plaća najednom tako obilato, kao što je drugima davao malo po malo u mnogo godina.

3. Ja nisam mogla četrnaest godina ni razmatrati bez čitanja. Bit će mnogo osoba ove vrsti, pa i drugih, koje ni onda ne mogu obavljati razmatranja, kad u ruke uzmu knjigu pa čitaju. One mogu moliti samo usmeno, a pritom još ostaju najsabranije. Ima naime osoba, kojima je duh tako nestalan, da njihove misli ne mogu ostati ni kod jednoga predmeta, već su vazda nemirne, i to tako silno, da ih ne mogu zadržati. A hoće li da ih uspregnu i misle na Boga, dolazi im tisuću ludorija, grizodušja i dvoumica. Ja poznajem već prilično vremešnu osobu, koja provodi vrlo krepostan život, živi pokornički i izvrsna je službenica Božja. Ona provodi mnogo godina mnogo sati (danomice) u usmenoj molitvi. A nikako doprijeti do unutarnje molitve (razmatranja). Što može najviše, moleći naustice zaustavlja se malo po malo. Takvih osoba ima mnogo. Ako su ponizne, držimo, da na kraju neće zaostati za onima, koje imaju mnogo utjeha, van će im biti sasvim jednake. U neku ruku žive one još sigurnije; jer ne znamo, jesu li od Boga utjehe, što ih dobivamo, ili ih nudi zloduh. Ako nisu od Boga, veća je opasnost; jer tu zloduh nastoji pobuditi oholost. Ako li su od Boga, ne treba se toga bojati; jer onda nose sa sobom poniznost, kao što vrlo opširno opisah u

[1] Sv. Josip od Avile.

drugoj knjizi.[2]

4. One (duše, koje ne primaju te utjehe) žive u poniznosti. Boje se, da su same krive, pa se vazda trse da napreduju. Vide li, gdje drugi proliju samo jednu suzu, misle, jer se to kod njih ne zbiva, da su još daleko zaostale u službi Božjoj, premda su možda daleko utekle naprijed. Jer nisu ni sve suze uvijek savršene, ako su i dobre. A uvijek su sigurnije poniznost, trapljenje i odricanje i druge kreposti. Vršenje tih kreposti ne donosi opasnosti, pa vam se ne treba bojati, da nećete doprijeti k savršenosti kao i oni, koji uvelike uživaju motrenje.

5. Svetica je bila sv. Marta, premda se za nju ne pripovijeda, da se bavila motrenjem. Što ćete više vi moći poželjeti, van da budete jednaki toj srećnici, koja je bila dostojna, da tako često prima u svoju kuću Krista, našega Gospodina, da mu nudi jelo, dvori ga i blaguje a njim za istim stolom? Da je vazda bila opojena motrenjem, poput Magdalene, ne bi imao ko dati jesti onome nebeskom Gostu. Pomislite, da je ovaj samostan kuća sv. Marte, u kojoj mora biti svega. Zato oni, koji vode putem radinoga života, ne smiju mrmljati protiv onih, koje zarone sasvim u motrenje. Jer znadu, da će njih Gospodin braniti, ako budu i šutjele, jer ponajviše dopušta, da zaboravljaju na se i na sve.

6. One moraju promisliti, da neko mora i jela spremati, pa se moraju držati srećnima, da podvoruju zajedno s Martom. Neka znaju, da prava poniznost stoji u tom, da vazda budu posve zadovoljne s onim, što Gospodin hoće da učini od njih, te se vazda drže nedostojnima, da se zovu njegovim službenicama. Ili mi motrile ili razmatrale ili molile naustice, dvorile bolesnike ili obavljale domaće poslove pa i najniže službe vršile, ako svim tim služimo Gostu, koji dolazi, da boravi s nama, te kod nas blaguje i okrijepi se, šta nam je stalo, služimo li mu ovako ili onako?

7. Ne kažem, da od svoje smijete zanemarivati, (eda postanete dostojne milosti motrenja). Morate se pače pripraviti na sve, jer nemate izbirati vi, nego Gospodin. No kad bi On htio, da svaka od vas ostane u svojoj službi, nakon što je služila dvadeset godina, bila bi čudnovata poniznost, ako bi htjela izabrati što drugo. Neka radi Gospodar kuće. On je mudar i jak, pa zna, što dolikuje nama, a što dolikuje i Njemu. Činite, što je do vas, i pripravljajte se na motrenje vježbajući se u savršenosti, o kojoj se dosele govorilo, pa budite uvjerene, da vam Gospodin čuva ovaj dar, ako vam ga ne da ovdje, pa će vam ga najednom dati u nebu. No držim, da vam ga neće uskratiti ni ovdje, ako je pravo vaše odricanje i poniznost. Ako li vam ga zadržava, hoće da postupa s vama, kao što već jednom rekoh, kao s jakim dušama i da vam ovdje dade nositi križ, kao što ga je vazda nosilo Njegovo Veličanstvo. A kako bi vam mogao pokazati tješnje prijateljstvo, nego tim, što vam hoće da dade ono, što je sam izabrao za Sebe? Možda kod motrenja ne biste smjele očekivati tolike nagrade. To su sudovi Gospodnji, u koje se mi ne smijemo miješati. No veoma je dobro, da izbor nije prepušten nama; jer bismo mislile, da nam motrilački (kontemplativni) život podaje više spokojnosti, pa bi se dale odmah na motrenje. O veliki je dobitak ne željeti nikakva dobitka po svojem mnijenju, da se ne moramo bojati nikakva gubitka. Jer Bog ne dopušta nikad, da trpi gubitak pravo umrtvljeni, već zato, da dobije više!

[2] Knjiga o Životu gl. XVII. XIX. i XXVIII.

GLAVA XVIII.

Nastavlja se isto gradivo. Razlaže se, koliko su veće patnje motrilaca nego radinih. To je za njih velika utjeha.

1. Kažem vama, kćeri moje, koje Bog ne vodi putem motrenja, da one, što putuju tim putem, koliko sam gledala i slušala od njih, ne nose lakšega križa nego vi. Da, vi biste se začudile, kad biste znale, kako je težak križ, što im ga Bog nameće na najraznoličnije ruke i načine. Ja znam, što moraju trpjeti jedni i drugi te jasno upoznajem, da su patnje, što ih Bog šalje motriocima (kontemplativcima), nesnosne i takve, te ne bi mogli podnijeti, kad im ih Bog ne bi zasladio nasladom gledanja. Stalno je dakle, da Bog vodi putem trudova one, što ih ljubi, pa što ih više ljubi, to im šalje veće muke. Ne smijemo držati da Bog mrzi na motrioce, jer ih hvali svojim ustima i drži za svoje prijatelje.

2. Bilo bi ludo vjerovati, da On u svoje povjerljivo prijateljstvo prima mekušce i bez ikakvih muka. Zato držim posve izvjesnim, da Bog motriocima šalje daleko veće muke. A jer ih vodi tako hrapavim i tvrdim putem, te drže, da kadikad zalutaju i moraju započeti iznovice, baš je zato potrebno, da ih Njegovo Veličanstvo okrijepi, i to ne vodom nego vinom, pa da opojeni njim ne mare za svoje patnje i uzmognu ih snositi. I stoga poznajem malo pravih motrilaca, koje ne vidim srčane i odlučne za trpljenje. Jer ako su slabi, prvo je, što im čini Gospodin, da im dade srčanosti i učini, te se ne boje muka.

3. Držim, da oni, koji provode radini život, videći gdje motrioci uživaju malko naslade, misle, da tu i nema ništa drugo. No ja vam kažem, da možda ne bi mogle izdržati ni jedan dan što oni trpe. I tako Gospodin poznaje sve i znade, što su, pa svakome dijeli svoju službu, kako je već najdoličnije za spasenje njegove duše, za samoga Gospodina i za dobro bližnjega. A ako vi ne propustite dolične priprave, ne treba vam se bojati, da će propasti vaš trud. Pazite dobro, što kažem. Sve mi moramo nastojati, da se na to pripravimo (da uživamo toliko dobro, kao što je motrenje), jer i nismo ovdje za drugo. I to ne samo godinu, dvije ili deset godina, eda se ne pričini, da od toga odustajemo iz kukavštine. A dobro je, da Gospodin vidi, gdje mi sa svoje strane ništa ne propuštamo. Ako su vojnici već i dugo služili, ipak moraju vazda biti pripravni, da izvrše svaku zapovijed, koju htjedne izdati satnik. Zato će im dati i njihovu plaću. A koliko bolju plaću plaća naš Kralj nego kraljevi zemaljski!

4. Vidi li nas nazočne, i nađe li nas spremne za njegovu službu, znajući već, za što je ko, podjeljuje službe prema silama svakoga pojedinca. Kad ne bismo došle pred Njega, niti bi nam što dao niti zapovjedio, da mu služimo. Ne propuštajte dakle, sestre, unutarnje molitve (razmatranja). Ko ne može razmatrati, neka moli naustice ili nek čita ili se povjerljivo razgovara s Bogom, kao što ću reći kasnije. Neka nijedna ne zanemaruje satove molitve, što je ostale (obavljaju prema odredbi Ustanova), da joj se ne dogodi kao ludim djevicama, jer ne zna, kad će je Zaručnik pozvati i dati joj veće muke zavijene u utjehe (t. j. podići je do motrenja). Ne učini li toga, nek upozna ona, da nije za to prikladna i da joj dolikuje drugo (radini život). Tu ima prilike, da stječe zasluga, vjerujući uistinu, da nije prikladna ni za ono, što čini.

5. Neka veselo obavlja onu službu, koja joj je naložena, kao što već rekoh. I ako je ta poniznost prava, blago onoj službenici u radinom životu, koja se ne

bude tužila ni na koga nego na sebe. Neka dakle pusti druge u borbi, koja nije malena. Ta premda se zastavnik ne ubije u boju, ipak je u velikoj pogibli, i unutarnjosti mora trpjeti više od svih drugih, budući da nosi zastavu, pa se ne može braniti i mora se prije dati sasjeći na komade, nego pustiti zastavu iz ruku. Isto tako moraju motrioci (kontemplativci) visoko nositi zastavu poniznosti te izdržati sve udarce, što padaju na njih, a da nijednog ne uzvrate. Jer je njihova služba trpjeti, kao što je Krist trpio, visoko dizati križ i nikad ga ne puštati iz ruke, pa se našli u Bog zna kakvim pogiblima, ni u trpljenju odavati kakvu slabost. Zato im je predana tako časna služba. Neka dakle paze, što čine kad zastavnik pusti zastavu iz ruku, mora bitka biti izgubljena. Tako držim, trpe veliku štetu i oni, koji nisu tako uznapredovali, kad opaze u onih, što ih oni drže vođama i prijateljima Božjim, da se njihova djela ne slažu sa službom, što je imaju.

6. Ostali se vojnici drže, kako mogu, a gdjekad i uzmaknu, kad opaze najveću pogibao, a niko za to ne mari niti oni zbog toga izgube svoju čast. A u one druge upiru svi oči, pa se ne mogu ni ganuti (da ih ne opaze). Služba je dakle, kao što je njihova, doduše lijepa i časna, pa kralj iskazuje milost onima, kojima je daje. No koji je (službu) primaju, ne obvezuju se malo. Zato, sestre, ne znamo, što molimo (Mat. 20, 22.). Pustimo Gospodina, neka radi. Jer ima osoba, za koje se čini, da hoće u ime pravde od Boga zahtijevati darove. Krasne li mi (vrsti) poniznosti! Zato pravo radi poznavalac sviju, da malo puta, držim, daje tim osobama te milosti. Vidi on jasno, da nisu prikladne, da piju kalež.

7. Ako vi, kćeri, hoćete da upoznate, jeste li napredovale (u savršenosti), neka svaka pazi, da li se drži slabijom od sviju i da li se za korist i dobro ostalih razbira iz njezinih djela, da ona tako upoznaje (svoju slabost). A neće napredak svoje duše moći prosuditi po tom, što ima više naslada u molitvi i ushita ili viđenja ili milosti, što joj daje Gospodin. Jer moramo čekati do drugoga svijeta, da vidimo vrijednost tih milosti. Ono je prvo prometni novac, dohodak koji ne propada, trajno je pravo vlasništva, a nije porez koji se dokida (koji se jednom ne daje, a drugi put daje). (Pravi duševni napredak pokazuje) krepost velike poniznosti i mrtvenje i veliki posluh, koji ni u sitnici ne radi protiv zapovijedi starješine, koji je kako znate namjesto Boga, pa uistinu zapovijeda Bog, što vam on zapovijeda. O posluhu bih vam imala reći mnogo više. No čini mi se, da nisu redovnice, koje ne vrše posluha. Stoga ne kažem o tom ništa, jer govorim redovnicama, koje držim dobrima ili barem žele hiti kreposne. U stvari tako poznatoj i zamašnoj samo riječ, da se ne zaboravi.

8. Kažem: koja je po zavjetu pod posluhom, a zanemaruje i sa svom brižljivošću ne nastoji, da taj zavjet izvrši najsavršenije, ne znam, zašto je u samostanu. Barem ja je uvjeravam, dok u tom pogrešuje, neće se nikad popeti, da bude motrilica (kontemplativna), a ni čestito radina (aktivna). To držim sasvim za izvjesno. A ako želi ili nastoji doprijeti do motrenja, sve ako i nije vezana tim zavjetom (posluha), da uzmogne ići posve stalno, mora sasvim odlučno predati svoju volju ispovjedniku, koji bi bio takav (t. j. sposoban). Ta svi dobro znaju, da se tako više napreduje u jednoj godini nego inače u mnogo godina. No za nas nije nužno, pa mi ne trebamo o tom govoriti.

9. Završujem želeći, da imate ove kreposti. Trsite se, kćeri moje, oko njih, radi njih sveto zavidite jedna drugoj. A radi drugih se pobožnosti ne starajte i ne žalostite, ako ih nemate. One su nešto nestalno. Kod drugih mogu biti od Boga.

A kod vas bi moglo Njegovo Veličanstvo pripustiti, da budu obmana nečastivoga te da prevari vas kao što je prevario već druge. Zašto hoćete da služite Gospodinu u tako nestalnoj stvari, kad imate toliko toga, u čem mu možete služiti sigurno? Ko vas goni u te pogibli? Opširno sam rasprela o tom, jer je dolično, budući da je naša narav slaba. A komu Bog usthjedne dati motrenje, ojačat će ga Njegovo Veličanstvo. Za one, kojima ne da (motrenje), napisali radosno ove pouke, da se i motrioci ponize. Neka nam Gospodin, za koga je ovo, dade svjetlosti, da u svemu slijedimo njegovu volju, pa nam se neće trebati ništa bojati.

GLAVA XIX.

Započinje raspravljati o molitvi. Govori o dušama, koje ne mogu razumom promišljati.

1. Ima već toliko dana, da napisah pređašnju glavu. A ne imadoh kad da se vratim na ovaj posao. Moradoh pročitati iznovice, jer ne znadoh, što sam rekla. Da ne gubim vremena, trebat će ići, kako se bude dalo: i bez reda. Za razume uredne i za duše uvježbane, koje mogu biti sabrane ima toliko dobrih knjiga, što ih napisaše izvrsni učitelji, te bi bila pogreška, kad biste držale što do onoga, što ja rekoh o molitvi. Ta kako rekoh, imate takvih knjiga, u kojima su za sve dane u sedmici razdijeljena otajstva života i smrti te muke Gospodnje, pa razmatranja o sudu i paklu, o našoj ništetnosti i velikoj obvezi prema Bogu. Tu je i izvrsna pouka i red za početak i završetak molitve.[1] Ko bi mogao i privikao se da tako moli, ne treba mu govoriti ništa, jer će ga tako dobrim putem uvesti Gospodin u luku svjetlosti, pa će iza tako dobra početka biti dobar i svršetak. I svi, koji uzmognu ići tim putem, idu spokojno i sigurno, jer se ide mirno, kad je razum privezan. Ali bih rado raspravljati i pružiti pomoć (onima, koji toga ne umiju te se muče), ako Gospodin htjedne, da pogodim. Ako li ne, barem ćete razabrati, da ima mnogo duša, koje podnose te muke, eda se ne žalostite, ako bi se i vama tako dešavalo.

2. Ima duša i razuma razuzdanih poput nezažvaljanih konja, kojih niko ne može zaustaviti. Sad idu amo, sad tamo, vazda nemirne. Ili je takva njihova narav ili to Bog pripušta. Takve vrlo žalim. Čine mi se poput duša, koje muči velika žeđa pa opaze vrlo daleko vodu. A kad hoće da pođu onamo, nađu neprijatelje, koji im zakrčuju put na početku, u sredini i na svršetku. Dogodi se, da s velikim trudom savladaju prve neprijatelje, ali puste, da ih pobijede drugi, pa vole umrijeti od žeđe, nego piti vode, koja ih toliko stoji. Nestane im snage, klonu duhom. Ako neki još imaju snage da svladaju i druge neprijatelje, izda ih snaga u sukobu s trećima, premda možda ne bi imali ni dva koraka do izvora one žive vode, za koju Gospodin reče Samarjanci, da neće ožednjeti, ko je pije. A kako je razložno i istinito, što su rekla usta same Istine! Neće žednjeti za stvarima ovoga života, premda raste žeđa za stvarima drugoga života mnogo više, nego možemo predočiti naravskom žeđom. Ali kako se žedno želi ta žeđa! Jer duša upoznaje njezinu vrijednost. Ako i jest ta žeđa teška i muči, ipak nosi sa sobom zadovoljštinu, kojom se ta žeđa gasi. Ta žeđa guši želju za zemaljskim stvarima. Usto i zasićuje. Ako je Bog utaži, jedna je od najvećih milosti, što je može dati duši, jer dopušta, te isto tako, pa još i više, želi piti ove vode.

3. Voda ima mnogo svojstava. Padaju mi sad na um tri, o kojima ću raspresti. Prvo je svojstvo, da rashlađuje. Bilo nam ne znam kako vruće, vodom se utažuje vrućina. Ako je i veliki oganj, gasi se vodom, samo ako ne gori katran, jer ga onda voda još raspiruje. O Bože moj, kako je čudno, kad se raspali vodom oganj, ako je jak i snažan i nepodložan življima. Voda ga ne spriječi, premda mu

---

[1] Ovdje Svetica smjera na rasprave o molitvi br. Luja Granadskoga i na onu, što se pridaje sv. Petru Alkantarskom. Čita se u prvotnim Ustanovama, što ih je napisala za svoje redovnice: »Neka pazi starješica, da ima dobrih knjiga, napose Cartujanos (Kartužani), Flos Sanctorum (Cvijet svetaca), Contemptus Mundi (Prezir svijeta), Oratorio de Religiosos (Bogomolja redovnika), knjige br. Luja Granadskoga i o. fra Petra Alkantarskoga«

je protivna, nego ga još poveća! Bilo bi mi vrlo korisno, da mogu o tom govoriti s onim, ko poznaje mudroslovlje. Kad bih poznavala svojstva stvari, znala bih se izjaviti. Ovako se samo tome veselim, ali toga ne mogu izreći. A možda toga i ne mogu razumjeti.

4. Ako vas, sestre, Bog jednom povede k toj vodi i dade vam je piti, vi ćete se i one, što je već piju, radovati tome i razumjet ćete, kako prava ljubav Božja, ako je u svojoj snazi posve slobodna od zemaljskih stvari, nad koje se uzvinula, vlada nad svim življima i nad svijetom. I ne treba nam se bojati, da će voda, što teče iz zemlje, ugasiti taj oganj ljubavi Božje. Nema voda više vlasti nad ognjem. Ako su i protivni, oganj je neomedašeni gospodar, a nije podložan vodi. I stoga se, sestre, ne čudite, što sam vas u ovoj knjizi toliko poticala, da težite za takvom slobodom. Nije li lijepo, da siromašna redovnica (samostana) sv. Josipa može doprijeti dotle, te vlada nad svom zemljom i življima? A što su sve sveci s pomoću Božjom radili s njima po miloj volji? Svetom su se Martinu pokoravali oganj i voda, svetom Franji i ptice i ribe. Tako i mnogim drugim svecima. Vidi se jasno, da su postali gospodari svih stvari na svijetu tim, što su se trsili, da ih malo cijene, i što su se svom svojom snagom iskreno podlagali Gospodinu (ovoga svijeta). Nema dakle, kako je rečeno, voda što nastaje na zemlji nikakve vlasti nad njom (= ljubavlju Božjom). Njezini su plamenovi veoma visoki; a njezin postanak nije od tako niske stvari. Ima i drugih ognjeva male ljubavi Božje, što će ah ugasiti svaki događaj. Ali ovoga nikako. Da navali i cijelo more napasti, ne bi uspjele, da prestane gorjeti tako, te vlada nad njima.

5. Još će taj oganj manje ugasiti voda, što rosi s neba. Nisu protivni (oganj i ta voda), već dolaze iz jednog kraja. Ne bojte se, da će jedan živalj nauditi drugom, nego još jedan pomaže drugome, da uspije. Voda pravih suza, to jest onih, što teku u istinskoj molitvi, a daje ih Kralj nebeski, pomaže još više raspaliti oganj i čini, da potraje. A oganj pomaže vodi, da rashlađuje. O Bože moj, kako je krasno i čudnovato, da oganj rashlađuje! Da, on i mrzne sve svjetovne sklonosti, kad se združi sa živom nebeskom vodom, tim izvorom, iz kojega potječu spomenute suze, koje nam se daju, a ne stječu našom vještinom. I tako zaista (ova nebeska voda) ne ostavlja u nama topline (sklonosti) ni prema kojoj svjetskoj stvari tako, te bi nas mogla privezati, van ako je to onaj oganj (ljubavi Božje). Jer mu je prirodno, da se ne zadovoljava s malim, već bi, da može, zapalio čitav svijet.

6. Drugo je svojstvo vode, da čisti nečiste stvari. Da nema vode za pranje, što bi bilo od svijeta? Znate li, da toliko čisti ova voda nebeska, voda bistra, jer nije mutna ni blatna, van rosi s neba? Držim za izvjesno, ako se (te vode) napije duša samo jednom, da će biti bistra i čista od svakog grijeha. Jer Bog ne da, kako napisah već na drugom mjestu,[2] da duša pije te vode, a da se ne očisti, te bude čista od blata i slobodna od bijede, u koju je bila upala grijesima. (Bog daje piti, a ne stoji to do naše volje, jer je to božansko sjedinjenje nešto sasvim natprirodno). Kod drugih slasti, što se dobivaju s pomoću razuma ako i djeluju uvelike, voda teče po zemlji. Ne piju je odmah na izvoru. Vazda ima na putu blatnih stvari, koje prihvata, pa nije tako čista i bistra. Molitvu, kod koje se. kako rekoh, promišlja razumom, ne zovem vodom živom, kako ja shvatam. Jer kolikogod nastojimo učiniti, vazda će se uz našu dušu, koju podupire ovo naše tijelo i niska narav, prilijepiti nešto od puta, što mi ne bismo rado.

[2] Knjiga o Životu gl. XIX.

7. Hoću da bolje razjasnim. Promišljamo, što je svijet i kako sve u njemu prolazi, da ga prezremo. No i neopazice se nađemo kod stvari, što ih u svijetu ljubimo. Želimo ih izbjeći, ali nas barem malko zadrži razmišljanje, kako je to bilo, kako li će biti, što smo učinili, što li ćemo činiti. I razmišljajući, što treba raditi, da se riješimo tih stvari, gdjekad se iznovice izlažemo opasnosti. Ne kažem, da se toga treba okaniti t. j. ne razmišljati o tim stvarima. No treba se bojati i ne smijemo biti bez brige. Ovdje (kod molitve sjedinjenja) uzimlje tu brigu sam Gospodin; jer nas neće da prepusti nama. On toliko cijeni našu dušu, te ne dopušta, da se ona upleće u stvari, koje bi joj mogle nauditi u ono vrijeme, kad joj hoće da podijeli milost. Iznenada je podiže blizu sebe te joj u jedan tren pokazuje više istina i daje joj jasniju spoznaju, što je sve zemaljsko, nego bismo ovdje mogli doseći u mnogo godina. Jer pogled nije slobodan, zasljepljuje nas prah, dok putujemo; a ondje nas (u molitvi sjedinjenja) vodi Gospodin k svrsi našega puta, da i ne znamo, kako.

8. Treće je svojstvo vode, da gasi i odstranjuje žeđu. Žednjeti po mojem mnijenju znači željeti nešto, čega uvelike nemamo, a posvemašnja nas nestašica ubija. Čudno je, da nas ubija nestašica, a i preobilje nam oduzimlje život, kao što se vidi kod mnogo utopljenika. O Gospodine moj! (Kako bih bila srećna), kad bih zaronila tako u ovu živu vodu, da u njoj završim život! A ne može li to biti? Da, jer tako može rasti ljubav i želja za Bogom, te ne može podnijeti naravsko biće. Stoga je i bilo ljudi, koji su (zbog toga) umrli. Ja znam za jednu,[3] koja je tako obilovala ovom živom vodom, te bi bila umrla, da joj Bog nije brzo pritekao u pomoć s ushitom te je u njemu u neku istrgnuo kao izvan sebe. Kažem, da ju je u neku istrgnuo samu izvan sebe, jer je tu duša počinula. Čini se, da se utopila, jer nije mogla podnositi svijeta, a oživjela je u Bogu. A Njegovo ju je Veličanstvo učinilo sposobnom, da može uživati ono, čega ne bi bila mogla uživati, dok je bila pri sebi, da ne izgubi života.

9. Iz toga se spoznaje, da u našem najvišem Dobru ne može biti ništa, što nije savršeno, pa je stoga sve, što nam On daje, za naše dobro. I dao nam On ne znam koliko izobila te vode, ne može biti previše, gdje se radi o Bogu. Jer ako Bog daje mnogo, kako rekoh, čini dušu sposobnom, da pije mnogo. Tako i staklar pravi staklenku takvoga opsega, kakvu zna da treba, te obuhvati ono, što kani u nju uliti. Dolazi li želja (za tom vodom) od nas, nikad nije bez nedostatka. Ako je u tom što dobra, dolazi od pomoći Gospodnje. A mi smo tako nečedni, te nam se čini, da se nikad ne možemo zasititi mukom te želje, jer je ta muka slasna i tečna. Uživamo bez mjere, koliko možemo, podupiremo tu želju, koliko ovdje možemo, pa ona gdjekad i ubija. Blažena li je takva smrt! Ali bi pomogao možda da ostane živ onaj, koji tako umre, te bi i drugi umrli od želje za takvom smrću. Držim, da to radi zloduh. Znade on štetu, što mu je mogu učiniti (takve duše) u životu. Zato ih napastuje ovdje na nerazložna pokornička djela, ne bi li izgubile zdravlje. A njemu je mnogo stalo do toga.

10. Ko dopre tako daleko, te ima tu žestoku želju, kažem, da bude veoma oprezan, jer može držati, da ga snalazi ta napast. Ako i ne umre od žeđe, uništit će zdravlje, pa će izvana pokazati, ako i ne želi, (tu svoju žeđu), a to se mora izbjegavati na svake ruke. Kadikad će malo koristiti naš mar, jer ne možemo sakrivati sve kao što želimo. No kad navale na nas tako goleme navale, što

[3] Govori prikriveno sama o sebi. Gledaj glavu XX. Života te Duhovne izvještaje ispovjednicima.

umnažaju našu želju za Bogom, moramo brižno paziti, da ih ne povećamo, van moramo blago skratiti konac drugim motrenjem. Jer može kadikad naša narav djelovati toliko koliko i ljubav. Ta ima ljudi, koji s velikom žestinom žele kakvu stvar, pa bila i zla. Mislim, da se oni nisu mnogo umrtvili, jer za sve koristi mrtvenje. Čini se, da je ludo, ako se priječi tako dobra stvarca (želja za Bogom). Ali nije tako; jer ja ne kažem, da tu želju treba odbaciti, nego zaustavljati. A to će možda biti drugom željom, kojom se isto toliko zaslužuje.

11. Reći ću nešto, da me bolje razumijete. Znalazi nas kao nekad sv. Pavla velika želja, da već sada budemo s Bogom i izbavljeni iz ove tamnice. Trebat će veliko mrtvenje, da se ublaži muka, što nastaje iz toga uzroka, koja mora biti u sebi veoma slatka. A neće se moći sasvim ugušiti. No gdjekad bude (ta muka) tako žestoka te kao da otme razum, kao što sama vidjeh nedavno na jednoj osobi. Ona je po naravi žestoka, ali je pokazala, da lomi svoju volju. Čini mi se, da je već razum izgubila, kao što se vidi u drugim stvarima. Kažem: neko je vrijeme gledah kao izvan sebe od velike muke i napora, kojom se naprezala, da tu muku sakrije. Držim, u takvom prekomjernom slučaju, sve ako bi bio od duha Božjega, treba se bojati iz poniznosti. Jer ne smijemo misliti, da imamo toliku ljubav (Božju), koja nas stavlja u takvu stisku.

12. Zato, kažem, ne bih držala za zlo (gdje se može, jer se možda svagda neće moći), kad bi se želja (za smrću) promijenila u drugu razmišljajući, da se živeći dulje može Bogu više služiti; da se može duši, koja bi inače propala, pribaviti svjetlost; što se više bude služilo Bogu, to će se više zaslužiti, da Boga uživamo. A treba se i bojati, da smo malo služili Bogu. To su dobre utjehe za tako veliki trud. Ublažit će njegovu muku i dobit će mnogo, jer čovjek želi ovdje boraviti i živjeti u svojoj muci, eda služi samom Gospodinu. To je kao kad neko ima veliki trud ili veliku bol pa ga tješimo veleći mu, neka bude strpljiv i preda se u ruke Božje, da se na njemu izvrši volja Božja. Jer je u svemu najsigurnije predati se Bogu u ruke.

13. A (osobito), ako i đavo pripomogne bilo kako tolikoj želji. A to je i moguće. Tako pripovijeda, mislim Kasijan, o nekom pustinjaku, koji je provodio veoma strog život. A nečastivi mu doglasi, neka se sunovrati u zdenac, pa će to prije ugledati Boga. Držim, da ovaj pustinjak nije baš služio Bogu ponizno ni dobro; jer je Gospodin vjeran, pa Njegovo Veličanstvo ne bi dopustilo, da bude zaslijepljen u tako očevidnoj stvari.[4] No jasno je, kad bi ta želja bila od Boga, da mu ne bi naudila, jer nosi sa sobom svjetlost, razboritost i umjerenost. Jasno je, da se taj protivnik pakleni neprijatelj trsi na svake ruke, ne bi li nam naudio, koliko samo može. On ne spava bezbrižno, pa ne smijemo ni mi. Ta je tačka zamašna u mnogim stvarima. Mora se skratiti i vrijeme molitve, pa bila i slatka, kad se vidi, da jenjavaju tjelesne sile ili glavi škodi. U svemu je veoma potrebna razboritost.

---

[4] Pripovijeda doista Kasijan u svojim Sastancima (konferencijama II. gl. V.) o pustinjaku Ileronu, koji je proveo pedeset godina u skitskoj pustinji čineći strogu pokoru. Jedne ga noći stane napastovati sotona, neka se strmoglavi u zdenac, uvjeravajući ga prije, da će ga od svake pogibli osloboditi mnogo zasluga stečenih u tako dugom razdoblju nečuvenim mrtvenjem. Izvukoše ga odmah napolak mrtva drugi pustinjaci te proživi još tri dana, ali do kraja ustraja u đavolskoj prevari.

14. Zašto mislite, kćeri, da sam vam htjela razložiti najprije svršetak i pokazati nagradu prije borbe, pokazujući vam dobro, što će nas zapasti, kad se približimo k onom vrelu, da pijemo tu živu vodu? Zato, da se ne preplašite truda i zapreke, što je na putu, van idete srčano i neumorno. Jer se može dogoditi, kako rekoh, da dospijete već dotle, te vam ne treba nego se sagnuti i piti iz vrela, ali napustite sve i izgubite to dobro misleći, da nemate snage, eda ga dosegnete, i da vi niste zato.

15. Vidite, da Gospodin poziva sve. On je sama istina, pa se ne smije dvoumiti. Da ovaj poziv nije općenit, ne bi nas Gospodin sve pozivao. A ako bi i zvao, ne bi govorio: »Ja ću vam dati piti« (Iv. 7, 2.). Mogao bi samo reći: »Dođite svi, jer napokon nećete izgubiti ništa; a ja ću dati piti onima, kojima mi se svidi«. Ali, kako kažem (obećava dati), svima bez toga uvjeta. Zato držim za izvjesno, da će dobiti te žive vode, koji ne ostanu na putu. Neka nam Gospodin, koji je obećao, radi Svoga Veličanstva dade milost da tražimo tu vodu, kako je treba tražiti.

GLAVA XX.

Raspravlja, kako na putu molitve nikad ne ponestaje utjehe, premda su različni putovi. A sestre svjetuje, neka se vazda o tom razgovaraju.

1. Čini se, da sam u ovoj pređašnjoj glavi govorila protiv onoga, što rekoh prije. Kad sam naime tješila one, što ne stižu ovamo, rekoh, da Gospodin ima različne putove, po kojem idu njegovi, kao što ima i razne stanove (Iv. 14, 2.). To sad kažem ponovno. Budući da Njegovo Veličanstvo poznaje našu slabost, poskrbilo se zato u svojoj dobroti. Ali ne reče, neka jedni idu ovim putem, a drugi onim, već je njegovo milosrđe bilo toliko, te nikome nije zabranio, da nastoji doći k ovom vrelu i piti. Blagoslovljen Bog stoga dovijeka! A s kolikim bi razlogom mogao to meni uskratiti!

2. Ali mi nije zabranio, kad sam počela, i učinio je, da prodrem u dubljinu. I jamačno neće toga zabraniti nikome, dapače nas javno poziva jakim glasom. No jer je tako dobar, ne sili nas, već na mnogo načina daje piti onima, koji hoće da ga slijede, eda niko ne ostane bez utjehe ili ne umre od žeđe. Jer iz toga obilatog vrela teče mnogo potoka. Jedni su veliki, a drugi mali, a gdjekad samo struge za djecu. To im je dosta, i prestrašili bi se, kad bi vidjeli mnogo vode. To su oni, koji su istom na početku. Ne bojte se dakle, sestre, da ćete umrijeti od žeđe na ovom putu (molitve). Nikad ne ponestaje (na tom putu) vode utjehe toliko, te se ne bi moglo podnijeti. A kad je tome tako, primite moj savjet i ne ostanite na putu, van se borite kao junakinje u boju; jer ovdje niste ni za što drugo van za borbu. A vazda budite odlučne, da ćete prije umrijeti, nego odustati od težnje, da prispijete k svrsi puta. Ako vas Gospodin i pohodi s kakvom žeđom u ovom životu, dat će vam izobila piti u vječnom životu. I ne bojte se, da će vam ponestati. Neka dade Gospodin samo, da mi ne ostavimo Njega.

3. A da udarimo tim putem tako. te ne zalutamo odmah na početku, malko ćemo raspresti, kako se mora započeti to putovanje, jer je to najznamenitije, da, sve stoji do toga. Ne kažem, da ne smije započeti puta ko nema odluke, što sam je ovdje opisala, jer će je Gospodin malo po malo usavršiti. I kad bi stupio samo korak, ima (taj korak) u sebi toliku krepčinu, te se ne treba bojati, recimo, kao da neko ima račun oprosta.[1] Moli li jednom, dobije oproste. A moli li više puta, i dobiva više. No kad ne bi nikad upotrebljavao taj ružarij, van ga držao u škrinji, bilo bi bolje, da ga nema. Tako eto ako i ne bi ko išao dalje tim putem, prosvijetlio bi ga onaj komadić, što ga je prevalio, da dobro putuje drugim putovima; a što više bi putovao, to bi više bio prosvijetljen. Napokon neka bude uvjeren, da mu neće nikako škoditi, što je udario tim putem, ako bi ga i ostavio, jer dobro nikad ne čini zlo. Zato, kćeri, svima, što se druže s vama, koje su s vama u kakvom prijateljstvu i spremne (da vas poslušaju) nastojte istjerati strah (koji ih odvraća), da ne započnu tako veliko dobro. I molim vas za ljubav Božju, da u razgovoru imate vazda na umu neko dobro onoga, s kojim govorite, jer vaša molitva (govor) mora biti na korist duša. I jer se za to morate vazda moliti Gospodinu, zlo bi se činilo, sestre, kad to ne biste radile na svake

---

[1] Bila je to vrst ružarija, kojemu su pape dopuštali izvjesne milosti dabome, kadgod bi se na njega molile propisane molitve.

ruke.

4. Hoćete li da budete dobre rođakinje, to je pravo prijateljstvo. Hoćete li da budete prave prijateljice, znajte, da to možete biti samo na tom putu. Neka istina pronikne vaša srca, kao što mora proniknuti u razmišljanju; pa ćete vidjeti jasno, kako smo dužne ljubiti bližnje. Nije, sestro, više vrijeme za djetinju igru; jer se čini, da nisu drugo ta svjetska prijateljstva, sve ako su i dobra. I ne govorite jedna drugoj: »Ljubiš li me?« ili »Ne ljubiš li me?«. Ne govorite ni rođacima ni ikome drugom, van da bi to bilo za kakvu veliku svrhu ili za korist koje duše. Moglo bi se naime desiti, da vas posluša i prihvati istinu vaš rođak ili brat ili druga takva osoba, ako ih pripravite takvim govorima i iskazima ljubavi, koji vazda ugađaju sjetilnosti. I dogodit će se, da se više cijeni dobra riječ, kako je zovu, i više djeluje nego mnogo riječi o Bogu, pa i one kasnije dođu u srce. Ako se dakle misli (tim riječima) koristiti (bližnjemu), ne zabranjujem ih. Ne govore li se zato, ne mogu nikako koristiti, i mogu nauditi, da vi i ne zamijetite. Svi znadu, da ste vi redovnice i da se bavite s Bogom. Neka ne odlučuje nijedna: »Neću, da me drže dobrom«, jer će biti na zajedničku korist ili štetu, što opaze na vama. A bilo bi veliko zlo, kad bi one, koje su, kao redovnice, toliko obvezane, da ne govore ni o čemu nego o Bogu, pomišljale, da se u tom slučaju mogu pretvarati, ako to ne bi bilo radi većega dobra. To je vaše držanje i govor. Ko želi, da se s vama razgovara, neka nauči taj govor. Ako li neće, čuvajte se, da vi ne naučite njegov. To bi bio pakao.

5. Ako bi vas držali neuglađenima, neka vas malo boli glava: ako li licemjerkama, još manje. Tim ćete dobiti to, da vas niko neće posjećivati, van onaj koji zna taj jezik. Jer neće onaj, koji ne zna arapski, trgnuti na put i uživati da govori s onim, koji ne pozna nikakva drugog jezika (osim arapskoga). Tako neće ni vama dosađivati niti vam škoditi. A ne bi bila mala škoda, kad biste počele govoriti novim jezikom i u tome potratile sve vrijeme (učeći ga). Ne možete vi znati kao ja, koja sam iskusila, koliko je to zlo za dušu. Da naučite jedan jezik, zaboravljate drugi, pa ste neprestance u nemiru, koji morate izbjegavati na svake ruke. A duši je veoma potreban mir i pokoj za taj put, o kojem počesmo govoriti.

6. Ako bi htjeli oni, što druguju s vama, naučiti vaš jezik, nije vaša da ih poučavate. Možete im reći, koliko se bogatstva dobiva, ako se nauči. A neumorno im to kazujte, ali pobožno, s ljubavlju i s molitvom, da bude od koristi te onaj, što čuje za veliki dobitak, potraži učitelja, koji će ga naučiti (taj jezik). Ne bi bila mala milost, što bi nam je Gospodin iskazao, kad bi koju dušu potaknuo na (težnju na) to dobro. No kakve se stvari nude, kad ko počne raspravljati o tom putu, pa sve ako je njim hodio tako rđavo kao ja! Dao Gospodin, sestre, da vam to znam bolje izreći nego sam radila.

GLAVA XXI.

Ističe, kako je vrlo znamenito, da se s velikom odlučnošću započne molitva i da se ne haje za zapreke, što ih stavlja zloduh.

1. Ne plašite se, kćeri, mnogo toga, što se mora obdržavati na početku ovoga božanskog puta. Ta to je kraljevski put u nebo. Ko putuje njim, dobiva veliko blago, pa se nije čuditi, što se čini, da stoji mnogo. Doći će vrijeme, kad će se spoznati, kako je sve malenkost za toliku cijenu.

2. Sad se opet obraćam k onima, koji hoće da idu njime i neće da odustanu do svrhe, dok naime ne stignu, da piju ovu vodu života. Kako im treba započeti. Odgovaram. Stoji mnogo, dapače sve do toga, da imaju veliku i posve stalnu odluku, ne odustati, dok ne dođu k cilju. Bilo što bilo, desilo se što mu drago, bio trud ne znam koliki, mrmljao ko mu drago, dostigli do svrhe ili umrli na putu ili klonuli duhom radi poteškoća na putu, propao i svijet: (ništa ih ne smije odvratiti od takve odluke). Mnogo puta se zbiva, te nam se govori: »Ima pogibli. Neka je na ovom putu propala; druga se prevarila; ova je mnogo molila naustice, pa je pala. To je na štetu kreposti. Nije to za žene, koje se mogu lako prevariti. Bolje će biti, da pletu. Ne treba njima takvih milota. Dosta im je Očenaš i Zdravo Marija«.

3. Kažem i ja to, sestre. I kako je to dosta! Vazda je dobro, da svoju molitvu osnivate na molitvi, koja je potekla iz takvih usta, kao što su usta Gospodnja. U tom bi oni imali pravo. Kad ne bi naša slabost bila tako velika i naša pobožnost tako mlaka, ne bi trebalo drugoga reda u molitvi ni drugih knjiga (o molitvi). Govorim, kako je rečeno, dušama, koje se ne mogu sabrati u drugim tajnama (t. j. razmišljajući ih), pa im se čini, da je zato potrebna vještina. A ima i drugih tako umnih, te ih ništa ne zadovoljava. Zato mi se činilo zgodno da ovdje (na Očenašu) osnujem neke pouke o početku, sredini i svršetku molitve. No neću se pritom zadržavati kod uzvišenih stvari. A neće vam moći oduzeti knjiga, jer ako ste revne i ponizne, ne treba vam druge stvari.

4. Uvijek sam bila sklona i više su me sabirale riječi evanđelja nego i vrlo dobro pisane knjige. Pogotovu ih nisam rado čitala, ako njihovi pisci nisu bili posve pouzdani. Držat ću se dakle ovoga Učitelja mudrosti. Možda me nauči koje razmatranje, što će vas zadovoljiti. Ne kažem, da ću pisati razmatranje tih božanskih molitava. Ne bih se usudila. A mnogo je već (razlaganja) i napisano. Pa kad ih i ne bi bilo. bilo bi ludo od mene (da pišem). Sastavit ću samo razmatranje o Očenašu. Jer se kadikad čini, da mnogim knjigama samo gubimo pobožnost, koja je pritom toliko potrebna. Jasno je, da učitelj, kad nešto uči, zavoli svoga učenika, pa uživa, zadovolji li ga onim, što uči. I mnogo mu pomaže, da to nauči. Tako će i ovaj nebeski Učitelj postupati s nama.

5. Zato ne marite za strah, koji vam ulijevaju, ni za pogibli, što vam ih slikaju. Bilo bi baš lijepo, kad bih htjela bez opasnosti ići putem, gdje je toliko razbojnika, da dobijem veliko blago. Svijet već zna udesiti, da to blago ne možete odnijeti s mirom! Taj svijet za jedan maravedi (novčić) koristi neće spavati mnogo noći pa ni tijelu ni duši neće priuštiti počinka. A kad vam pričaju o tolikim pogiblima i nagone toliki strah, dok idete tim kraljevskim i sigurnim putem, kojim je išao i naš Kralj a za Njim svi njegovi izabranici i sveci, pa idete, da to blago dobijete ili ugrabite, kako kaže Gospodin (Mat. 11, 12.), kakvim će

pogiblima biti izloženi oni, koji putuju kako im se svidi i besputice, eda dobiju to blago?

6. O moje kćeri, oni su kud i kamo većim (pogiblima izloženi). Ali ih oni ne poznaju, dok se ne nađu u pravoj pogibli, a nikoga neće biti, da im pruži ruku, pa će izgubiti vodu, te neće piti baš ni malo ni iz potoka ni iz struge. A vidite dobro, kako će se bez kapi ove vode putovati putem, na kojem se treba boriti s toliko neprijatelja? Jasno je, da će u najbolje vrijeme umrijeti od žeđe. Zato, moje kćeri, ako hoćemo da ne (umremo tako od žeđe), putujmo k tome vrelu, ako i na različne načine. Vjerujte mi dakle, pa neka vas ne prevari niko pokazujući vam drugačiji put nego put molitve.

7. Ne govorim sada, da je unutarnja ili usmena molitva za sve. Što je do vas, kažem, da vam je potrebna i jedna i druga. To je dužnost redovnika. Ko bi vam rekao, da je to opasno, držite, da je on sama opasnost i bježite od njega. Ne zaboravite, da vam je možda potreban ovaj savjet. Bilo bi pogibeljno nemati poniznosti ni drugih kreposti; a ne daj Bože, da bi ikada put molitve bio opasan put. Čini se, da je nečastivi izmislio, da zadaje takav strah, pa je lukavo i učinio, te su pali neki, koji su prividno obavljali molitvu.

8. A pogledajte zaslijepljenost svijeta. Ljudi ne gledaju, da su mnoge tisuće pale u krivovjera i u velika zla, jer nisu obavljali molitve, već živjeli rastreseno. A ako je đavo, da bolje obavi svoj posao, učinio, te su pali neki od množine onih, što su se bavili molitvom, učinio je to stoga, da nekima ulije toliki strah od stvari, što se tiču kreposti. Neka se čuvaju oni, što upotrebljavaju tu izliku, da se oslobode (od molitve); jer oni izbjegavaju dobro, da se očuvaju oda zla. Nikad ne vidjeh tako zla iznašašća; pravo se čini, da je đavolsko. O Gospodine moj, zauzmi se za Sebe. Vidiš, kako naopako shvataju tvoje riječi. Ne dopusti takvih slaboća u svojih službenika!

9. Velika je korist, što ćete vazda vidjeti neke, koji će vam pomagati; jer se drži toga pravi sluga Božji, kojemu je Njegovo Veličanstvo rasvijetlilo pravi put, da mu u tom strahu još raste želja, eda ne sustane. On razumije jasno, otkud dolazi zloduh, da zada udarac, pa mu ukrade tijelo i samu njemu razmrska glavu. Više to (zloduh) ćuti nego ga zadovoljuju sve druge radosti. Kad u vrijeme smetnje posije kukolj pa se čini, da sve pod izlikom revnosti vuče k sebi sve napolak slijepe, podigne Bog jednoga, koji im otvori oči i pokaže maglu, što je (zloduh) postavio, da ne vide puta. (Kolika je veličina Božja, da gdjekad jedan ili dva čovjeka, koji govore istinu, mogu više, nego mnogo drugih zajedno!) Malo po malo opet upoznaju put, a Bog im daje srčanost (da idu njim). Kažu li, da je u molitvi opasnost, trsi se (sluga Božji) ako ne riječima, a ono djelima dokazati, kako je dobra (korisna) molitva. Kažu li, da se nije dobro često pričešćivati, on se pričešćuje još češće. Ako dakle jedan ili dvojica pođu za boljim, odmah stane Gospodin malo po malo dobivati, što je bilo izgubljeno.

10. Stoga se, sestre, otresite toga straha. Nikad ne marite u takvim stvarima, što misli svjetina. Promislite, da se u ova vremena ne smije svima vjerovati, van onima, koje vidite, da žive ugledajući se u život Kristov. Nastojte imati čistu savjest, biti ponizne, prezirati sve stvari svjetovne i vjerovati tvrdo sve, što uči Sveta Mati Crkva. Onda ćete jamačno ići pravim putem. Otresite se, kako rekoh, straha i bojazni, gdje se ne treba bojati. Ako vam ko htjedne utjerati strah, razložite mu u poniznosti put. Recite mu, da imate Pravilo, koje vam nalaže moliti neprestance, da tako nalaže i nama, i da ga morate

obdržavati. Ako vam rekne, da treba moliti naustice, zapitajte ga, mora li biti razum i srce kod ovoga, što govorite (ustima). Rekne li vam, da mora, jer drugačije i neće moći odgovoriti, vidite, gdje očito priznaje, da se silomice morate baviti i duhovnom (unutarnjom) molitvom, pa i motrenjem, ako vam ga Bog dade ondje.

GLAVA XXII.

U njoj razlaže što je duhovna (unutarnja) molitva.

1. Znajte, kćeri, da nije pogreška držati zatvorena usta, eda bude ili ne bude unutarnja molitva. Ako izgovarajući potpuno razumijem i vidim, da govorim s Bogom, i više pazim na to nego na riječi, što ih izgovaram, molitva je zajedno unutarnja i usmena. Izuzetak je, ako kažu, da se razgovarate s Bogom, ako molite Očenaš, a pritom mislite na svijet. O tome šutim. Ako hoćete da govorite s Bogom, treba da govorite, kao što se dolikuje govoriti s tako velikim Gospodinom. I dobro je, da promislite (ko je onaj), s kim govorite, a ko ste vi, da barem govorite pristojno. Ta kako možete nazivati kraljevsko dostojanstvo ili znati obrede, koji se vrše, kad se govori s kakvim velikašem, ako ne znate dobro, kakvoga je staleža on, a kakvoga vi? Jer prema tome treba iskazivati i poštovanje. To morate znati; ako ne, potjerat će vas kao prostakinju i nećete obaviti ništa.[1] Ta što je to, Gospodine moj? Što je to, Vladaru moj? Kako se to može trpjeti? Ti si Kralj, Bože moj, bez kraja, a nije ti dano kraljevstvo, kojim vladaš. Kad se u Vjerovanju kaže, da Tvome kraljevstvu nema konca, osjećam gotovo uvijek posebnu radost. Hvalim te, Gospodine, i blagosivam te navijek. Ta tvoje će kraljevstvo trajati navijek. Zato Ti, Gospodine, nikad ne dopusti, da bude zadovoljan, govori li samo ustima, ko bi govorio s Tobom.

2. Što je to, kršćani? Razumijete li vi, koji govorite, da nije potrebna unutarnja molitva? Doista, ja mislim, da ne razumijete, pa stoga hoćete, da svi budemo ludi (kao i vi). Vi ne znate, ni kakva je unutarnja molitva, ni kako treba moliti naustice, ni što je motrenje (kontemplacija). Jer kad biste to znali, ne biste u jednu kudili, što u drugu hvalite.

3. Želim zajedno vazda govoriti, kad se sjetim, o unutarnjoj i usmenoj molitvi, da vas, kćeri, ne straše. Ja sam sama u tom pogledu pretrpjela nešto muke pa znam, kamo šibaju takve stvari. Zato ne bih rado, da vas iko uznemiruje, jer je šteta ići u strahu tim putem (molitve). Veoma je zamašno za vas, znate li, da ste na pravom putu (eda vam ne kažu, da ste zalutale). Jer kad se kaže, da je neki putnik zalutao i izgubio put, vele, da tumara sad amo, sad tamo i sve traži, kuda bi uperio, pa se umori, potrati vrijeme i dođe prekasno. Ko može reći, da je zlo, počnemo li moliti časove (hore) ili čislo (ružarij) tim, da promislimo, s kim ćemo govoriti, a ko smo mi, što govorimo, eda vidimo, kako imamo postupati s njim? Ako li vi, moje sestre, prosudite dolično sve, što sadrže ove dvije tačke, kažem vam, da se mnogo vremena morate baviti unutarnjom molitvom, prije nego ćete započeti moliti usmenu molitvu. Ta ne bismo pošle da govorimo s knezom kao sa seljakom ili kao sa siromahom kao što smo i mi, pa govorili oni s nama kakogod, dobro je.

---

[1] Na ovom istom mjestu eskorijalski rukopis donosi dragušan prizor o takvim postupcima, što ga je ispustio valjadolski rukopis. Kaže ovako: »Dogodilo mi se jednom samoj. Nisam običavala govoriti s gospodom. No u nekoj potrebi pođoh k nekoj, koju moradoh nazvati gospodstvo (señoria). A ja se pokazah neukom. Kako sam tupa i nevična, ne pogodih dobro, kad dođoh onamo. Sjećam se, da joj rekoh, što mi dođe na jezik. A ona prasnu u smijeh, jer držah, da je dobro nazvati je milostiva (merced), pa tako i učinih«. Po svoj prilici pripovijeda Svetica o gđi Lujzi de la Cerda, jer je u njezinu toledskom dvorcu proboravila prvu polovicu g. 1562.

4. Istina je, da ovaj Kralj radi poniznosti ne uskraćuje, da me sasluša, sve ako sam neuka pa ne znam govoriti s njim. Ne brani mi, da mu se približim, niti me tjeraju van njegove straže. Jer anđeli, što su ondje, znadu svojstvo svoga Kralja, kojemu je milija priprostoća poniznoga pastirčića, za kojega zna, da bi više govorio, kad bi više znao (milija mu je ta priprostoća), nego vrlo mudri i učeni, pa govorili i kićene besjede, ako nisu ponizni. No jer je On dobar, ne smijemo mi biti nepristojni. Da mu zahvalimo, što trpi neugodan miris, pristajući da bude uz njega koja poput mene, dobro je, da nastojimo upoznati njegovu čistoću i ko je On. Istina je, upoznaje se On, čim mu se približi ko, kao što je to i s ovdješnjom gospodom. Čim nam se kaže za koga, ko mu je bio otac, kakve ima dohotke i naslov časti ili dostojanstva, ne treba nam više znati. Jer se na ovom svijetu ne gleda na osobe, koliko su zaslužile, već na bogatstvo, kad se (osobama) iskazuje štovanje.

5. Oh jadni svijete! Hvalite uvelike Boga, kćeri, što ste ostavile tako lošu stvar (= svijet), gdje se ne cijeni, što ko ima na sebi, već što imaju njegovi zakupnici i klevetnici (vasali). Nestane li njih, prestaje odmah svijet poštovati njega. To je smiješna stvar, kojom se možete razvedriti, kad budete imale zajednički odmor. Ta dobra je zabava gledati, kako svjetovni ljudi slijepo trate vrijeme.

6. O Vladaru naš, najviša Moći, najveća Dobroto, sama Mudrosti, bez početka i bez kraja! Ti nemaš granica u svojim djelima: ona su beskrajna i ne mogu se shvatiti. Ona su bezdano more čudesa. O Ljepoto, koja držiš u sebi sve ljepote! Ti si sama jakost. O Bože moj! Znam dobro, da je sve (ljudsko) znanje ništa. No kad bih imala zajedno svu rječitost i znanje smrtnika, koliko se ovdje može znati, da od mnogih stvari, što ih možemo razmatrati, mogu išto pravo razumjeti i razložiti, eda barem malko upoznamo, ko je ovaj Gospodin i Dobro naše.

7. Da, pomislite i upoznajte dolazeći k njemu, ko je onaj, s kim vi hoćete da govorite ili s kim govorite (u molitvi). Da živimo tisuću naših života, ne bismo upoznali, kako dolikuje govoriti s ovim Gospodinom, pred kojim division dršću anđeli. On svime vlada, sve može. Njegova volja jest čin. Pravo je, kćeri, da se nastojimo naslađivati tim krasotama, što ih ima naš Zaručnik, i da promislimo, s kim smo zaručene te kakav život moramo provoditi. Bože moj, kad se ovdje ko ženi, najprije dozna, s kim, ko je to i što ima. A mi, koje smo već zaručnice (da ne bi smo mislile na svoga Zaručnika) prije svadbe, kad će nas povesti u svoju kuću?[2] Kad takve misli ne brane onima, koje se zaručuju s ljudima, zašto bi zabranjivale nama, da nastojimo doznati, ko je taj čovjek, ko li je njegov otac i koja je zemlja, u koju će me povesti, kakva su dobra, što mi ih obećava dati, kakva su mu svojstva, kako ću ga moći najbolje zadovoljiti, čim ću mu ugoditi, kako ću nastojati, da moja svojstva budu skladna s njegovima? Ako naime hoće žena da bude dobro udata, ništa joj se drugo ne preporučuje, van da nastoji oko toga (da se prilagodi ćudi muževoj), sve ako je njezin muž vrlo niska staleža.

8. A za Tebe, Zaručniče moj, da bi u svemu trebalo manje mariti nego za

[2] Fra Luis de Leon u svojem izdanju u Salamanci dodade riječi u zagradi: »da ne bismo mislile na svoga Zaručnika = no pensaremos en nuestro Esposo?« Tim se smisao bolje upotpunjuje, premda nijedan Svetičin rukopis ne sadržava te rečenice.

ljude? Ako se njima ne čini, da je to dobro, neka ti barem ostave tvoje zaručnice, koje moraju živjeti s Tobom. Istina je, da je to dobar život. Ako je zaručnik tako ljubomoran, te neće, da mu druguje zaručnica ni s kim drugim, baš bi bilo lijepo, kad se ne bi trsila, da mu u tom ugodi. Ta u njemu ima sve, što može poželjeti, pa je posve pravo, da to trpi (posluša njegovu želju) i ne želi općiti s drugim. To je eto unutarnja molitva, kćeri moje, spoznaja tih istina. Hoćete li to pomišljati moleći (naustice), bilo srećno! Ali mi ne mislite na druge stvari govoreći s Bogom; jer bi to značilo, da ne znate, što je unutarnja molitva. Držim, da sam to razložila. Gospodin dao, da znamo to i raditi. Amen.

GLAVA XXIII.

Raspreda, kako je zamašno, da se ne vraća natrag, ko je pošao putem molitve. I opet govori, kako je zamašno, da radi odlučno.

1. Rekoh, da je mnogo stalo do toga, te se (put molitve) započne s velikom odlučnošću. Ima toliko razloga, te bih morala biti veoma opširna, kad bih (sve) navodila. Želim, sestre, kazati samo dva tri. Prvi je razlog: ako onome, ko nam je toliko dao i neprestano daje, hoćemo i odlučimo da damo nešto, kao ovu neznatnu ljubav — a jamačno ne bez koristi, već s tolikim dobitkom — ne bi bilo pravo, kad mu ne bismo dali posve odlučno, već poput onoga, koji nešto uzajmi pa opet uzme. Čini mi se, da to nije dar, već vazda uzrokuje negodovanje onome, kome ko uzajmi što pa opet ište natrag, pogotovu ako mu ono treba i već je držao za svoje. Ako li su to prijatelji i ako je onaj, koji daje u zajam, dobio mnogo darova bez ikakve koristi! Pravo će se to činiti kukavštinom i nedostatkom ljubavi, ako takav čovjek ne bi (svome dobrotvoru) htio predati u vlast kakvu svoju stvarcu, barem u znak ljubavi.

2. Gdje je žena, koja je primila mnogo vrijednih dragocjenosti od svoga muža, a ona njemu ne bi dala ni prstena, ne stoga što vrijedi, jer je i onako njegovo sve, već u zalog, da će biti njegova sve do smrti? A zaslužuje li manje ovaj Gospodin, tako da se s njim rugamo dajući mu malenkost i opet oduzimljući, što mu damo? Tako mu eto oduzimljemo i ono malo vremena, što mu odlučimo dati. A koliko vremena potratimo sami sa sobom i s drugima, koji nam neće zato zahvaliti! Ako mi hoćemo da njemu (Gospodinu) dademo onaj komadić vremena, darujmo mu slobodnu misao, nezabavljenu drugim stvarima i posve odlučimo, da mu ga nećemo više oduzimati, pa došlo poradi toga ne znam koliko poteškoća i suprotivština i suhoparnosti. Već ne smijem držati, da je moje ovo vrijeme. Moram misliti, da ga on može pravedno zahtijevati, ako ne bismo htjeli sasvim dati njemu.

3. Kažem sasvim, jer se ne razumije, da oduzimljemo, ako izostavimo (unutarnju molitvu) jedan dan, pa i više dana radi opravdanih poslova ili radi kakve boležljivosti. Neka samo bude čvrsta nakana; jer moj Bog nije tako osjetljiv, ne pazi na takve sićušnosti. Već je i to neko davanje, a Bog će nam na njemu zahvaliti. I ostalo je dobro. Ko nije darežljiv, nego škrt tako, te nema srca da daruje, već je mnogo, ako uzajmi. Napokon je i to nešto, jer ovaj naš Gospodin uzimlje sve u račun. Svakomu čini, kako želimo. Kad obračunava s nama, nije nipošto sitničav, van veledušan. Ako i jest ostatak našeg duga velik, drži On malenkošću da ga oprosti. Kad nam plaća, tako je brižljiv, te se ne trebate bojati, da će bez nagrade ostaviti i sami pogled očiju, što ga dignete sjećajući se Njega.

4. Drugi je razlog (radi koga moramo čvrsto odlučiti: putovati ustrajno putem molitve), jer onda nečastivi nema toliko snage, da nas napastuje. Veoma se boji odlučnih duša; jer zna iz iskustva, da mu čine veliku štetu, pa štogod on učini, da im naudi, sve je na korist njima i drugima, a on odlazi s gubitkom. No mi ne smijemo biti bezbrižne niti se u to pouzdavati, jer imamo posla s izdajničkim rodom, koji je veoma podao, pa se ne usuđuje toliko navaljivati na oprezne, no vidi li bezbrižna, nanosi mu veliku štetu. A pozna li koga, da je promjenljiv i nestalan u dobru i neodlučan čvrsto da ustraje, ne pušta ga na samo ni u mraku, zadaje mu strah i brige i poteškoće, koje se nikad ne svršuju. Znam to veoma dobro iz iskustva, zato mogu o tom govoriti. A kažem, da niko ne zna, kako je to zamašno.

5. Treći je razlog, koji je veoma znamenit, da se čovjek bori srčanije. Znade, da mu

nema povratka, puklo kud puklo. Zbiva mu se kao čovjeku, što se bori u bici. Ako ga pobijede, znade, da mu neće oprostiti života, pa ako ne padne u boju, mora poginuti poslije. Zato se bori odlučnije i hoće, štono riječ, da skuplje proda svoj život. Ne boji se udaraca (neprijateljskih), jer unaprijed prosudi, koliko je znamenita pobjeda i da mu o pobjedi ovisi život. Potrebno je također, da (boj) započnemo sa stalnim pouzdanjem, da će nam uspjeti pothvat, ne budemo li se dali pobijediti. Nema sumnje, ako i zaplijenimo mali plijen, da ćemo se veoma obogatiti. Ne bojte se, da će vas pustiti te umrete od žeđe Gospodin, koji nas zove da pijemo iz toga vrela. To već rekoh, a rado bih reći i mnogo puta, jer lako klonu duhom oni, koji dobrote Gospodnje ne poznaju iz iskustva, sve ako je poznaju vjerom. No velika je korist, kad čovjek sam iskusi, kako prijateljski i darežljivo postupa (Gospodin) s onima, što putuju ovim putem i kako im u neku plaća sav trošak.

6. Koji nisu toga iskusili, ne čudim se, ako bi rado zajamčiti kakvu dobit. Ta znate već, da se i u ovom životu plaća stostruko, a Gospodin kaže: Molite i dat će vam se (Luk. 11, 9.). Ako ne biste vjerovali Njegovu Veličanstvu, koje i to zajamčuje u svojem evanđelju, malo bi koristilo, sestre, kad bih ja razbijala glavu, da vam to dokažem. Međutim kažem onome, ko bi kakogod sumnjao, da bi malo izgubio, kad bi to dokazivao. Ovaj put ima to dobro da više daje, nego se iste, da, više nego se može poželjeti. To je posve izvjesno. Ja to znam, a mogla bih navesti za svjedoke i one između vas, koje dobrotom Božjom znadu iz iskustva.

GLAVA XXIV.

Raspreda, kako treba savršeno moliti usmenu molitvu i kako je s njom spojena unutarnja molitva.

1. Sad ćemo opet govoriti s dušama, koje se, kako rekoh, ne mogu sabrati ni svoga razuma vezati u unutarnjoj molitvi ni obavljati razmatranja. Nećemo ovdje razglabati o te dvije vrsti molitve, jer niste za njih. Ima mnogo osoba, uistinu, za koje se čini, da ih zastraši već sama riječ unutarnja molitva ili motrenje (kontemplacija).

2. A kako je rečeno, ne idu svi istim putem, pa može koja doći i u ovu kuću (što je zastraši samo ime unutarnja molitva i motrenje). Zato ću vas sada svjetovati i mogu reći poučiti, kako morate moliti naustice; jer je pravo, da i razumijete, što govorite. (A to mi je slobodno kao majci, jer obnašam službu starješice.)[1]. A ko ne može misliti o Bogu, može se desiti, da ga izmore i dugačke molitve. Zato se neću njima baviti, već samo onima, koje moramo moliti kao kršćani, a to sa Očenaš i Zdravo Marijo! Neka ne reknu za nas, da govorimo, a ne razumijemo (što molimo), ako možda ne mislimo, da je dosta, izgovaramo li samo iz običaja, pa je to dosta! Je li, nije li dosta, u to se ne miješam: neka reknu učenjaci. A ja bih, kćeri, rado, da se mi ne zadovoljimo samo tim (pukim izgovaranjem). Ta kad molim Vjerovanje, čini mi se, da je pravo, te i razumijem i znam, što vjerujem. A kad molim Oče naš, iziskuje ljubav, da doznam, ko je taj Otac nas, ko li je učitelj, koji nas je naučio ovu molitvu.

3. Ako biste htjele reći, da to već znate, i da vas ne treba na to istom podsjećati, ne biste imale pravo; jer je velika razlika između (ovoga) učitelja i učitelja (drugih). I na ovom je svijetu velika nezahvalnost, ako se ne sjećamo onih, što nas uče. Pogotovu je to nemoguće, ako su to sveci i učitelji duša, a mi dobri učenici. A ne daj Bože, da se ne sjećamo takva učitelja, kao što je onaj, koji nas je naučio ovu molitvu i to s tolikom ljubavlju i željom, da nam tim koristi. Sjećajmo ga se dakle često, kad molimo ovu molitvu, ako i ne svaki put, jer smo slabi.

4. Ponajprije već znate, da nas uči Njegovo Veličanstvo, da molimo nasamo. Tako je i On radio vazda, kad je molio, i to ne stoga, jer je Njemu trebalo, nego da nas pouči. Već je rečeno prije, da ne dolikuje govoriti zajedno s Bogom i sa svijetom. A tako rade oni, koji u jednu mole, a u drugu prisluškuju, što govore drugi, ili koji moleći misle, što im padne na um, a ne obuzdavaju misli. Izuzetak je, kada se uza sve nastojanje gdjekad ne može (odstraniti rastresenost) radi zlovolje, pogotovu ako je ko turoban ili slabe glave. A tako i onda, kad Bog dopušta veoma olujne dane na svoje sluge radi većega njihova dobra. Ako se i žaloste i nastoje, da se primire, ne mogu. Štogod radili, ne mogu misliti na ono, što govore. A njihov razum ne pristaje ni uza sto, već kao da je luckast luta okolo.

5. Vidi se po muci, što je muče (ove duše), da nisu one krive. Zato se ne smiju žalostiti ni truditi, da ne bude gore, da svoj onda nepametni razum dovedu k pameti. Nek onda svaka moli, kako može. Ili neka ne moli, već poput

---

[1] »Priora«. Kad je prvi put napisala ovu knjigu, bila ie starješica sv. Josipa Avilskoga.

bolesnice nastoji pružiti polakšicu svojoj duši: neka se bavi drugim kreposnim poslom. To je za one, što se brinu za se i shvate, da ne mogu zajedno govoriti s Bogom i sa svijetom. A mi možemo raditi, da nastojimo (za molitve) biti nasamu. Bože daj, da ovo bude dosta, kako rekoh, da upoznamo, s kim govorimo, i što nam Gospodin odgovara na naše prošnje. Mislite li, da On šuti, sve ako mi ne čujemo? Oj govori On k srcu, ako ga od srca molimo. A dobro je, da svaka od nas promišlja, ko nas je naučio ovu molitvu (Očenaš) i što nas uči u njoj. Jer učitelj nije nikad tako daleko od učenika, da ga treba glasno zvati, nego veoma blizu. Želim, da vi razumijete, kako dolikuje moliti Očenaš, da se ne udaljite od učitelja, koji nas je naučio (moliti Očenaš).

6. Reći ćete, da je to razmatranje, a vi ne možete i ne želite razmatrati, već samo moliti naustice. Ima nažalost nestrpljivih i nesklonih osoba, koje neće da se pomuče. Nevične da odmah na početku saberu svoje misli i malko se potrude, kažu one, da ne mogu i ne znaju više, nego moliti usmeno. Imate pravo, kad kažete, da je to već unutarnja molitva. No ja vam kažem uistinu, da ne znam, kako se može odlučiti razmatranje, ako se hoće dobro moliti naustice i ako hoćemo misliti, s kim govorimo. Usto smo i obvezani, da nastojimo usmeno moliti pažljivo. A Bože daj, da se držimo ovih uputa te dobro molimo Očenaš, a ne gubimo se u onom, što ne spada na molitvu. Ja sam to iskusila više puta pa držim, da je najbolje sredstvo (protiv rastresenosti) nastojati upraviti misao k onomu, kojemu upravljamo riječi. Zato budite strpljive i nastojte, da vam tako potrebna stvar pređe u naviku.

GLAVA XXV.

Ističe, koliko dobiva duša, koja moli usmenu molitvu savršeno i kako je Bog gdjekad uzdiže k nadnaravskim stvarima.

1. Ne mislite, da se crpe mali dobitak iz usmene molitve, ako se moli savršeno. Kažem vam, da je veoma moguće, te vas Gospodin podigne do savršenog motrenja dok molite Očenaš ili koju drugu usmenu molitvu. Tako eto pokazuje Njegovo Veličanstvo, da čuje onoga, koji mu govori, te Njegovo Veličanstvo govori njemu, jer mu podiže razum, veže misao i rekao bi, uzimlje iz usta riječ, pa i ako hoće, ne može govoriti nego s velikom mukom.

2. (Čovjek) upozna, da ga ovaj božanski Učitelj uči bez šuma riječi. Oduzimlje (duši) moći, koje bi joj više škodile, nego koristile, kad bi onda djelovale. (One moći) uživaju, a ne razumiju, kako uživaju. Duša je raspaljena u ljubavi, a ne razumije, kako ljubi. Upoznaje, da uživa ono, što ljubi, a ne zna, kako uživa. Dobro spoznaje, da razum ne može shvatiti toliki užitak, da ga zaželi. Volja ga (užitak) obuhvata, a ne zna kako. No ako (duša) može što shvatiti, vidi, da se ono dobro, što ga uživa, ne može zaslužiti podnoseći sve muke i trudove na zemlji zajedno. To je dar Gospodina zemlje i neba, koji ga napokon daje kao Bog. To je, kćeri, savršeno motrenje.

3. Sad ćete razumjeti, kako se razlikuje motrenje od unutarnje molitve. Ova molitva, kako već rekoh, stoji u tom, da mislimo i razumijemo, što govorimo i s kim govorimo te ko smo mi, što se usuđujemo govoriti s tako velikim Gospodinom. Razmišljati to i druge slične stvari (kao što su) da smo malo služili, a dužni smo mnogo služiti: to je eto unutarnja molitva. Ne mislite, da je to kakva druga arapština i ne strašite se imena. Molite li Očenaš ili Zdravo Marijo ili štogod drugo, to je usmena molitva. No pomislite, da bi to bila rđava glazba bez prve (unutarnje molitve); pa ni riječi se ne bi svagda skladno izgovarale. Kod ove dvije (usmene i unutarnje molitve) možemo i mi nešto s pomoću Božjom. A kod motrenja, o kojem sam upravo govorila, ne možemo ništa.[1] Njegovo Veličanstvo čini sve, jer je (motrenje) njegovo djelo, koje nadmašuje našu narav.

4. 4. Ja sam motrenje (kontemplaciju) razložila veoma opširno, što sam bolje mogla razložiti, u Izvještaju, što sam ga napisala o svojem životu, da vide moji ispovjednici, koji su mi naložili. Zato sad o tom ne govorim, pa ne htjedoh više, nego samo štogod spomenuti o njemu. Koje zapadne sreća, da vas Gospodin uzdigne do toga stanja unutarnje, čitajte onaj Izvještaj o životu. Sadržava pouke i savjete, što je Gospodin htio, da zgodno izreknem, pa će vas uvelike utješiti i koristiti. Tako mislim ja i neki drugi, koji su čitali onaj spis, pa drže, da ga treba cijeniti. Ja bih se stidjela, da vam kažem, da držite išto do onoga, što je moje. A Gospodin znade, s kakvom sam smetnjom napisala mnogo onoga, što sam napisala. Neka bude blagoslovljen On, koji me tako podnosi! One, koje, kako rekoh, budu obavljale nadnaravsku molitvu, neka onu knjigu nastoje nabaviti nakon moje smrti; a koje ne budu obavljale, ne treba im, već neka pregnu i rade

[1] Na rubu napisa o. Bañez: Ako se ne pripravimo molitvom. Tc bilješke nema ni u jednom prepisu, što je ovjerovila Svetica.

ono, što je u ovoj knjizi rečeno. Uostalom, neka se prepuste Gospodinu, koji sam može dati motrenje. A vama neće uskratiti, ako ne stanete na putu, van se potrudite, da stignete do kraja.

GLAVA XXVI.

U njoj razlaže način, kojim se može skupiti misao. Ističe sredstva za to: Ova je glava veoma korisna onima, koji započinju moliti.[1]

1. Sad se vratimo k svojoj usmenoj molitvi, da (znamo, kako treba moliti, te) molimo tako, da nam Bog da sve zajedno, i neopazice, i kako je rečeno, da molimo, kako dolikuje. Već je poznato, najprije treba ispitati savjest, moliti ispovijed i prekrižiti se. Odmah se, kćeri, jer ste same, ogledajte, da nađete društvo. A čije društvo može biti bolje od Učitelja, koji je naučio molitvu, što ćete je moliti? Predočite, da je sam Gospodin združen s vama, gledajte, s kakvom vas ljubavlju i poniznošću uči. I vjerujte mi, dok možete, ne budite bez tako dobra prijatelja. Ako se priviknete, da ga privlačite k sebi, pa ako On vidi, da to radite s ljubavlju i da mu nastojite ugoditi, nećete ga moći, štono riječ, poplašiti od sebe. On vas neće nikad ostaviti, pomagat će vam u svim vašim nevoljama, i svagdje ćete ga držati. Mislite li, da je malenkost imati uza se takva prijatelja?

2. O sestre, koje ne možete mnogo razumom promišljati ni sabrati misao, da se ne rastresate, priviknite se, priviknite na to. Gle, ja znam, da vi to možete, jer i ja provedoh mnogo godina mučeći se, jer ne mogoh svoje misli mimo zadržati kod jedne stvari. To je veoma velika muka. Ali znam, da nas Gospodin neće tako ostaviti same, te nas ne bi pratio, ako mu se ponizno približimo i molimo ga za to. Pa ako ne uzmognemo u tom uspjeti u godinu dana, hoćemo u više godina. Ne žalimo vremena, što se tako dobro troši. Ko ide za nama? Kažem, priviknimo se na to i trsimo se, da vazda idemo uz toga istinitog Učitelja.

3. Ne želim sada, da o Njemu razmišljate ni da zamišljate mnogo misli ili svojim razumom razmatrate visoka i nježna razmatranja. Samo vas molim, da ga gledate. Ta ko vam krati, ako ne možete više, da duševne oči barem letimice uprete u ovoga Gospodina? Pa vi možete gledati i veoma ružne stvari, a da ne biste mogle gledati najljepše, što se može zamisliti? Vaš Zaručnik, kćeri, nikad ne odvraća od vas očiju. Podnio je tisuću ružnih i gadnih stvari protiv Sebe i to nije dosta, da vas prestane gledati. A je li vama mnogo, da kadikad odvratite svoje oči od tih vanjskih stvari te motrite Njega? Gledajte, on ne očekuje ništa drugo, kao što kaže zaručnici, nego da ga pogledamo (Pj. n. pj. 2, 14.). Budete li ga tražile, naći ćete ga. Toliko drži do toga, da upremo oči i pogledamo ga, da nam ga eto brzo ususret.

4. Vele, da ovako mora raditi žena, ako hoće da živi dobro u braku sa svojim mužem: ako je on žalostan, mora se i ona pokazati žalosnom, ako li je

---

[1] U ovoj glavi govori Svetica o načinu, kako će se sabrati misao i daje veoma razborito sredstva, da se to postigne. Da se njezin nauk bolje upozna ne treba drugo govoriti, van što se u mističkoj teologiji razumije pod mišlju ili mišljenjem. S Hugom od sv. Viktora ovako određuje o. Franjo od sv. Tome: »Mišljenje je zalutala spoznaja, koja se koleba na razne strane bez učinka i određene svrhe svoga rada«. (Medula Mistica c. IX.) Misao u mističkom smislu, kako se uzimlje ovdje, jednom potječe od razuma po slikama ili predodžbama netjelesnim ili duševnim. Drugda je čin mašte, koja izvodi slike, što predočuju sjetilne i tjelesne stvari. U jednom i u drugom obliku daje dosta posla duši.

veseo, mora se pokazati veselom, pa sve da i nije (vesela). Gle, sestre, od toga se ropstva oslobodiste. A to uistinu, bez pretvaranja čini Gospodin nama. On vam postaje podložnikom, jer želi, da vi budete njegove gospođe, a On da radi po vašoj volji. Ako ste vesele, gledajte ga kao uskrsnuloga. Obradovat će vas i sama predodžba, kako je izašao iz groba. No s kakvim sjajem, s kakvom ljepotom, s kakvim veličanstvom, kako pobjednički, kako li veselo! Kako izlazi iz bitke, u kojoj je stekao toliko kraljevstvo, koje sve želi dati vama, a i sebe zajedno s njim. Pa je li mnogo, da obratite jednom oči i pogledate njega, koji vam toliko daje?

5. Ako ste u mukama ili žalosne, pogledajte ga na putu u vrt (na Maslinskoj gori). Kakva je golema žalost napunjala njegovu dušu, kad je iskazuje sam i tuži se na nju. On, koji je sama strpljivost! Ili gledajte privezana za stup, puna boli, svega izmrcvarena, iz velike ljubavi prema vama. Toliko trpi. Progone ga jedni, pljuju na nj drugi, taje ga i ostavljaju njegovi prijatelji, a nikoga nema, da se za Njega zauzme. Koči se od studeni, osamljen je tako, te vas jedno s drugim može tješiti. Ili ga gledajte opterećena križem, gdje mu nisu dali ni odahnuti. I On će vas pogledati svojim tako lijepim očima, punima suza, i zaboravit će svoje boli, da vas utješi u vašima, samo zato, jer idete k Njemu po utjehu i obraćate glavu, da ga pogledate.

6. Oh Gospodaru svijeta, moj pravi Zaručniče! — možete govoriti, ako vam se raznježi srce, što ga tako gledate, pa vam nije dosta da ga samo gledate, već bi rado s Njim i govoriti, ali ne u kićenim molitvama, već prema muci svoga srca, jer se tako Njemu veoma mnogo sviđa. U takvoj si nevolji, Gospodine moj i Dobro moje, te hoćeš da primiš ovako ubogo društvo, kao što je moje, i vidim na tvojem licu, da li se utješio sa mnom? Pa kako je moguće, Gospodine, da te sama ostavljaju anđeli i da te ne tješi tvoj Otac? Ako je tako, Gospodine, da sve to ti hoćeš trpjeti za me, što ja trpim za te? Na što da se tužim? Kako se već stidim, Gospodine, kad te vidjeh takva (gdje toliko trpiš). Želim, Gospodine, podnijeti sve tegobe, što me snađu, i držati ih za veliko dobro, eda Tebe u čemu nasljedujem. Idimo zajedno, Gospodine. Kamo Ti pođeš, ići ću i ja. Gdje Ti budeš trpio, i ja ću trpjeti.

7. Uzmite, sestre, onaj križ. Ne marite ni malo, ako vas Židovi gaze. Da On ne trpi toliko muke, ne hajte, što oni govore. Oglušujte se na njihovo opadanje. Pa ako budete i posrtale i padale, ne rastavljate se od križa i ne odustajte od njega. Promatrajte svojski, kako ide umorno i trudno, pa koliko njegove muke nadmašuju one, što ih vi trpite. Ako ih i slikate ne znam koliko velike, i ako ih uvelike osjećate, utješit ćete se (razmatrajući muku Isusovu) i vidjet ćete, da su naše muke samo šala prema onima, što ih trpi Gospodin.

8. Reći ćete, sestre, kako se to može raditi? Da ste tjelesnim očima gledale Njegovo Veličanstvo onda, kad je putovalo po svijetu, bile biste to rado radile i vazda ga promatrale. Nemojte tako misliti. Ko neće sada da se malko prisili, da svrne pogled u sebe i u sebi promatra Gospodina (a to može učiniti bez pogibli i s malko mara), on bi još mnogo manje stao pod križ s Magdalenom, koja je gledala smrt pred okom. No što je morala pretrpjeti slavna Djevica i ova blagoslovljena svetica! Kakve prijetnje, kakve zle riječi, kakve udarce, kakve li surovosti![2] Pa s kakvim tako pristojnim ljudima govore! Da, bili su ono pakleni

[2] Descomedidas se čita u svim rukopisima i prijepisima, što ih je ispravila Svetica.

dvorani, vražji službenici. Jamačno je moralo biti strahovito ono, što su trpjele, ali uz drugu veću bol (Isusovu) nisu osjećale svoje. Zato, sestre, ne vjerujte, da bi bile (sposobne) za tako velike muke, kad niste za tako male. Vježbajte se u malim (mukama) pa možete doći i do drugih većih.

9. Da to uzmognete lakše raditi, radite ovo. Nastojte vazda imati sa sobom kakvu sliku našeg Gospodina, koja je po vašem ukusu, ali ne da je nosite na grudi i nikad je ne pogledate, van da često govorite s Njim ono, što vam On dade, da mu reknete. Kad govorite s drugim osobama, zašto bi vam ponestajalo riječi, da govorite s Bogom? Ne vjerujte; barem ja neću vjerovati, ako običavate (govoriti s Bogom). Ako li se ne vježbate (nećete imati što s Bogom govoriti). Jer ako s nekim ne općimo, ostajemo mu tuđi i ne znamo, kako da govorimo s njim, pa se čini, da ga i ne poznamo, sve ako vam je rođak. Jer rodbinstvo i prijateljstvo propada radi nedostatna saobraćaja.

10. Veliko je pomagalo također uzeti kakvu knjigu u dobrom materinjem jeziku. Tim se sredstvom sabira misao, uči se moliti naustice, pa se malo po malo navikne duša na nježnost i vještina, a ne straši se. Promislite, da ima mnogo godina, otkada ste živjele bez svoga zaručnika. Ko se želi povratiti k njegovoj kući, mora znati mnogo pregovarati. A mi smo grešnici. Naviknuli smo svoju dušu i misao, da ide za svojim užitkom, bolje je reći, jadom, pa bijedna duša više ne pozna sama sebe, te je potrebna velika vještina, da opet zavoli te boravi u svojoj kući. Ako ne pregnemo tako d malo po malo, ne učinismo nikad ništa. Opet vas uvjeravam; ako se marno priviknete na to, što rekoh, crpit ćete toliki dobitak, te ga uz najbolju volju ne bih mogla izreći. Približite se dakle k dobrom Učitelju s čvrstom odlukom, da ćete primati ono, što vas On bude učio. A Njegovo će Veličanstvo učiniti zastalno, da mu budete dobre učenice, i neće vas ostaviti, dok vi ne ostavite Njega. Promatrajte riječi, što ih govore ona božanska usta. U prvoj ćete riječi već upoznati ljubav, kojom vas ljubi. A za učenika nije malo dobro i dar, ako vidi, da ga ljubi učitelj.

Fra Luis Leon natiska descomedimientos. Po svoj prilici Svetica proteže na riječi: surove riječi.

GLAVA XXVII.

U njoj prikazuje veliku ljubav, što nam je Gospodin pokazuje u prvim riječima »Očenaša«, pa kako je zamašno, da ne drže ni malo do plemena one, koje hoće da budu prave kćeri Božje.

1. Oče naš, koji jesi na nebesima. O Gospodine moj, kako se pokazuješ Ocem takva Sina, a kako se tvoj Sin pokazuje Sinom takog Oca! Blagoslovljen budi u vječne vjekove! Nije li, Gospodine, ta tolika milost bila za svršetak molitve? Na početku nam puniš ruke i iskazuješ nam toliku milost, te bi bila dostatna, da nam posve napuni razum i obuzme volju tako, da ne uzmogne prozboriti ni riječi. O kako bi ovdje, kćeri, dobro došlo savršeno motrenje (kontemplacija). O kako bi razložno ušla duša sama u sebe, da se to bolje može uzdići nad sebe, eda joj ovaj sveti Sin dade, te upozna, što je ono mjesto, gdje veli, da je ovaj njegov Otac, koji je na nebesima! Bježimo sa zemlje, kćeri moje. Ta kad već jednom upoznasmo, kolika je to milost, ne smijemo do nje tako malo držati ni prianjati uza zemlju.

2. O Sine Božji i Gospodine moj! Koliko nam toga daješ zajedno u prvoj riječi. Već kad se tako do skrajnosti ponizuješ i združuješ se a nama u molitvi te postaješ bratom tako niskih i bijednih bića, daješ nam i te kako u ime svoga Oca sve, što se može dati, jer želiš, da nas On drži za djecu, budući da tvoja riječ ne može prevariti. Obvezuješ Njega, da tvoju riječ izvrši, a to nije mali teret. Kad je On naš Otac, mora nas podnositi, pa bile kolike naše uvrede. Ako se obratimo k Njemu, mora nam oprostiti kao i rasipnome sinu. Mora nas tješiti u našim nevoljama. Mora nas uzdržavati, kao što dolikuje takome Ocu, koji mora silomice biti bolji nego svi oci na svijetu; jer u njemu mora biti potpuno sve dobro. A kad nam je učinio sve ovo, mora nas učiniti i dionicima (slave) i nasljednicima s Tobom.

3. Gle, Gospodine moj, s ljubavlju, kojom nas ljubiš, i s poniznošću ti tvojom ništa ne smeta (da nam iskazuješ dobročinstva). Napokon, Gospodine, Ti si na zemlji i odjeven njom, jer imaš našu narav, pa se čini da imaš nekakav uzrok, te mariš za naš napredak. Ali, pomisli, da je tvoj Otac na nebu, Ti sam to kažeš, pa je to razlog, da ideš za njegovom čašću. Ako si i spreman, da Tebe sramote za nas, poštedi svoga Oca. Nemoj ga obvezivati na toliko (dobročinstva) narodu, koji je tako zao kao ja, pa će mu tako rđavo zahvaljivati.

4. O dobri Isuse! Kako si jasno pokazao, da si jedno s Ocem i da je tvoja volja njegova, a njegova da je tvoja! Kakvo je to tako jasno priznanje! Kakva je ljubav, kojom nas ljubiš! Okolišao si i sakrivao đavlu, da si Sin Božji. No živo želeći naše dobro (spasenje) nisi se ustručavao, da nam iskažeš tako preveliku milost. Ko ju je mogao dati nego Ti, Gospodine? Ne znam, kako iz te riječi nije upoznao đavo nedvoumno, ko si Ti. Barem vidim dobro, moj Isuse, da si govorio kao odlikovani sin za Sebe i za nas i da možeš učiniti, te se zbude na nebu, što si rekao na zemlji. Hvala ti navijek, Gospodine moj, koji tako rado daješ, da te ne može ništa od toga odvratiti.

5. Čini li vam se, kćeri, da je dobar učitelj, koji hoće da nas skloni, te naučimo, što nas uči pa počinje iskazujući nam toliku milost? Čini li vam se sada, da je pravo, sve ako molimo naustice, da propustimo te razumom ne shvatimo ovu riječ, eda nam se raskomada srce gledajući takvu ljubav? A gdje je

na svijetu sin, koji ne bi nastojao saznati, ko je njegov otac, kad drži, da je tako dobar i da ima toliko veličanstvo i vlast? Kad on ne bi to bio, ne bih se čudila, kad ne bismo htjeli da se priznamo njegovom djecom. Jer svijet postupa tako, da ne drži za čast priznati za oca, ako je otac nižega staleža, nego što je sin.

6. To se ne događa ovdje, i ne daj Bože, da se u ovoj kući spominju takve stvari. To bi bio pakao. Nego ona, koja bi bila višega roda, neka manje uzimlje u usta ime svoga oca. Sve moraju biti jednake. O Družbo Kristova, u kojoj je veću vlast imao sv. Petar, premda je bio ribar, a tako je htio Gospodin, nego sv. Bartol, koji je bio kraljevski sin.[1] Znalo je Njegovo Veličanstvo, što će nastati u svijetu zbog toga, ko je od bolje zemlje. Jer ta prepirka (ko je odličnijeg roda) nije drugo nego prepirka, je li ilovača bolja za opeke ili za zid (žbuku). Bože moj, koliko se tim mučimo! Bog vas očuvao, sestre, od takvih prepiraka, pa i u šali. Ufam se u Njegovo Veličanstvo, da će to i učiniti. Ako bi što takvo bilo u koje, neka se odmah upotrebi lijek. I neka se takva boji, da ne bude Juda među apostolima. Nek joj nalažu pokoru, dok ne upozna, da ne zavređuje služiti ni kao vrlo loša zemlja. Imate dobrog Oca, kojega vam daje dobri Isus. Neka se ovdje ne poznaje drugi, da se govori o njemu. I nastojte, kćeri moje, biti takve, da zaslužite uživati s Njim i bacite se u njegov zagrljaj. Već znate, da vas neće odrinuti od sebe, ako ste dobre kćeri. A ko se ne bi trsio, da ne izgubi takvog Oca?

7. O Bože moj, koliko je toga ovdje (u riječima Oče naš), čim se možemo tješiti! No da ne budem preopširna, ostavit ću vašemu razboru. Ako je vaša misao i raštrkana, među takvim Sinom i takvim Ocem mora silom biti Duh Sveti. Neka on raspali vašu volju ljubavlju prema sebi i neka vas sveže najvećom uzajamnom ljubavi, ako nije za to dosta već obzir na toliku korist.

[1] Tako je Svetica čula ili čitala u starinskim knjigama. O toj se predaji može čitati u djelu našega Marulića: M. Mauruli Spalatensis: Dictorum factorumque morabilium libri sex. Djelo je prikazano sv. Karlu Boromejskom.

GLAVA XXVIII.

U njoj se razlaže, što je molitva sabranosti, i pokazuju se neka sredstva, da se na nju priviknemo.

1. Sad promotrite, što kaže vaš Učitelj: Koji jesi na nebesima. Mislite li, da je malenkost znati, što je nebo i gdje imate tražiti svoga presvetog Oca? No ja vam kažem, da je za rastresene ćudi veoma zamašno ne samo to vjerovati nego se i trsiti, da doznadu iskustvom. Jer je to jedna od onih stvari, što veže uvelike razum i uzrokuje, da se sabere duša.

2. Već znate, da je Bog posvuda. No jasno je, gdje je kralj, da je ondje, štono riječ, i dvor. A tako gdje je Bog, ondje je i nebo. Nedvoumno možete vjerovati, da je sva slava ondje, gdje je Njegovo Veličanstvo. No vidite, što kaže sv. Augustin, da je Boga tražio na razne strane i napokon ga našao u samom sebi. (Isp. 10, 27.) Mislite li, da je za rasijanu dušu od malog zamašaja shvatiti ovu istinu i znati, da ne treba ići na nebo, eda govori sa svojim ocem nebeskim i da se raduje s Njim? A ne treba ni na glas govoriti. Ako i govori tiho, on je tako blizu, te nas čuje. Ne treba joj ni krila, da ga ide potražiti, van samo poći u samoću i gledati u svoju unutarnjost i ne otuđivati se od tako dobrog gosta, nego veoma ponizno govoriti s njim kao s ocem, moliti ga kao oca, razgaliti mu svoje tegobe i moliti ga za pomoć protiv njih. Mora znati, da ne zavređuje biti njegovom kćerju.

3. Čuvajte se i ustručavanja, što ga neki imaju i drže, da je poniznost. Ne, nije poniznost, da ne primate milosti, što vam je kralj iskazuje, nego da je primite, kako vam prekomjerno dolazi, i da se radi nje radujete. Lijepa bi mi poniznost bila, kad bih imala u svojoj kući Vladara neba i zemlje, koji bi došao u nju, da mi iskaže milost i raduje se sa mnom, a ja mu iz poniznosti ne bih htjela ni odgovarati ni biti s Njim ni primiti, što mi daje, van bih ga ostavila sama! I kad bi mi govorio i poticao, da ga molim, a ja bih iz poniznosti radije ostala siromašna i pustila ga, da ode videći, da se ne mogu odlučiti (lijepa bi bila ta poniznost!) Ne starajte se, kćeri, za takve poniznosti, nego postupajte s Njim kao s ocem i kao s bratom, kao s gospodinom i kao sa zaručnikom, sad ovako, sad onako. A On će vas sam naučiti ,kako vam je raditi, da mu ugodite. Nemojte biti lude, molite Njega, koji je vaš Zaručnik, da postupa s vama kao sa zaručnicama.

4. Premda se na ovaj način moli naustice, mnogo se brže sabere duh, a ova molitva nosi sa sobom i mnogo dobara. Zove se sabranost, jer duša sabere sve svoje moći i s Bogom svojim ulazi u sebe. Tu je brže poučava njezin božanski Učitelj i daje joj prije molitvu mira, nego na ikoji drugi način. Jer tu sama sa sobom može razmišljati muku (Isusovu) i predočiti Sina i prikazati ga Ocu, a ne mora mučiti razuma idući ga (Sina Božjega) tražiti na gori Kalvariji, u vrtu i uza stup (bičevanja).

5. One, što se tako mogu zatvoriti u malo nebo naše duše, gdje je onaj, koji je stvorio nebo i zemlju, te se priviknu, da ne gledaju ništa osim njega, i ne budu ondje, gdje se rastresaju ova izvanjska sjetila, neka vjeruju, da putuju odličnim putem te će stići (stalno), da piju vodu iz vrela, jer u kratko vrijeme prevaljuju velik put. Tu je kao i kad se putuje brodom, koji uz malko povoljni vjetar u malo dana stigne do svrhe putovanja, dok oni, što putuju kopnom

dolaze mnogo kasnije.[1]

6. Oni su, kako vele, već na moru. Jer ako i nisu sasvim ostavili zemlje, u ono kratko vrijeme (molitve) čine, što mogu da se oslobode od nje sabirajući sjetila u sebe. Ako je sabranost prava, može se jasno upoznati, jer izvodi neki učinak, (ne znam, kako bih ga razjasnila. Ko je iskusio, razumjet će). Čini se, da je duša dobila igru, jer već vidi, da su igra stvari ovoga svijeta. Diže se u najbolje vrijeme i (skriva se u sebe) kao onaj, koji ulazi u jaku tvrđavu, da se ne boji protivnika. Duša povlači sjetila od onih stvari i odbija ih tako od sebe, te se neopazice zatvaraju oči, da ih ne vide, eda se to bolje otvori duševni vid. Zato ko ide ovim putem, drži nemalo uvijek zatvorene oči, kad moli. To je u mnogom pogledu divan običaj, jer se čovjek sili, da ne gleda ovdješnjih (zemaljskih) stvari. I to (se sili) na početku, jer kasnije ne treba. Više se sili, kad u ono vrijeme (molitve) otvori oči. Čini se, da se osjeća, kako se duša krijepi i jača na trošak tijela, pa ga ostavlja samo i mlitavo, dok ona protiv njega pribavlja sile.

7. Doduše se to isprvice i ne zapaža, jer to djelovanje nije toliko veliko, budući da u sabranosti ima više i manje (= različnih stupnjeva). A ispočetka stoji to i truda, jer tijelo traži svoje pravo ne shvatajući, da samo sebi šiša glavu, ne priznajući da je pobijeđeno. Ako li se nekoliko dana vježbamo i tako silimo sami sebe, vidjet će se jasno dobitak. Čim se počne moliti, razabrat će se, kako pčele dolaze do košnice i ulaze u nju, da prave med. To se zbiva bez naše brige; jer Gospodin hoće, da duša i volja za trud, što su ga imale prije, zasluže tu vlast (nad sjetilima). Volja samo dade Znak, da se hoće sabrati, a sjetila poslušaju i povuku se k njoj. Ako se kasnije opet razlete, već je velika stvar, da su se (sjetila) predala; jer se razlijeću kao zarobljenici i podložnici i ne čine zla, koliko su prije mogla učiniti. A čim ih volja opet zovne, vraćaju se žurno, dok nakon njihovih mnogih ulaza (u volju) Gospodin ne ushtije, da ostanu u njoj u savršenom motrenju (kontemplaciji).

8. Neka se dobro razumije, što rekoh. Istina, čini se, da je tamno; ali će razumjeti oni, koji ushtjednu raditi. Tako oni, što putuju po moru. A budući da je nama mnogo do toga, da ne idemo tako polagano, recimo koju, kako da se priviknemo na tako dobar postupak. Takvi su zaštićeni od mnogo prilika (grešnih). Prihvati ih se brže oganj božanske ljubavi, jer su posve blizu toga ognja, pa treba samo mali dah razuma, da ga raspiri, i dosta je da ih se dotakne mala iskra te se sasvim zapale. Kako nema nikakve zapreke izvana (ta duša je sama sa svojim Bogom), prezgodno je sredstvo, da se rasplamti.

9. Promislimo, da je u nama prebogata palača. Sva je zgrada od zlata i dragog kamenja, kako napokon dolikuje za takog Gospodina. A i vi same doprinosite, da ta zgrada bude takva. Pa uistinu je tako. Nema ljepše zgrade nego je čista duša, puna kreposti. A što su veće kreposti, to više sjaju dragulji. I (pomislite, da) u toj palači stoluje veliki Kralj, koji je držao za dobro, da bude naš Otac. A on sjedi na veoma dragocjenom prijestolju, što je naše srce.

10. Na prvi se mah čini, da je nesklapna ova prispodoba, što je navodim, da vam razjasnim. A može biti od velike koristi, pogotovo vama. Mi smo žene neuke, pa nam je potrebno sve da upoznamo uistinu, da je u nama nesravnjivo

[1] Tri naredna odsjeka sadržava samo valjadolidski rukopis. Eskorijalski nakon nekoliko redaka završuje glavu i započinje slijedeću lijepom poredbom s bogatom palačom, što je u duši.

veća dragocjenost, nego je gledamo izvana. Ne umišljajmo sebi, da je u našoj unutarnjosti praznina. A Bože daj, da misle same žene tako nemarno, kakvoga gosta imadu u sebi. Jer držim, da je nemoguće, te bismo se toliko podavali svjetovnim stvarima, kad bismo se starali, da se sjećamo gosta, što je u nama; jer bismo vidjeli, kako su niske prema onima, što ih posjedujemo u sebi. Ta što radi grabilica videći ono, što joj ugađa vidu, nego ugrabi i zasiti glad? A među njima i nama mora biti razlika.

11. Možda će mi se nasmijati i reći, da je to samo po sebi jasno. Imat će pravo, jer je za me bilo neko vrijeme nejasno. Znala sam dašto, da imam dušu; ali nisam znala, koliko je vrijedna ta duša ni ko je u njoj. Bila sam taštinama moga života tako pokrila oči, te toga nisam vidjela. Da (sam onda upoznala)[2], kao što upoznajem sada, da u ovoj maloj palači stanuje tako veliki Kralj, ne bih ga toliko puta ostavljala sama, nego bih kadikad ostala s Njim i više bih se trsila, da ne budem tako nečista. No gle čuda golemoga! Onaj koji napunja svojom veličinom tisuću svjetova i još ih mnogo više može napuniti, zatvara se u tako maloj stvari! Zaista, jer je Gospodin, nosi sa sobom slobodu, a jer nas ljubi, prilagođuje se našoj mjeri.

12. Kad duša počne, da se ne smete videći, gdje je tako malena, da drži u sebi nešto tako veliko, ne da joj se upoznati, dok je malo po malo ne raširi, kao što treba za ono, što će položiti u nju. Zato kažem da nosi sa sobom slobodu, jer ima moć, da poveća svu ovu palaču. Glavno je, da se mi Njemu sasvim odlučno predamo u vlasništvo i da uklonimo zapreke, eda unutra može stavljati i uzimati kao iz svojega. A ima pravo Njegovo Veličanstvo, nemojmo mu toga kratiti.[3] On ne nanosi sile našoj volji, (već) uzimlje, što mu dajemo; ali Se ne dariva sasvim, dok mu se mi sasvim ne predamo. To je stalno, a jer toliko znamenito, podsjeća nas na to toliko puta. I ne djeluje u duši tako, kao onda, kad je sasvim njegovu bez zapreke. A i ne znam, kako bi drugačije mogao raditi: ta On je prijatelj sklada. Napunimo li palaču prostacima i tričarijama, kako će stati unutra Gospodin sa svojim dvorom? On čini mnogo, ako samo malko bude uz takvu zapreku.

13. Mislite li, kćeri, da dolazi sam? Ne čujete li, što govori njegov Sin: koji si na nebesima. Takoga Kralja jamačno neće njegovi dvorani ostaviti sama. Oni su s Njim i mole ga za sve nas za našu korist, jer su puni ljubavi. Ne mislite, da je (ovdje) kao na ovom svijetu: ako ovdje komu kakav gospodin ili poglavar iskaže svoju milost iz kakvih razloga ili jer ga moli, eto ti odmah zavisti i onoga siromaha gledaju poprijeko, premda im nije ništa učinio.

---

[2] Fra Luis Leon dodade te riječi držeći, da je rečenica nepotpuna

[3] Ovdje dodaje eskorijalski rukopis: »Premda nam ovdje zadaju tegobu gosti u kući, kad im ne možemo reći, da odlaze, i premda... «

GLAVA XXIX.

Nastavlja nižući sredstva, da se dobavi ta molitva sabranosti. Govori, kako nam malo mora biti do toga, da li nam pogoduju poglavari.

1. Čuvajte se, kćeri, za ljubav Božju, da ništa ne držite do tih naklonosti (milosti poglavara). Neka svaka nastoji činiti što mora, pa ako joj ne zahvali poglavar, neka bude uvjerena, da će joj Gospodin platiti i zahvaliti. Da, nismo došle ovamo, da tražimo nagradu u ovom životu. Naša misao mora biti vazda upravljena na ono što traje (uvijek); a ne smijemo držati ništa do ovdješnjih (zemaljskih) stvari, koje ne traju često, ni dok se živi. Danas je (starješina) zadovoljan s jednom; nađe li koju krepost više u vas, bit će zadovoljan s vama. Ne bude li (zadovoljan), lako je zato. Ne dajte mjesta takvim mislima, koje kadikad započnu s malenkošću, ali vas mogu uvelike uznemiriti. Zakrčite im put (promišljajući), da vaše kraljevstvo nije od ovoga svijeta i da se sve svršuje vrlo brzo.

2. No to je još ipak nisko sredstvo i ne pokazuje mnogo savršenosti. Najbolje bi bilo, kad biste radi Gospodina, koji je s vama, željele ostati u nemilosti i prezrene, trajalo to ne znam koliko. Svrnite oči same na sebe i, kako rekoh, pogledajte u svoju unutarnjost. Naći ćete tu svoga Učitelja, koji vas neće ostaviti, nego će vas to obilatije obdariti (utjehom), što manje utjehe imate izvana. On je veoma samilostan, pa nikad ne zapušta žalosnih i prezrenih, ako se ponadaju samo u Njega. David kaže, da je Gospodin sa žalosnima. Vjerujete to ili ne vjerujete; ako vjerujete, zašto se ubijate?

3. O Gospodine moj, kad bismo te doista poznali, ne bi nam bilo stalo ni do čega, jer daješ mnogo onima, što hoće da se posve povjere Tebi! Vjerujte, prijateljice, velika je stvar upoznati tu istinu te tako vidjeti, da su sve zemaljske naklonosti puka, laž, ako dušu odvode i malo, da ne bude u sebi (da ne živi unutarnjim životom). O Bože moj, ko bi mogao učiniti, da to razumijete. Ja ne jamačno. Ja znam, da sama toga ne razumijem, kako se mora shvatiti, premda bih morala shvatiti bolje od ikoga drugog.

4. No da se povratim k onom, što rekoh. Željela sam, da vam znam razjasniti, kako je ovo sveto društvo s našim pratiocem. Najsvetijem među svecima, te ne muti samoće, u kojoj su duša i njezin Zaručnik, ako ta duša hoće da uđe sa svojim Bogom u svoj unutarnji raj i za sobom zatvori vrata svemu, što je na svijetu. Kažem: ako hoće, jer znajte, da to (= ulazak duše u se) nije nešto nadnaravsko[1], van je u našem htijenju. I zato mi možemo učiniti s pomoću Božjom. A bez te pomoći ne možemo ništa, ne možemo ni pomisliti dobru misao. Zato nije to šutnja (duševnih) moći, van njihovo zatvaranje u dušu.

5. To se može dobiti na razne načine, kao što je opisano u nekim knjigama: da se moramo osloboditi od svega, eda se u svojoj unutarnjosti približimo k Bogu. I u samim se poslovima moramo povući sami u sebe. Sjetim li se i samo časak, kakvo društvo držim u sebi, već je velika korist. Napokon se moramo priviknuti, da kušamo, jer ne treba s njim glasno govoriti. Njegovo će

[1] Piše o. Bañez sa strane: Hoće da kaže nadnaravsko ili što nije u našoj slobodnoj volji rredovnom milošću pomoću Božjom. F. D. B. (Fray Domingo Bañez).

Veličanstvo dati, da osjetimo, kako je ondje (u nama).

6. Tako ćemo naustice moliti veoma mirno i riješiti se napora. Jer ako budemo sami sebe silili, da budemo uz ovog Gospodina, on će nas naskoro razumjeti po znacima. Kad bismo imali moliti više Očenaša, On će nas razumjeti već kod jednoga. On nas rado lišava muke. Dosta mu je, ako u jedan sat izmolimo samo jedan Očenaš i sjećamo se da smo s njime, i onoga što molimo, i kako nam rado daje i kako je drage volje s nama. Ne voli On, da razbijemo glavu govoreći mnogo.

7. Neka Gospodin to (tako moliti) nauči vas, koje ne znate. Ja priznajem za sebe, da nisam znala, što znači moliti zadovoljno, dok me Gospodin nije naučio ovaj način. I vazda sam u ovoj uobičajenoj unutarnjoj sabranosti nalazila toliko koristi, te me je to ponukalo, da govorim tako opširno. Kako rekoh, to je u našoj ruci. Zato završujem: ko hoće da to postigne, neka ne sustane, dok se ne navikne na ono, što rekoh. Tako će malo po malo zadobiti vlast nad sobom, pa se neće uzalud izgubiti, van će dobiti sebe za sebe koristeći se svojim sjetilima za unutrašnjost (unutarnju sabranost). Govori li, neka nastoji da se sjeća onoga, s kim govori u sebi samom. Sluša li, neka se sjeća, da mora slušati onoga, koji mu govori mnogo bliže. Napokon neka se trsi, ako hoće može, da se nikad ne rastane s tako dobrim društvom. I neka žali, ako je dugo vremena ostavljao sama svoga Oca, koji mu je bio potreban. Ako može, neka to radi češće kroz dan, ako ne, barem nekoliko puta. Kad se privikne, dobit će dobitak, prije ili kasnije. To će mu dati Gospodin, pa ne bi htio zamijeniti ni za kakvo blago.

8. Ništa se ne nauči bez malo truda. Zato vas za ljubav Božju molim, sestre, držite, da je dobro upotrebljena briga, što je u to utrošite. A ja znam, ako je upotrebite, da ćete s milošću Božjom za godinu dana pa možda i za po godine steći taj dobitak. Gledajte, koliko (se zahtijeva) malo vremena za toliki dobitak, to jest da udarite dobar temelj, ako Gospodin htjedne da vas podigne do velikih stvari, neka vas nađe pripravne blizu sebe. Neka ne dopusti Njegovo Veličanstvo, da se udaljimo od njegove nazočnosti. Amen.

GLAVA XXX.

Ističe, koliko je zamašno da se razumije, što se prosi u molitvi. Razlaže riječi Očenaša. Sveti se ime tvoje, dođi kraljevstvo tvoje. Primjenjuje ih na molitvu mira i počinje je razlagati.

1. Ko je takav, pa bio inače i nepametan, da ne bi moleći odličnu osobu promislio prije, kako će moliti, da ugodi (onoj osobi), a da je ne ozljedi? Promislit će i što će moliti i zašto mu treba ono, što mu ima dati, pogotovu kad ište znamenitu stvar, kao što nas je naš dobri Isus naučio da molimo. Čini mi se, da treba to istaknuti. Nisi li, Gospodine moj, mogao sve obuhvatiti jednom riječju te reći, daj nam. Oče, što nam pristaje? Ta ko sve razumije tako dobro, čini se, da mu ne treba više govoriti.

2. O Mudrosti vječna! Među Tobom bi i tvojim Ocem bilo to dosta. Tako si molio i u vrtu. Pokazao si svoju volju i strah, ali si se prepustio njegovoj volji. No Ti poznaš nas. Gospodine, i znadeš, da nismo predani kao što si se Ti predao volji svoga Oca, pa da moramo moliti za određene stvari, da promislimo, je li dobro ono što ištemo; ako li nije, da ne ištemo onoga. Ovaki, kakvi smo, sa slobodnom voljom, što je imamo, ako nam se ne da, što hoćemo, ne bismo htjeli primiti, što bi nam dao Gospodin; jer sve da je to i najbolje, mislimo, da nismo nikad bogati, ne vidimo li novac u ruci.

3. O Bože moj, kolika šteta, da nam je vjera tako uspavana za oboje, pa ne možemo pravo upoznati, kako ćemo stalno dobiti kaznu, ni kako je štetna nagrada. Zato je doba, kćeri, da razumijete, što ištete u Očenašu; ako vam to da vječni Otac, da mu to ne vratite naočice. I promislite vrlo dobro, je li vam dobro ono, za što molite. Ako nije dobro ne ištite, nego molite, neka vas rasvijetli Njegovo Veličanstvo. Jer smo mi slijepi i gade nam se jela, koja nam moraju dati život, a hlepimo za onima, što će nam zadati smrt — i to smrt tako opasnu, tako vječnu!

4. Kaže dakle dobri Isus, da izgovaramo ove riječi, kojima molimo, neka dođe k nama takvo kraljevstvo: Sveti se ime tvoje, dođi kraljevstvo tvoje. Sada gledajte, kćeri, kako je velika mudrost našeg Učitelja. Ovdje promatram i dobro je, da upoznamo, što možemo u tom kraljevstvu. No Njegovo je Veličanstvo vidjelo, da prema svojoj neznatnoj moći ne možemo svetiti ni hvaliti, veličati ni slaviti to sveto ime Vječnog Oca onako kako je pravo, ako nam ne pomogne Njegovo Veličanstvo dajući nam već ovdje svoje kraljevstvo. Zato je dobri Isus stavio jedno uz drugo (jednu pažnju uz drugu). Da razumijemo, kćeri, što ištemo i kako je zamašno, da dosađujemo moleći za ono i radimo što možemo, eda ugodimo onome, koji nam to (kraljevstvo) ima dati, reći ću vam ovdje, što o tom razumijem. Ne zadovolji li vas to, razmatrajte same. To nam dopušta naš Učitelj, ako se u svemu podložimo onome, što drži Crkva. Tako činim ja ovdje.

5. Ja dakle mislim ovo: Uz mnogo je drugih dobara veliko dobro u kraljevstvu nebeskom, da se već ne mari za zemaljskim, već da nalazimo mir i slavu sami u sebi i radujemo se, jer se svi raduju; da uživamo vječni mir i veliko zadovoljstvo u sebi, koje nastaje radi toga, što vidimo, da svi svete i hvale Gospodina i blagosivaju njegovo ime, a niko ga ne vrijeđa. Svi ga ljube, a sama duša ne mari ni za što, već da njega ljubi i ne može prestati da ga ljubi, jer ga poznaje. I tako bismo Boga ljubili ovdje, ako i ne bi jednako savršeno i neprestano; ali bismo ga ljubili mnogo drugačije, nego ga ljubimo, kad bismo ga

poznavali.

6. Čini se, da hoću reći, da moramo biti anđeli, eda izgovaramo ovu prošnju i molimo dobro naustice. Želio bi to dakako naš božanski Učitelj, kad nam zapovijeda da molimo tako uzvišenu prošnju. A jamačno ne zahtijeva, da prosimo nemoguće stvari. Bilo bi moguće, da s pomoću Božjom i u ovom progonstvu dopre duša (do takvoga dobra). Dašto, ne bi kao one što se izbavile iz ove tamnice, jer još plovimo morem i putujemo ovim putem. No kadikada postavlja Gospodin umorne od puta u takav pokoj duševnih noći i duševni mir, da im kao znacima daje te jasno upoznaju, kako je slatko ono, što se daje onima, koje Gospodin uzme u svoje kraljevstvo. A onima, kojima daje, što od njega ištemo, podjeljuje zaloge, te po njima imaju veliku nadu, da će vjekomice uživati, što im ovdje daje samo na gutljaje.

7. Da ne reknete, da raspravljam o motrenju (kontemplaciji), bilo bi kod ove pažnje dobro govoriti malko o početku čiste kontemplacije, koju oni, što je drže, zovu molitvom mira. No kako rekoh, raspravljam o usmenoj molitvi, pa bi se onima, koji ne znadu, moglo činiti da ne ide jedno s drugim (t. j. usmena molitva i kontemplacija). A ja znam, da se obje slažu. Oprostite mi, što ću reći koju (o toj molitvi), jer znam, da mnogo osoba, što mole naustice, kako već rekoh (V. gl. XXV.), iznenada podigne Gospodin do motrenja (kontemplacije), a da same ne znaju kako. Poznam jednu osobu[1] koja nije nikad znala drugačije moliti već naustice i moleći je tako sve nalazila. Kad ne bi molila, lako bi izgubila razum, te nije mogla podnositi. Ali obavljajmo mi sve tako unutarnju molitvu. Nekoliko je Očenaša molila ona kadikad na čast prolijevanja krvi Gospodnje, i još nešto više usmeno, i u tom je provodila nekoliko sati. Jednom dođe k meni veoma raslužena, što ne zna razmatrati ni obavljati motrenja (kontemplacije), van samo usmenu molitvu. Zapitah je, što moli naustice i vidjeh, dok je molila Očenaš, da je obavljala čisto motrenje i da ju je Gospodin podizao te je sjedinjivao sa sobom. I zapažalo se zbilja po njezinim djelima, da prima tako velike milosti, jer je provodila vrlo dobro svoj život. Ja sam slavila Gospodina i zavidjela joj na usmenoj molitvi! Ako je to istina, kao što jest, ne mislite vi, koji ste protivnici motrilaca (kontemplativaca), da ćete biti slobodni te ćete i vi postati, ako molite usmene molitve, kako ih treba moliti, i ako sačuvate čistu savjest.

[1] U eskorijalskom rukopisu kaže, da je bila redovnica.

GLAVA XXXI.

Nastavlja isto gradivo. Razlaže, što je molitva mira. Daje neke upute onima, koji je obavljaju. Treba dobro zapamtiti.

1. Ipak ću dakle, kćeri, razložiti tu molitvu mira, kao što čuh da je razlazu ili kako mi je Gospodin htio dati, da razumijem, možda zato, da kažem vama. Čini mi se, u ovoj molitvi započinje Gospodin, kako rekoh, nagoviještati, da čuje našu prošnju. I započinje nam davati svoje kraljevstvo ondje, da ga zaista hvalimo i svetimo njegovo ime te nastojimo, da to rade svi.

2. To je nadnaravna stvar, koje mi ne možemo pribaviti ne znam kakvim marom. Tu se duša stavlja u mir, ili je, recimo bolje, Gospodin stavlja svojom nazočnošću, kao što je učinio pravednom Šimunu, jer počivaju sve moći. Duša upoznaje, posve drugačije nego upoznaje s pomoću vanjskih sjetila, da je već blizu svoga Boga, pa će još za malenkost doći do toga, da sjedinjenjem bude jedno s Njim. To nije, jer ga gleda tjelesnim očima a ne duševnim. Tako ni pravedni Šimun nije gledao ništa više van slavno siromašno Djetešce. Sudeći po pelenicama, kojim je bilo povito i po malo svijeta s Njim u povorci, mogao ga je prije držati za sina siromašnoga, nego za Sina Oca nebeskoga. Više mu je dalo samo Dijete, da ga upozna. Tako upoznaje i ovdje duša (svoga Boga) ako i ne onako jasno, jer sama ne zna, kako upoznaje. Ona samo vidi, da je u njegovu kraljevstvu (barem blizu Kralja, koji će joj to dati), pa se čini, da je duša tako puna poštovanja (prema Bogu), te se ne usuđuje ni moliti. To je kao unutarnja i izvanjska obamrlost, pa se ni izvanjski čovjek (kažem tijelo, da me bolje razumijete) ne bi htio micati. Poput onoga (patnika), koji je stigao već gotovo do svršetka puta i odmara se (tako i duša), da uzmogne opet nastaviti put; jer mu se ovdje dvostruče sile za put.

3. Osjeća se prevelika naslada tijelu i zadovoljština u duši. Duša je tako zadovoljna videći, da je blizu vrela, te je zasićena i bez pića. Već misli, da nema što željeti. Njezine su moći smirene, pa se ne bi htjele ni maknuti. Čini se, da sve smeta duši u ljubavi. No moći nisu tako izgubljene, jer mogu misliti na onoga, kojemu su blizu. Dvije su moći slobodne. Volja je tu zarobljena, pa ako je može što mučiti, muči je, kad vidi, da opet mora zadobiti svoju slobodu. Razum ne bi htio upoznavati više od jedne stvari, ni pamet se ičim više baviti; vide ovdje, da je ovo samo potrebno, a sve ih drugo samo uznemiruje. Ne bi rado (duše), da se njihovo tijelo miče, jer im se čini, da će izgubiti onaj mir. I zato se ne usuđuju ni ganuti. Teško im je govoriti. Dok izmole jedan Očenaš, mine čitav sat. Tako su blizu (Bogu), te vide da se razumiju po znacima. U dvoru su svoga Kralja, pa vide, da počinje već ovdje davati svoje kraljevstvo. Čini im se, da nisu više u svijetu, pa ne bi rado ništa gledati ni slušati nego svoga Boga. Ništa ih ne muči, pa im se čini, da i ne može biti muke za njih. Napokon, dok to (stanje) traje, tako su opijene i zadivljene zadovoljstvom i nasladom, što imaju u sebi, te se ne sjećaju, da mogu što više poželjeti. Sa svetim bi Petrom rado klicale: Gospodine, načinimo ovdje tri sjenice (Mat. 17, 4.).

4. Kadikad udjeljuje Bog u toj molitvi mira i drugu milost. Vrlo ju je teško upoznati, ako nemaš velikog iskustva. No odmah će razumjeti oni, koji su donekle iskusili. A bit će im na veliku utjehu, znadu li, što je (ta milost). A držim, da Bog daje mnogo puta ovu milost zajedno s onom drugom. Kad je taj

mir velik i dugotrajan, čini mi se, da volja ne bi mogla ustrajati u tom miru, kad ne bi bila vezana na nešto. Jer se zbiva, da živimo dan, pa i dva s tim zadovoljstvom, a sami ne razumijemo sebe. Pa doista oni, koji uživaju taj mir, vide, da nisu potpunce kod onoga, što rade, van da im nedostaje najbolje, a to je volja, koja je po mojem mišljenju sjedinjena s Bogom. A ostale moći ostavlja slobodne, da se bave stvarima njegove službe. Za to su onda mnogo sposobnije. No trome su, a kadikad kao omamljene, treba li se baviti svjetovnim poslovima.

5. Velika je to milost, komu je Gospodin dade, jer je tu združen radini (aktivni) i motrilački (kontemplativni) život. Onda sve (moći) zajedno služe sasvim Gospodinu. Volja se bavi njegovim djelom ne znajući, kako djeluje, i svojim motrenjem (kontemplacijom). A druge mu dvije moći služe poput Marte. Tako ona i Marija idu zajedno. Poznam jednu osobu, koju je mnogo puta Gospodin postavljao u to stanje. Ona nije znala toga razumjeti, pa zapita jednoga velikog motrioca (kontemplativca).[1] On joj reče, da je to veoma moguće, jer se događa i njemu tako. Zato mislim, budući da je duša tako zadovoljna u toj molitvi mira, da moć volje mora neprestano biti združena s onim , koji je sam može zadovoljiti.

6. Čini mi se, da će biti dobro, dadem li ovdje nekoliko uputa za one između nas, što ih je Gospodin iz same svoje dobrote doveo do takve molitve. Jer znam, da ih ima nekoliko. Prva je: kad se vide u onom zadovoljstvu, a ne znadu, kako su došle do njega, ili barem vide, da same ne mogu do njega doseći, obuzme ih napast, te misle, da bi to zadovoljstvo mogle zadržati. Zato ne bi rado ni odahnuti. To je ludost; jer kao što ne možemo učiniti da svane, tako ne možemo ni zapriječiti, da se unoća. Nije to (stanje) već naše djelo, van nešto nadnaravsko, pa ga nikako ne možemo sami steći. Najdalje možemo zadržati ovu milost, ako jasno upoznamo, da ne možemo od nje ništa oduzeti ni dodati, nego je primiti kao posve nedostojni da je zaslužimo, i zahvaljivati. I to ne zahvaljivati sa mnogo riječi, već samo podići oči s carinikom (Luk. 18, 13.).

7. Dobro je, da se trsimo oko veće samoće, da damo mjesta Gospodinu i pustimo Njegovu Veličanstvu, neka radi kao u svojem vlasništvu. A usto od časa do časa blagu riječ poput onoga, što puše u svijeću, videći, gdje se ugasila, da je opet zapali. No ako gori, po mojem mišljenju to (puhanje) ne bi služilo za drugo, van da se ugasi. Rekoh, da to puhanje mora biti blago, da se ne zapriječi volja, dok razum slaže mnogo riječi.

8. A zapamtite dobro, prijateljice, ovaj savjet, što ću vam reći, jer ćete vidjeti mnogo puta, da ne možete vladati nad tim dvjema moćima. Dogodi se, da je duša u najvećem miru, a razum nemirno vrluda tako, te se čini, da biva u njegovoj kući ono, što se zbiva. Onda se čini, da je samo u tuđoj kući u gostima i traži druge stanove, gdje bi boravio. Duša ga ne zadovoljava, jer zna malo boraviti mirno na jednom mjestu. Možda je takav samo moj (razum), a ne moraju biti drugi. Govorim o sebi (i priznajem), da sam kadikad željela umrijeti, jer nisam mogla odoljeti toj nestalnosti razuma.[2] Drugda se čini, da sjedi mimo u svojoj kući i prati volju, pa kad se slože sve tri moći, eto ti slave. One su kao bračni drugovi: ako se ljube, što hoće jedno, to hoće i drugo. Ako li je muž

---

[1] Na rubu te stranice zabilježi Svetica u toledskom rukopisu, da je to bio o. Franjo Borja, gandijski vojvoda. U XXIV. glavi Knjige o Životu govori o istom ocu.
[2] Vidi, što je rečeno o misli u gl. XXVI.

nezadovoljan u braku, već se vidi kakav nemir zadaje svojoj ženi. Tako i volja, kad se vidi u tom miru, neka ne mari za razum više nego za luđaka. Jer ako bi ga htjela držati sa sobom, morala bi se naprezati i nešto uznemirivati. Tako bi sva molitva bila trud i muka, pa (volja) ne bi dobila ništa, van bi izgubila ono, što joj Gospodin daje bez ikakva njezina truda.

9. Pazite dobro i na ovu poredbu, koja mi se čini, da dobro pristaje. Duša je poput djeteta, što je na prsima svoje majke. Ako i ne miče usnica, ona mu kaplje mlijeko u usta, da ga okrijepi. Tako je i ovdje. Ako se razum i ne trudi, volja ljubi. Gospodin hoće, da ne razmišljajući (volja) upozna, da je s Njim, i da samo guta mlijeko, što joj Gospodin meće u usta i uživa onu njegovu slast. Mora upoznati, da joj Gospodin daje onu milost i radovati se onome užitku. Ali ne smije htjeti upoznati, kako onu milost uživa i što je ono, što uživa, nego se onda ne brinuti za sebe, jer onaj što je s njom neće zanemariti, nego će pogledati, što joj dolikuje. Jer ako bi se borila s razumom, da mu dade dio privlačeći ga k sebi, ne bi mogla sasvim, silom bi pustila mlijeko, da padne iz usta, te bi izgubila onu božansku hranu.

10. U tom se razlikuje ta molitva od druge molitve, kad je sva duša sjedinjena s Bogom, jer onda duša i ne guta hrane; stavlja joj je u unutarnjost Gospodin, a ona ne zna, kako. Ovdje (kod molitve mira) čini se, da traži (Bog) malko truda, no on je združen s takim mirom, da se gotovo i ne osjeća. Što je muči, razum je. No toga ne čini, kad su sjedinjene sve tri moći, jer ih obustavi onaj, koji ih je stvorio, budući da ili zabavi nasladom, što im daje, a one ne znaju i ne mogu razumjeti, kako. Tako duša, kako rekoh, u toj molitvi (mira) uživa mirno i veliko zadovoljstvo volje. Ona ne zna posebice odrediti, čemu se raduje. Ali dobro znade, da se posve razlikuje od ovdješnjih (zemaljskih) radosti i da joj vlasti nad čitavim svijetom s njegovim nasladama ne bi moglo dati, da duša u sebi oćuti ono zadovoljstvo, a to osjeća u unutarnjosti volje. Ostala zadovoljstva ovoga života uživa, čini mi se, vanjština volje, recimo, kao njezina kora. Kad se pak vidi (duša) na tako visokom stupnju molitve (koji je, kako je već rečeno, posve očito nadnaravski), neka se smije, ako razum, ili misao, da kažem jasnije, ide za najvećim ludorijama svijeta. I neka pusti luđaku (razumu), da odlazi, a ona neka bude u svojem miru. (V. gl. XXII.). Jer je ovdje volja gospođa i jaka. Ona će razum privući ih sebi, da se vi ne trudite. Ako li bi ga htjela privući silom (mišica), izgubila bi snagu, što je ima protiv njega, a potječe od uživanja one nebeske hrane. A ni jedno ni drugo ne bi dobilo ništa, van bi oboje izgubili. Vele: ko hoće da zadrži najednom mnogo, izgubi sve. Čini mi se, da će tako biti i ovdje. Iskustvo će učiniti, da se to razumije. Ko ga ne bi imao, ne čudim se, ako bi mu se to činilo veoma tamnim i nepotrebnim. No već rekoh, ko ima samo malko iskustva u tom, on će to razumjeti i moći će se tim okoristiti. Slavit će i Gospodina, da je pomogao te sam ovdje pravo pogodila.

11. Sad završimo s ovim. Ako je duša u toj molitvi, već se čini, da joj je Gospodin dao molitvu, eda joj ovdje dade svoje kraljevstvo. Oh blažene prošnje, u kojoj ištemo toliko dobro, da ga ne možemo shvatiti! O srećna načina molitve! Zato, sestre, želim, da pazimo, kako molimo ovu molitvu, Očenaš i druge usmene molitve. Jer ako nam Bog dade ovu milost, moramo odbaciti brigu za svjetske stvari, jer kad se primakne Gospodar svijeta, sve to (svjetovno) baca van. Ne kažem, da se svi, koji imaju tu milost, moraju silom raskrstiti sa svim svjetovnim. No željela bih, da barem upoznaju, što im nedostaje, te se ponize i nastoje se sve više otresti svega; ako li ne (nastoje), moraju se tu zaustaviti. A

kojoj duši Bog daje takve zaloge, znak je, da je želi za nešto veliko. Napredovat će uvelike, ne zapriječi li je njezina krivnja. No ako vidi (Bog), da se ona opet vraća na zemlju, nakon što je svoje kraljevstvo postavio u njezinu kuću, ne samo da joj neće otkriti tajnu svoga kraljevstva, nego će joj rijetko kada i kratko vrijeme davati tu milost.

12. Može već biti, da se u tom varam; ali vidim i znam, da tako biva. Držim, da nema zato mnogo više duhovnih. Ne slažu se u službi s tako velikom milosti i ne pripravljaju se, da je opet prime, već uzimlju Gospodinu iz ruku volju, koju već drži za svoje vlasništvo i obraćaju je k niskim stvarima. Ako (Gospodin) i ne uzimlje sasvim onoga, što je dao (tim dušama), očuvaju li čistu savjest, ipak traži druge, koji ga ljube, da im dade više. No ima osoba, i ja sam bila jedna između njih, koje Gospodin gane iznutra i daje im sveta nadahnuća i svjetlost (da vide), što je sve (taština), i napokon im daje to kraljevstvo i diže ih u molitvu mira, a one mu se ipak oglušuju. One tako govore i mole mnogo usmenih molitava, koje su odlučile moliti svaki dan, i to vrlo žurno, poput onoga, koji bi rado dovršiti svoj dnevni posao, pa ako im Gospodin, kako je rečeno, stavi u ruke svoje kraljevstvo, one ga ne primaju. One misle, da čine bolje, mole li naustice, pa se odvraćaju.[3]

13. Ne činite toga, sestre, već pazite, kad vam Gospodin udijeli tu milost. Promislite, da ćete izgubiti veliko blago i da mnogo više učinite jednom riječju, ako onda reknete jednu riječ Očenaša, nego ako ga često ponovite u hitnji. Posve je blizu onaj, komu se molite; On će vas jamačno čuti. I vjerujte mi, ovdje se doista hvali i sveti njegovo ime; jer tako slavite Gospodina kao one, što već pripadaju njegovoj kući. I hvalite ga s većom ljubavi i željom, pa će vam se činiti, da ne možete odustati od njegove službe.

[3] To znači, da se radeći tako odvraćaju od molitve mira, što im daje Cospodin.

GLAVA XXXII.

Raspravlja o riječima »Očenaša«: Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji, i kako mnogo čini onaj, koji te riječi izgovara posve odlučno i kako mu obilato plaća za to Gospodin.

1. Naš je dobri Učitelj molio i naučio nas moliti za stvar tolike vrednote, te u sebi obuhvata sve, što ovdje (na zemlji) možemo zaželjeti. Iskazao nam je i tako veliku milost, te nas je učinio svojom braćom. Pogledajmo sada, što hoće On, da damo njegovu Ocu, i što mu sam On nudi za nas i što moli od njega za nas. Ta pravo je, da mu nečim naplatimo tolike milosti. O dobri Isuse, kako ti tako malo daješ (malo s naše strane) kad moliš za nas. (Što mi dajemo) ništa je prema onome, što dugujemo, i prema tako velikom Gospodinu. No doista nas, Gospodine moj, ne ostavljaš s ničim (da ne možemo dati ništa). Mi dajemo sve, što možemo, ako dajemo, kao što molimo.

2. Budi volja tvoja. I to kako biva na nebu, neka bude i na zemlji. Dobro si učinio, naš dobri Učitelju, moleći pređašnju prošnju, da uzmognemo izvršiti, što Ti daješ za nas. Jer bi mi se doista činilo nemoguće. Gospodine, kad ne bi bilo tako. No čini li tvoj Otac ono, za što si ga Ti molio, i daje li nam ovdje svoje kraljevstvo, znam, dokazat ćemo, da si istinit, dajući ono, što Ti obećavaš za nas. Jer kad zemlja postane nebom, bit će moguće, da u meni bude tvoja volja. No bez toga i na zemlji tako zloj i neplodnoj, kao što je moja, ne znam, Gospodine, kako bi moglo biti. Ta velika je stvar, što Ti nudiš (Ocu).

3. Kad mislim na to, smijem se onima, koji se ne osuđuju moliti Gospodina za patnje, jer misle, da bi ih na to mogao odmah dati. Ne govorim o onima, koji to propuštaju iz poniznosti, jer im se čini, da nisu takvi, te bi mogli podnijeti. No držim, da će im onaj, koji im daje ljubav, te mole za to tako oporo sredstvo, kojim je pokazuju, dati i ljubav, da mogu podnositi tegobe. Rado bih zapitati one, koji ne mole za njih od straha, da će im se odmah dati, što govore, kad mole Gospodina, neka izvrši na njima svoju volju: govore li tako samo, da reknu ono, što i svi drugi, a ne da to i rade? Ne bi to bilo dobro, sestre. Gledajte, čini se, da je dobri Isus ovdje naš poslanik i da je htio posredovati među nama i svojim Ocem, a to ga je skupo stajalo. A ne bi bilo pravo, kad bismo propustili raditi ono uistinu, što on nudi za nas. (Ili radimo) ili ne govorimo.

4. Sad želim krenuti drugim putem. Vidite, kćeri, ono će se izvršiti, htjeli mi ili ne htjeli. Volja će se Božja vršiti na nebu i na zemlji. Vjerujte mi, prihvatite to moje mišljenje i od nužde učinite krepost. O Gospodine moj, kolika je utjeha za me, što nisi prepustio tako zloj volji, kao što je moja, da izvršuje tvoju volju! Blagoslovljen budi navijek. Neka te hvale sve stvari. Neka se slavi dovijeka tvoje ime. Lijepo bi bilo Gospodine, kad bi u mojim rukama stajalo da izvršim ili ne izvršim tvoju volju. Sad ti dajem svoju volju slobodno, premda to odavno ne biva nesebično. Jer sam iskusila i znam iz velikog iskustva, koliki je dobitak, kad slobodno svoju volju prepustim tvojoj. O prijateljice, kako je velik dobitak (ako izvršujemo), koliki li je gubitak, ako ne izvršujemo, što Gospodinu nudimo u Očenašu.

5. Prije nego vam kažem, što se dobiva, želim vam razložiti, koliko žrtvujete, da se poslije ne pozivate na prevare i ne kažete, da niste razumjele. Neka ne bude, kao što rade neke redovnice, koje ne rade drugo već obećavaju, a kad ne izvrše, izgovaraju se izlikom, da nisu razumjele, što su obećale. To bi već

moglo i biti, jer se čini vrlo lako reći, da predajemo svoju volju volji drugoga, dok se ne iskuša i ne osvjedoči, da je baš to najtvrđe, što se može činiti, ako se izvršuje, kako treba izvršivati. Poglavari nisu vazda s nama strogi videći, da smo slabe: a kadikad postupaju jednako sa slabima i s jakima. Ovdje nije tako; jer Gospodin zna, što može svaki podnijeti, pa se ne usteže, da ne izvrši svoju volju na onima, koje vidi, da su jaki.

6. Zato ću vas uputiti i podsjetiti, što je njegova volja. Ne bojte se, da će vam dati bogatstvo, naslade, časti ni sve ovdješnje (zemaljske) stvari. Ne ljubi on vas tako malo. A cijeni uvelike ono, što mu dajete i hoće da vam to dobro plati, jer vam daje svoje kraljevstvo još za života. Želite li znati, kako se drži prema onima, koji mu uistinu govore to (»budi volja tvoja«)? Pitajte njegova slavnog Sina, koji je to izgovorio, kad je molio u vrtu. Izgovorio je odlučno i od svega srca, pa pogledajte, kako je (Otac) na Njemu izvršio svoju volju: dao mu je muke i boli i uvrede i progonstva, a napokon je završio život smrću na križu.

7. Vidite tu, kćeri, što je (nebeski otac) dao onom, koga je najviše ljubio. Odatle se razbira, kakva je njegova volja. To su njegovi darovi na ovom svijetu. Daje ih prema ljubavi, kojom nas ljubi. Onima, koje više ljubi, daje više tih darova, a manje onima, koje manje ljubi, i to prema srčanosti, što je vidi u svakoga pojedinca, i prema ljubavi, kojom ljubi Njegovo Veličanstvo. Ko ga mnogo ljubi, vidjet će, da može mnogo trpjeti za Njega; a ko ga ljubi malo (držat će, da može trpjeti) malo. Ja držim, da je ljubav mjerilo (kojim se može izmjeriti), može li ko nositi veliki ili mali križ. Zato, sestre, ako ljubav imate, nastojte, da ne budu puke udvorne riječi, što ih govorite tako velikom Gospodinu, već pregnite, da pretrpite, što zaželi Njegovo Veličanstvo. Ako li dajete drugačije volju, to je kao da pokažete dragulj i dadete mu ga moleći ga, neka ga uzme. A kad On pruži ruku, da ga uzme, vi ga opet ustegnete, da ga opet vrlo dobro sačuvate.

8. Ne smijemo se tako rugati s onim, koji je za nas podnio toliko poruga. Kad ne bi bilo druge, nije pravo da se rugamo toliko puta; jer ne izgovaramo to malo puta u Očenašu. Predajmo mu već jednom dragulj sasvim, kad smo mu ga toliko puta ponudili. Istina je, da nam ne daje prije, eda mu ga mi predamo.[1] Svjetovnjaci će učiniti mnogo, ako doista odluče, da će izvršiti (obećanje). No kod vas, kćeri, neka govoriti bude raditi, riječi (neka budu) djela, kao što se uistinu čini da radimo mi redovnici. No događa se, da kadikad ne samo nudimo dragulj, nego ga metnemo u ruku (Gospodinu), pa ga opet uzmemo. Brzo smo darežljivi, no poslije smo tako škrti, te bi djelomice bolje bilo, da smo se uzdržali od davanja.

9. Sve su moje opomene u ovoj knjizi smjerale u ovu točku t. j. da se sasvim predamo Stvoritelju, svoju volju u njegovu i otresemo se stvorova. Vi već znate, kako je sve to zamašno, pa neću o tom više govoriti. Samo ću reći, zašto naš dobri Gospodin postavlja ovdje spomenute riječi. (Budi volja...). Znade On, koliko dobivamo, ako ovu službu činimo njegovu Vječnom Ocu. Tako se pripravljamo, da veoma brzo vidimo, gdje smo svršile put i pijemo žive vode iz vrela, o kojem je bilo govora. A ne predamo li svoju volju sasvim Gospodinu, da u svemu, što se tiče nas, radi po svojoj volji, ne da nam nikad piti vode (iz toga

---

[1] Tako je u rukopisu valjadolidskom i u prijepisima, što ih je odobrila i ispravila Svetica. Eskorijalski glasi: Istina je, da nam ga on ne daje prvi.

vrela). To je savršeno motrenje (kontemplacija), o kojem me zamoliste da vam pišem.

10. Kako sam već napisala, sa svoje strane mi ne doprinosimo k tome ništa. Nama tu ne treba ništa raditi ni poslovati. Sve ostalo[2] smeta i priječi, da kažemo: Budi volja tvoja. Neka se, Gospodine, izvršuje na meni tvoja volja na svake ruke i načine, kako ustjedneš Ti, Gospodine moj! Hoćeš li, da bude s mukama, daj mi snagu, pa neka dođu. Hoćeš li s progonstvima, bolestima, uvredama i nevoljama, evo me, Oče moj, neću okrenuti lica, niti je pravo, da okrenem pleća. Kad je tvoj Sin dao u ime sviju i ovu moju volju, ne bi bilo pravo, da ja od svoje uzmaknem. Iskaži mi Ti samo milost, daj mi svoje kraljevstvo, jer je On (tvoj Sin) molio za me, da mogu učiniti ovo (što ti je On obećao), pa radi sa mnom kao sa svojim vlasništvom po svojoj volji.

11. O moje sestre, kakvu snagu ima ovaj dar! Ako ga predajemo sasvim odlučno, ne može manje djelovati, nego privući Svemožnika, da bude jedno s našom niskoćom i pretvori nas u sebe da tako sjedini Stvoritelja sa stvorom. Gledajte, kako ćete dobro biti plaćene i kako dobra Učitelja imate. Zna On, čim se može zadobiti volja njegova Oca, pa nas uči, kako i čim moramo njemu služiti.

12. I što više (duša) pokazuje djelima, da (ono što moli) nisu puke učtive riječi, to je više Gospodin priteže k sebi i uzdiže je nad sve ovdješnje (zemaljske) stvari i nad nju samu, da je učini sposobnom za primanje tako velikih milosti, pa ne prestaje plaćati u ovom životu tu službu. Toliko je cijeni, te već ne znamo, zašto bismo ga molile, a Njegovo se Veličanstvo ne umara dajući nam. Jer nije zadovoljan, da je tu dušu učinio jednom stvarju sa sobom tim, što ju je združio sa sobom, van se počinje naslađivati b njom, otkrivati joj tajne i radovati se, jer shvata, što je dobila i poznaje barem donekle ono, što čuva, da joj (ubuduće) dade. A da joj ništa ne smeta, čini, te ona izgubi ta vanjska sjetila: to je ushit. (Gospodin) počinje postupati s njom tako prijateljski, te joj ne samo opet pušta njezinu volju, već joj s njom daje i svoju. Postupajući Gospodin tako prijateljski s dušom raduje se, pa zapovijedaju zajedno, te On daje, što ona moli, a ona čini, što On zapovijeda. A On mnogo bolje daje (nego ona može moliti), jer je moćan i može što hoće, a ne prestaje htjeti.

13. A siromašna duša ne može, što bi rado, sve ako hoće, da, ne može ništa, van što joj se dade. Njezino je najveće bogatstvo, da duguje to više, što više služi. Rado bi ona platiti nešto svoga duga, a pojeda se često puta videći, da je podložna tolikim neprilikama, zaprekama i okovima i zatvorena u tamnici ovoga tijela. A veoma je ludo, da se pojeda. Ako i radimo sve, što je u našoj vlasti, što možemo platiti mi, koji, kako rekoh, nemamo što dati nego ono, što primismo? (Što drugo) nego upoznati sami sebe i savršeno učiniti, što možemo, to jest dati (Gospodinu) svoju volju. Sve drugo smeta i škodi, a ne koristi duši, koju Gospodin uzdigne ovamo (do ovog stupnja molitve). Sama poniznost nešto može, i to ne poniznost stečena umovanjem van jasnom istinom, gdje se u jedan tren shvati, što se ne bi moglo doseći dugo naprežući maštu, (a shvati se) da smo mi posve ništa, a Bog da je veoma mnogo.

14. Evo vam savjeta: ne mislite, da ćete doprijeti ovamo (do ovog stupnja

[2] Dodaje o. Dominik Bañez: Čim bismo mi svojom vještinom i spretnošću htjeli isposlovati mir.

molitve) svojom snagom i marom. To bi bilo previše. Prije bi ohladnjele, ako ste bile pobožne. (Ne treba vam više) nego bezazleno i ponizno, a poniznost postizava sve, govoriti: Fiat voluntas tua — Budi volja tvoja.

.

GLAVA XXXIII.

Raspreda, kako je nužno, da nam Gospodin dade, što molimo riječima »Očenaša«: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie — Kruh naš svagdanji daj nam danas.

1. Dobri je Isus, kako rekoh, znao, kako je tegotno ono što nudi za nas. Poznavao je našu slabost. (Znao je), da mnogo puta uvjeravamo sami sebe, da ne znamo, kakva je volja Gospodnja. Mi smo slabi, a On milosrdan, pa (zna, da) nam treba pomoći. Vidio je, da nam nikako ne bi dolikovalo propustiti davati (Ocu) dar (što ga je On dao), jer je u njemu sav naš dobitak. No vidio je, da je to teško izvršiti. Rekne li se oblapornu bogatašu, da je volja Božja, neka jede umjerenije, eda drugi, što skapavaju od glada, dobiju barem kruha: on će navesti tisuću razloga, da se to nema shvatiti drugačije, nego po njegovoj volji. Recite klevetniku, da je volja Božja, da svoga bližnjega mora ljubiti kao samoga sebe, neće vas saslušati strpljivo, niti ima dosta razloga, da to razumije. Recite redovniku, koji se naviknuo na slobodu i udobnost, da mu je imati na pameti, da mora davati primjer. Mora paziti, da samim riječima ne može izvršiti ono, što mora, kad izgovara one riječi (»Budi volja«), već da je to prisegao i obećao. A volja je Božja, da izvršuje svoje zavjete. Ako daje sablazni, neka promisli, da radi uvelike protiv njih, sve ako ih sasvim ne krši. Zavjetovao je siromaštvo, pa ga mora čuvati bez okolišanja. To hoće Gospodin. Ipak ne bi ni sada koristilo iskati to od nekih. Što bi bilo, da Gospodin nije najviše učinio sredstvom, što ga je postavio? Samo bi ih vrlo malo izvršivalo riječi, što ih je mjesto nas izgovorio On: Budi volja tvoja (Fiat voluntas tua). No dobri je Isus vidio potrebu, pa je potražio divno sredstvo, kojim nam je pokazao i izvanrednu ljubav, kojom nas ljubi. On je i u svoje ime i u ime svoje braće molio ovu prošnju: Kruh naš svagdanji daj nam danas. Za ljubav Božju, sestre, razumijemo, za što moli naš dobri Učitelj, jer o tom ovisi naš život, da trkom ne pođemo preko toga. I veoma malo držite do onoga, što ste dale, jer za to imate toliko primiti.

2. Ako je drugo mnijenje i bolje, meni se čini ovo. Dobri je Isus vidio, što je dao za nas (u naše ime svome Ocu) i kako je zamašno, da damo ono. No (vidio je) i veliku poteškoću, što postoji, kako rekoh, jer smo takvi i tako skloni na niske stvari, a imamo tako malo ljubavi i srčanosti. Zato je trebalo, da vidimo njegovu (ljubav), eda se probudimo, i to ne jednom već danomice, i stoga se morao odlučiti, da ostane s nama. A jer je to bilo teško i tako zamašno, htio je, da dođe iz ruke Vječnoga Oca. Premda su On i Otac jedno i premda je znao, što On čini na zemlji, da će i Bog činiti i odobriti na nebu, jer je jedna volja njegova i njegova Oca, dobri je Isus bio tako ponizan, te ga je u neku molio za dozvolu. A znao je, da Ga Otac ljubi i da se naslađuje u Njemu. Dobro je znao, da u toj prošnji ište više, nego što je molio u ostalim prošnjama. Znao je, kakvu će mu smrt zadati i kakve će sramote i poruge trpjeti.

3. A gdje bi, Gospodine, bio otac, koji bi nam dao svoga sina, te htio pristati, da takav sin, s kojim bismo tako postupali, ostane među nama, da danomice trpi? Jamačno, Gospodine, nijedan osim tvoga Oca, a Ti si znao dobro, koga moliš. Bože moj, kako je velika ljubav Sinova, i kako velika ljubav Očeva! Ne čudim se doduše dobrom Isusu, jer je on već rekao: Fiat voluntas tua — budi volja tvoja, pa je morao (tu volju) izvršiti, kao što je On (savršen). Da, On nije poput nas. On je znao, da vrši volju Očevu, ako ljubi nas kao i sam Sebe. Zato je tražio, da izvrši ovu zapovijed što savršenije, pa stajalo ga ne znam koliko. No

Ti, Vječni Oče, kako si na to pristao?? Zašto hoćeš da danomice gledaš u tako zlim rukama svoga Sina? Kad si već jednom htio, da to bude kad si na to pristao, već znaš, kako su s njim postupali. Kako može Tvoje milosrđe gledati, gdje mu se svaki dan nanose uvrede? A koliko se uvreda mora nanositi ovom Presvetom Sakramentu! U kakvim ga neprijateljskim rukama mora gledati Otac! Kakve uvrede trpi od ovih krivovjeraca!

4. O Gospodine Vječni, kako primaš takvu prošnju (svoga Sina)? Kako pristaješ na nju? Ne gledaj na njegovu ljubav. Ta da uzmogne izvršiti u zamjenu tvoju volju savršeno, i to izvršiti radi nas, On bi se dao danomice raskomadati. Ti, Gospodine, moraš gledati, da tvoga Sina ništa ne zadesi. Zašto da sve naše dobro bude na njegov trošak? Zašto šuti na sve i ne zna govoriti za se, već za nas? Ta zar nema nikoga, ko bi govorio za ovo preljubezno Janje? Začudila sam se, da samo u ovoj prošnji ponavlja riječi, jer najprije kaže i moli, da nam daš ovaj kruh svaki dan, a onda veli opet: Daj nam danas, Gospodine. To također predlaže svome Ocu. Kao da bi mu rekao: budući da nam ga je već jednom dao, da umre za nas, pa je već naš, neka nam ga više ne uzimlje do svršetka svijeta; neka nam ga ostavi, da nam služi danomice. Neka vam to razmekša srce, kćeri moje, da ljubite svoga Zaručnika. Ta nema roba, koji bi sam priznao, da je rob. A čini se, da dobri Isus smatra to svojom čašću.

5. O Vječni Oče, kako mnogo zaslužuje ova poniznost! Za kakvo blago kupujemo tvoga Sina! Znamo već, da je prodan za trideset dinara (Mat. 26, 15.). Ali da ga kupimo, nema cijene, koja bi dostajala. Čini se ovdje jedno s nama, jer je uzeo našu narav, a kao Gospodar svoje volje podsjeća svoga Oca, neka nam ga dade, jer je On njegovo vlasništvo. I zato kaže: Kruh naš. Ne čini razlike među Sobom i nama. Ali je činimo mi, jer se danomice ne predajemo za Njegovo Veličanstvo.

GLAVA XXXIV.

Nastavlja se o istom gradivu. Veoma je dobra nakon primitka Presvetog Sakramenta.

1. Čini se, da u toj prošnji za svagdanji kruh misli (Isus) zauvijek. Razmišljajući, zašto je Gospodin izrekao svagdanji, pa opet kaže: daj nam danas, Gospodine, čini mi se, da je naš svagdanji, jer ga posjedujemo ovdje na zemlji, pa ćemo ga posjedovati i na nebu, ako se dobro okoristimo njegovim društvom. Jer on ne ostaje za drugo s nama, nego da nam pomaže, potiče i hrani, te izvršimo onu volju, za koju smo molili, da se vrši u nama.

2. Čini mi se, da se riječju danas označuje jedan dan, to jest dok traje svijet, a ne dulje. I zbilja je to jedan dan. A pogotovu za one nesrećnike, koji se osuđuju, pa neće uživati u drugom životu ovog kruha. Nije Isusova krivnja, da se dadu savladati, jer ih On neprestano hrabri sve do svršetka borbe. Zato se neće moći izvinjavati ni tužiti na Oca, što im je taj kruh uskratio u najbolje vrijeme. Budući da nije više od jednoga dana, zato ga moli njegov Sin, neka mu pusti, da taj dan provede u našoj službi. Jer je Njegovo Veličanstvo već dalo i poslalo na svijet Njega (svoga Sina) samo po svojoj volji, zato i On po svojoj volji želi, da nas više ne ostavi nego da ostane ovdje s nama za veću slavu svojih prijatelja i muku svojih neprijatelja. Što sada moli iznovice, samo je za danas. A ovaj nam je presveti kruh dalo Njegovo Veličanstvo zauvijek. Dalo nam je (Njegovo Veličanstvo), kako rekoh, ovu hranu i manu čovječanstva, pa je nalazimo, kadgod hoćemo. I nećemo umrijeti od glada, van da smo sami krivi. Duša će u Presvetom Sakramentu naći slast i utjehu svake ruke, kad ga htjedne uživati. Nema nevolje ni muke ni progona, koji ne bi bilo lako podnositi, kad počnemo kušati njegove muke.

3. Molite vi, kćeri s ovim Gospodinom Oca, neka vam danas ostavi vašega Zaručnika, da ne budete na ovom svijetu bez Njega. Već je dosta, da se umjeri to zadovoljstvo, što ostaje tako sakriven pod prilikama kruha i vina. To je teška muka za one, koji nemaju što drugo ljubiti (osim Njega) ni druge utjehe. Ali ga molite, neka vam ne uzmanjka i neka vas pripravi, da ga primate dostojno.

4. Za drugi se kruh ne starajte vi, koje ste se sasvim uistinu predale volji Božjoj. Kažem: u vrijeme molitve, jer onda radite o zamašnijim stvarima. Ima drugih vremena, da radite i zaslužujete hranu. Ali nikada ne mislite na to s brigom, već neka počiva duša, dok tijelo radi, što je pravo, da priskrbite prehranu. Prepustite tu brigu (za uzdržavanje), kako već rekoh opširno, svome Zaručniku; jer će se On brinuti zato uvijek.

5. Tu je kao i kad sluga stupi u službu. On se stara, da u svemu zadovolji svoga gospodara. A gospodar je dužan da sluzi daje jesti, dok je u njegovoj kući i služi ga, osim da je (gospodar) tako siromašan, te ne bi imao ni za se ni za njega. Ovdje to prestaje: vazda je i bit će bogat i moćan (Isus, naš Gospodin). Ne bi bilo dobro, da sluga ide i prosi hranu, kad zna, da se njegov gospodar brine i dužan je, da mu daje. S pravom bi mu rekao, neka se brine za svoju službu i kako će ga zadovoljiti. A ko se skrbi za ono, za što mu se ne treba skrbiti, ne radi ništa, kako dolikuje. Neka se dakle, sestre, brine ko hoće da moli za ovaj kruh (tjelesni). Mi molimo Vječnoga Oca, da zaslužimo (dostojno) primati nas Kruh nebeski. Ako se već naše tjelesne oči ne mogu naslađivati gledajući ga, jer im je tako sakriven (molimo ga), neka se otkrije duševnim očima i dade te ga

upoznaju, da je to druga hrana radosti i slasti i da uzdržava život.

6. Mislite li, da ova presveta hrana ne uzdržava i tjelesa pa da nije i veliki lijek protiv tjelesnih zala? Ja znam, da jest. Poznam jednu osobu[1] s velikim nemoćima, koja je često trpjela velike boli, kad bi išla k pričesti. A nakon pričesti (bi ih nestajalo), kanda su rukom skinute te joj je bilo sasvim dobro. To je bivalo posve redovno, a boli su bile tako poznate, da se po mojem mišljenju nije mogla pretvarati. Veoma su razglašena čudesa, što ih tvori ovaj presveti Kruh u onima, koji ga dostojno primaju. Zato ne spominjem mnogo drugih, što bih mogla pripovijedati o spomenutoj osobi, jer sam ih mogla doznati i znam, da nisu izmišljena. No Gospodin joj bijaše dao tako živu vjeru, te se sama u sebi smiješila, kad bi čula, gdje neki govore, da bi bili željeli živjeti u vrijeme, kad je Krist, naše Dobro još hodio po svijetu. Mislila je, što još mogu željeti, kad Krista imaju uistinu kao i onda u Presvetom Sakramentu?

7. No znam još o ovoj osobi, da je mnogo godina, premda nije bila veoma savršena, kadgod bi se pričešćivala, nastojala ojačati vjeru zamišljajući ni više ni manje, već da gleda tjelesnim očima Gospodina, gdje ulazi u njezin stan. A to stoga, da se riješi svih vanjskih stvari, koliko je mogla, vjerujući, da ovaj Gospodin ulazi u njezin siromašni stan, pa je ulazila s Njim. Nastojala je sakupiti sjetila, da sva upoznaju tako veliko dobro: kažem, da ne smetaju duši, eda ga upozna. Gledala je sama sebe kraj njegovih (Isusovih) nogu i plakala je s Magdalenom, baš kanda ga gleda tjelesnim očima u kući farizejevoj. Ako i nije osjećala pobožnosti, vjera joj je govorila, da je Dobro (Isus) ondje.

8. Da, ako nećemo da budemo ludi i da oslijepimo razum, ne smijemo sumnjati, da ovo (Presveti Sakramenat) nije predodžba mašte, kao kad promatramo Gospodina na križu ili u drugim prizorima Muke, što predočujemo sami u sebi, kako je trpio. To se zbiva sada, i potpuna je istina, pa nam ga ne treba ići tražiti drugdje dalje; jer znamo, dok naravska vrućina ne potroši prilike kruha, da je s nama dobri Isus, pa mu se približimo. Kad je živio na svijetu, liječio je bolesnike, ako bi mu se samo dotakli haljina njegovih. Možemo li posumnjati, da li će (i na nama) činiti čudesa, kad je tako u nama, ako imamo vjeru, i hoće li nam dati, za što ga molimo, kad boravi u našoj kući? A Njegovo Veličanstvo ne običava rđavo plaćati stan, ako ga dobro podvorimo.

9. Ako vam je teško, da ga ne gledate tjelesnim očima, promislite, da nam to ne bi koristilo, jer je nešto drugo gledati njega proslavljena, nego kad je hodio po svijetu. Naša slaba narav ne bi mogla podnijeti takvog predmeta (t. j. tolike slave). A ne bi bilo svijeta — kad bi to mogla naša narav — ne bi bilo svijeta, ni nikoga, ko bi htio ostati u njemu; jer bi se gledajući vječnu Istinu vidjelo, da je baš i poruga sve ono, što ovdje na zemlji uvelike cijenimo.[2] A gledajući toliko Veličanstvo kako bi se usudila jadna grešnica, kao što sam ja, koja sam ga toliko uvrijedila, da ostanem tako blizu Njega? Pod onim je kruhom pristupačan.[3] Ako

---

[1] Govori sama o sebi.

[2] Svetica lioće da kaže, da je gledanje proslavljenog našeg Gospodina, kao što je sada, nešto veoma različno od onoga, kad su ga gledali, dok je živio na svijetu. Tako je različno, da radi slabosti naše naravi ne bi mogao niko podnijeti toga vidika. A u drugu bi se ruku videći ga proslavljena ushitili duhovi tako, te ne bi bilo nikoga, ko bi htio ostati na svijetu, jer gledajući ovu Vječnu Istinu...

[3] Pod onim prilikama kruha, ispravlja bogoslov Fr. Luis de Leon. Razumije se već, da je to htjela i Svetica reći. O tim prilikama govori u ovoj gl. pod br. 3.

se kralj preodjene, čini mi se, da se ne treba s njim razgovarati s toliko obzira i štovanja. Čini se, da se mora tome prilagoditi, jer je preodjeven. Ko bi se usudio približiti tako mlak, tako nedostojno, tako nesavršen (ovome Kralju, da nije preodjeven).

10. Oh, kako mi ne znamo, što ištemo (t. j. kad ga želimo gledati nesakrivena), a kako je bolje gledala njegova mudrost? Jer se otkriva onima, za koje vidi, da će se okoristiti njegovom nazočnošću. Ako ga i ne gledaju tjelesnim očima, ima više načina, da se pokaže njihovoj duši velikim unutarnjim osjećajima i na svake druge ruke. Ostanite vi s Njim rado. Ne propuštajte tako lijepe prilike za saobraćaj, kao što je sat nakon pričesti. Ako li vam, sestre, posluh zapovjedi što drugo, nastojte ostaviti dušu s Gospodinom. Jer ako odmah (nakon pričesti) obratite misao drugamo i ne marite niti se osvrćete na onoga, koji je u vama, kako će vam dati, da ga upoznate? To je prikladno vrijeme, da vas uči naš Učitelj. Slušajmo ga dakle i poljubimo mu noge, jer nas je htio učiti te ga molimo, da ne ode od nas.

11. Držala bih ludošću, kad biste ostavljale samu osobu Kristovu, da motrite Kristovu sliku i motreći je molite. Ne bi li to bilo baš onako, kao kad bismo imale sliku koje osobe, što je veoma volimo? A kad bi nas posjetila sama ona osoba, ne bismo govorile s njom, nego se razgovarale sa slikom? Znate li, kad je veoma dobro (gledati sliku Kristovu), pa se i ja uvelike naslađujem? Onda, kada je nenazočna sama osoba ili želi mnogim suhotama dati da upoznamo (njezinu nenazočnost). Velika je utjeha gledati sliku onoga, za kojega imamo toliko razloga da ga ljubimo. A ja bih rado, da je svuda gledamo, kamo okrenemo oči. Ta što možemo motriti bolje i oku milije od onoga, koji nas toliko ljubi i koji u sebi obuhvata sva dobra? Nesrećni li su krivovjerci, koji su svojom krivnjom izgubili s drugima i tu utjehu!

12. No kad primite Gospodina, budući da je onda glavom pred vama, nastojte zatvoriti tjelesne oči, a otvoriti duševne, pa gledajte u svoje srce. Kao što vam kažem, i već vam kazah i željela bih vam često reći: ako vam postane to običajem pa tako radite svagda, kad se pričešćujete i uznastojite očuvati takvu savjest, te vam bude slobodno uživati često ovo Dobro: neće više dolaziti tako preodjeven, van će se, kako rekoh, na mnogo načina dati, da ga poznamo prema našoj želji, kojom želimo, da ga vidimo. A možete ga tako željeti, te će vam se sasvim otkriti.

13. No ako ne marimo za Njega, već se odmah, čim ga primimo, odvraćamo od Njega i tražimo druge niže stvari, što ima On raditi? Mora li nas silom privlačiti, da ga gledamo, ako hoće da nam se da, te ga upoznamo? Ne, nipošto, jer nisu tako dobro postupali s njim, kad je pustio, da ga svi vide otkrivena i jasno im rekao, ko je. Bilo ih je vrlo malo, koji su mu vjerovali. I zato nam svima iskazuje dosta milosrđa, kad hoće Njegovo Veličanstvo, te upoznamo, da je On onaj, što je u Presvetom Sakramentu. Ali neće, da ga gledaju otkrivena ni da očituje svoje krasote ni da dade od svoga blaga, nego samo onima, za koje znade, da ga veoma žele, jer su ono njegovi pravi prijatelji. A ja vam kažem, ko ne bi to (njegov prijatelj) bio i ne bi pristupao, da ga primi kao pravi prijatelj i ne bi radio svega, što je do njega, neka mu nikad ne dodijava, da mu se dade upoznati. Ne može dočekati (takav čovjek) časa, dok izvrši ono, što zapovijeda Crkva, kad odlazi iz njegove kuće i nastoji ga odgurnuti od sebe. I tako se čini, da se takogović što brže žuri, te svjetovnim poslovima i zanimanjem zapriječi Gospodinu, da ne posjedne svoje kuće.

GLAVA XXXV.

Završuje započeto gradivo s uzvikom Vječnom Ocu.

1. Toliko sam opširno raspredala, premda sam već, razlažući molitvu sabranosti, govorila, koliko stoji do toga, da se povučemo u sebe (i da budemo) same s Bogom), jer je to tako zamašno.[1] Kad se i ne pričestite, kćeri, a slušate misu, možete se pričestiti duhovno, a to je od prevelike koristi. Onda se možete i sabrati same u sebi. Tim se veoma (duboko) utisne ljubav prema ovom Gospodinu. Jer ako se pripravljamo, da ga primimo, on će nam na mnogo način dati (milosti) sve ako mi i ne upoznamo. To je kao kad se primičemo k ognju. Ako je i velik, a vi ste daleko od njega i sakrijete ruke, slabo se možete ogrijati; premda daje više topline, nego da stojite ondje, gdje nema ognja. No drugo je, ako se hoćemo da približimo k Njemu. Ako je duša pripravna, hoću da kažem, ako želi, da je mine studen i ondje boravi neko vrijeme, ostat će više sati topla.

2. Pazite, sestre, isprvice vam neće biti dobro (može biti jer đavo zna, kolika mu šteta iz toga nastaje, pa će vam stiskati srce i zadavati poteškoće). On će vam utuvljivati, da u drugim vježbama nalazite više pobožnosti, a ovdje manje. Ne propustite je stoga. Gospodin će vas tako iskušavati, koliko ga ljubite. Sjetite se, da je malo duša, koje ga prate i slijede u mukama. Pretrpimo za Njega štogod, pa će vam Njegovo Veličanstvo platiti. Spomenite se također, koliko će biti onih, što ne samo ne žele biti s Njim, nego ga i neuljudno odbijaju od sebe. A mi moramo nešto podnositi, eda upozna, da ga želimo gledati. A jer On sve trpi i trpjet će, da nađe samo jednu dušu, koja bi ga primila i držala u sebi s ljubavlju, neka ta duša bude naša. Jer ako ne bi našao nijedne, b pravom ne bi pristao Vječni Otac, da ostane s nama. No Otac je takav prijatelj svojih prijatelja i takav gospodar svojih sluga, te pazi na volju svoga dobrog Sina, pa neće da mu smeta u tako izvrsnom djelu, u kojem On pokazuje tako savršenu ljubav, kojom ljubi svoga Oca.

3. No Sveti Oče, koji si na nebesima, budući ti hoćeš i primaš i jasno je, da nećeš uskratiti ništa svome Sinu, što je za nas dobro, kako rekoh na početku, morao bi neko biti ko će govoriti za tvoga Sina, jer On sam Sebe nije nikad zagovarao. Molimo, kćeri, mi. Doduše je to drsko od nas, kad smo ovakve, kakve smo. No pouzdajmo se u riječ, kojom nam je Gospodin zapovjedio, neka molimo, i u posluh (toj zapovijedi), pa se u ime dobroga Isusa, koji grešnicima nije mogao iskazati većega dobročinstva od toga (da bude s nama). Molimo se Njegovu Veličanstvu, neka iskaže svoje milosrđe i upotrebi sredstvo, neka ga više tako ne zlostavljaju. A jer je njegov sveti Sin naredio tako dobro sredstvo, a mi mu ga tako često možemo prinijeti za žrtvu, molimo ga, da tako dragocjeni dar bude snažan, te zapriječi tako preveliko zlo, da se ne širi, i uvrede, što mu se nanose među luterovcima u mjestima, gdje je stajao ovaj Presveti Sakramenat, a sada je toliko crkava razoreno, toliko svećenika pogubljeno, a sakramenti zabačeni.

4. Pa što je to, moj Gospodine i moj Bože! Ili skončaj svijet ili pomozi u tako prevelikim zlima; jer nema srca, koje bi to podnijelo, sve ako smo zli. Molim te, Oče Vječni, ne trpi toga Ti. Ugasi ovaj oganj, Gospodine, jer možeš, ako hoćeš. Pogledaj, tvoj je Sin još na svijetu. Neka radi njegova poštovanja

---

[1] Tako je nadopunila Svelica smisao te rečenice a toledskom rukopisu.

prestanu tako ružne, gadne i blatne stvari. Radi svoje ljepote i čistoće ne zavređuje, da bude u kući, gdje ima sličnih stvari. Ne čini toga radi nas, Gospodine, jer ne zaslužujemo. Učini radi svoga Sina. A ne usuđujemo se moliti, da On ne bude s nama. Ta što bi onda bilo od nas? Ta ako te još što ublažuje, to je takav zalog, što ga ovdje imamo. Treba dobiti nekakvu pomoć, pa Gospodine moj, neka je pruži tvoje veličanstvo.

5. O moj Bože, kad bih ti mogla (s molbama) dosađivati mnogo i kad bih ti bila služila toliko, te bih za plaću za svoju službu mogla moliti toliku milost, jer ti nikoga ne ostavljaš bez plaće! Ah nisam toga radila, Gospodine. Prije sam te možda tako ozlovoljila, te radi mojih grijeha dolaze tolika zla. Pa što mogu učiniti, Stvoritelju moj, nego ti prikazati ovaj presveti Kruh, pa kad si nam ga dao, opet ti ga darovati i moliti te radi zasluga tvoga Sina, da učiniš ovu milost, jer ju je On na toliko načina zaslužio. Da, Gospodine, učini već, da se umiri ovo more. Neka ne plovi vazda a tom olujom ova lađa tvoje Crkve. I spasi nas, Gospodine moj, jer pogibosmo. (Mat. 8, 25.)

GLAVA XXXVI.

Raspravlja o riječima »Očenaša«: Dimitte nobis debita nostra — Otpusti nam duge naše.

1. Naš dobri Učitelj znade, da nam je sve lako s ovom nebeskom hranom, ako ne zapriječimo svojom krivnjom, i da veoma dobro možemo izvršiti, što smo obećali Ocu prošnjom, neka bude na nama njegova volja. Zato mu se molimo sada, neka nam oprosti dugove naše, jer i mi opraštamo. I tako nastavlja u molitvi, što nas uči, te govori riječi: I oprosti nam. Gospodine, duge naše, kao što i mi opraštamo dužnicima svojim.

2. Pazimo, sestre, da ne kaže: »Kako ćemo oprostiti«. Moramo upoznati, da je to već morao učiniti onaj, koji ište tako veliki dar, kao što je pređašnji i koji je svoju volju predao volji Božjoj. I stoga kaže: kao eto i mi opraštamo. Ko je dakle Gospodinu rekao uistinu riječi: Fiat voluntus tua — Budi volja tvoja, morao je već sve oprostiti ili barem odlučiti (da će oprostiti). Vidite ovdje, zašto su se sveci veselili uvredama i progonima, eda imaju što dati Gospodinu, kada ga mole. A što će učiniti siromašica, kao što sam ja, koja imam tako malo oprostiti, u toliko imam, da mi se oprosti? Treba sestre, da to i te kako promotrimo. Tako nam se velika i zamašna molba uslišava, da nam oprašta Naš Gospodin naše grijehe, koji su zaslužili vječni oganj za taku malenkost, ako naime mi oprostimo. A i od te ti malenkosti mogu tako malo prikazati, da mi, Gospodine moraš besplatno oprostiti. Tu dostaje tvoje milosrđe. Slava Tebi, da trpiš mene nevoljna! Što kaže tvoj Sin uime svih, ja sam bijedna i bez imetka, te ne mogu platiti računa.

3. A eto onda. Gospodine moj, ako bude drugih, što druguju sa mnom, a nisu toga razumjele? Ako ih ima, molim ih u tvoje ime, neka se toga sjete i neka se paze na sitnice, koje zovu uvredama; jer mi se čini, da gradimo kućice od slamčica kao i djeca, ako marimo za takve uvrede časti. Oh Bože moj, kad bismo mi razumjele, što je čast i u čemu je gubitak časti! Sad ne govorim o vama, jer bi bilo zlo, kad toga ne bi još razumjele. Govorim o sebi, jer je nekad bilo vrijeme, u koje sam se ponosila čašću idući za drugima, a nisam znala, što je čast. Oh kakve su me stvari vrijeđale, a sada se radi toga stidim! A ja nisam pripadala onima, što mnogo drže do tih stvari. Ali nisam pazila na glavnu stvar, jer nisam marila ni držala do časti, koja nešto koristi t. j. koja koristi duši. I kako dobro reče onaj, što reče, da čast i korist ne mogu biti zajedno, premda ne znam, je li rekao u ovom smislu. Ali je doslovce istina, jer duševna korist i ono, što svijet zove čašću, ne može nikad biti zajedno. Čudno je, kako je svijet opak. Blagoslovljen Gospodin, koji nas je izveo iz njega.

4. No gledajte, sestre, ipak nas nečastivi ne zaboravlja. I u samostanima nalazi svoje časti i uvod: svoje zakone, koji uzvisuju i ponizuju u dostojanstvima kao i u svijetu. Učeni moraju ići za svojom znanošću. Ja toga ne znam. Ko je dopro dotle, da čita bogoslovlje (teologiju), ne smije se poniziti, da uči mudroslovlje (filozofiju), jer se tiče časti, da se penje, a ne da silazi. I kad bi to zapovijedao posluh, držao bi on za uvredu. Drugi bi se zauzeli za nj i proglasili (taj postupak) pogrdom. A nečastivi bi odmah otkrio razloge, te bi se činilo, da i u zakonu Božjem ima razlog (za sebe redovnik). A među nama koja je bila starješica ne smije se upotrebljavati za drugu nižu službu. Treba paziti na onu, koja je starija, da se ne zaboravi. A kadikad držimo, da tim zaslužujemo, jer to nalaže Red.

5. Tome bi se mogle smijati, da nema više razloga te zaplačemo. Ta Red ne zapovijeda, da nemamo poniznosti. Zapovijeda dašto poredak. No u stvarima, što se tiču moga štovanja, ne moram baš biti takva, da se brinem za ovaj propis našega Reda kao za druge, koje možda izvršujemo nesavršeno. Ta nije sva naša savršenost u obdržavanju ove tačke. Druge će već za me paziti na to, ne pobrinem li se ja sama. To stoji ovako: sve smo mi sklone da se penjemo više, prerada se tako ne uspesmo na nebo. Zato nećemo da silazimo. O Gospodine, Gospodine, jesi li Ti naš uzor i Učitelj? Doista jesi. Pa u čemu je bila tvoja čast, Častitelju naš? Nisi je jamačno izgubio tim, što si se ponizio do smrti: ne, Gospodine, nego si je dobio za sve nas.

6. Oh, za ljubav Božju, sestre, izgubile smo pravi put, jer smo zalutale od početka. A Bože daj, da nijedna duša ne propadne držeći do tih jadnih tačaka časti, a ne znajući, u čemu je prava čast. Ali mi mislimo, da smo učinili već Bog zna što, ako oprostimo kakvu malenkost, koja nije ni uvreda ni nepravda ni ništa. I kanda smo učinili nešto veliko, idemo i molimo Gospodina, neka nam oprosti, jer smo i mi oprostili. Daj nam, moj Bože, da shvatimo, da sami sebe ne poznajemo i dolazimo k Tebi praznih ruku, pa nam oprosti radi svoga milosrđa. Budući da se sve svršuje, a kazna je bez svršetka, ne znam, Gospodine, uistinu, što ti vrijedno možemo predočiti, radi čega bi nam dao tako veliku milost, ako ne onoga, koji to moli za nas.

7. No koliko mora cijeniti Gospodin to, da jedan drugoga ljubimo! Dobri je Isus mogao predočiti (Ocu) druge razloge pa reći: »Oprosti nam, Gospodine, jer činimo mnogo pokore ili jer mnogo molimo usmeno i postimo, ostavili smo sve radi Tebe, veoma te ljubimo i rado bismo život izgubili za Tebe« — i kako rekoh druge razloge, što ih je mogao navesti. No on kaže samo: jer opraštamo. On zna, koliko nam je mila ta jadna čast, i da nije ništa teže postići od nas ni ugodnije njegovu Ocu, pa možda zato govori tako i prinosi (Ocu) u naše ime (to oproštenje).

8. Pazite dobro, sestre, da riječima: kao eto opraštamo, kako već rekoh, označuje nešto, što je već učinjeno. A pazite dobro i na ovo. Kad duša u molitvi prima milosti, što ih Bog daje u savršenom motrenju (kontemplaciji), o kojem sam već govorila, nije li tvrdo odlučila, da će oprostiti, a pruži li joj se zgoda, i djelom ne oprosti svaku nepravdu, pa bila i najteža — ne govorim o tricama, što ih zovu uvredama — (neka se duša ne pouzdava mnogo u svoju molitvu).[1] Ne tiču se (uvrede) duše, što je Bog primiče k Sebi u tako uzvišenoj molitvi. I ne mari više, da li je cijene ili ne. Ne rekoh dobro, već je bolje: toj je duši veća muka, ako je poštuju, nego ako je preziru, a više se raduje mukama nego počinku. Jer kad joj Bog uistinu dade ovdje svoje kraljevstvo, već ga ne traži na ovom mjestu. A spoznaje, da je to put k najuzvišenijemu, a već je vidjela iz iskustva veliki dobitak, što ga dobiva koliko napreduje duša trpeći za Boga. A za čudo rijetko dijeli Njegovo Veličanstvo tako velike darove ikome izim onih, koji su već rado pretrpjeli mnogo muka za Njega. Kako već rekoh na drugom mjestu u ovoj knjizi (gl. XVIII.), velike su muke motrilaca (kontemplativaca), pa stoga traži Gospodin iskušane duše.

9. Razumijte, sestre! Oni su već upoznali, što je sve (zemaljsko), pa se

[1] To je dodao fra Luis Leon. Bez toga dodatka ostaje nesvršena. rečenica. Kasnija izdanja stavljaju ispravak na početku.

mnogo ne zadržavaju kod prolaznih stvari. Ako im na prvi mah[2] velika uvreda i trud zada muku, koje dobro i ne oćute, kad li s druge strane pritrči razum, koji, rekao bi, uzdigne zastavu za sebe i sasvim uništuje onu muku s užitkom, jer im daje, da vide, što im je dao Gospodin u ruke, da pred Njegovim Veličanstvom mogu u jedan dan dobiti više milosti i vječnih naklonosti, nego bi mogli u deset godina dobiti mukama, što sami izaberu. To je, koliko znam, posve obično, jer sam s mnogo motrilaca (kontemplativaca) općila i znam stalno, da je tako. Kao što drugi cijene zlato i drago kamenje, cijene i oni muke i žele ih, jer znadu, da ih one obogaćuju.

10. Veoma je daleko od tih osoba, da same do sebe drže i malo. Drago im je, da se upoznaju njihovi grijesi i da ih sami kazuju, kad vide, da ih drugi cijene. Tako im se zbiva i s njihovim odličnim rodom, jer već znadu, da s njima nemaju dobiti ništa u onom kraljevstvu, što se ne svršuje. Kad bi već uživali, što su dobra plemena, radili bi to, kad bi trebalo, da više služe Bogu. Kad nisu (odlična roda), teško im je, drže li ih nečim višim, nego jesu, pa bez ikakve muke, dapače i radosno razočaravaju druge. Razlog toj stvari mora biti, da duše, kojima Bog dade milost tako duboke poniznosti i tako velike ljubavi prema Bogu, zaborave sebe tako u stvarima, koje su na veću njegovu slavu, te već ne mogu vjerovati, da i drugi osjećaju kakve stvari ili ih drže za uvredu.

11. Ovi se najposlije spomenuti učinci zapažaju kod onih, što su već doprli do savršenosti i kojima Gospodin najobičnije iskazuje milosti, da ih po savršenom motrenju priteže k Sebi. No prvo t. j. da se odluče podnositi uvrede, i da ih podnose pa bilo im ih i teško primati, kažem, to poluči veoma brzo onaj, kojemu Gospodin udijeli milost, da obavlja molitvu, dok ne dosegne sjedinjenja. Nema li tih učinaka i ne dolazi li do njih molitvom veoma okrijepljen, neka drži, da to nije bila milost Božja, već varka i dar nečastivoga, eda se držimo vrednijima časti.

12. Može biti, da spočetka, kad Gospodin dade ove milosti, duša odmah ne osjeti te krepčine. No ako ih daje i dalje, kažem, u kratko će je vrijeme okrijepiti, pa ako i ne bude imala drugih kreposti, imat će tu, da oprašta. Ne mogu vjerovati, da duša, što dolazi tako blizu samoga milosrđa, te ondje upoznaje, što je i koliko joj je Bog već oprostio, ne bi odmah sasvim lako oprostila svojim uvrediteljima i da im ne bi bila veoma odana u ljubavi. Ta ima pred sobom dar i milost, što joj je dao (Bog) i gdje je vidjela znakove velike ljubavi. I zato se veseli, da joj se pruža prilika, da Bogu u čemu pokaže ljubav.

13. Opet kažem: poznajem mnogo osoba, kojima je Gospodin iskazao milost te ih podigao k nadnaravskim stvarima tim. što im je dao spomenutu molitvu ili motrenje. I premda sam u njih vidjela druge pogreške i nesavršenosti, ipak nisam nijedne vidjela s tom pogreškom t. j. da ne bi opraštala uvrediteljima. A držim, da je neće ni biti, gdje su milosti od Boga, kao što rekoh. Ko dobije više milosti, neka pazi, da li u njemu rastu i ti učinci. Ako ne opazi u sebi nijednoga, neka se veoma boji. I neka ne vjeruje, da ti darovi potječu od Boga, kao što je rečeno; jer Bog vazda obogati dušu, koju posjeti. To je stalno. Ako i prolazi brzo milost i užitak, ipak se upoznaje polagano po dobitku, što ostaje u duši. Dobri Isus zna to dobro, pa zato određeno kaže svome Svetom Ocu: kako i mi opraštamo svojim dužnicima.

---

[2] Nehotična kretnja prije promišljanja. U skolastici se zovu takvi čini motus primo primi.

GLAVA XXXVII.

Ističe izvrsnost molitve »Očenaš« i kako ćemo naći u njoj raznolike utjehe.

1. Moramo uvelike slaviti Gospodina radi uzvišene savršenosti u ovoj evanđeoskoj molitvi, koju je izvrsno sastavio tako dobri Učitelj. Svaka je od nas, kćeri, može primijeniti svojim prilikama. Čudim se videći, da je u tako malo riječi sadržano sve motrenje (kontemplacija) i sva savršenost, pa se čini, da nam ne treba druge knjige, van samo proučavati ovu (molitvu). Jer nas je dosada učio Gospodin svaki način molitve, pa i visoko motrenje, vodeći nas od početaka unutarnje molitve do molitve mira i sjedinjenja. Kad bih ja umjela sve to razložiti, mogla bih napisati omašnu knjigu o molitvi upirući se na ovu istinitu podlogu. Sada nam već počinje Gospodin pokazivati učinke, što ostaju u duši, kad milosti potječu od njega, kao što vidjeste.

2. Promišljala sam, zašto se Njegovo Veličanstvo nije jasnije izjavilo u tako uzvišenim i nejasnim stvarima, da ih mi svi razumijemo. Učinilo mi se, da je ostavio (Gospodin) ovu molitvu, koja ima biti općenita za sve, tako nerazgovjetnu, eda je uzmogne svaki moliti po svoju, i utješiti se držeći, da je razlaže u pravom smislu. Mogu dakle motrioci (kontemplativci), koji ne žele zemaljskih stvari i oni, što su se posve predali Bogu, moliti one nebeske milosti, što se po velikoj dobroti Božjoj mogu dati na zemlji. A oni, što još žive u svijetu, a dobro je, da žive prema svome staležu, neka isto tako mole za svoj kruh, da mogu uzdržavati sebe i svoje kuće. To je posve pravo i sveto. A tako mogu moliti i za druge stvari prema svojim potrebama.

3. No neka paze, da su za sve ove dvije stvari t. j. predavanje naše volje njemu i oproštenje. Istina je, kako rekoh, da ima tu više i manje. Savršeni će predati svoju volju kao savršeni i opraštat će savršeno, kako rekoh. Mi ćemo raditi, sestre, što uzmognemo, jer sve prima Gospodin. Jer se čini, da je neka vrst ugovora, što ga (Gospodin) sklapa u naše ime sa svojim Vječnim Ocem, pa kao da mu kaže: »Čini Ti ovo, Gospodine, a moja će braća činiti ono«. A (Bog) jamačno neće propustiti što je do njega. Oh, oh, on je i te kako dobar platac i plaća mnogo bez procjene!

4. Tako možemo jednom izgovoriti ovu molitvu, da nas Gospodin obogati, kad vidi, da u nas nema pretvaranja, već hoćemo da tvorimo, što zborimo. Njemu je veoma drago, da s Njim općimo istinski. Ako općimo s Njim otvoreno i jasno, pa ne govorimo jedno, a drugo pridržavamo, uvijek daje više, nego ištemo od njega. Naš dobri Učitelj to znade, a zna i to, da će se podići na visoki stupanj oni, koji mole doista savršeno s pomoću milosti, što će im udijeliti Otac. Poznaje On i one, koji su već savršeni ili koji idu putem savršenosti. Oni se ne boje štono riječ ničega i ne trebaju se bojati, jer drže svijet već pod nogama, a Gospodar je svijeta zadovoljan s njima, kako mogu suditi s najvećim pouzdanjem prema učincima, što ih tvori u njihovoj duši, da je to Njegovo Veličanstvo. (Vidi Gospodin), da su oni opojeni onim nasladama, pa ne bi htjeli ni pomišljati, da ima drugi svijet, ni da imaju protivnika.

5. O Mudrosti vječna! O dobri Učitelju! Kolika je sreća, kćeri, takav mudri, bojažljivi učitelj, koji upozoruje na pogibli. To je sve dobro, što ga duhovna duša može ovdje (na zemlji) poželjeti, jer je velika sigurnost. Gospodin vidi, da treba takve (bezbrižne) probuditi i podsjetiti, da imaju neprijatelja i

koliko je za njih opasnija bezbrižnost i koliko im je potrebnija pomoć Oca Vječnoga, jer će pasti s veće visine. A da ne budu neopazice prevareni, moli ove prošnje tako potrebne svima, dok živimo u ovom progonstvu: I ne uvedi nas, Gospodine u napast, nego oslobodi nas oda zla.

GLAVA XXXVIII.

Raspravlja, kako nam je veoma potrebno moliti Vječnog Oca, neka nam udijeli ono, što molimo riječima: Et ne nos inducas in tentationem, sed liberanos a malo — I ne uvedi nas u napast, nego izbavi nas oda zla. Tumači neke napasti. Treba zapamtiti.

1. Velike stvari, sestre, imamo ovdje razmišljati i razumjeti ono, što molimo. Gledajte sada, držim posve stalno, da oni, koji su doprli do savršenosti, ne mole Gospodina, neka ih oslobodi od trudova ni od napasti, progona i boraba. To je drugi učinak te veoma izvjestan i velik znak, da motrenje i milosti, što im daje Njegovo Veličanstvo, potječu od duha Gospodnjega, a nisu varka. Zato ih (trudove, napasti i dr.), kako rekoh malo prije, još više žele, ištu, ljube. Oni su poput vojnika, koji su to zadovoljniji, što se više ratuje, jer se nadaju, da će steći veći dobitak. Nema li rata, služe za svoju plaću, ali vide, da ne mogu mnogo napredovati.

2. Vjerujte, sestre, da vojnici Kristovi, a to su oni, što se bave motrenjem (kontemplacijom) i daju na molitvu (unutarnju) jedva izgledaju čas borbe. Nikad se ne boje mnogo javnih neprijatelja. Poznadu ih već i znaju, da ne mogu odoljeti snazi, što im je daje Gospodin, već ih oni vazda pobjeđuju, i to s velikim dobitkom. Nikada im ne okrenu pleća. Neprijatelji, kojih se boje i razlog je, da ih se boje, i vazda mole Gospodina, neka ih od njih oslobode, jesu izdajnički neprijatelji, zlodusi, koji se pretvaraju u anđele svijetla, dolaze prerušeni. Dok ne učine mnogo štete u duši, ne daju se prepoznati, već nam ispijaju krv, uništuju kreposti, pa mi neopazice dolazimo u samu napast. Molimo i prosimo, kćeri, često puta u Očenašu, da nas od tih neprijatelja oslobodi Gospodin, i neka ne dopusti, te nas prevarene uvedu u napast, pa neka se pokaže otrov i (neka ne da), da nam sakrivaju svjetlost i istinu. Oh, s kakvim nas razlogom uči naš dobri Učitelj, da to molimo, a i sam moli za nas!

3. Pogledajte, kćeri, kako nam škode (neprijatelji) na mnogo načina. Ne mislite, da je jedina šteta koju nam nanose, što nas navode te držimo, da su od Boga naslade i užici, što ih mogu hiniti u nama. Čini mi se, da je to još najmanja šteta, u neku ruku, što je mogu oni počiniti. Prije se može dogoditi, da s tim učine, te neki još žurnije napreduju; jer primamljeni ovom slašću provode više sati u molitvi. A ne znajući, da je ono zloduh (koji im pripravlja one naslade) i držeći se nedostojnim onih naslada, ne mogu nikad dosta zahvaliti Bogu i drže, da su mu više dužni služiti. Usto misle, da su (te naslade) iz njegove ruke, pa se trse da se priprave, te da im Gospodin dade više milosti.

4. Nastojte, sestre, uvijek biti ponizne. Imajte pred očima, da niste dostojne tih milosti, i ne težite za njima. Rade li tako, mislim, izgubit će time mnogo duša, čim ih misli upropastiti. A Gospodin će iz zla, što ga on (zloduh) nastoji učiniti, izvući naše dobro. Jer Njegovo Veličanstvo, dok boravimo pred Njim u molitvi, vidi našu nakanu, a ta je da ga zadovoljimo i služimo mu. A Gospodin je vjeran. Dobro je imati na pameti, da ne štetuje poniznost ili da se ne uvuče kakva slavičnost. Molite se, kćeri, Gospodinu neka vas oslobodi od toga, pa se ne bojte, da će Njegovo Veličanstvo dopustiti, te od ikoga dobijete mnogo (naslada) osim od Njega.

5. Zloduh nam može učiniti ovdje veliku štetu i neopazice uzrokujući, te

držimo, da imamo kreposti, kojih nemamo, a to je kuga. Jer se u nasladama i užicima čini samo, da primamo, pa da smo više obvezani služiti. A ovdje se čini, da dajemo i služimo, pa da je Gospodin dužan platiti. I tako nam malo po malo čini mnogo štete. U jednu nam ruku oslabi poniznost, a u drugu zanemarimo steći onu krepost, za koju držimo, da smo je već stekli. Pa kakvo je sredstvo protiv toga, sestre? Čini mi se, da je najbolje ono, što nas uči naš Učitelj: molitva, ponizna molitva Ocu Vječnom, neka ne dopusti, da uniđemo u napast.

6. Reći ću vam i drugo sredstvo. Kad nam se čini, da nam je Gospodin već dao krepost, moramo upoznati, da je to primljeno dobro (od njega) i da nam ga može opet oduzeti, kao što se doista događa mnogo puta, i to ne bez velike providnosti Božje. Niste li toga, sestre, nikad vidjele na sebi? Ja jesam. Kadikad mi se čini, da sam se otresla svega, pa uistinu i jesam, kad dođe do kušnje. No drugi put opažam, da sam obuzeta i to takvim stvarima, s kojima sam se dan prije možda rugala, pa gotovo ne prepoznajem sama sebe. Drugda mi se čini, da imam mnogo srčanosti i da ne bih okrenula lica ni od čega, što je za službu Božju. I dokazalo se, da imam srčanosti za neke stvari. Drugi dan dođe i ja nemam srčanosti da ubijem mrava radi Boga, ako bi bilo u tom što suprotivno. Tako mi se gdjekad čini, da ne bih ni malo marila, što me kleveću i ogovaraju, pa zbilja se dokazalo, da sam kadikad dapače bila s tim zadovoljna. No dođu dani. kad me rastuži jedna riječ, pa bih rado pobjeći iz svijeta, jer mi se čini, da me sve umara. A nisam ja u tom sama. Gledala sam to i u mnogo drugih boljih od mene, pa znam, da se tako zbiva.

7. Pa kad je tome tako, ko će moći reći za sebe, da je krepostan i da je bogat, jer baš u najbolje vrijeme, kad mu treba krepost, zapaža, da je oskudan krepošću? Nemojmo, sestre, (tako misliti), nego mislimo vazda, da smo siromašne, i ne zadužujmo se, kad nemamo čime platiti. Jer će s druge strane doći blago, a mi ne znamo, dokle će nas (Gospodin) htjeti ostaviti u tamnici naše bijede ne dajući nam ništa. Ako li nas (drugi) drže dobrima, pa nam iskazuju milost i čast, nasankat će sebe i nas, jer je, kako je rečeno, to pozajmica. Istina je, da će nam Gospodin na kraju u nevoljama pomagati, ako mu služimo u poniznosti. No ako doista nemamo te kreposti, na svakom će nas koraku, štono riječ, ostaviti Gospodin. A to je prevelika njegova milost, da budemo ponizne i upoznamo, da nemamo ništa, što nismo primili.

8. A sada zapamtite drugi savjet. Nečastivi nam utuvljuje, da imamo krepost, na pr. ustrpljivost, jer odlučujemo i veoma često budimo želju, da mnogo trpimo za Boga. I čini nam se, da bismo zbilja trpjele, pa smo stoga veoma zadovoljne, jer zloduh pomaže, da to vjerujemo. No opominjem vas: ne držite do tih kreposti. I ne mislimo, da ih poznamo van po imenu, ni da nam ih je dao Gospodin, dok ne vidimo dokaza. Jer će se dogoditi, da će na jednu nepovoljnu riječ, što vam reknu, otići ustrpljivost bez traga. Podnesete li mnogo puta, hvalite Boga, što vas počinje učiti ovu krepost i sokolite se na trpljenje. To je znak, da želi, da mu je tako platite. Jer vam je On daje, pa je morate držati samo kao povjereno dobro, kao što je rečeno.

9. Navlači nas druga napast, da držimo, e smo veoma siromašni duhom. I naviknemo se govoriti, da ništa ne želimo i da ništa ne držimo ni do čega. Ako se pruži prilika, da što damo, sve ako se drži to i potrebnim, propade sve siromaštvo duhom. Navika da se govori o nečemu pomaže mnogo, te se misli, da čovjek ono i ima. Mnogo stoji do toga, da čovjek pazi na sebe, te upozna napast i

u spomenutim krepostima i u mnogim drugima. Jer kad nam doista Gospodin dade koju čvrstu krepost između tih, čini se, da sve druge vuče za sobom. To je posve poznata stvar. No opet vas opominjem: ako i mislite, da imate krepost, bojte se, da se varate. Jer uistinu ponizni vazda sumnja o svojim krepostima: a posve obično drži, da su stalnije i vrednije kreposti, što ih vidi u svojih bližnjih.

GLAVA XXXIX.

Nastavlja isto gradivo i daje opomene o nekim napastima razne vrsti. Napominje sredstva, kojima se mogu osloboditi od njih.

1. Čuvajte se nadalje, kćeri, nekakve poniznosti, koju nam nameće zloduh zadajući nam veliki nemir zbog težina naših grijeha. Tako običava pritiskati (duše) na razne ruke, da se uzdržavaju i od pričesti i ne obavljaju posebne (unutarnje) molitve (jer im đavo utuvljuje, da toga ne zaslužuju). A kad pristupaju k Presvetom Sakramentu, prolazi im vrijeme, u koje bi imali primati milosti, u promišljanju, jesu li se, nisu li dobro pripravili (na pričest). Dopire ta stvar (nemir) dotle, te uzrokuje, da misli duša, jer je takva, da ju je Bog zaboravio, pa gotovo sumnja o njegovu milosrđu. Čini joj se opasno sve, što radi, i nekorisno sve, što radi u službi Božjoj, pa bilo to i najbolje. Tako klone duhom, te joj klonu i ruke i ne čini više nikakva dobra, jer pomišlja, da je u nje zlo ono, što je u drugih dobro.

2. Pazite dobro, kćeri, što ću vam o tom reći, jer može biti kadikad zbilja poniznost i krepost, držite li se tako zločestima, a drugda opet najveća napast. Ja sam prošla kroz napast, pa je poznajem. Poniznost ne uznemiruje, ne smeta i ne zbunjuje duše, pa bila i najveća, van joj donosi mir, utjehu i spokojnost. Može ko gledajući svoju zloću jasno upoznati, da je zaslužio pakao, pa se žalosti i misli, da ga posve pravo svi moraju oduravati, a gotovo se i ne usuđuje moliti milosrđa. No ako je prava poniznost, ta je muka spojena s takom slašću i zadovoljstvom, te ne bi htio biti bez nje. Ta muka ne uznemiruje i ne stiska duše, već je širi i čini sposobnom da više služi Bogu. Ona druga muka sve smućuje, sve uznemiruje, svu dušu uzbunjuje, pa je vrlo mučna. Mislim, zloduh ide za tim, ne bismo li mislili, da smo ponizni, a u drugu, kad bi mogao, da izgubimo pouzdanje u Boga.

3. Kad vam bude tako, koliko uzmognete, odvratite misao od svoje bijede i uprite je u milosrđe Božje, u njegovu ljubav i u muke, što je pretrpio za nas. Ako je napast, nećete ni to moći činiti; jer neće (nečastivi) pustiti, da vam se misao smiri ni da je skrenete drugamo, nego na ono, što vas muči još više. Bit će dosta, ako upoznate, da je to napast. Tako je i u neurednim pokorama, e da učini, te se držimo skrušenijima od drugih i da radimo nešto veliko. Ako ta pokornička djela zatajite ispovjedniku ili starješini ili ne poslušate, kad vam reknu, da ih izostavite, jasno je, da je to napast. Pregnite da poslušate, pa stajalo vas to i više muke, jer je u tom (.posluhu) najveća savršenost.

4. Spominjem i drugu veoma pogibeljnu napast. To je neka sigurnost, gdje nam se čini, da se nikako nećemo vratiti u prijašnje grijehe i svjetske radosti. Već smo razumjeli i znamo, da je sve prolazno i da nam više gode božanske stvari. Ako ova napast dođe na početku, veoma je štetna. Jer se s takovom sigurnošću ne mari ni malo, ako se opet povrati u grešne prilike pa se opet pada. A Bože daj, da taj ponovni pad ne bude još gori! Jer kad đavo vidi, da je to duša, koja njemu može nauditi, a drugima koristiti, napregne sve sile, da ne ustane ponovno. Ako vam zato Gospodin dade i više utjeha i zaloga svoje ljubavi, ne budite nikad tako sigurne, te se ne bi bojale, da ćete opet pasti, i da se ne bi čuvale prilika.

5. Nastojte mnogo da se o tim milostima i utjehama razgovarate s onima,

koji vam mogu posvijetliti, i ne tajite im ništa. A pazite i na to, da se na početku i na svršetku molitve, pa bilo to i uzvišeno motrenje, vazda pozabavite spoznajom samih sebe. Ako je (molitva) od Boga, činit ćete to i nehotice i bez ovoga savjeta još češće; jer (takva molitva) nosi sa sobom poniznost i vazda ostavlja više svjetlosti, da upoznamo, kako smo maleni. Neću se više zadržavati, jer ćete naći mnogo knjiga s ovakvim opomenama, što rekoh, iskusih sama i gdjekoji put se nađoh u tjeskobi. Sve, štogod se može reći, ne može vam dati potpune sigurnosti.

6. Što nam drugo preostaje, Vječni Oče, nego da se utičemo k Tebi i molimo te, neka nas ovi naši protivnici ne uvedu u napast? Neka dođu očite napasti, jer ćemo se s tvojom milošću lakše (od njih) osloboditi. Ali ko će upoznati ove izdaje, Bože moj? Vazda nam treba da te molimo za pomoć. Reci nam, Gospodine, išto, da same sebe upoznamo i zaštitimo. Ta Ti znaš, da ovim putem (molitve) ne idu mnogi, a moraju li ići s tolikim raznolikim strahom ići će ih mnogo manje.

7. Čudnovato! Kanda ne napastuje zloduh onih, što ne idu putem molitve! Svi se više čude, prevari li (zloduh) jednoga od onih, što su dalje napredovali u savršenosti, nego stotinu tisuća, što ih vide u prevarama i javnim grijesima. Ne treba tu ići gledati, je li dobro ili zlo (što ih vara), jer se već na tisuću milja razaznaje, da je to sotona. Zaista imaju pravo (ljudi), jer ih je vrlo malo, što ih vara zloduh među onima, koji mole Očenaš, kako je razloženo, pa se tome ljudi čude kao nečemu novu i neobičnu. Posve je obično u smrtnika, da lako prolaze mimo onoga, što je neprestano, a mnogo se čude onome, što se zbiva veoma rijetko ili nikada. I sami ih zlodusi potiču, da se čude, jer je za njih dobro, da upropaste mnogo drugih radi jednoga, koji se približuje k savršenosti.[1]

---

[1] U eskorijalskom rukopisu piše još nekoliko crta, što ih je objelodanio već fra Luis de Leon: »A kažem, da se tome treba toliko čuditi, te se ne čudim, što se tome čude. Jer ako nisu sami krivi, idu daleko sigurnije — oni, što idu putem molitve — nego drugi, što ne idu tim putem, kao što su (sigurniji) oni, što gledaju bika iz gledališta, nego oni, što se izlažu njegovim rogovima. Ovu poredbu čuh, pa mi se čini, da pristaje ovdje. Ne bojte se, sestre, ići tim putem. Kao što je već rečeno, ima mnogo putova u molitvi, pa jedni idu ovim, drugi drugim putem. Taj je put siguran i brže ćete se osloboditi od napasti, budete li blizu Bogu, nego ako budete daleko. Molite ga i prosite, kao što molite toliko puta danomice u Očenašu«.

GLAVA XL.

Ističe, da moramo vazda nastojati živjeti u ljubavi i strahu Božjem, pa ćemo sigurno prolaziti kroz tolike napasti.

1. Pa, dobri naš Učitelju, daj nam kakvo sredstvo, kako bismo bez velike strave mogli živjeti u tako opasnoj borbi. Sredstvo, kćeri, što ga možemo imati i što nam ga je dalo Njegovo Veličanstvo, jest ljubav i strah. Ljubav će nas nagoniti, da požurimo korake; a strah će učiniti, da gledamo, kamo stavljamo svoje stope, eda ne padnemo na putu, gdje ima toliko toga, o što se spotičemo. Jer smo putnici svi, što (ovdje) živimo. Tim smo posve sigurne, da se nećemo prevariti.

2. Reći ćete mi: po čemu ćete poznati, da imate ove dvije tako velike, tako velike kreposti?[1] Pa imate pravo; jer ne može biti veoma izvjesnog i određenog znaka. Kad bismo znali, da imamo ljubav, znali bismo izvjesno, da smo u milosti.[2] No gledajte, sestre, ima nekih znakova, po kojima se čini, da ih mogu i slijepi vidjeti, a nisu sakriveni. Ako ih i ne biste htjele upoznati, oni se javljaju s velikom bukom. Jer nema mnogo ljudi, koji ih imaju savršeno, više se očituju. Sve ako ko ne kaže ništa, očituju se ljubav i strah Božji! To su dva tvrda grada, odakle ratuje sa svijetom i sa zlodusima.

3. Koji zbilja ljube Boga, sve dobro ljube, sve dobro hoće, sve dobro pogoduju, sve dobro hvale, sa svim se dobrima vazda druže, pomažu im i brane ih. Ljube samo istinu i ono, što je vrijedno ljubiti. Mislite li, da (je moguće, te) oni, koji zbilja ljube Boga, mogu ljubiti taštine i bogatstva, svjetovne naslade i časti ili da vode prepirke i zavide? A sve zato, jer ne idu ni za čim, van da ugode svome Ljubljenom. Oni umiru (od želje), da ih on ljubi, pa stoga polažu svoj život, da upoznaju, kako bi mu sve više ugodili. Da bi se sakrivala (ljubav Božja)? O nije moguće, da se sakrije ljubav Božja, ako je zaista ljubav! Pogledajte samo sv. Pavla i sv. Magdalenu! Jedan je već za tri dana počeo pokazivati, da je bolestan od ljubavi. Bio je to sv. Pavao. Magdalena je od prvoga dana (to pokazivala). I kako se dobro to razbiralo! Ko ljubi, ljubi više ili manje. I tako se može upoznati prema jakosti ljubav više ili manje. Ako je ljubav slaba, dade se slabo i upoznati; ako li je jaka, upoznaje se mnogo. A ljubav se Božja vazda pokazuje, bilo slaba ili velika.

4. No ovdje raspravljamo o varkama i obmanama, kojima zloduh obmanjuje motrioce (kontemplativce), a u njih nije ljubav slaba. U njih je vazda ljubav velika, ili nisu pravi kontemplativci, pa se dade mnogo upoznati i na mnogo načina. Ona je veliki oganj, pa ne može širiti nego veliki sjaj. Nema li toga, oni su u velikoj sumnji. Misle, da se imaju zašto bojati. Moraju nastojati upoznati uzrok, obavljati molitve, živjeti ponizno i moliti Gospodina, neka ih ne uvede u napast. Pa zaista, nema li toga znaka, bojim se, da su takvi već u napasti. Ako li živite ponizno, nastojite upoznati istinu, pokoravati se ispovjedniku i vazda se vladati prema njemu istinito i iskreno, baš će vam, kako je rečeno, zloduh dati život onim, čim vam je kanio zadati smrt, pa naprezao se ne znam koliko, da vas prevari i obmane.

---

[1] Izdavači su ispustili ovo i slično ponavljanje u ovim spisima. Nisu dobro učinili, jer se time gubi krepčina i jedrina rečenice, protiv nakane sv. Terezije.

[2] Dodaje o. Bañez postrance: a to nije moguće osim s posebnom povlasticom.

5. No ako zapažate tu ljubav Božju, o kojoj sam govorila, i strah, o kojem ću sada govoriti, veselite se i budite mirne. Da vam smuti dušu i liši je užitka tako velikih dobara, zloduh će vam ugoniti tisuću lažnih bojazni i dat će da ih ugone drugi. Kad vas već ne može dobiti, nastoji vam barem zadati kakvu štetu i nauditi drugima, koji bi mnogo dobili, kad bi vjerovali, da su od Boga one tako velike milosti, što ih On iskazuje tako jadnim stvorovima, pa da ih može i njima iskazati. Jer se gdjekad čini, da smo zaboravili njegova prijašnja milosrđa.

6. Mislite li, da je zloduhu malo stalo do toga, da vam utjera ove bojazni? Ne malo, već mnogo, jer čini dvostruku štetu. Prvo, straši one, koji o tom čuju, da se ne bave (unutarnjom) molitvom, misleći, da će i oni biti prevareni. Drugo: mnogo bi se više njih približilo k Bogu, kad bi vidjeli, da je tako dobar, kao što je rečeno, pa da i sada može biti toliko u vezi s grešnicima. To im probudi žudnju (za Bogom) pa imaju i pravo. Ja poznam neke, što ih je to (razmišljanje) ohrabrilo te su započeli (unutarnju) molitvu pa u kratko vrijeme postali pravi kontemplativci (motrioci), a Gospodin im je dao velike milosti.

7. Kad dakle vidite, sestre, među sobom koju, eto joj Gospodin iskazuje takve milosti, slavite uvelike Gospodina zato. Ali ne mislite, da je stoga ona sigurna, van joj pomažite moleći se više za nju. Jer niko ne može biti siguran, dok živi i dok ga zapljuskavaju opasnosti onoga olujnog mora. Vi dakle nećete prestati upoznavati ovu ljubav (Božju), gdje je, a ja ne znam, kako bi se mogla sakriti. Ljubimo li ovdje stvorove, vele, da je nemoguće (sakriti tu ljubav), a što je više nastojimo sakriti, to se više očituje. A ipak je ta ljubav nešto tako nisko, te ne zaslužuje ime ljubavi, jer se osniva na ničemu. Pa bi li se mogla sakriti tako jaka ljubav (Božja), tako pravedna ljubav, koja vazda raste, koja ne vidi ništa (što bi uzrokovalo) da prestane ljubiti? Ljubav, osnovana na takvoj osnovi, kao što je to, da se naplaćuje uzajamnom ljubavi, o kojoj se ne može ni posumnjati, jer je (Gospodin) tu ljubav očito pokazao velikim bolima i mukama i prolijevanjem krvi, sve dok nije izgubio život, tako da vam ne ostane ni najmanja dvoumnica o toj ljubavi? O Bože moj, kako se mora jedna ljubav razlikovati od druge za onoga, koji je obje iskušao!

8. Neka nam Njegovo Veličanstvo dade (ovu ljubav) prije nego nas uzme iz ovoga života; jer će biti velika utjeha na smrtnom času gledajući, da će nam suditi onaj, kojega smo ljubili nad sve stvari. Sigurno ćemo poći na sud u parnici za svoje dugove. Nećemo ići u stranu zemlju, van u svoju domovinu, jer je to zemlja onoga, koji nas toliko ljubi i mi ljubimo njega. Sjećajte se, kćeri moje, ovdje dobitka, što ga sa sobom nosi ova ljubav, i gubitka, ako je nemamo; jer nas (nestašica te ljubavi) predaje u ruke napasniku, u okrutne ruke, tako neprijateljske svakom dobru, a sklone na svako zlo.

9. Što će biti od jadne duše, koja nakon tolikih boli i muka, kao što su smrtne, odmah padne u te ruke? Kako će slabo počivati! Kako će rastrgana otići u pakao! Kolika će množina svakojakih zmija (siktati oko nje)! Kako je strašno mjesto, kako nesrećno boravište! U jednu noć u rđavu stanu trpi mnogo osoba razmažena (a takve ponajviše moraju onamo), a pomislite, što će ona tužna duša trpjeti u vječnom stanu bez ikakva kraja i konca? Ne želimo, kćeri, udobnosti. Dobro nam je ovdje. Sve je samo rđavo prenoćište za jednu noć. Hvalimo Boga, nastojmo činiti pokoru u ovom životu. Oj, kako će slatka smrt biti onome, koji je učinio pokoru za sve svoje grijehe, pa ne mora u čistilište! Možda će odmah nakon smrti započeti uživati slavu, pa neće osjetiti straha već potpuni mir.

10. Ako i ne dopremo do toga, već pođemo trpjeti muke, molimo Boga, sestre, neka to bude mjesto, gdje ćemo ih trpjeti rado u nadi, da ćemo ih se riješiti, i gdje nećemo izgubiti više njegove milosti i prijateljstva. (Molimo ga), neka i u ovom životu ne da, te neopazice padnemo u napast.

GLAVA XLI.

Govori o strahu Božjem i kako se moramo čuvati lakih grijeha.

1. Kako sam opširno napisala! A još nisam onoliko, koliko bih rado, jer je slatko govoriti o takvoj ljubavi. A što će biti budemo li je uživali?[1] Neka mi je Gospodin dade, jer je Njegovo Veličanstvo dobrostivo. Sada prijeđimo k strahu Božjem. Veoma ga dobro poznaju i oni, što ga imaju, i oni, što s njima druguju. No želim da upamtite, da na početku nije tako velik, osim u nekih osoba, kojima Gospodin, kako je rečeno, daje veliku milost, pa ih u kratko vrijeme obogati krepostima. Zato se, kažem, spočetka u svih i ne poznaje. Ali mu se množi jakost i raste danomice. I odmah se upoznaje, jer se odmah (oni koji ga imaju) udaljuje od grijeha i od grešnih prilika i od zlih društava, a vide se i drugi znaci. No kad duša već dopre do motrenja, o kojem ovdje više raspravljamo, strah se Božji otkrije očito odmah kao i ljubav. Ne može se ni izvana hiniti. Ako te osobe promatramo i veoma pomno, nećemo vidjeti, da žive bezbrižno. Nešto veliko možemo u njih gledati. Gospodin ih čuva tako, da ne bi hotimice učinili lakoga grijeha, kad bi im se iz toga pružala velika korist. Smrtnih se grijeha boje kao ognja. A željela bih sestre, da se mi veoma bojimo obmana i da se molimo Bogu, neka napast ne bude tako jaka, te ga uvrijedimo, već neka nam dade napast prema snazi, što će nam dati, da je savladamo. Do toga stoji sve. To je strah, za koji želim, da nas nikad ne ostavi, jer će nas on čuvati.

2. O kako je nešto veliko ne vrijeđati Gospodina, da njegovi sluge i robovi pakleni (budu svezani) ![2] Jer mu napokon moraju služiti svi, to je zlo što ih tišti, jer oni moraju silom, a mi posve dragovoljno. Ako njemu ugađamo, ostat će oni kratkih rukava, neće nam moći ničim nauditi, pa nas vukli i u napast i stavljali potajne zamke.

3. Držite se ovoga savjeta i opomene, jer je mnogo do toga stalo, (da ne zanemarite)[3] dok ne opazite u sebi tako veliku odluku, da nećete vrijeđati Gospodina, da ćete prije izgubiti tisuću života, nego počinili jedan smrtni grijeh, a da ćete se veoma pomno čuvati i lakih grijeha. I to svojevoljnih lakih grijeha; a gdje je onaj, koji ne bi počinio mnogo nesvojevoljnih? No jedna je promišljena pažljivost, a druga je tako iznenada, te se čini grijeh laki i promišlja zajedno tako, te ne možemo toga razabrati. No ako je promišljeni grijeh i najmanji, neka nas Bog oslobodi od njega. To više (se treba čuvati), jer nije malenkost, što je protiv tako uzvišenog Veličanstva i što znamo, da nas (to Veličanstvo) gleda! (To se zbiva) kao da neko kaže: »Gospodine, premda ti je ovo mrsko, ipak ću učiniti. Znam, da ti vidiš, znam i upoznajem, da toga ne želiš, a ipak ću više poslušati

---

[1] Eskorijalski rukopis donosi ovdje odsjek, koji glasi: »Ne daj Bože, da odem iz ovoga života, dok ne budem ljubila ništa ni znala što bih ljubila osim Tebe, ni ikakvoj stvari davala to ime (ljubav), jer je sve lažno. Ako je slab temelj, nije trajna ni zgrada. Ne znam, zašto se čudimo, kad čujemo govoriti: »Ovaj mi je rđavo platio; onaj me ne ljubi«. Ja se smijem u sebi. Ta što vam ima naplatiti ili zašto vas mora ljubiti? Po tome ćete upoznati, što je svijet, jer vas muči kasnije ta sama ljubav. I ona vas uništuje, jer volja osjeća uvelike, da ste je pustili te se opije djetinjom igrom.« Prvotno izdanje i sva kasnija pretiskavaju taj odsjek.

[2] Te je riječi dodao fra Luis de Leon, da nadopuni smisao rečenice.

[3] I to je dodao fra Luis Leon s istoga razloga kao i gore.

svoju mušičavost i pohotu nego tvoju volju. Ako i jesu takve stvari malene, premda je laka krivnja, meni se čini, da je to nešto veliko, veoma veliko.«

4. Želite li postići taj strah Božji, sestre, promislite za ljubav Božju, kako je zamašno upoznati i veoma često promišljati, kako je teška stvar uvreda Božja jer ovisi naš život i mnogo više o tom, da se ta krepost ukorijeni u našoj duši. A dok je nemate, potrebno je da živite vazda s velikom brižljivošću i udaljujete se od svih prilika i društava, koja nam ne pomažu, da se bliže primaknemo k Bogu. Moramo paziti na sve, što radimo, da podvostručimo svoju volju, i paziti, što govorimo, da bude na pobudu, a izbjegavati razgovore, koji ne rade o Bogu. Mnogo treba, dok ovaj strah ostane duboko utisnut u nama. No ako je prava ljubav (u nama), eto brzo i straha. Vidi li duša u sebi čvrstu odluku, kao što je rečeno, da ni radi kojega stvora neće vrijeđati Boga (ne treba se odviše uznemirivati), ako kasnije koji put i padne, jer smo slabi, pa se ne možemo pouzdavati u sebe. (Što smo odlučniji, manje se u sebe pouzdajemo, a moramo se pouzdavati u Boga.) Kad upoznamo o sebi, što je spomenuto — da imamo tvrdu odluku — ne smijemo biti tako tjeskobni i stisnuti, jer će nam Bog pomagati, pa će nam pomagati sam običaj, da ga ne vrijeđamo. Treba se služiti svetom slobodom u saobraćaju s drugima, s kojima bude pravo, pa bile to i rastresene osobe. Jer će oni, što su vam prije nego ste imale pravi strah Božji, bili otrov i pomagali ubijati vašu dušu, često puta kasnije pomagati, da više ljubite Boga i hvalite ga, što vas je oslobodio od pogibli, što je očito poznajete. i ako ste prije podupirali njihove slabosti, odsele ćete pomagati da ih se čuvaju, kad budu s vama, sve ako vam tim ne budu iskazivali časti.

5. Ja često puta hvalim Gospodina promišljajući, odakle to, da sluga Božji često ne izusti ni riječi, a zapriječi govore, što ne govore protiv Njega. Mora biti razlog, što je ovdje kao i ondje. Ako imamo (na ovom svijetu) prijatelja, vazda mu se iskazuje štovanje, pa ako i nije nazočan, ne vrijeđa ga niko pred nama, jer znadu, da nam je prijatelj. A jer je (sluga Božji) u milosti, sama milost mora učiniti, sve ako je on i niska roda, da mu iskazuju štovanje, pa mu ne zadaju boli onim, za što znadu, da je ćuti, kao što je uvreda Božja. To je slučaj, kojemu ja ne znam uzroka, ali znam, da je veoma običan. Ne budite dakle tako tjeskobne, jer ako se duša počne plašiti, to je veoma štetno za svako dobro, a katkad je učini nedoumnom, a vidjet ćete, da je nesposobna za sebe i za druge. Ako se to i ne bi desilo, bila bi dobra za sebe, ali neće mnogo duša privesti k Bogu, kad vide njezinu bojažljivost i tjeskobnost. Takva je naša narav, da se tim plaši i davi; pa drugi bježe od puta, kojim već idete, sve ako jasno upoznadu, da vodi k većoj kreposti.

6. A i druga šteta nastaje odatle (od te tjeskobnosti), to jest, sudimo druge. Ako ne idu našim putem, nego žive svetije (koriste bližnjemu, opće s njim slobodno i bez te tjeskobnosti), odmah nam se čini, da su nesavršeni. Ako je u njih sveto veselje, činit će se, da je raspuštenost, napose nama, koje nismo učene i ne znamo, koliko se može (s drugima) općiti bez grijeha. To je veoma pogibeljno i neprestano padanje u napast i veoma loša pogreška, jer je na štetu bližnjemu. A najgore je misliti, da ne žive tako dobro svi oni, koji nisu onako tjeskobni kao i mi. Još je i druga šteta: da se ne usuđujete govoriti u nekim prilikama, kad bi morale i imale bi pravo da govorite, i to od straha, da ne reknete što odviše, a da možda dobro govorite o nečemu, što bi bilo veoma dobro oduravati.

7. Nastojte dakle, sestre, koliko možete bez uvrede Božje biti prijazne i

držati se tako prema svima, što s vama opće, da zavole vaše drugovanje i žele poput vas živjeti i postupati, a da se ne straše i ne boje kreposti. To je za redovnice veoma zamašno. što su svetije, to se društvenije moraju pokazivati prema svojim sestrama. Sve kad bi vam to zadavalo mnogo muke jer njihovi razgovori nisu svi, kako biste vi željele, nemojte se od njih tuđiti, ako hoćete da im koristite i da vas one ljube. Moramo se mnogo trsiti, da budemo prijazne te da ugađamo i zadovoljavamo one, s kojima drugujemo, a pogotovu svoje sestre.

8. Nastojte dakle, sestre moje, uistinu upoznati Boga, koji ne gleda neznatne stvari, kako vi mislite. Ne dajte, da vam obuzme plahost dušu i duh, jer ćete izgubiti mnogo dobara. Imajte samo pravu nakanu, odlučnu volju, kako rekoh, da nećete vrijeđati Boga. Ne stiskajte u kut svoje duše, jer će poprimiti mnogo nesavršenosti, što će joj nečastivi dati drugim putem, mjesto da se trsi oko svetosti. I kako je rečeno, neće koristiti sebi ni drugima, kako bi mogla.

9. Vidite iz toga, kako s pomoću tih dviju stvari, ljubavi i straha Božjega, možemo putovati mirno i spokojno tim putem (molitve). No jer strah mora ići vazda pred nama, ne smijemo biti bezbrižni. Potpune sigurnosti ne možemo imati, dok živimo, jer bi to bilo (za nas) veoma opasno. To je upoznao i naš Učitelj, pa zato na svršetku ove molitve govori svome Ocu riječi (»nego oslobodi nas...«), za koje je dobro razabrao, da su potrebne.

.

GLAVA XLII.

Raspravlja se u njoj o posljednjim riječima Očenaša: »Sed libera nos a malo. Amen. — Nego oslobodi nas oda zla. Amen«.

1. Čini mi se, da je dobri Isus imao razloga, te ovu prošnju moli za Sebe. Vidimo, kako je bio umoran od ovoga života, kad je na večeri izustio svojim apostolima: Živo sam želio večerati s vama (Luk. 22, 16.). A ovo je bila posljednja večera njegova života. Iz toga se vidi, kako mu je morao doteščati život. Sad se ljudi ne umore još, pa živjeli i sto godina, već bi vazda rado i dulje živjeti. No mi ne živimo doista onako slabo ni u onakim mukama ni siromašno, kao što je živjelo Njegovo Veličanstvo. Ta što je bio sav njegov život, nego neprestana smrt, jer je vazda imao pred očima okrutnu smrt, koju su mu imali zadati? No to je bilo još najmanje. Ali tolike uvrede, što su se nanosile njegovu Ocu, i toliko mnoštvo duša, što su propadale! Ako je to ovdje velika muka za dušu, koja ljubi, kakva je muka morala biti za preobilnu i beskrajnu ljubav našega Gospodina! I koliki je veliki razlog imao, da moli Oca, neka ga već oslobodi od tolikih zala i muka i uvede u vječni mir svoga kraljevstva, jer je bio njegov pravi baštinik!

2. Amen. Budući da se riječju Amen sve završuje, ja shvatam, da je i Gospodin molio, da se mi oslobodimo od svakoga zla zauvijek.[1] Stoga ja i molim Gospodina, neka me oslobodi od svakoga zla zauvijek, jer ne plaćam, što sam dužna, van se možda danomice zadužujem još više. A (što ne) mogu podnijeti. Gospodine (to je), da ne znam izvjesno, da li te ljubim, i jesu li moje želje pred Tobom ugodne. O Gospodine i Bože moj, oslobodi me od svakoga zla i udostoj se povesti me onamo, gdje su sva dobra. Čemu se još nadaju ovdje oni, kojima si Ti dao, da donekle upoznaju, što je svijet, i (oni) koji živo vjeruju u ono, što im je sačuvao Vječni Otac?

---

[1] Ovdje je izbrisala Svetica rečenicu, koja glasi: Dopušteno je, sestre, misliti, dok — pa je otrgnula slijedeći list (CIV) i napisala dva retka, da spoji nit umovanja pretrgnutu tim brisanjem. Prema eskorijalskom rukopisu glasi ispušteno: »Dopušteno je, sestre, misliti, dok živimo, da možemo biti slobodne od mnogo napasti, nesavršenosti, pa i grijeha. No kaže se, da se vara ko misli, da je bez grijeha. Tako i jest. Ako pogledamo tjelesna zla i muke, ko je bez premnogih i mnogovrsnih? A nije dobro ni moliti, da budemo bez njih. Upoznajmo, da bi bilo nemoguće, kad bismo molili ovdje, da se riješimo svih zala to tjelesnih, kako rekoh, to nesavršenosti i pogrešaka u službi Božjoj. Ne kažem ništa o svecima. Oni sve mogu u Kristu, kako reče sv. Pavao. Ali grešnici, kao što sam ja, koja vidim, da sam okružena mlakošću i mlitavošću, a malo se mrtvim, pa vidim i mnogo drugoga, mi vidimo da nam je dosta moliti pomoć od Gospodina. Vi, kćeri, molite, kako vam se svidi. Ja ne nalazim dobra za života, stoga molim Gospodina, neka me oslobodi od svakoga zla zauvijek. Kakvo dobro nalazimo u ovom životu sestre, kad smo lišeni tolikoga dobra i daleko smo od Njega? Neka me Gospodin oslobodi od ove smrtne sjene, neka me oslobodi od toliko muka, od toliko boli. Neka me oslobodi od toliko promjena, od toliko prisilnih poklona, dok smo živi. Od toliko, toliko, toliko stvari, što me umaraju i muče, što bi umaralo i čitača, kad bih sve spominjala. Nema ga, ko bi podnosio život. Mora me obuzeti umor, jer sam tako rđavo živjela. A kad gledam, gdje živim još i sad tako, ne bih rado živjeti, ali dugujem toliko.«

3. Ako se to moli s velikom željom i posve odlučno, to je veliki učinak za motrioce i znak, da su od Boga milosti, što ih primaju u molitvi. Zato uvelike drže do ove molitve motrioci. Ova prošnja nije kod mene iz toga uzroka, kažem, neka se ne uzimlje, da je stoga, nego sam tako zlo živjela, pa se bojim živjeti dulje i umaraju me tolike nevolje. A koji učestvuju u nasladama Božjim, nije čudo, ako žele biti ondje, gdje ih neće uživati samo na gutljaje, a ne bi rado ostati u životu, gdje im smeta toliko zapreka, da ne uživaju tolikoga dobra, van žele biti ondje, gdje im neće zapasti sunce pravednosti. Učinit će im se tamno ovdje poslije (nego okuse) sve, što gledaju, i čudim se, kako mogu živjeti. Ne mogu biti zadovoljni, koji su počeli kušati (naslade Božje) i kojima je (Bog) dao već ovdje svoje kraljevstvo, pa ne smiju živjeti po svojoj volji, već po volji kraljevoj.

4. O kako drugačiji život mora biti ovdje, te se više ne želi smrt! Kako se drugačije naginje (ovdje) naša volja prema onom, što je volja Božja! Volja Božja želi, da ljubimo istinu, mi ljubimo laž. Hoće, da idemo za vječnim, a mi se naginjemo k onome, što se svršuje. Volja Božja hoće, da želimo velike i uzvišene stvari, a mi tražimo ovdje niske i zemaljske. Rado bi, da težimo za sigurnim, a mi ovdje ljubimo dvolično. Sve je to varka, kćeri moje. Zato molimo Boga, neka nas oslobodi od ovih pogibli zauvijek i izbavi od svakoga zla. Ako i nije naša želja savršena, trsimo se da molimo ovu prošnju. Što nas stoji iskati mnogo, kad ištemo od mogućnika? No da bolje pogodimo, prepustimo njegovoj volji, da daje (što hoće), kad smo mu već predali svoju volju. Neka se zauvijek njegovo ime sveti na nebesima i na zemlji i neka bude na meni vazda njegova volja. Amen.[2]

5. Vidite sada, sestre, kako me je Gospodin riješio truda učeći vas i mene put, koji vam počeh pokazivati i uputivši me, da razumijem, koliko toga molimo, kad izgovaramo ovu evanđeosku molitvu. Blagoslovljen bio dovijeka! Zaista mi nikad ne pade na pamet, da u njoj ima toliko tajna. Vidjeste, da obuhvata u sebi sav duhovni put od početka dok Bog ne uroni dušu u sebe i dade joj izobilja piti iz vrela žive vode, za koju rekoh, da je na svršetku ovoga puta. Čini se, sestre, da je Gospodin želio pokazati veliku utjehu, što se sadržava ovdje; a velika je korist za one, što ne znaju čitati. Kad bi umjeli, iz ove bi molitve mogli crpsti mnogo nauka i tim se tješiti.

6. Učimo se dakle, sestre, poniznosti, s kojom nas uči naš dobri Učitelj, i molite ga, neka mi oprosti, što se drznuh govoriti o tako visokim stvarima. Dobro znade Njegovo Veličanstvo, da moj razum ne bi bio za to sposoban, da me On nije naučio, što sam govorila. Zahvalite mu zato vi, sestre, jer je to jamačno učinio radi poniznosti, s kojom ste me molile i željele, da vas uči ovako jedno biće.[3]

---

[2] Premda Svetica ovdje ne spominje, željela je protumačiti Zdravo Marijo, kao što je protumačila Očenaš, da njezine kćeri s korišću uzmognu moliti pozdrav anđeoski. Evo njezinih riječi, uzetih iz eskorijalskog rukopisa: »Htjela sam vam nešto reći, kako morate moliti Zdravo Marijo. No pisala sam tako opširno, pa izostavljam. Dosta je da ste čule, kako će se dobro moliti Očenaš, pa ćete prema tome moliti sve usmene molitve«.

[3] Ovdje dodaje eskorijalski rukopis: »No već se čini, seatre, da ne bi rado više govoriti, jer ne znam, ako sam i mislila ići naprijed. Gospodin vas je naučio ovaj put.

7. Ako vidi otac presentat brat Dominik Banez, moj ispovjednik, kojemu ću dati ovu knjigu prije, nego je vi vidite, da je na vašu korist, pa vam je (knjigu) dade, radovat ću se radi vaše utjehe. Ako li bude takva, te je niko ne bude čitao, primite moju (dobru) volju, jer sam djelom poslušala, što ste mi naložile. A to će mi obilato naplatiti trud, što sam podnijela pišući, a pogotovu promišljajući, što sam napisala. Slava i hvala Gospodinu, od koga nam dolazi sve dobro, što govorimo, mislimo i činimo. Amen.

Svršetak »Puta savršenosti«.

A mene je naučio, da sastavim u ovu knjigu, što rekoh u ovom spisu, kako se moraju vladati one, što stignu do vrela vode žive, i kako Bog nasićuje dušu, što je ovdje i oduzimlje joj žeđu za zemaljskim stvarima. A čini, da napreduje u službi Božjoj. Koji dopru do ovoga vrela, imat će veliku korist i dat će im Bog mnogo svjetlosti«.

DUŠEVNI GRAD ILI STANOVI

OVU JE RASPRAVU, KOJA SE ZOVE DUŠEVNI GRAD, NAPISALA TEREZIJA OD ISUSA, REDOVNICA NAŠE GOSPE OD KARMELA, SVOJIM SESTRAMA I KĆERKAMA, REDOVNICAMA BOSONOGIM KARMELKAMA.[1]

IHS.

1. Malo mi je stvari, što mi je zapovijedio posluh, bilo tako teško, kao što mi je sada teško pisati o molitvi. Prvo, jer mi se čini, da mi Gospodin za taj posao nije dao duha ni želje. Drugo, jer mi već tri mjeseca glava šumi i slaba je tako, te i prijeko potrebne poslove jedva pišem. Ali znam, da jakost posluha može olakšati i ono, što se čini nemogućim. Zato se odlučuje volja, da radi posve rado, premda se naravi čini, da joj to dojađuje. Gospodin mi nije dao toliko kreposti, već da se borim s neprestanom bolešću i s mnogovrsnim poslovima, ako mogu bez velikoga svoga protuslovlja. Neka pomogne onaj, koji je učinio i druge mnogo teže stvari, da mi iskaže milost, jer se pouzdajem u njegovo milosrđe.

2. Držim pravo, da ću moći malo više reći nego već rekoh u ostalim spisima, što mi naložiše, da ih napišem. Dapače se bojim, da će biti gotovo jedno isto. Kao što ptice, što ih uče govoriti, ne znaju više, van što im kažu, i to često puta ponavljaju, takva sam na dlaku i ja. Ushtjedne li Gospodin, da reknem nešto novo, dat će mi to Njegovo Veličanstvo ili će se udostojati da mi dozove u pamet, što sam već drugda govorila. I s tim bih bila zadovoljna, jer sam tako slabe pameti, da sam se radovala, što sam pogodila neke stvari, za koje rekoše, da su dobro kazane, ako su se i izgubile. Ako li mi Gospodin dade, da me radi posluha muči i poveća se glavobolja, bit ću na dobitku, premda ne znam, hoće li se iko okoristiti onim, što reknem.

3. I evo započinjem izvršivati zapovijed danas na dan Presvetoga Trojstva,[2] godine 1577. u ovom samostanu karmelskom sv. Josipa u Toledu, gdje sada boravim. Pokoravam se u svemu, što napišem, sudu onih, koji su mi naložili, da pišem. A to su vrlo učene glave. Reknem li koju, što se kosi s naukom svete katoličke rimske Crkve, bit će iz neznanja, a ne iz zlobe. Može se to držati za izvjesno, jer sam bila i jesam vazda i bit ću njoj pokorna, s dobrotom Božjom. Neka se vazda Bog blagosiva i slavi, amen!

4. Onaj, koji mi je zapovjedio, da pišem, reče mi, da je potrebno te neko razjasni redovnicama samostana Naše Gospe Karmelske neke sumnje o molitvi. Ženske, mislio je on, bolje razumiju govor drugih žena. A budući da one veoma ljube mene, više će držati do onoga, što im reknem. Zato je držao, da će nešto vrijediti, ako štogod pravo pogodim. I zato ću se razgovarati s njima, dok budem pisala. Besmislica je pomišljati, da bi drugi do toga što držali. Dosta će mi milosti iskazati Nas Gospodin, ako se koja od njih okoristi, pa ga bude malko više hvalila. Zna dobro Njegovo Veličanstvo, da ja ne idem za drugim. A posve je jasno, ako pogodim što reći, shvatit će, da to nije moje. Zato nemaju razloga, van da u njih ima tako malo pameti, kao i u mene sposobnosti za ovakve stvari, ako mi Gospodin ne da radi svoga milosrđa.

[1] Ove retke napisa Svetica kao naslov na prvom listu rukopisa Stanova.
[2] 2. lipnja.

PRVI STAN.

U njemu su dvije glave.

GLAVA I.

U njoj raspravlja o ljepoti i dostojanstvu naših duša. Stavlja poredbu, da se razumije. Ističe korist t. j. da se duša upoznaje i znadu milosti, što ih primamo od Boga. Vrata su ovoga grada molitva.

1. Dok sam se danas molila Našemu Gospodinu za se, jer nisam mogla pogoditi, što da reknem ni kako da izvršim ovaj posluh, pade mi na um, što ću sada reći, da započnem od osnove t.j. da promatramo našu dušu kao grad sav od alema ili od presjajnog stakla, gdje ima više soba, kao što u nebu mnogo stanova (Iv. 14, 2.). Ako dobro promotrimo, sestre, nije zapravo duša pravednika drugo nego raj, gdje On kaže, da se naslađuje (Posl. 8, 31.). A što vam se čini, kakva će biti ta soba, u kojoj se naslađuje tako moćni, mudri, čisti Kralj, pun svih dobara? Ne nalazim stvari s kojom bih isporedila veliku ljepotu i sposobnost duše. I zbilja, bili mi ne znam koliko oštroumni, jedva će je moći shvatiti naš razum, kao što ne može doseći, da promatra Boga. On sam kaže, da nas je stvorio na svoju sliku i priliku (Post. 1, 26.). Ako je to, kao što i jest, ne treba nam se moriti nastojeći shvatiti ljepotu toga grada. Razlikuje se doduše ovaj grad od Boga kao stvor od Stvoritelja, jer je i ovaj grad stvor. No dosta je spomenuti, da ga je Njegovo Veličanstvo stvorilo na svoju sliku, pa ćemo jedva upoznati dostojanstvo i ljepotu duše.

2. Velika je žalost i sramota, što radi svoje krivnje sami ne poznajemo sebe i ne znamo, što smo. Ne bi li bilo veliko neznanje, kad bi koga zapitali, a on sebe ne bi poznavao niti bi znao, ko mu je otac, ko li majka, ni iz koje je zemlje? Ako bi to bila debela pogreška, kud i kamo je veća naša, ako se ne trsimo, da znamo, što smo, van se držimo u tim tjelesima, pa samo zato slučajno, jer smo čuli i jer nam kaže vjera, znamo, da imamo duše. Ali malo kada promatramo, kakvih dobara može biti u ovoj duši i ko stanuje u duši, ili veliku vrijednost duše. Zato tako malo marimo zato, da pregnemo sa svom pomnjom, ne bi li sačuvali njezinu ljepotu. Stalo nam je samo do nezgrapnog zatvora ili ograde ovoga grada to jest do naših tjelesa.

3. Promotrimo, da ovaj grad, kako rekoh, ima mnogo stanova i to neke gore, druge dolje, a treće sa strana. A usred srijede je svih ponajglavniji, jer se ondje zbivaju najveće tajne među Bogom i dušom. Treba vas upozoriti na ovu poredbu. Možda se Bog udostoji dati vam (nešto milosti), da upoznate, kakve se milosti udostojao Bog udijeliti dušama, i razliku među njima, kao što sam i ja upoznala, koliko je moguće. Jer neće niko sviju moći upoznati, budući da ih je mnogo. A kako bi mogao istom slabić, kao što sam ja! Bit će za vas velika utjeha, dadne li vam Gospodin da upoznate, koliko je moguće. A komu ne da, (dat će milost) da slavi njegovu dobrotu. Kao što nam ne škodi, promatramo li ono, što je na nebu i što uživaju blaženici, već se veselimo i nastojimo doseći ono, što oni uživaju, tako nam isto neće škoditi, vidimo li, da je moguće u ovom progonstvu, da se tako veliki Bog otkriva crvima, što tako ružno vonjaju, pa da ljubimo tako veliku dobrotu i tako beskrajno milosrđe. Komu bi naudila spoznaja, da Bog može udijeliti tu milost u ovom progonstvu, držim zastalno, da u toga ne bi bilo

poniznosti ni ljubavi prema bližnjemu. Ta kad ne bi bilo tako, kako se ne bismo radovali, što Bog te milosti iskazuje našemu bratu, jer to ne smeta, da ih iskazuje i nama, a Njegovo Veličanstvo daje, da se upozna njegova veličina, pa bilo prema komu? Kadikad se to dešava samo zato, da pokaže svoje milosti, kao što reče za slijepca, kojemu je dao vid, kad ga apostoli upitaše, je li slijep radi svojih grijeha ili radi grijeha svojih roditelja. (Iv. 9, 2.). Stoga se i dešava, da ih i ne iskazuje onima, što su svetiji od drugih, kojima ih ne daje, van da se upozna njegova veličina, kao što vidimo u svetoga Pavla i Magdalene, i da ga hvalimo u njegovim stvorovima.

4. Možda će ko reći, da se to čini nemoguće, i da je dobro ne sablažnjavati slabiće. Manje se gubi tim, što oni ne vjeruju, nego što se ne prestaju koristiti oni, kojima Bog daje milosti, pa da uživaju i pobuđuju se, te više ljube onoga, koji im iskazuje toliko milosrđe, jer je tako velika njegova moć i veličanstvo. A to više, jer znam, da one, kojima govorim, neće biti u takvoj opasnosti, jer znadu i vjeruju, da Bog pokazuje i mnogo veće dokaze ljubavi. Znam, ko toga ne bi vjerovao, da neće ni doznati iskustvom. Jer Bog ljubi uvelike, da se ne procjenjuju njegova djela. I zato, sestre, neće te milosti zapasti onih, što ih Gospodin ne povede ovim putem.

5. No vratimo se k našemu lijepom i slatkom gradu i pogledajmo, kako ćemo moći ući u njega. Čini se u neku ludo, što govorim. Ta ako je duša taj grad, jasno je, da ne treba u njega ulaziti, jer smo već u njemu; kao što bi bila besmislica reći, neka uđe u sobu onaj, koji je već unutra. Ali morate razumjeti, da se biti i biti veoma razlikuju. Jer ima mnogo duša, koje su u oblazu grada, to jest ondje, gdje su gradski stražari, pa im se nikako ne dopušta da uđu unutra. I ne znaju one, što je sve u tom dragocjenom mjestu, ni ko je unutri, pa ni koliko soba ima. Već ste u nekim knjigama o (unutarnjoj) molitvi čule, gdje se svjetuje duša, da uđe u sebe. A to je isto.

6. Nedavno mi reče neki veliki učenjak, da su duše, što ne obavljaju molitve, poput ukočena ili sakata tijela. Ako i ima ruke i noge, ne može im zapovijedati, jer su ukočene. Ima i duša tako nemoćnih, za koje se pokazalo, da ostaju u vanjštini, pa im nema pomoći, niti se čini, da bi mogle ući same u sebe. Takve su se duše već navikle, da se druže sa gmazovima i živinama, što su oko grada, pa su gotovo postale kao i one. A uza sve to, što su po prirodi tako bogate i mogu se razgovarati sa samim Bogom, ipak im nema pomoći. Ako se takve duše ne trse da upoznaju i doskoče svojoj golemoj bijedi, postat će napokon kipovi od soli, te neće moći ni glave okrenuti k sebi, kao što je postala žena Lotova, jer se obazrela. (Post. 19, 26.).

7. Koliko ja mogu razumjeti, vrata su za ulazak u taj grad molitva i razmatranje. Ne kažem više unutarnja molitva, jer bila molitva kakvagod, mora se moliti razmatrajući. Ako se naime ne pazi, s kim se govori, i što se ište, ko moli i od koga, ne zovem to molitvom, pa sve da se i mnogo miču usnice. Ako i bude gdjekad molitva i bez te pomnje, trebat će je drugda ulagati. Ko bi se navikao i naučio govoriti s veličanstvom Božjim, kao što govori sa svojim robom, pa ne bi pazio, da li govori rđavo, van samo što mu dođe na jezik, ne bih to držala za molitvu, a ne daj Bože da jedan kršćanin takav govor drži molitvom. Uzdam se, sestre, u Njegovo Veličanstvo da takvih neće biti među vama, jer se bavite unutarnjim (duševnim) stvarima, a to je dosta dobro, da se ne padne u

živinstvo.[1]

8. Ali ne govorimo s tim sakatim dušama, koje su veoma zlosrećne i u pogibli, ne dođe li sam Gospodin te im zapovjedi, neka ustanu, kao i onome što je već trideset[2] godina bio kod kupelji. Govorimo s drugim dušama, koje napokon ulaze u grad. Ako i jesu veoma stisnute u svijetu, ipak goje dobre želje, pa se gdjekad, ako i sve kasnije, preporučuju Našemu Gospodinu i promatraju, ko su, ako i ne veoma lagodno. Gdjekada u mjesecu, optrpane tisućom poslova, mole naustice. Pritom im je misao kao i inače, jer su se tako prilijepile uz njih, kao i oni, kojima je srce, gdje je i blago (Mat. 6, 21.). Ipak kadikad pregnu, da ih se otresu. A velika je stvar upoznati sama sebe i vidjeti, da nam nije dobro, eda pogodimo do vrata. Napokon (takve duše) ulaze u prve sobe između onih donjih. Ali s njima ulaze i toliki gmazova, koji im ne dadu, da vide ljepotu grada ni da počinu. Dosta učine tim, što uniđu.

9. Činit će vam se, kćeri, da je to nesklapno, jer s Božjom dobrotom niste takve kao one. Morate biti ustrpljive, jer ne bih umjela pokazati, da shvatite, kako sam ja shvatila neke unutarnje stvari molitve, kad ne bih ovako razlagala. A Bože daj, da štogod reknem, kako treba. Vrlo je teško naime, nema li iskustva, razjasniti ono, što bih rado. Iskusite li, vidjet ćete, da je nemoguće izbjeći te nas onaj udes ne zadesi, od kojega neka nas očuva Gospodin radi svoga milosrđa.

---

[1] O. Jeronim Gracian izbrisa riječ bestialidad i napisa abominación — odurnost.
[2] I osam, dodaje Gracian medu crtama, pa to je i pravo. V. Iv. 5,5.

GLAVA II.

Raspravlja, kako je gadna duša, koja je u smrtnom grijehu i kako je Gospodin donekle to pokazao jednoj osobi. Isto tako raspravlja malko o spoznaji sama sebe. Korisno je pa treba zapamtiti neke tačke. Spominje, kako treba razumjeti ove stanove.

1. Prije nego pođem naprijed, želim vam reći, da promotrite, kakav će biti na pogled ovaj sjajni i krasni grad, ovaj istočni biser, ovo slovo života, što je usađeno u same vode života, a to je Bog, (kakav će biti), kad padne u smrtni grijeh. Nema tamnije tmine ni tako mračne i crne stvari, da (duša u smrtnom grijehu) ne bi bila mnogo tamnija, mračnija, crnja. Ne želite znati više. Premda je (duša) sposobna, da uživa Njegovo Veličanstvo, kao i staklo, da u njemu sjaje sunce, premda je sunce samo usred duše,[1] sunce što joj davalo toliki sjaj i ljepotu, sada je tako kanda ga nema ondje, da ima (duša) dio od Njega. Ništa joj ne koristi, i zbog toga su bez ploda[2] sva dobra djela, što ih čini u smrtnom grijehu, da postigne slavu. Ne potječu od onoga početka, od Boga, po kojem je naša krepost krepošću, i udaljuju se od Njega, zato ne mogu biti ugodna njegovim očima. Napokon onome, koji čini (dobra djela) u smrtnom grijehu, nije nakana, da zadovolji Boga, van da ugodi nečastivom. A jer je on sama tmina, i siromašna duša postaje sama tmina.

2. Poznam jednu osobu,[3] kojoj je Naš Gospodin htio pokazati, kakva postaje duša, kad griješi smrtno. Kaže ona osoba, da misli, da ne bi bilo moguće[4] te iko sagriješi, kad bi to ljudi upoznali, pa stajalo ih i najvećeg truda i muke, eda izbjegnu grešne prilike. A dao je (Bog onoj osobi) i mnogo želje, da svi to upoznaju. A neka dade i vama, kćeri, da se molite mnogo Bogu za one, koji su u tom stanju, t. j. oni su sasvim tmina, a tamna su im i djela. Kao što su bistri svi potočići, što teku iz bistra izvora, takva je i duša, koja je u milosti. Zato su i sva njezina djela ugodna očima Božjim i ljudskim (jer potječu iz toga životnog izvora, gdje je duša usađena poput drveta. Ne bi ona imala svježine ni ploda, da ne potječe odatle. To je podržava i čini, da se ne osuši i da rodi dobar rod). Ako li se duša svojom krivnjom udalji od toga izvora i usadi se u drugu precrnu i veoma smrdljivu vodu, štogod teče iz nje, sve je nesreća i nečistoća.

3. Ovdje treba razmotriti, da izvor i ovo sjajno sunce, što je u središtu duše,[5] ne gubi svoga sjaja i ljepote, jer je vazda u njoj pa ništa ne može oduzeti njegove ljepote. No ako se na staklo, što je na suncu, metne sasvim crna tkanina, jasno je, ako sunce i obasjava tkaninu, da neće njegovo svjetlo djelovati na staklo.

---

[1] Biti, nazočnošću i moću, dodade medu crtama o. Gracian.
[2] O. Gracian izbrisa ploda — fruto i napisa: bez zasluge — merescimiento.
[3] To je sama Svetica.
[4] Razumije se, nije bezuvjetno (apsolutno) nemoguće, već teško može sagriješiti onaj, kojemu Bog udijeli milost te vidi, kakva je duša u smrtnom grijehu.
[5] U središtu duše. Duša je duhovno biće pa zapravo nema ni središta ni skrajnosti. Ali mistici hoće nekako da protumače dodire i djelovanje Božje u duši. Kad Svetica kaže, da je Bog u središtu duše, hoće da rekne, da On boravi u najnutarnjem njezinu skrovištu, daleko od osjećaja i šuma i gibanja moći. Već su pisci mističkoga bogoslovlja usvojili i posvetili ovaj i druge slične izričaje. A upotrebljavale su ih i sve savršene duše, da razjasne čudno djelovanje milosti u njima.

4. O duše otkupljene krvlju Isukrstovom, upoznajte sebe i smilujte se sebi! Kako je moguće, kad to upoznate, da ne pregnete odbaciti tu smolu s ovoga stakla? Pomislite, kad vam se dovrši život, da više nikad nećete uživati ove svjetlosti. O Isuse, što se može vidjeti na duši udaljenoj od te svjetlosti! Kakve ostaju jadne dvorane u stanu! Kako se smute osjeti; što li je sve u njima! A kako su slijepe, kako li slabo upravljaju moći, koje su načelnice i upraviteljice i domaćice! Napokon, budući da se ovdje usadi drvo, sam nečastivi, kakvim rodom može uroditi?

5. Jednom mi reče neki duhovni čovjek, da se ne straši onoga, što radi čovjek, koji je u smrtnom grijehu, već onoga, što ne radi. Neka nas Bog radi svoga milosrđa očuva od tolikoga zla. Jer dok živimo, nema ništa, što bi zasluživalo ime zlo, nego to, jer donosi vječna zla bez svršetka. Toga se, kćeri, moramo bojati i zato se moramo Bogu moliti u svojim molitvama. Jer ako On ne čuva grada, zaman bismo se trudile (Ps. 76, 2.), budući da smo sama taština. Reče ona osoba (kojoj je Bog pokazao, kakva je duša u smrtnom grijehu), da je dvije stvari crpila iz milosti, što joj je Bog iskazao; prvo: preveliki strah, da ne bi uvrijedila Boga. Zato ga je i molila vazda, neka ne dopusti, da padne, videći tako strahovite štete. Drugo: ogledalo za poniznost, jer je smatrala, da ono dobro, što ga radimo, ne potječe od nas kao od svoga počela, van iz onoga izvora, u kojem je usađeno ovo drvo naše duše, i od ovoga sunca, koje daje toplinu našim djelima. Kaže, da je to sebi tako jasno predočila, te se radeći što dobro ili gledajući gdje drugi rade, obraćala k njegovu počelu i razabirala, da bez te pomoći ne možemo ništa. Zato je odmah i slavila Boga, pa se najobičnije nije ni sjećala sebe, kad bi što dobro radila.

6. Ne bi bilo izgubljeno vrijeme, sestre, ni što biste vi potratile čitajući ni ja pišući ovo, kad bi nam ostale te dvije stvari (t. j. strah od grijeha i poniznost), koje učeni i pametni ljudi poznaju vrlo dobro, ali su potrebne našoj ženskoj tuposti. Stoga možda hoće Gospodin, da upoznamo ovakve poredbe. Neka nam njegova dobrota dade za to milost!

7. Ove su unutarnje stvari tamne, pa ih je tako teško razumjeti, da ona, koja zna ovako malo kao i ja, mora silomice izreći mnogo suvišnih pa i nesklapnih, da rekne nešto prikladno. Mora imati strpljivosti, ko ovo bude čitao, jer moram pisati ja ono, što ne znam. I zbilja gdjekad uzimljem papir kao luda, ne znajući, ni što bih rekla ni kako bih počela. Dobro dakako shvatam, da je* zamašno za vas razložiti neke unutarnje stvari, kako mogu. Jer slušamo vazda, kako je dobra molitva, i prema Ustanovi je moramo obavljati toliko sati,[6] a ne tumači nam se, što mi možemo. A malo se razlaže i o stvarima, što ih Gospodin djeluje u duši, to jest o nadnaravskom djelovanju. Govori se i ističe na mnogo načina, da je za nas velika utjeha, promatramo li ovu unutarnju nebesku umještinu, koju tako malo razumiju smrtnici, ako se mnogi i drže pametnima. Premda mi je Gospodin nagovijestio nešto u drugim spisima, što sam ih napisala, upoznajem, da mnogih, pogotovu težih nisam razumjela, kao ni ovo, što dolazi. Muka je to, pa da te stvari dosegnu, kako rekoh, imale bi mnogo toga reći mnogo učenije, pa ne može to biti manja muka za moj nezgrapni duh.

---

[6] Karmelka prema Pravilu mora dan i noć razmatrati zakon Gospodnji. No to je nemoguće ako se uzme strogo doslovce. Zato Ustanove označuju dva sata ex professo za skupnu molitvu, a usto može moliti svaka redovnica vršeći dužnosti, što joj ih naloži posluh, a slažu se s trajnom i ljubeznom nazočnošću Božjom.

8. No vratimo se sada k našem gradu sa mnogo stanova. Ne smijete uzeti ove stanove, kao da su jedan iza drugoga poput nanizanih stvari, već uprite oko u središte, a to je soba ili palača, gdje stanuje kralj. Promatrajte ga kao palmicu.[7] Palmica ima mnogo pokrovaca, koji okružuju sve što je tečno, pa sve treba odstraniti, da se dopre do onoga, što je za jelo. Tako je i ovdje: oko ove su sobe mnoge druge, a gore je ona palmica. Duševne se stvari moraju vazda promatrati s potpunom širinom i veličinom. Ne manjka joj ništa, jer je mnogo prikladnija nego mi možemo promatrati. A sa svim je njezinim stranama u vezi ovo sunce, što je u ovoj palači. To je veoma zamašno za svaku dušu, koja obavlja manje ili više molitve, da je ne baca u kut ili ne stiska. Neka je pusti, da ide po tim stanovima gornjim i donjim i postranim, kad joj je Bog dao tako veliko dostojanstvo. Neka se ne gnječi stojeći dugo u jednoj jedinoj sobi. O kad bi sama sebe poznavala! Pazite, da me razumijete, to je veoma potrebno i onima, što ih Gospodin drži u istom stanu, u kojem i On boravi, i premda su uzvišene, ne bave se ničim drugim sve, kad bi i htjele. Obrađuju vazda poniznost, kao pčele u košnici med, jer bez toga sve propade. No promatrajmo, kako pčela ne prestaje izlaziti, da leti i donosi cvijeća: tako i duša upoznavajući sama sebe. Neka mi vjeruje i neka gdjekad razmatra veličinu i veličanstvo svoga Boga. Tu će naći svoju neznatnost bolje nego sama u sebi, i oslobodit će se više od gmazova, što ulaze u prve sobe, a to je vlastita spoznaja. Ako i jest, kako rekoh, dosta milosrđa Božjega, da se vježba u tom, bit će to više, što bude manje, kao što običavaju reći. I vjerujte mi, mnogo ćemo više kreposti izraditi s pomoću Božjom, nego odviše privezane za svoju zemlju.

9. Ne znam, jesam li dobro razjasnila, jer je tako zamašno, da upoznamo same sebe, te ne bih rado, da u tom ikada popuštate, sve ako ste se popele do neba. Jer dok smo na ovoj zemlji, nema nam ni do čega više stajati nego do poniznosti. I zato opet kažem, da je mnogo bolje i mnogo izvrsnije nastojati ući u sobu, u kojoj se raspravlja o tom, nego letjeti k drugima, jer je to (pravi) put. A ako možemo hod i ti sigurnim i ravnim putem, čemu bismo željele krila za let? Nego treba tražiti, kako da se tim više okoristimo. A ja mislim, nikad pravo ne upoznasmo sebe, ne nastojimo li upoznati Boga. Motreći njegovu veličinu svraćajmo pogled na svoju nizinu. A gledajući njegovu čistoću vidjet ćemo svoju nečistoću. Promatrajući njegovu poniznost vidjet ćemo, kako smo daleko od poniznosti.

10. Tim dobivamo dvostruko: prvo, jasno je, da se bijela stvar tek do crne čini još bjeljom, a crna uz bijelu još crnijom. Drugo, naš se razum i volja još više oplemenjuju i pripravljaju za svako dobro, ako gdjekad s Bogom raspravljamo o sebi. A veoma je nedolično, ako se nikad ne izvlačimo iz svoga jadnog kala. Kao što rekosmo za one, što su u smrtnom grijehu, da su im struje crne i smradne, tako je i ovdje, ako nisu poput onih. (Bog nas očuvao, da se ta poredba ne primijeni nama!) Dok smo vazda stisnuti bijedom naše zemlje, neće nikad struja izići iz blata straha, malodušnosti i plašljivosti. Gledat ću, da li me gledaju ili ne gledaju; idem li ovim putem, hoće li me zadesiti nedaća; usudim li se započeti ovaj posao, hoće li to biti oholi ja; je li dobro, da ovako jadna osoba raspravlja o tako uzvišenoj stvari, kao što je molitva; hoće li me držati boljom, ne budem li išla putem zajedničkim; da nisu dobre skrajnosti ni u kreposti; budući da sam

[7] Biljka iz porodice palma, pokrivena gustim lišćem. Izobila je ima na istoku i u Andaluziji. Stabljika joj je i jezgra vrlo ugodna grlu.

ovakva grešnica, da ću zbog toga pasti s veće visine; da možda neću napredovati, a naudit ću dobrima; da osobi poput mene ne treba nastranosti.

11. O Bože moj, kćeri, koliko je duša morao nečastivi ovako upropastiti! Sve se to čini poniznošću, a i mnogo drugoga što bi se moglo nabrajati, a vi ne bi dokrajčile slušajući nas. Muči nas vlastita spoznaja, a ne izađemo li nikad same iz sebe, ne čudim se, što se možemo bojati toga pa i više. Zato kažem, sestre, uprimo oči u Krista, naše dobro i u njegove svece, pa učimo ovdje pravu poniznost. Onda će se oplemeniti nas razum, kao što rekoh, pa mu spoznaja samoga sebe neće biti puzava ni plašljiva. No sve ako i jest ovaj prvi stan veoma bogat i tako dragocjen, ako se duša otrese gmazova, neće se zaustaviti, nego će poći naprijed. Strahovite su spletke i lukavštine nečastivoga, da duše ne spoznaju same sebe i ne upoznaju svojih putova.

12. Za ovaj bih prvi stan mogla dati veoma dobre znakove iz iskustva. Zato kažem, da ne motrimo malo soba, već milijun; jer ovamo ulaze duše na mnogo načina, a sve s dobrom nakanom. A budući da zloduh ima vazda zlu nakanu, mora u svakoj sobi držati mnogo četa zloduha, da se bore, te ne prođu (duše) iz jedne sobe u drugu. A jer toga siromašna duša ne razumije, zavarava nas sljeparijama na tisuću načina. Ne može toliko zasljepljivati onih, što su blize sobe, gdje boravi kralj. Jer su ovdje utopljene u svijet i uronjene u naslade i iščezle u svjetskim častima i zahtjevima, te nemaju snage duševni podložnici t. j. sjetila i moći, što je duši Bog dao po njezinoj naravi, pa je te duše lako pobijediti, ako i žive sa željom, da ne vrijeđaju Boga i čine dobra djela. Koji vide, da su u takvom stanju, moraju se često, kako uzmognu, uteći k Njegovu Veličanstvu, uzeti za svoju zagovornicu blaženu Majku, a svecima se uteći, neka se za njih bore, jer njihove sluge imaju malo snage, da ih brane. Doista je potrebno, da nam u svim prilikama dolazi pomoć od Boga. Neka nam je dade Njegovo Veličanstvo radi svoga milosrđa. Amen.

13. Kako je jadan život, što ga živimo! Budući da sam na drugom mjestu mnogo govorila, kćeri, kakva nam je šteta, ako ne razumijemo dobro potrebu poniznosti i vlastite spoznaje,[8] neću vam ovdje o tom više govoriti, premda je to za nas najznamenitije. A neka Gospodin dade, da vam koristi, što je spomenuto.

14. Morate zapamtiti, da u ove prve stanove i ne dopire gotovo ni malo svjetlosti, što izlazi iz palače, gdje boravi Kralj. Ako naime i nisu mračne i crne kao onda, kad je duša u grijehu, ipak su mračne u neku ruku, te se ne može u njima vidjeti, mislim, ono, što je u sobi. Nije tome kriva soba (ne znam hoćete li me razumjeti), van zato, što toliko zlih zmija i ljutica i drugih otrovnica, što uđu s dušom, ne dadu, da opazi svjetlost. Dešava se kao i čovjeku, koji uđe u mjesto, kamo ulazi mnogo sunca, ali mu se digne prašina u oči, te ih gotovo ne može otvoriti. Jasna je soba, ali ne može u njoj uživati radi zapreke ili radi te gamadi i živina, što mu smetaju očima, te ne vidi ništa van njih. Mislim, da takva mora biti i duša, koja doduše nije u zlu stanju (u smrtnom grijehu), ali je prilijepljena za svjetske stvari i tako se priljubila uz bogatstvo, časti i poslove, kao što je rečeno, pa ako bi se i htjela gledati i uživati svoju krasotu, ne dadu joj, a čini se da se i ne može otresti tolikih zapreka. A da se uzmogne ući u druge stanove, dolikuje uvelike, da se rastane s nepotrebnim stvarima i poslovima, svaki prema svome staležu. To je veoma zamašno zato, da se može doprijeti do

[8] Knjiga o životu gl. XIII. Put savršenosti gl. XII. i XIII. i drugdje.

glavnoga stana. Ne počne li se to činiti, držim, da je nemoguće (doprijeti onamo). A (nemoguće je) i bez velike pogibli ostati u onom stanu, u kojem je, sve ako je i ušla u grad. Jer je medu toliko otrovnica nemoguće, da je kadikad ne ugrize koja.

15. A što bi bilo, kćeri, kad bi one, koje su već slobodne od tih zapreka, kao što smo mi, unišle već veoma daleko u unutarnje tajne druge stanove grada, pa se svojom krivnjom vratile u ovaj vrtlog, kao što radi naših grijeha mora biti mnogo osoba, kojima je Bog dao milosti, a one radi svoje krivnje padaju u takvu bijedu? Ovdje smo slobodne izvana. Neka Gospodin da i očuva nas, da budemo slobodne unutra. Čuvajte se, kćeri moje, od tuđih briga. Promatrajte, da u malo stanova ovoga grada zlodusi napuštaju borbu. Istina je, da u nekima stražari imaju snage za boj, a to su, mislim, da sam rekla, moći. Ali treba uvelike, da s velikom pomnjom upoznamo njegove spletke, pa da nas ne prevari pretvorivši se u anđela svijetla. Ima mnogo stvari, s kojima nam može nauditi ulazeći malo po malo i to tako, te učini da ga i ne opazimo.

16. Rekoh vam već drugda,[9] da je on (zloduh) poput tupe pile, pa ga moramo upoznati po načelima. Želim vam reći koju, da me bolje razumijete. Udahne on kojoj sestri različna žestoka djela pokore, pa joj se čini, da nema počitka, već kad se muči. To je načelo dobro. No ako je starješica zapovjedila, da sestre ne čine pokore bez dopusta, a (nečastivi) joj prišapne misao, da se ipak može osmjeliti na tako dobru stvar, pa potajice provodi takav život (pokornički), koji joj uništi zdravlje, a ne čini, što nalaže Pravilo, eto vidite, što je učinilo to dobro. Drugoj utuvi veliku revnost oko savršenosti. To je veoma dobro. No iz toga bi moglo poteći, da joj se bilo kakva pogreščica sestara pričini velikom pukotinom, pa stane brižno paziti, da li sestre čine (pogreške) i trčati k starješici. A kadikad se može dogoditi, da ne vidi svojih pogrešaka zbog velike revnosti za red. Budući da druge ne poznaju njezine uzmu za dobro.

17. Nije malenkost ono, za čim ovdje ide zloduh, a to je da ohladni ljubav prema Bogu i ljubav jednih prema drugima, a to bi bila velika šteta. Upoznajmo, kćeri moje, da je prava savršenost ljubav prema Bogu i bližnjemu, pa što savršenije budemo držale ove dvije zapovijedi, bit ćemo savršenije. Sve naše Pravilo i Ustanove nisu drugo, već sredstva, da (ove dvije zapovijedi) čuvamo savršenije. Okanimo se nerazborite revnosti, koja nam može uvelike nauditi. Neka svaka pazi na sebe. Drugdje sam o tom dosta napisala,[10] pa neću opširnije.

18. Tako je zamašna međusobna ljubav, te nipošto ne bih rado, da se zaboravi. Pazimo li kod drugih na tričarije, neće to kadikad biti nesavršenost, no kako malo znamo, možda ćemo krivo tumačiti, pa nam duša može izgubiti mir a uznemiriti i dušu drugih. Vidite, da savršenost skupo stoji. Može zloduh i starješici zadati napast, a ta bi bila još opasnija. Zato je potrebna velika razboritost. Ako bi što radila protiv Pravila i Ustanova, trebalo bi je upozoriti, a ne svagda uzimati s bolje strane. Ako se ne popravi, treba upozoriti glavara. To je ljubav. Tako treba i sa sestrama, ako bi bila teška stvar. A ostaviti sve iz straha, da nije napast, bila bi sama napast. No treba dobro paziti, da nas ne prevari zloduh, te ne bi to pretresale jedna s drugom, jer odatle može zloduh izvući veliki dobitak i započeti običaj da druge opadaju. Nego treba, kako je

[9] Put savršenosti gL XXXVIII. i XXXIX.
[10] V. Knjigu o životu gl. XIII. i Način, kako se pohode redovnički samostani.

rečeno, pretresati s onim, ko može koristiti. Ovdje, slava Bogu, za to nema toliko mjesta, jer se drži trajna šutnja. Ali je dobro, da budemo na oprezu

.

DRUGI STAN.

Ima samo jednu glavu.

JEDNA JEDINA GLAVA.

Raspravlja, kako je zamašna ustrajnost, da se dopre do posljednjih stanova, pa o velikoj borbi, što je zameće zloduh, te kako se ne smije zalutali s puta na početku, da se može prispjeti. Preporučuje sredstvo, za koje se dokazalo, da je veoma uspješno.

1. Sad recimo koju, kakve će biti duše, što ulaze u drugi stan, i što rade u njemu. Rado bih vam reći malo, jer sam drugdje raspravljala vrlo opširno.[1] A bilo bi nemoguće ponovno ne spominjati više toga, jer se ne sjećam, što sam rekla. A kad bih ono mogla na razne ruke prekuhavati, znam dobro, da se ne biste srdile, kao što nas nikad ne umaraju knjige, što raspredaju o tom, sve ako ih je mnogo.

2. Ima takvih, što su već počeli obavljati molitvu i shvatili, koliko stoji do toga, da ne ostanu u prvim stanovima. Ali još nisu odlučili, da mnogo puta ne ostanu u prvom stanu, jer ne ostavljaju (grešnih) prilika, a to je dosta opasno. Ali je veliko milosrđe, da kadikad nastoje izbjegavati zmije i druge otrovnice, jer ih je dobro ostaviti. Ovi djelomice imaju mnogo više truda nego prvi, ako i ne toliko pogibli, jer se već čini, da ih poznaju, pa ima mnogo nade, da će zaći još dalje unutra. Kažem, da imaju više truda, jer su prvi poput nijemaca, što ne čuju, pa tako bolje podnose muku, da ne govore. A još bi više oni, koji bi čuli, a ne bi mogli govoriti. No ne smije se zato željeti, da ne čuju, jer je napokon velika stvar razumjeti, što nam drugi govore. Tako i ovi razumiju pozive, 'kojima ih zove Gospodin. Jer što bliže ulaze k onoj palači, gdje boravi Njegovo Veličanstvo, to im je bolji susjed, a toliko je njegovo milosrđe i dobrota, ako i jesu u svojim zabavama i poslovima i nasladama i svjetskim tričarijama, pa ako padaju i dižu se iz grijeha. (Jer su one živine tako otrovne i nemirne, a njihova je družba tako pogubna, da bi bilo čudo, kad ne bi među njima posrtali i padali). Sa svim tim ovaj naš Gospodin toliko cijeni želju i težnju za njegovim društvom, te nas kadikad ne prestaje zvati, da se približimo k Njemu. A taj je glas tako sladak, te se siromašna duša ispričava, ako ne učini odmah, što joj on nalaže. Zato je, kako rekoh, veća muka, ako se ne čuje (poziv Gospodnji).

3. Ne kažem, da su ovi glasovi i pozivi kao drugi, što ću ih poslije spomenuti, već nas Bog zove riječima, što čujemo od dobrih ljudi ili propovijedima ili štivom dobrih knjiga, pa mnogim drugim, o čemu ste čule. Tako nas Bog zove bolestima i trudovima, pa istinom, što nas uči u ono vrijeme, kad se bavimo molitvom. Sve ako želite mlitavo, Bog mnogo drži do tih želja. A vi, sestre, nemojte podcjenjivati ove prve milosti niti se žalostiti, ako se odmah ne odazovete Gospodinu; jer Njegovo Veličanstvo znade čekati mnogo dana i godina, pogotovu kad vidi ustrajnost u dobrim željama. Ta je ustrajnost ovdje najpotrebnija, jer se s njom neprestance mnogo dobiva. Ali je strahovita borba, što je ovdje zameću zlodusi na tisuće načina i s velikom mukom, sve ako i na prolazu; jer je onamo bila (duša) nijema i gluha, pa je barem vrlo malo čula i manje se opirala, kao onaj koji je već djelomice izgubio nadu u pobjedu. Ovdje je

[1] Knjigo o Životu gl. XI., XII. Put savršenosti gl. XX.— XXIX.

razum življi, a moći su sposobnije. Kreševo je i pucanj topova takav, te ga duša mora neprestano slušati. Ovdje zlodusi predočuju one zmije svjetovnih stvari i radosti svjetovne prikazuju kao da su vječne; predočuju štovanje, koje se iskazuje u svijetu, prijatelje i rodbinu, spasenje u pokorničkim djelima (jer duša, što ulazi u taj stan, želi vazda činiti kakvu pokoru) pa tisuću drugačijih zapreka.

4. O Isuse, kakvu zapreku stavljaju ovdje zlodusi te ojađuju siromašnu dušu, koja ne zna, bi li pošla naprijed ili se vratila u prvu sobu. Jer joj s druge strane razum predočuje prevaru, pa misli, da sve to nije ništa, poredi li se s onim, za čim ide. Vjera uči (dušu), kakvo je ono, što izvršuje. Pamet joj predočuje, što zadržavaju sve te stvari, jer joj dovodi pred oči smrt onih, što mnogo uživaju te (zemaljske) stvari, jer je vidjela, da su mnogi takvi umrli iznenada. Kako ih brzo svi zaboravljaju! Vidjela je (pamet) neke, što su živjeli u velikoj sreći, pa su zgaženi pod zemljom. Često je puta bila kod sprovoda, pa je gledala, gdje ovo tijelo vrvi od mnogo crvi. A usto joj može predočiti mnogo drugih stvari. Volja se naginje, da ljubi onoga, čijoj je ljubavi vidjela tako bezbrojne učinke i dokaze, pa bi htjela štogod i uzvratiti. Napose joj dolazi pred oči, da je nikad ne ostavlja pravi ljubitelj, van je prati, daje joj život i bitak. Odmah dotrči razbor i razlaže (čovjeku), da ne može steći boljega prijatelja, pa živio mnogo godina. Sav je svijet pun pretvaranja i tih naslada (što ih zloduh nudi), muka i briga i protivština. Ističe, da je stalno, da izvan ovoga grada neće naći sigurnosti ni mira. Neka prestane obilaziti tuđe kuće, jer je njegova kuća tako puna dobara, ako već hoće da uživa. Ta gdje će naći sve, što mu treba, kao u svojoj kući. A pogotovu kad drži takva gosta, koji će ga učiniti gospodarom svih dobara, ako ne želi propasti poput rasipnoga sina, uživajući svinjsku hranu.

5. To su razlozi, kojima se mogu svladati zlodusi. No Gospodine i Bože moj, kako sve tare običaj u taštim stvarima i promatranje, kako se sav svijet tim bavi! Ta vjera je tako mrtva, te više želimo, što gledamo, nego ono, što nam ona kaže. Pa zaista vidimo samo vrlo malu sreću onih, eto idu za tim vidljivim stvarima. A to su učinile one otrovne živine, o kojima raspravljamo. Ta ovdje se zbiva kao i čovjeku, kojega otruje svega zmija ljutica, pa oteče. Mi se ne čuvamo. Jasno je, da treba mnogo liječenja, dok čovjek ozdravi. A mnogo nam milosti daje Gospodin, ako ne umremo od toga. Istina, ovdje duša podnosi velike muke, pogotovu ako đavo upozna, da je prema svome staležu i običajima pripravna ići naprijed. Sav će se pakao združiti, da je prisili na povratak i izlazak.

6. Ah Gospodine moj, ovdje je potrebna tvoja pomoć, jer se bez nje ne može učiniti ništa. Ne daj radi svoga milosrđa, da se ova duša prevari i okani se onoga, što je započela. Daj joj svjetlosti, neka vidi, da je u svemu tome njezino dobro, i neka se udalji od zlih društava. Ta najveća je stvar općiti s onima, koji raspredaju o tom; pridružiti se ne samo onima, eto ih vidi čovjek u sobama, u kojima je i sam, van i onima, za koje dozna, da su ušle u sobe, što su bliže (Kraljevoj). To će mu biti velika pomoć, pa oni mogu toliko tim razgovorom prevesti njega k sebi. Vazda mora paziti, da se ne da .pobijediti. Jer će ga nečastivi mnogo brže ostaviti, vidi li, gdje je tvrdo odlučio, da će prije izgubiti život i odmor i sve što mu nudi, nego će se povratiti u prvu sobu. Neka bude junak, a ne između onih, koji su stali piti ustima, kad su išli u boj, ne sjećam se

s kim.[2] Neka odluči, da će se boriti sa svim zlodusima, a da nema boljega oružja od križa.

7. Premda sam rekla već drugdje,[3] tako je znamenito, da opet spominjem ovdje. Zbiva se, te se ne zapaža, da se naslađuju u tome početnici, jer je vrlo nizak način, kojim se započinje graditi tako dragocjena i velika zgrada. A počnu li na pijesku, sa svim će pasti na tlo: nikad neće prestati biti nezadovoljni i napastovani. Jer to nisu stanovi, u kojima rosi (s neba) mana. Oni su više naprijed, gdje svaki znade, eto želi duša, jer želi samo ono, što Bog hoće. Lijepo je to, da imamo i tisuću neprilika i nesavršenosti, ali i kreposti, koje još ne znaju hoditi, već se netom počeše rađati, a hvala Bogu, istom su započete. A mi se ne stidimo željeti naslade u molitvi i tužiti se na suhoparnosti? Ne daj vam Bože toga, sestre. Zagrlite križ, što ga je vaš Zaručnik podigao na sebe, pa znajte, da to mora biti vaš pothvat. Koja može više trpjeti neka trpi više za Njega, pa će se bolje osloboditi. Ako vam povrh toga štogod uzgredno dade Gospodin, zahvalite mu uvelike.

8. Treba da se pokaže, da ste se tvrdo odlučile za vanjske muke, eda vas Bog nadari unutra. Njegovo Veličanstvo znade najbolje, što nam dolikuje. Ne treba ga svjetovati, što će nam dati, jer nam može pravo reći, da ne znamo, što ištemo (Mat. 20, 22.). (Ne zaboravite ovoga, jer je veoma znamenito), sva težnja onoga, koji počinje moliti, mora biti, da se trudi i odlučuje i sprema što može marnije, ne bi li volju svoju prilagodio volji Božjoj. A, kao što ću reći kasnije, budite posve uvjerene, da u tom stoji sva najveća savršenost, koja se može postići na duhovnom putu. Ko savršenije prilagodi svoju volju Božjoj, više će primiti od Gospodina i više napredovati na tom putu. Ne mislite, da tu ima više mudrolija (arapština) i nepoznatih i nečuvenih stvari. U tom je sve naše dobro. Ako zalutamo na početku, želeći da Gospodin vrši našu volju, a ne mi njegovu i da nas drže, kako sebi utvaramo, kakvu čvrstoću može zadobiti ova zgrada? Nastojmo raditi, što je do nas i čuvati se tih otrovnih gmazova. Gospodin hoće mnogo puta, da nas progone i žaloste zle misli i suhoparnosti, a mi ih se ne možemo otresti. Kadikad dopušta, da nas i grizu, eda se znamo poslije bolje čuvati, i da iskuša, je li nam tako teško, što smo ga uvrijedili.

9. Zato ne klonite duhom, ako gdjekad padnete, i ne prestanite nastojati, da idete naprijed. Iz toga će pada Gospodin također izvući korist, kao što onaj, što prodaje protiotrov, prije pije otrov, da vide, je li dobar (protiotrov). Kad ne bismo ni u čemu drugom vidjeli svoje bijede i velike štete zato, jer živimo raskošno, nego u toj borbi, koja se bije, da se opet saberemo, bilo bi dosta. Može li biti većega zla, nego da sami sebe ne nalazimo u svojoj vlastitoj kući? Kakvu nadu možemo gojiti, da ćemo naći mir u drugim kućama, kad ne možemo počivati u svojima? No mi imamo tako velike i prave prijatelje i rodbinu i moći, s kojima moramo živjeti vazda, sve ako i ne želimo, čini se, da te (moći) ratuju protiv nas, jer su osjetile ovaj rat, što su ga protiv njih vodile naše opačine. Mir, mir, sestre moje, govorio je Gospodin i opominjao toliko puta svoje apostole (Iv. 20, 21.). A vjerujte mi, ako nemamo mira i ne trsimo se u svojoj kući, ne nađosmo ga u tuđima. Već se svršuje taj rat. Radi krvi, što ju je (Gospodin)

---

[2] S Gedeonom u Sucima gl. 7, 5, primjećuje o. Gracian u bilješci postrance, što su je djelomice oštetili obrezujući pri uvezu. Taj je isti otac izbrisao, premda su vrlo dobro čitljive riječi rukopisa: Ne sjećam se dobro.
[3] Knjiga o Životu gl. XI.

prolio za nas, molim one, koji još nisu počeli, neka uđu u sebe, a koji su počeli, nije dosta, jer bih rado učiniti, da se vrate natrag. Neka promisle da je ponovni pad gori nego prvi (pad). Neka već vide svoju propast. Neka se pouzdaju u milosrđe Božje, a nipošto u sebe, pa će vidjeti, kako će ih Njegovo Veličanstvo dizati iz jednoga stana u drugi, te će ih postaviti u zemlju, gdje ih se ova gamad neće moći ni doticati niti ih umarati. Podložit će ih sve i rugati se s njima, pa će uživati mnogo više dobara, nego bi ih čovjek mogao poželjeti, mislim i na ovoj zemlji.

10. Kao što spomenuh na početku, već sam pisala, kako vam se treba držati u tim smetnjama, što ih ovdje uzrokuje zloduh,[4] i kako se ne smijete silom tjelesnom započeti sabirali, van blago, da uzmognete neprestance ostati što sabranije; neću ovdje spominjati više, već ono, što mi se čini, da je veoma potrebno pretresati s iskusnim osobama; jer bi mogle pomisliti, da je velika pukotina u onom, što se mora nužno činiti. Budući da se to ne smije propustiti, sve će Gospodin upraviti na našu korist, premda ne možemo naći, ko bi nas učio. Tome zlu (propuštanju molitve) nema lijeka, van početi opet, ako neće čovjek da danomice malo po malo sve više gubi dušu. A Bože daj, da to shvati.

11. Mogla bi koja pomisliti, ako je toliko zlo vraćati se natrag, da bi bolje bilo nikad i ne početi, već ostati izvan grada. Rekoh vam već na početku, a kaže vam i sam Gospodin, ko ide u pogibao, da i pogiba u njoj. (Prop. 3, 27.), i da je molitva vrata za ulazak u taj grad. A ludo je misliti, da ćemo ući u nebo, ne uđemo li sami u sebe upoznajući sami sebe i promatrajući svoju bijedu i što smo dužni Bogu i moleći ga često za milosrđe. Sam Gospodin kaže: »Niko neće uzaći k Ocu mojemu nego po Meni«. (Iv. 14, 6.). Ne znam, kaže li ovako, mislim, da kaže[5]: i ko vidi Mene, vidi i moga Oca (Iv. 14, 9.). No ako ga nikad ne gledamo i ne promišljamo, što mu dugujemo, ni smrti, što je podnio za nas, ne znam, kako ga možemo poznati i raditi djela u njegovoj službi. Ta što može vrijediti vjera bez djela i ako se ne primaknu k vrijednosti zasluga Isusa Krista, dobra našega? A ko će nas potaći, da ljubimo ovoga Gospodina? Neka nam Njegovo Veličanstvo dade te razumijemo, koliko vrijedimo i da nije sluga više od Gospodina (Mat. 10, 24.), te da moramo raditi, eda uzmognemo uživati njegovu slavu, a zato da nam treba moliti, da uvijek ne ulazimo u napast (Mat. 26, 41.)

.

[4] Knjiga o životu gl. XI. i XIX.

[5] O. Gracian izbrisa te riječi i napisa sa strane: Oboje kaže po s v. Ivanu, g 1. XIV.

TREĆI STAN

Ima dvije glave.

GLAVA I.

Raspravlja, kako malo možemo biti sigurni, dok živimo u ovom progonstvu, pa bili i u uzvišenom stanju, i kako treba živjeti u strahu. Ima nekoliko dobrih točaka.

1. 1. Što ćemo reći onima, što su po milosrđu Božjem dovršili ove borbe i s ustrajnošću ušli u treći stan? Što bi drugo, nego: blažen čovjek, koji se boji Gospodina? (Ps. 111, 1.). Nije malenkost, da je učinilo Njegovo Veličanstvo, te sada razumijem što znači u španjolskom ovaj redak u ovo vrijeme, ako i jesam tupa u ovom slučaju. Jamačno ga pravo možemo zvati blaženim; jer ako se ne vraća natrag, koliko možemo razumjeti, ide sigurnim putem svoga spasenja. Ovdje ćete vidjeti, sestre, koliko je zamašno pobjeđivati u prošlim bitkama. Jer držim za stalno, da mu Gospodin nikad ne prestaje davati sigurnost savjesti, a to nije malo dobro. Rekoh sigurnost, ali zlo rekoh, jer nema sigurnosti u ovom životu. I zato vazda razumijte, što kažem: ako opet ne ostavi započeta puta.

2. Veoma je velika nevolja živjeti na ovom svijetu. Vazda moramo postupati kao oni, što imaju neprijatelje pred vratima, pa ne mogu ni spavati ni jesti bez oružja, i uvijek u strahu, da bi s koje strane mogli provaliti u ovu tvrđavu. O Gospodine moj i Dobro moje! Kako hoćeš, da se želi život tako jadan, te se ne može prestati željeti i moliti, da nas uzmeš iz ovoga života, ako nema nade, da ćemo ga izgubiti za Tebe ili ga zbilja potrošiti u tvojoj službi, a nada sve razumjeti, da je to tvoja volja? Ako je tako, Bože moj, daj da umremo s Tobom, kako reče sv. Toma (Iv. 11, 6.). Jer živjeti bez Tebe i u strahu, da bismo te mogli izgubiti zauvijek, ne znači drugo, nego mnogo puta umirati. Zato kažem, kćeri, da je blaženstvo, za koje moramo moliti, da budemo u sigurnosti s blaženima. Ta kakvo zadovoljstvo u ovom strahu može imati onaj, kojemu je jedino zadovoljstvo da ugodi Bogu? A promislite, da su to, pa i mnogo veće imali neki sveci, koji su pali u teške grijehe. A nismo sigurni, da će nam Bog dati ruku, da iziđemo iz njih (razumije se: posebnu pomoć) i da činimo pokoru kao i oni.

3. Zaista sam, kćeri moje, u takvom strahu, dok ovo pišem, jer ne znam, ni kako pišem ni kako živim, kad se sjetim, da je to veoma mnogo puta. Molite, kćeri moje, da Njegovo Veličanstvo živi u meni vazda. Jer ako tako ne bude, kakvu sigurnost može imati život tako zlo upotrebljen kao moj? I neka vam ne bude teško razumjeti, da je tako, kao što sam kadikad vidjela u vas, kad sam to spominjala. A to je stoga, jer bi vi rado, da sam ja bila veoma sveta. Imate i pravo, i ja bih to željela. Ali što da činim, kad sam to izgubila samo svojom krivnjom! Ne smijem se tužiti na Boga, da mi nije davao dostatne pomoći, eda se izvrše vaše želje Toga ne mogu reći bez suza i velike smetnje gledajući, gdje ja pišem nešto za one, koje bi mene mogle učiti. Bila je okrutna zapovijed! Budući da se radi za Boga, neka On dade, da se vi ovim ikoliko okoristite te molite, neka oprosti ovoj jadnoj drznici. No dobro znade Njegovo Veličanstvo, da se mogu pouzdati samo u njegovo milosrđe, pa već ne mogu prestati biti ona, koja sam bila. Nemam druge pomoći, van se približiti k njegovu milosrđu i pouzdati se u zasluge njegova Sina i Djevice, Majke njegove, koje haljinu nedostojno

nosim, a nosite i vi. Hvalite ga, kćeri moje, jer ste doista kćeri ove Gospođe. Zato i ne držite, da je vama na sramotu, što sam ja slaba, jer imate tako dobru majku. Nasljedujte je i promišljajte, kolika mora biti veličina ove Gospođe i koliko dobro, da vam je zaštitnica. Jer nisu bili dosta moji grijesi ni što sam ovaka, kakva sam, te i malo oduzme sjaj ovome svetom Redu.

4. No upozorujem vas na jednu stvar: niste sigurne stoga, što ste takve i što imate takvu majku. Bio je veoma svet David, a već znate, kakav je bio Salomon. Ne držite mnogo ni do zatvora i pokore u kojoj živite. Neka vas ne siguri ni neprestani saobraćaj s Bogom ni trajna vježba u molitvi, ni to, što ste se povukle od svjetovnih stvari, pa vam se čini, da su vam mrske. Sve je to dobro, ali nije dosta, kako rekoh, da se prestanemo bojati. Zato i nastavite ovaj redak i često ga dozivajte u pamet: Blažen čovjek, koji se boji Gospodina (Ps. 111, 1.).

5. Već ne znam, što sam govorila. Mnogo sam zastranila, a dok se sjetim sebe, polome mi se krila, pa ne mogu reći ništa dobra. Stoga ću se zasada toga okaniti i vratiti se na ono, što vam počeh govoriti o dušama, koje su ušle u treći stan. Gospodin im nije dao malu milost, već veliku, te su prošle kroz prve poteškoće. A takvih, dobrotom Gospodinovom, držim, ima mnogo na svijetu. Veoma su željne, da ne uvrijede Njegovo Veličanstvo, pa se čuvaju i lakih grijeha.[1] Rado čine pokoru, u sate za sabranost dobro upotrebljavaju vrijeme, vježbaju se u djelima milosrđa prema bližnjemu, veoma su skladne u govoru i odijelu i upravi kuće, koje upravljaju kućom. Doista je to poželjno stanje, pa se čini, da se takvima nema zašto uskratiti ulazak sve do posljednjega stana, a neće im ni uskratiti Gospodin, ako one žele. Jer je očita odredba, da im udijeli ovu milost.

6. O Isuse, pa ko će reći, da ne želi tolikoga dobra, pogotovu kad je već podnio najveće trudove? Neće nijedna. Sve mi kažemo, da to želimo. No i više treba, da Gospodin sasvim posjeduje dušu, pa nije dosta reći, kao što nije bilo dosta mladiću, kad mu je Gospodin rekao, ako hoće da bude savršen. (Mat. 19, 16-22.). Kad počeh govoriti o tim stanovima, nastavljam. Jer smo doslovce takvi, pa otuda najobičnije potječu velike suhoparnosti u molitvi, premda ima i drugih uzroka. Ostavljam i neke unutarnje nesnosne muke, što ih muče mnoge dobre duše, i to najviše bez svoje krivnje. Gospodin ih izbavlja vazda iz njih velikim dobitkom. A tako i turobne i drugačije bolesne. Napokon u svim stvarima moramo ostaviti postrance sudove Božje. Ja držim, da je najobičnije ono, što rekoh. Ove duše vide, da ne bi ni za što učinile ni jednoga grijeha, a mnoge druge ne bi hotice učinile ni lakoga, pa dobro upotrebljavaju svoj život i rad. Zato se ne mogu strpjeti, da im se zatvore vrata, kojim se ulazi onamo, gdje je naš Kralj, čijim se podložnicima drže i jesu. No ako zemaljski kralj i ima ovdje mnogo podložnika, ne ulaze svi do njegove sobe. Uđite, uđite, kćeri moje u unutarnjost. Napredujte u svojim sitnim djelima. Kršćanke ste, pa ste dužne i to i mnogo više. A dosta vam je, da ste podanice Božje. Ne tražite toliko, da ne ostanete bez svega. Gledajte svece, što uđoše u sobu ovoga Kralja, pa ćete vidjeti razliku između njih i nas. Ne ištite, što niste zaslužile. A ne bi vam smjelo ni na um pasti. Ako i služimo mnogo, moramo zaslužiti mi, koji smo vrijeđali Boga.

---

[1] Ni lakih se grijeha ne čuvaju, bilo je u rukopisu, očevidno pogrešno, a to je ispravio već fra Luis Leon.

7. O poniznosti, poniznosti! Ne znam, kakva me napast snalazi u ovom slučaju, pa vazda držim, da je i sama donekle kriva, koja drži mnogo do tih suhoparnosti. Rekoh, da ostavljam velike unutarnje muke, što ih spomenuh, jer su one mnogo veće nego nedostatak pobožnosti. Iskušavajmo same sebe, sestre moje, ili neka vas kuša Gospodin, koji to dobro znade, premda mnogo puta nećemo da ga razumijemo, i dodirno k tim tako uređenim dušama. Pogledajmo, što rade za Boga, pa ćemo odmah vidjeti, da nemamo razloga te se tužimo na Njegovo Veličanstvo. Ako poput evanđeoskoga mladića okrenemo leđa i odemo žalosni, kad nam kaže, što nam je činiti, da budemo savršeni, što hoćete, da učini Njegovo Veličanstvo, koje će dati nagradu prema ljubavi, kojom ljubimo? A ta se ljubav kćeri, ne smije izraditi u našoj mašti, nego dokazati djelima. A ne mislite, da su potrebna naša djela, već odlučnost naše volje.

8. Pomislit ćemo, kad imamo redovničku haljinu, a uzesmo je drage volje i ostavismo radi Njega sve svjetske stvari i ono, što smo imale (pa bile i mreže sv. Petra, jer se čini, da dosta daje onaj, koji da što ima), — pomislit ćemo — da je već učinjeno sve. Dosta je dobra priprava, ako i ustraje u odluci, a ne vrati se među one gmazove, pa bilo i sa željom. Ustraje li u tom lišenju i ostavljanju svega, nedvoumno će doseći, za čim ide. No to će biti pod uvjetom, a pazite, na to vas upozorujem, da se drži za nekorisnoga slugu, kako kaže sv. Pavao ili Krist,[2] pa misli, da nije obvezao Našega Gospodina, da mu dijeli takve milosti; van dapače da je više primio, pa je više i zadužen. Što možemo učiniti za Boga, koji je tako velikodušan, te je umro za nas i stvorio nas je i daje nam bitak, pa se ne držimo srećnima, ako ne naknadimo malko od onoga, što mu dugujemo, za ono, čim nam je služio? (Nerado rekoh tu riječ [služio], ali je zbilja tako. Ta drugo i nije radio, dok je živio na svijetu), što, rekoh, možemo učiniti, već da iznovice molimo milosti i darove?

9. Promotrite dobro, kćeri, neke stvari, što su ovdje nabačene, ako su i zgužvane, jer ih ne znam bolje razjasniti. Gospodin će vam dati, da razumijete, pa da iz suhoparnosti crpete poniznost, a ne nemir, za kojim ide zloduh. A vjerujte, gdje ima poniznosti, ako Bog i ne da užitak, dat će mir i sklad, a s tim će biti zadovoljnije nego drugi s užicima. Čitale ste, da mnogo puta Božansko Veličanstvo daje darove najslabijima, premda držim, da ih oni ne bi zamijenili za tvrđave onih, koji žive sa suhoparnošću. Više volimo radosti, nego križ. Kušaj nas Ti, Gospodine, koji poznaješ istinu, da i mi upoznamo sami sebe.

---

[2] Primjećuje pravo o. Gracian, da kaže sv. Luka u gl. 17.: Sluge smo nekorisni.

GLAVA II.

Nastavlja isto gradivo i nastavlja o suši u molitvi i posljedicama, što bi po njezinu mnijenju mogle nastati. Ističe, kako nas treba iskušavati i da Gospodin iskušava one, što su u ovim stanovima.

1. Poznavala sam mnogo duša, a mislim, mogu reći i mnogo njih, koje su doprle do ovog stupnja i živjele mnogo godina čestito i u skladu duše i tijela, koliko se može upoznati. Već se činilo, da su to gospodari svijeta, ili se barem u njemu razočarali. No Njegovo ih je Veličanstvo kasnije iskušalo u ne baš velikim stvarima, pa su bile tako nemirne i potištene, te me je taj nemir obezumio i vrlo prestrašio. Daj im savjet, nema koristi. Već toliko raspravljaju o kreposti, pa se čini, da mogu učiti druge, a usto imaju dosta razbora, da osjećaju šta treba činiti u onim stvarima.

2. Napokon ne nađoh sredstva niti mogu naći, da utješim takve osobe. Jedino im mogu iskazati sućut radi njihove muke (a zbilja se sažale čovjeku, kad ih vidi u takvoj bijedi) i ne protiviti se njihovu razlogu. Jer se svi takvi slažu u misli, da trpe (muke) za Boga, pa tako ne mogu razabrati, da je ono nesavršenost. To je druga prevara za tako napredne ljude. Da misle tako, ne treba se čuditi, premda mislim da brzo prolazi osjećanje takvih stvari. Jer često puta hoće Bog, da njegovi odabranici osjete svoju bijedu, pa im malko ustegne svoju naklonost, koja ne treba više srčanima, što ih vrlo brzo upoznamo. I odmah se upozna taj način, kojim ih kuša, jer oni veoma jasno spoznaju svoju pogrešku. A kadikad im zadaje više muke, kad vide, da ne mogu inače nego se žaloste više radi zemaljskih stvari, i to neznatnijih od onoga, što ih muči. Držim, da je to veliko milosrđe Božje; pa ako je i pogreška, ipak je korisna za poniznost.

3. Kod spomenutih osoba nije tako, nego, kako rekoh, u svojoj pameti te stvari proglašuju svetima, pa bi rado, da ih proglase i drugi. Želim reći koju o njima, da upoznamo i iskušamo same sebe, prije nego nas kuša Gospodin. Bila bi vrlo velika stvar, kad bismo prije bile pripravne i upoznale same sebe.

4. Bogatu osobu, bez djece i bez ikoga, za koga bi stjecala imetak, snađe recimo kakva nestašica. Ali nije takva, da joj ne bi preostalo toliko, koliko joj treba za nju i za njezinu kuću, pa još i više. Ako je ona tako nemirna i nespokojna, kanda joj nije ostalo ni kruha za jelo, kako može od nje tražiti Naš Gospodin, da ostavi sve za Njega? Ovdje se upleće, što osjeća, jer ono želi za siromahe. Ja mislim, da Bog više želi, da se prilagodim onome, što radi Njegovo Veličanstvo. Ako se trsim oko toga, bit će mi duša mirnija, nego (ako se trsim) oko te ljubavi. Ako ne radi tako, jer joj se Gospodin još nije toliko primakao, neka bude. No neka upozna, da nema još one slobode duha; a tim će se pripraviti, da joj Gospodin dade, što ga bude molila. Druga osoba ima dosta hrane, pa i odviše. Pruži joj se prilika, da može steći više imanja. Uzme li ga, ako joj dadu, dobro, neka bude. No nastoji li da ga steče, pa kad ga već ima, nastoji li steći sve više, neka bude sigurna, ne će se uzdići u stanove najbliže Kralju, pa imala ne znam kako dobru nakanu. (A mora je imati, jer su to osobe kreposne i bave se molitvom).

5. Tako isto biva, pruži li im se prilika, da ih malko preziru ih im dirnu u poštenje. Bog im daje milost, da to često podnesu (jer i te kako voli javno pogodovati kreposti, da ne trpi krepost, koja im se pridaje, pa i zato će biti jer su

mu služili, a to je naše Dobro veoma dobro). Ali u tih ljudi ostaje neki nemir, što ne mogu sami sebe braniti, pa tako nikad na kraj. Bože moj! Nisu li to oni, što su toliko promatrali, kako je trpio Gospodin i kako je dobro trpjeti, pa su i željeli trpjeti? Željeli bi, da svi provode onako skladan život kao i oni, a Bože daj, neka misle, da su drugi krivi, što se oni muče, pa da im muka u misli postane zaslužna.

6. Pomislit ćete sestre, da govorim u nevrijeme i ne s vama, jer takvih stvari nema ovdje. Jer mi nemamo imetka, niti ga želimo ni stječemo, a niko nas i ne vrijeđa. Zato ove poredbe ne pristaju. No neka se iz njih povuče mnogo drugih stvari, što se mogu desiti, a ne bi ih bilo dobro označiti, pa i nemamo zašto. Po njima ćete razumjeti, jeste li se zbilja riješile onoga, što ste ostavile. Jer se dešavaju stvarce, ako i ne baš takve, po kojima možete vrlo dobro kušati i upoznati, jeste li gospodarice svojih strasti. A vjerujte mi, ne radi se, da li nosimo redovničku haljinu ili ne, van da li se nastojimo vježbati u krepostima i našu volju u svemu predati volji Božjoj, pa da se u našem životu slaže sve, kako odredi Njegovo Veličanstvo, i ne želimo, da se vrši naša volja nego njegova (Luk. 22, 42.). Nismo li ovdje, kako rekoh, dosegle poniznosti, koja je pomast za naše rane. Ako je zbilja budemo imale, ako i kasno, doći će i izliječit će nas ranarnik, to jest Bog.

7. Pokore su, što ih čine one duše, skladne kao i njihov život. Žele dugo živjeti, da služe Našemu Gospodinu, a sve to nije zlo. Tako i pokoru čine veoma razborito, da ne naude zdravlju. Ne bojte se, da će se umoriti, jer je njihov razbor sasvim pri sebi. Nema ni takve ljubavi, da im otme razbor. No ja bih željela, da imamo razbora, te se ne zadovoljimo, da služimo tako Bogu vazda jednim istim korakom.[1] Inače nikad ne svršismo ovoga puta. A jer po našem sudu vazda idemo i umaramo se (jer je vjerujte ovaj put tegotan), bit će veoma dobro, ako ne zalutamo. No, sestre, ako bismo idući iz jedne zemlje u drugu mogle stići za osam dana, mislite li, da bi bilo dobro putovati čitavu godinu, po krčmama, po mećavi i vodi i rđavu putu? Ne bi li ga bilo bolje prevaliti najednom? Jer ima svega toga, i opasnosti od zmija. O kako bih dobrih znakova mogla za to dati! A Bože daj, da smo prevalile ovaj put, jer mi se mnogo puta čini, da nismo.

8. Kad idemo tako razborito, sve nam je teško, jer se svega bojimo. Zato se i ne usuđujemo proći naprijed, kao da ne bismo mogle doprijeti do tih stanova onim putem, kojim idu drugi. A to nije moguće, zato pregnimo, kćeri moje, za ljubav Gospodnju. Predajmo svoj razbor i bojazni u njegove ruke. Zaboravimo ovu naravsku slabost, koja nas može mnogo zabaviti. Neka se za ova tjelesa brinu starješine. Neka se bace na to. A mi samo žurno naprijed, da vidimo ovoga Gospodina. Bio dar što ga imate, malen ili nikakav, briga nas za zdravlje ne bi mogla prevariti. To manje, kad se više ne drži do toga. Ja znam to. A isto tako znam, da se ne radi o onom, što se tiče tijela, jer je ono najmanje. Treba putovati s velikom poniznošću. Ako ste razumjele, držim, da je ovdje šteta onih, koje ne napreduju. Neka nam se čini, da smo pokročile samo nekoliko koraka, pa i držimo, da je tako. A mislimo, da su koraci, kojima idu naše sestre veoma žurni; pa ne želimo samo, nego i nastojmo, da nas drže za najgore od svih.

---

[1] Hoće Svetica da istakne, da odviše razboriti postupak tih usklađenih duša, o kojima govori, tako polako napreduje u kreposti, te nikad neće moći proći kroz sve stanove ovoga otajnog grada.

9. Ako je tako, ovaj je stalež najizvrsniji. Ako li nije, za svega ćemo života ostati u njemu s tisuću muka i bijeda. Budući da nismo ostavile same sebe, veoma je trudno i teško (naše stanje). Opterećene smo zemljom svoje bijede. Ne idu tim putem oni, što se dignu u sobe, koje preostaju. U njima ne prestaje Gospodin plaćati kao pravedan i milosrdan platac, koji uvijek daje mnogo više, nego zaslužujemo. Daje mnogo više zadovoljstva nego možemo uživati u onom što daju udobnosti i rastresenosti života. Ali ne mislim, da daje (Gospodin) mnogo užitaka, nego nas zovne kadikada, da vidimo što se radi u drugim stanovima, te se pripravimo za ulazak u njih.

10. Pričinit će nam se, da su zadovoljstva i užici jedno isto, pa zašto ih razlikujem u imenima. Meni se čini, da je razlika veoma velika. Mogu se i prevariti. Reći ću, što o tom razumijem, u četvrtom stanu, koji dolazi iza ovih. Bolje pristaje, budući da će se ovdje razložiti nešto o užicima, što ih ondje daje Gospodin. Ako se i čini, da je to bez koristi, može donekle i koristiti, da razumijete, što je svaka stvar, te da uzmognete pregnuti i ići za boljim. A velika je utjeha za duše, koje Bog povede onamo, i smetnja za one, što im se čini, da sve to imaju. I ako su ponizne, ganut će se, da stanu zahvaljivati. Ako je u tom kakav nedostatak, dat će im unutarnju dosadu. A to nije u redu. Jer savršenost i sama nagrada nije u užitku, već u onom, koji više ljubi i koji bolje radi pravedno i istinito.

11. Pomislit ćete: ako je to istina, kao što jest, čemu raspravljati o tim unutarnjim milostima i pokazivati kakve su? Ja ne znam. Pitajte onoga, koji mi nalaže, da pišem. Ja nisam dužna niti bi bilo dobro svađati se sa starješinama, nego poslušati. Mogu vam samo uistinu reći: nisam držala, ni znala iz iskustva, ni mislila u svom životu o tim milostima i utjehama, što ih daje Gospodin dušama, koje mu služe. (A to je i pravo, jer bi za me bilo veliko zadovoljstvo, kad bih znala ili naslućivala, da sam čim god Bogu omiljela). Kad sam o tom čitala u knjigama, davao mi je (Gospodin) preveliku utjehu, a to me je i poticalo, da moja duša uvelike hvali Boga. Ako je to radila moja duša, premda je ovako slaba, mnogo će ga više hvaliti one, koje su dobre i ponizne. A po mojem je mnijenju vrlo dobro spomenuti za dušu, koja ga jednom hvali, pa da i mi upoznamo zadovoljstvo i naslade, što ih gubimo svojom krivnjom. A koliko više, ako su od Boga, optrpa (Bog) ljubavlju i jakošću, pa tim mogu putovati bez truda i napredovati u djelima i krepostima. Ne mislite, da je malo stalo do toga ne ostavi li nam ništa radi nas, jer ako nije naša pogrješka, pravedan je Gospodin (ps. 118, 137.), pa će na drugim putovima dati ono, što vam oduzme na ovom. Jer zna Njegovo Veličanstvo zašto, a njegove su tajne posve sakrivene. Nedvoumno će barem biti, što nam najviše dolikuje.

12. Mislim, da bi onima, koje su na ovom stupnju dobrotom Gospodnjom (kako rekoh, ne iskazuje im malo milosrđa, jer su veoma blizu, da se popnu više), najviše koristilo, da se vježbaju mnogo u pripravnostima na posluh. Ako i nisu redovnici, bila bi velika stvar, kao što rade neke osobe, kad bi se imali na koga obratiti, da ni u čemu ne čine svoje volje, jer tim obično sebi škodimo. Usto ne treba tražiti drugoga svoje ćudi, štonoriječ, koja sve opipava, već pribaviti onoga, koji se veoma razočarao u svjetskim stvarima. Uvelike koristi raspravljati s onim, koji već poznaje svijet, da poznamo sebe. Tako će nam se i neke stvari činiti nemoguće. A kad vidimo u drugih, da su moguće i da ih ljubezno nose, te će nas veoma osokoliti. A pričinit će se, da njihov lijet i nas hrabri te poletimo. Tako rade pilići ptičji, kad se uče. Ako isprvice i ne polete

velikim letom, malo po malo oponašaju svoje roditelje. Taj način uvelike koristi, ja znam. Pogodit će takve osobe, koje su odlučile da neće više vrijeđati Gospodina, pa neće srtati u priliku, da ga uvrijede. Jer su blizu prvih stanova, mogu se lako vratiti u njih. Jer njihova tvrđava nije osnovana na tvrdoj zemlji, kao u onih, koji su se već uvježbali u trpljenju, pa poznaju svjetske oluje, kako ih se malo treba bojati, a i željeti svjetska zadovoljstva. A bilo bi moguće radi velikog progonstva, da se vrate u njih. Zloduh ih zna dobro udesiti, da nam učini zlo. A ko radi s dobrom revnošću, želeći odstraniti tuđe grijehe, ne može se oduprijeti onome, što bi moglo nastati iza toga.

13. Gledajmo svoje nedostatke, a kanimo se tuđih. Ima mnogo osoba tako sređenih, da se čude svemu. A možda bismo i mi od onih, kojima se čudimo, mogle dobro naučiti ono što je glavno. Možda ih nadmašujemo samo čednošću vanjskom i skladnim saobraćajem. A to nije baš najzamašnije, ako je i dobro. A nemamo zašto ni željeti, da svi odmah pođu našim putem, ni da stanemo odmah o duhu učiti onoga, koji možda ne zna, što je to. Tim željama, sestre, što nam ih Bog daje, možemo učiniti mnogo pogrešaka. I zato je najbolje, da se držimo onoga, što kaže naše Pravilo: »nastojati vazda živjeti u šutnji i nadi« (Is. 36, 15.). Gospodin će se pobrinuti za njihove duše. A mi se postarajmo za svoje moleći se Njegovu Veličanstvu, pa ćemo s njegovom milošću mnogo koristiti. Slava mu dovijeka!

ČETVRTI STAN.

Sadržava tri glave

GLAVA I.

Raspravlja o razlici među zadovoljstvima i nježnošću u molitvi i užicima. Ističe radost zato jer je shvatila, da se razlikuje misao od razuma. Veoma je korisno za one, koji se mnogo bave molitvom.

1. Prije nego stanem govoriti o četvrtom stanu, veoma je potrebno, što učinih, da se preporučim Duhu Svetome i zamolim ga, neka odsele govori mjesto mene, eda kažem isto o onim stanovima, što preostaju tako, te vi razumijete. Jer započinju bivati nadnaravske stvari.[1] A veoma teško ih je razložiti, ako to ne učini Njegovo Veličanstvo. To istakoh, koliko razumjeh, u drugom djelu, što ga napisah, ima četrnaest godina, otprilike.[2] Ako mi se i čini, da imam nešto više svjetlosti o tim milostima, što ih Gospodin iskazuje nekim dušama, drugo je znati ih opisati. Neka to učini Njegovo Veličanstvo, ako bi moglo što koristiti, ako li ne, ne.

2. Ovaj je stan već blizu, gdje stanuje Kralj, pa je prevelika njegova ljepota, te se mogu u njemu tako nježne stvari vidjeti i upoznati, da ih razum ne može ocrtati barem donekle tako, te ne ostanu vrlo nejasne za one, koji nemaju iskustva. Ko ima iskustva, osobito ako ima mnogo, bolje će to shvatiti. Učinit će se, da treba u drugim stanovima živjeti mnogo vremena, eda se dopre do ovih. No ako obično i moraju proživjeti u njima, kako rekosmo, nije to stalno pravilo, kao što ste čule mnogo puta. Jer Gospodin daje, kad hoće, kako hoće i komu hoće; daje svakom kao svoja dobra, a ne čini krivo nikome.

3. U te stanove malo kad ulaze otrovne živine. Ako i uđu, ne čine štete, već ih ostavljaju na dobitku. A držim, da je mnogo bolje, kad uđu i zametnu borbu u tom stupnju molitve. Jer bi zloduh mogao prevariti okrećući naslade,

---

[1] U Duhovnom izvještaju, što ga Svetica posla 1576. o. Rodrigu Alvarezu, razjašnjuje što razumije pod nadnaravskom molitvom, o kojoj će govoriti u preostalim stanovima. Piše ovako: »Prva je molitva po mom mnijenju nadnaravska, a zovem tako onu, koja se ne može »teći vještinom ni marljivošću, premda se mnogo nastoji i premda se čovjek pripravlja.« U tom se tumačenju Svetičinu veoma jasno razlikuje molitva, o kojoj ovdje raspreda, od molitve, u kojoj se možemo vježbati svojim silama i s običnom pomoću milosti. O. Ivan od Isusa Marije, srećni učenik serafske Naučiteljice piše: »Kad je čovjek u milosti Božjoj, medu drugim duhovnim dobrima, ima preizvrsno svojstvo ili navadu, to jest mudrost, koja se broji među darove Duha Svetoga, a taj je dar u razumu. A kad se svidi Našemu Gospodinu Bogu, pritječe posebice u pomoć i daje divnu svjetlost. A tada razum, s onom navikom mudrosti i zajedno s onom pomoću Božjom, čini najplemenitiji čin, koji se zove motrenje (kontemplacija). Taj čin nije obična spoznaja, van izvanredna i tako krepka, te se završuje u sklonosti pa prouzrokuje veliki žar ljubavi Božje u volji.« (škola Molitve — Escuela de Oración, rasp. XII

[2] Prvi je izvještaj o svojem životu završila Svetica a lipnju 1562. Ovu je glavu Stanova napisala 1577. Tako se broj 14 približuje istini. Ovdje smjera na gl. XI. i XXVII. u Knjizi o Životu.

što ih dade Bog, i učiniti mnogo više štete, kad nema napasti, nego kad ih ima. I tako duša ne dobiva toliko. Barem može udaljiti one stvari, koje uzrokuju, da stječe zasluge, i ostaviti je u običnoj opojnosti. Kad to duže potraje, ne držim to sigurnim. A i čini mi se, da je nemoguće, e u takvom stanju bude duh Gospodnji u ovom progonsvu.

4. Rekoh, da ću ovdje kazati, kakva je razlika među zadovoljstvima u molitvi i užicima. Ja mislim, da se zadovoljstvima mogu zvati oni osjećaji, što ih stječemo svojim razmišljanjem i moleći se našemu Gospodinu. Potječu od naše naravi, ali napokon za to pomaže Bog. To se ima razumjeti prema onom, što rekoh, da ne možemo ništa bez Njega. A užici postaju od istoga kreposnog djela, što ga radimo, pa se čini, da smo ih dobili svojim trudom. I pravo nam daje zadovoljstvo ono, što učinimo u sličnim stvarima. No ako promotrimo, isto zadovoljstvo možemo imati u mnogim stvarima, što nam se mogu desiti na zemlji. Tako (možemo biti zadovoljni) ako veliko imanje zapadne koga iznenada; ako iznenada ugledamo osobu, što je veoma ljubimo; ako smo uspjeli na zamašnom poslu i velikoj stvari, o kojoj svi dobro govore. Tako ako se kojoj javilo, da joj je umro muž, brat ili sin, a ona ga ugleda živa. Vidjela sam, gdje rone suze od velikoga zadovoljstva, a i meni se gdjekad desilo. Čini mi se, da su ta zadovoljstva naravska, pa i u onim slučajevima, gdje nam ih daju Božje stvari. Ali su ta zadovoljstva plemenitije vrsti; sve ako ni ova druga nisu zla. Napokon se započinju u samoj našoj naravi, a završuju se u Bogu. Užici se (duhovni) započinju od Boga, osjeća ih narav, a uživa toliko (duša) u njima, koliko uživaju i spomenuti, pa i mnogo više. O Isuse! Koliko želim, da to umijem razjasniti! Jer mi se čini, da upoznajem veoma poznatu razliku, a nikako ne mogu doseći iskazati, da me razumijete. Neka to učini Gospodin.

5. Sad se sjećam jednoga retka, što ga govorimo u prvom času (primi) na kraju posljednjega psalma (ps. 118, 32.), gdje se na kraju retka veli: Cum dilatasti cor meum — jer si raširio srce moje. U koga je mnogo iskustva, dosta mu je, da vidi razliku između jednoga i drugoga; u koga nema, treba više. Zadovoljstva spomenuta ne raširuju srca, već ga najobičnije, čini se, malko stiskuju, premda zadovoljno, jer gleda sve, što sačini za Boga. No teku i tužne suze, koje, čini se, nekako pokreću strast, ja znam malo o tim duševnim strastima, a da bih možda mogla razložiti. A tako isto malo poznam i ono, što potječe od naše sjetilnosti i od naše ćudi, jer sam veoma tupa. Kad bih znala rastumačiti, kao onaj koji je sve to pretrpio, razumjelo bi se. Za sve je velika stvar znanje i učenost.

6. Sama sam iskusila nešto o tom stanju, mislim o tim užicima i zadovoljstvima u razmišljanju: počela sam oplakivati Muku. Nisam znala stati, dok mi nije glava pucala. Tako isto radi mojih grijeha. Mnogo mi je milosti iskazao Naš Gospodin. Neću sada ispitivati, koja je veća, ova ili ona. Samo bih htjela znati kazati razliku između jednoga i drugoga. Radi tih stvari teku gdjekad suze i one želje, što ih podupire narav, prema tome, kakva je pripravnost. Napokon, rekoh, protežu se na Boga, ako i jest to smiješno. A treba dobro paziti, da te duše budu ponizne, te razumiju, da nisu zato bolje jer se ne može razabrati, jesu li sve to učini ljubavi. Ako i jesu, Bog ih je dao. Ponajviše se tim pobožnostima bave duše prijašnjih stanova, jer gotovo neprestano rade razumom. Zabavljene su istražujući razumom i razmatrajući. I dobro rade. No pogodile bi, kad bi se kratko vrijeme bavile tim, da čine djela, da hvale Boga, raduju se njegovoj dobroti, jer je onaj, koji jest, te žele njegovu čast i slavu. Neka

rade to, kako mogu, jer na to pobuđuje volja. I neka dobro paze, kad im Gospodin to dade, da ne ostave to, da svrše razmatranje, što im je prešlo u naviku.

7. O tom sam opširno govorila na drugim mjestima[3], pa neću više ovdje. Samo vas želim upozoriti, ko hoće da se okoristi mnogo na ovom putu i popne do stanova, što ih želimo, da mu ne treba mnogo misliti nego mnogo ljubiti. S toga činite ono, što vas više potiče na ljubav. Možda ne znamo što je ljubav. Ne bih se tome mnogo čudila. Ljubav ne stoji u većem užitku, nego u većoj odlučnosti, da želimo u svemu ugoditi Bogu i nastojimo, koliko možemo te ga ne vrijeđamo, pa ga molimo, neka se vazda širi čast i slava njegova Sina i množi katolička Crkva. To su znaci ljubavi. A ne mislite, da se ne smije ništa drugo pomisliti i da je sve propalo, ako se malko rastresete.

8. Ja sam kadikad bila u velikoj stravi radi te pometnje misli. Bit će nešto više od četiri godine, upoznah iskustvom, da misao ili, da se bolje razumije, mašta nije razum. Zapitah i jednoga učenjaka, pa mi reče, da je tako. A to bijaše za me veliko zadovoljstvo. Budući da je razum moć duševna, mučilo me je kadikad, što je tako priprost. Kadikad leti misao tako brzo, te je može samo Bog svezati. Kad nas tako sveže, čini nam se u neku ruku, da smo se riješili ovoga tijela. Ja sam gledala, tako mi se činilo, duševne moći zabavljene s Bogom i povučene u Njega. A s druge me je uznemirena misao činila ludom.

9. O Gospodine, promisli, koliko smo ovoga puta prevalili u neznanju! Mi mislimo, da nema većega znanja nego misliti na Tebe. A zlo je, da ne umijemo ni pitati one, koji više znadu, a ni razabrati, što ih treba pitati. A treba podnijeti i strahovite muke, jer sami sebe ne razumijemo, pa držimo, da je veliki grijeh ono, što nije zlo, nego dobro. Odatle potječu žalosti mnogih ljudi, što se bave molitvom, i jadikovke na unutarnje nevolje, barem kod mnogo onih, što nisu poučeni. Odatle potječe sjeta i gubitak spasenja, pa i sve ostavljaju, jer ne pomišljaju, da je ovdje u nama unutarnji svijet. A kao što ne možemo zaustaviti gibanje neba, da se ne giblje sasvim žurno, tako ne možemo zadržati ni svoje misli pa odmah stavljamo protiv nje sve duševne moći. Čini nam se, da smo izgubljene i da je zlo upotrebljeno vrijeme, što ga provodimo pred Bogom. Duša je možda posve blizu Njega u najbližem stanu, a misao je možda u predgrađu, gdje možda trpi od divljih i otrovnih životinja, pa i zaslužuje, da to trpi. Tako nas ne mora uzrujavati, niti mi smijemo mimoići, jer baš to hoće zloduh. A s veće strane svi nemiri i tegobe potječu odatle, što mi toga ne poznajemo.

10. Pišući ovo promatram, što se zbiva u mojoj glavi zbog velikoga šuma u njoj, što ga spomenuh na početku, zbog kojega mi je bilo gotovo nemoguće poslušati, što su mi zapovjedili, t. j. pisati. Čini se, da u glavi ima mnogo obilnih rijeka, a s druge strane, da se te rijeke ruše. Usto je i mnogo ptica i zvižduka, ali ne u ušima, već u višem dijelu glave, gdje kažu, da je najviše sijelo duše.[4] U tom

---

[3] Knjiga o Životu gl. XII.

[4] Može se reći, da je u najgornjem dijelu glave najviše sijelo duše, ukoliko su ondje uvriježeni organi potrebni duši, dok živi s tijelom sjedinjena, da djeluje i vježba svoje moći, pa i najplemenitije. Takve su moći razum i volja, koji čine viši ili

sam stanju bila dugo vremena. Činilo mi se, da se veliko gibanje duha uzdiže brzo gore. Bože daj, da se sjetim u slijedećem stanu, te kažem razlog tome, jer ovdje ne pristaje. A možda mi je Gospodin i htio dati ovu glavobolju, da ga bolje razumijem. Jer mi svom njezinom bukom ne smeta u molitvi ni u onome, što hoću da kažem. Što više, duša se osjeća čitava u svojem miru i ljubavi, u željama i jasnoj spoznaji.

11. No ako je u gornjem dijelu glave viši dio duše, kako to, da je ne zbunjuje? Toga ne znam. Ali znam, da je istina, što kažem. Zadaje muku, kad u molitvi nema ushita. Onda se, dok ne prođe, ne osjeća nikakvo zlo. Ali bi bilo veliko zlo, kad bih radi te zapreke sasvim zapustila molitvu. Zato nije dobro, ako se damo smetati mislima. Jer ako ih daje zloduh, prestat će se moliti. Ako je tome tako, kao što jest, uz bijedu, što nam je uz mnogo drugih ostalo od grijeha Adamova, moramo biti strpljive i podnositi za ljubav Božju. Ta moramo i jesti i spavati, a ne možemo osporavati, da je to velika muka.

12. Upoznajemo svoju bijedu i želimo poći onamo, gdje nas niko ne prezire. Sjećam se, da sam kudikad čula, da to govori Zaručnica u Pjesmi nad pjesmama. Pa i zbilja ne nalazim li svom životu, što bi se moglo reći s većim pravom. Sav prezir i tegoba, što se mogu imati u životu, ne sežu, čini mi se, do onih unutarnjih borba. Svaki nemir i borbu možemo podnositi, ako nađemo mir, gdje živimo, kako je već rečeno. Ali se mi želimo odmoriti od tisuću poteškoća, što su u svijetu, a Gospodin nam hoće da pripravi počinak, no u nama je samima zapreka, pa nam mora biti veoma mučno i nesnosno. Zato nas, Gospodine, podigni onamo, gdje nas neće prezirati ove bijede, koje se kadikad čine da se rugaju s dušom. I u ovom nas životu oslobađa Gospodin od toga, kad dođemo s pomoću Božjom u posljednji stan, kako ćemo reći.

13. A neće sve ni mučiti ni napadati ove nevolje, kao što su mene mnogo godina, jer sam slaba. Usto se čini, da sam htjela sama, da me snađu. A kako je to bilo za me veoma mučno, mislim, da će možda biti i za vas. Zato ću samo u ovom ili onom poglavlju reći štogod, ako se kadgod dogodi, eda upoznate, da je to nešto silno. Nemojte se stoga uznemirivati ni žalostiti, van pustite, neka žrvna mlin, a mi meljimo svoje brašno, i neprestance potičimo na rad svoju volju i razum.

14. Ova je zapreka sad veća, sad manja, prema spasenju i vremenima. Jedna duša mora trpjeti, ako pritom i nije kriva. Mi inače moramo raditi, kako je pravo, da dobijemo strpljivost. A jer nije dosta ono, što čitamo, a preporučuju nam, da do tih misli ne držimo mnogo, čini mi se, da za nas, koje malo znamo, neće biti izgubljeno sve vrijeme, što ga upotrebljavamo, da vam ovaj slučaj bolje protumačim i utješim vas. No mala je korist, a dosta je da nam Gospodin hoće da dade svjetlosti. Ali je potrebno, a želi i Njegovo Veličanstvo, da upotrebimo sredstva, te same sebe razumijemo. A što radi slaba mašta, ćud, narav i zloduh, ne upisujmo duši u grijeh.

---

najuzvišeniji dio duše. A to vrijedi i za sjetilne djelatnosti duševne, niži ili manje plemeniti dio duše (S. Th. Summa p. I. q. 79, a. 9).

GLAVA II.

Nastavlja isto gradivo. Razjašnjuje poredbom, što su užici (naslade) i kako treba dopirati do njih, a ne truditi se.

1. Neka mi Bog pomogne u mojem pothvatu! Već sam bila zaboravila, o čemu raspravljam. Poslovi me i zdravlje sile, da to ostavim za bolje vrijeme. Budući da mi je slabo pamćenje, sve će ići u neredu, jer ne mogu ponovno čitati. Možda je nesređeno i sve, što govorim, barem ja tako osjećam. Čini mi se, da sam govorila o duhovnim slastima, kako su gdjekad zavijene u naše strasti. Nose sa sobom nemirno jecanje. A čula sam i za osobe, kojima stiska prsa. Nastaju i vanjske kretnje, koje se ne mogu zadržati, a sila je takva, te im krv tjera u nos, a muči ih i inače. O tom ne znam kazati ništa, jer nisam toga proživjela. Ali mora ostaviti utjehu, jer, kako rekoh, sve ide zatim da probudi želju, eda ugodimo Bogu i obrađujemo Njegovo Veličanstvo.

2. Ono, što zovem užicima u Bogu, a drugdje sam nazvala molitvom mira, posve je druge vrsti, kao što ćete razumjeti vi, koje ste to već iskusile po Božjem milosrđu. Da to bolje shvatimo, predočimo dva vrela sa dva korita, koja se pune vodom. Ne nalazim naime ništa zgodnije od vode, da rastumačim neke savršenosti duha. To je stoga, jer znam malo, a moj mi duh ne pomaže. Usto sam i tolika prijateljica ovom počelu, te sam ga često promatrala pomnije nego druge stvari. U svemu onom, što je stvorio tako veliki Bog tako mudro, mora biti mnogo tajna, s kojima se možemo okoristiti. Tako rade oni, koji se u to razumiju. Usto držim, da u svakoj stvarci, što ju je Bog stvorio, ima više nego se razumije, pa bio to i mravak.

3. Ova se dva korita pune vodom na različan način. Jedno teče izdaleka kroz mnogo vodovoda i umjetno. Drugo napuni voda odmah na postanku, a izlijeva se u njega bez ikakva šuma. I ako je obilato vodom vrelo, kao ono, o kojem govorimo, pa napuni ono korito, poteče veliki potok, te ne treba vještine ni građena vodovoda, nego voda teče vazda odanle. Po mojem mnijenju ona voda, što dolazi vodovodom prikazuje razliku naslade, za koju rekoh da se crpi iz razmišljanja. Dovlačimo je mišljenjem s pomoću stvorova i trudeći razum. A napokon, jer nastaje našim marom, nastaje buka, kad nabuji toliko, te duši učini kakvu korist, kao što je rečeno.

4. Drugo vrelo (drugo korito) dobiva vodu iz svoga izvora, a to je Bog. A čim Njegovo Veličanstvo, ako se tim njemu služi, htjedne dati kakvu nadnaravsku milost, proizvodi veoma veliki mir i spokojnost i ljupkost u najdubljoj našoj unutarnjosti, a ja ne znam, ni odakle ni kako. Ono se zadovoljstvo i naslada ne osjeća kao zemaljsko u srcu, mislim, spočetka, dok se sve ne napuni. Onda voda teče i vraća se kroza sve stanove i moći, dok ne dopre i do tijela. Zato i rekoh, da se počinje u Bogu, a svršuje u nama. Jer zaista, kako će vidjeti, koji iskusi, sav izvanjski čovjek uživa tu nasladu i ljupkoću.

5. Dok sam ovo pisala, promišljala sam, da u retku, koji glasi: Dilatasti cor meum (raširio si srce moje), veli, da se srce raširilo. A meni se čini, kako rekoh, da se taj osjećaj ne rađa u srcu, van kao nešto duboko u drugom više unutarnjem dijelu. Mislim, da mora biti središte duše, kako poslije razabrah i reći ću poslije. Doista, zapažam u nama samim tajne, koje me mnogo puta prestrave. A koliko ih više mora biti! O Gospodine moj i Bože moj, kako je

uzvišena tvoja veličina! Mi hodimo ovdje kao ludi pastirići, pa mislimo, da ćemo što dostići o Tebi. A to mora biti kao ništa. Ta u nama su samima velike tajne, kojih ne razumijemo. Kažem kao ništa, jer je u Tebi prevelika punoća, a ne jer ne bi bile veoma velike sve veličine, što ih gledamo i što možemo doseći po tvojima djelima.

6. Vraćam se k onom retku, koliko mi može koristiti, po mojem mnijenju, ono raširenje. Čini se, da ona nebeska voda kao iz spomenutog korita, započinje prodirati iz naše dubljine, pa se razlijeva i raširuje svu našu unutarnjost. Ona proizvodi dobra, koja se ne mogu iskazati, a ni duša ne može znati, što joj se ondje zbiva. Duša osjeća miris, recimo sada, kao da je u onoj unutarnjoj dubljini žeravnjak, odakle se širi blagi miomiris. Ne vidi se oganj, ni gdje je. Ali vrućina i mirisavi dim prodire čitavom dušom, a mnogo puta, kako rekoh, učestvuje i tijelo. Promotrite, razumijte me, ne osjeća se ni toplina, ne ćuti se ni miris, jer je to nešto nježnije od tih stvari. No samo da vam pokažem te shvatite (govorim ovako). A one koje nisu još dosegle ovoga (stupnja), neka znadu, da je istina, da se ovako zbiva i da se upoznaje. A duša to razumije bolje, nego ja sada kažem. Nije to stvar, koja bi se mogla steći samo željom. Ta ne možemo je steći ne znam kakvim nastojanjem. A vidi se po njoj, da nije od naše kovnice, van od najčišćega zlata božanske mudrosti. Ovdje nisu po mojem mnijenju moći združene već zadubljene, pa kao prestravljene gledaju, što je ono (što se zbiva).

7. Možda u ovim unutarnjim stvarima protuslovim donekle sama sebi s obzirom na ono, što sam izjavila drugdje. Nije čudo, jer ima gotovo petnaest godina, otkad sam ono napisala. Možda mi je Gospodin dao više jasnoće u ovim stvarima, nego sam ih onda razumjela. Mogu se doduše i sada i onda posve varati, ali ne lagati. Po milosrđu bih Božjem voljela tisuću puta podnijeti smrt. Govorim, što razumijem.

8. Volja mora biti, čini mi se, nekako sjedinjena s voljom Božjom. Ali se u kasnijim učincima i djelima upoznaju ove molitvene istine. Nema boljega lončića za pokuse. Veoma je velika milost Našega Gospodina, ako je upozna, ko je prima, a još veća, ako se ne vrati natrag. Naskoro ćete, moje kćeri, poželjeti da uznastojite postići ovu molitvu, pa imate i pravo. Jer, kako je rečeno, duša ne shvata nikad potpuno, što joj ovdje daje Gospodin i s ljubavlju, s kojom se sve više približuje. Stalno je, da treba znati željeti, kako ćemo doseći ovu milost. Reći ću vam, što sam o tom shvatila.

9. Ostavimo Gospodinu, neka milost dade, kad se njemu svidi, jer hoće Njegovo Veličanstvo, i više ništa. On zna, zašto. Nama se ne treba u to miješati. Činimo samo, što je preporučeno u prijašnjim stanovima: poniznost, poniznost. Njom se dade Gospodin predobiti u svemu, što ištemo od Njega. A poznat ćete, da li je imate, ponajprije, ako ne mislite, da zaslužujete ove milosti i radosti od Gospodina, ni da ih morate imati u svojem životu. Reći ćete mi: pa ako se ne nastoji tako, kako će se postići? Odgovaram na to, da nema zato boljeg načina, nego što sam vam spomenula, i da se ne treba truditi iz ovih razloga: Prvo, jer je zato najprije potrebno ljubiti Boga bez sebičnosti. Drugo, jer je samo mali znak male poniznosti, mislimo li, da svojim bijednim službama možemo postići nešta veliko. Treće, jer je prava priprava zato: željeti trpjeti i nasljedovati Gospodina, a nisu naslade, nakon što smo ga konačno uvrijedili. Četvrto, jer Njegovo Veličanstvo nije obvezano, da nam ih dade, kao što je (obvezano) da nam dade slavu, ako držimo njegove zapovijedi. Jer se bez ovoga možemo spasiti. A znade

bolje (Njegovo Veličanstvo) nego mi, što nam koristi i ko ga zbilja ljubi. To je stalno: jer to znam i poznam osobe, koje idu putem ljubavi, kojim moraju ići, da služe samo Kristu Raspetom. One ne ištu i ne žele radosti, nego ga mole, da im toge ne daje u ovom životu. To je istina. Peto, jer bismo uzalud radile. Ova se voda ne da dovesti vodovodima kao prvašnja, ako je korito neće da proizvede, pa nam malo koristi, ako se mučimo. Hoću reći, ako više i razmatramo i više se stiskamo i ronimo suze, ta voda ne teče od ovuda. Samo se onom daje, komu Bog hoće, a često i onda, kad se duša najmanje brine za nju.

10. Mi smo njegove, sestre. Neka radi s nama, što hoće; neka nas vodi, kamo mu se svidi. Tvrdo držim: ko se zaista ponizi i oslobodi (velim zaista, jer to ne smije biti samo u našim mislima, koje nas često varaju, već se moramo otresti od svega), Bog neće propustiti, da nam udijeli tu milost, pa i mnogo drugih, koje ne znamo ni poželjeti. Hvala mu i slava navijek. Amen.

GLAVA III.

Raspravlja o molitvi sabranosti, koju ponajviše daje Gospodin prije spomenute. Kazuje učinke njezine i preostale učinke prijašnje molitve, koja je radila o nasladama, što ih daje Gospodin.

1. Mnogo je učinaka ove molitve. Spomenut ću nekoliko. A najprije ću spomenuti drugu vrst molitve, koja se gotovo vazda spominje prije ove. O njoj sam govorila drugdje[1], pa ću ovdje reći samo malo. To je sabranost, koja se i meni čini nadnaravskom; jer ona nije u tom, da se boravi u mraku, ni da se zatvore oči ni u vanjskoj stvari ni da se nehotice zatvore oči i želi samoća. Čini se, da se ova zgrada za molitvu podiže bez vještine. Čini se. da su osjećaji i vanjske stvari izgubili svoje pravo, dok duša opet stječe svoje pravo, što je bila izgubila.

2. Kažu, da duša ulazi u se, a drugda, da se diže nad sebe[2]. Takvim jezikom ne bih znala ništa rastumačiti; jer ga rđavo razumijem. A mislim, da ćete me razumjeti u ovom jeziku, koji znam govoriti. A možda će biti samo za me. Promislimo, da su ova sjetila i moći (a već rekoh, da su to ljudi iz ovoga grada, o kojem sam vam uzela nešto prozboriti, da znate) izašla van, pa se dane i godine druže s tuđim narodom, neprijateljem dobra ovoga grada. Videći svoju propast već su mu se približili, ali još nisu posve ušli u njega. Taj je saobraćaj nemila stvar. Ipak oni još nisu izdajnici, već se drže oko grada. Kad već veliki Kralj, koji boravi u stanu toga grada, opazi njihovu dobru volju, želi ih opet radi svoga milosrđa povratiti k Sebi. Stoga kao dobri pastir, ljupkim zviždukom, što ga oni jedva zamijete, učini, da prepoznaju njegov glas, pa se ne gube tako, nego se vrate u svoj stan. A taj zviždук pastirov ima takvu snagu, te ostave vanjske stvari, o koje su se bili zapleli, i vraćaju se u grad.

3. Čini mi se, da nisam nikad tako shvatljivo pokazala kao sada, jer je velika pomoć, dade li Bog tu milost, ako hoćemo da tražimo Boga u unutarnjosti (jer se tu nalazi bolje i na veću našu korist nego u stvorovima, kako kaže sv. Augustin, da ga je našao, nakon eto ga je tražio na mnogo strana)[3]. I ne mislite, da se on dosiže stečenim razumijevanjem nastojeći misliti, da je Bog u nama, ili ga održujući u sebi maštom. To je dobro i izvrstan način razmatranja, jer se osniva na istini, t. j. da je Bog u nama samima. Ali to nije ono, (o čemu se radi) jer to može učiniti svaki (s pomoću Gospodinom, razumije se sve). No ovo je

---

[1] Život gl. XVI.; Put savršenosti gl. XXVIII. i XXIX. A vidi i Izvještaj o. Rodrigu Alvarezu.

[2] Kod o. Franje de Osuna čitala je Svetica te izričaje. Govoreći a Trećem Abecedaru (raspr. IX. gl. XII.), što je bolje: ući u sebe ili se dići nad sebe, kaže: »Ove dvije stvari: da čovjek sam ulazi u sebe i diže se nad sebe, ili da se duši povlači u se i diže se uvis, jesu dvije najveće stvari u ovoj vježbi, oko kojih bi čovjek morao nastojati. A one najviše zadovoljuju ljudsko srce. Ulazak se u sebe obavlja a manje truda nego dizanje nada se. Zato mi se čini, ako je duša spremna i sposobna za oba ta čina jednako, da moraš ući u sebe, jer će se uzdizanje nad tebe dogoditi, sve ako ti i ne budeš nastojao. Poteći će iz prvoga, t. j. iz ulaska u tebe, i onda će biti čišće i duhovnije. Od te dvije težnje moraš vazda ići za onom, koju ti više želi duša, jer za onu mora imati više milosti i naklonosti.«

[3] Ispov. knj. X. gl. 27.

drugačije, o čemu govorim. I kadikad su oni ljudi u gradu, prije nego počnu misliti na Boga. A ne znam, kako su ušli ni kako su čuli zviždjuk svoga pastira. Nisu ga čuli ušima, jer se ne čuje ništa, van se osjeća znatno blaga sabranost u unutarnjosti, kao što će vidjeti, ko to iskusi. A ja ne znam bolje razjasniti. Čini mi se, da sam čitala, da je to kao kad se jež ili kornjača povlači u sebe. A ko je ono napisao, morao je dobro razumjeti. No ježevi i kornjače ulaze u se, kad hoće. A ovdje ne stoji do naše volje, nego kad nam Bog hoće da udijeli tu milost. Držim, da Njegovo Veličanstvo iskazujući tu milost čini to osobama, koje se već otresaju svjetovnih stvari. Ne kažem, da to biva onima, što su u takvom položaju, te ne mogu djelotvorno, već željom. On ih zove posebice, neka paze na unutarnjost. I stoga, hoćemo li da damo mjesta Njegovom Veličanstvu, držim, da neće biti samo to onome, koji počne zvati da mu dade više.

4. Neka ga veoma slavi, ko to shvati u sebi, jer ima veoma mnogo razloga, da spozna milost. A bude li zahvaljivao na njoj, uživat će, te će se pripraviti za druge veće milosti. A to je priprava, da ga može slušati. Tako se preporučuje u nekim knjigama, neka nastoje, da ne razmišljaju, nego pozorno paze, što radi Gospodin u duši. Ako nas naime Njegovo Veličanstvo nije počelo zaronjivati, ne možemo potpunce razumjeti, kako se može zadržati misao, da nam ne učini više štete nego koristi. Među nekim je duhovnim osobama bilo o tom i uspješne prepirke. Što je do mene, priznajem svoju malu poniznost: nikada nisu naveli razlog, da pristanem uz ono, što kažu. Jedan mi navede knjigu svetoga fra Petra Alkantarskoga. Držim, da je svet, i onaj, komu sam se podložila, jer znam, da je on to znao. I pročitasmo knjigu, pa on kaže isto, što i ja, ako i ne istim riječima. No poznaje se iz onoga, što kaže, da već ljubav ima biti budna.[4] Možda se varam. No evo razloga.

5. Prvo, jer u ovom duhovnom poslu radi najviše, ko najmanje misli i hoće da učini, što imamo činiti, to je, da kao ubogi nevoljnici prosimo od velikoga i bogatog vladara te odmah oborimo oči i nadamo se ponizno. Ako nam se radi njegovih tajnih putova čini, da upoznajemo, da nas čuje, onda je dobro željeti, jer nam je dopustio, da budemo blizu njega, pa neće biti zlo, budemo li nastojali,

[4] U Raspravi o Molitvi i Razmatranju, u 8. opomeni govori Svetica, kako se spaja razmatranje (meditacija) i motrenje (kontemplacija) »čineći od jedne stepenicu, da se popne do druge«. Da spomenemo samo, što spada na naš predmet, kaže: »Iz toga se izvodi posve obična stvar, što je uče učitelji duhovnoga života (ako je malo i razumiju oni, što čitaju). Dobro je znati. Kao što prestaju sredstva, kad se postigne svrha, kao što prestaje plovidba, kad se dođe u luku: tako i čovjek, kad po trudu u razmišljanju dopre do počinka i naslade u motrenju mora onda odustati od onoga blagog i trudnog istraživanja te zadovoljan s jednostavnim gledanjem i sjećanjem Boga (kanda mu je ondje nazočan) uživati ono čuvstvo, što mu se daje, bila to ljubav ili udivljenje, radost ili što slično. Razlog je zašto se to preporučuje, jer je svrha svemu tome poslu više u ljubavi i u čuvstvima volje, a volja je zarobljena, osvojena tim čuvstvom. Zato moramo izlučiti sve pretresanje i umovanje razuma, koliko nam je moguće, eda se naša duša sa svim svojim silama bavi tim i ne rasiplje se za čine drugih moći. I zato preporučuje jedan naučitelj, čim čovjek osjeti, da ga raspaljuje ljubav Božja, neka se odmah okani svih tih pretresa i misli, pa mu se činile i najuzvišenije. Ne zato, jer su zle, već jer onda zaprečuju veće dobro, jer nije to veća stvar nego samo prestaje gibanje, došavši do cilja, a ostavlja se razmatranja iz ljubavi prema motrenju.«

da ne radimo razumom, kažem, ako možemo. Ali dok ne opazimo, da nas je ovaj Kralj čuo i da nas vidi, ne smijemo biti ludi. Takva ostaje otprilike duša, nakon što se oko toga trsila. A često ostaje i suhoparnija, a mašta možda još nemirnija, jer se duša silila, da ne misli ništa; osim onoga, što hoće Gospodin da od Njega molimo. Moramo i promatrati, da smo u njegovoj nazočnosti, jer On zna, što nam je dosta. Ja se ne mogu skloniti na ljudske vještine u stvarima, što ih je, čini se, ograničilo Njegovo Veličanstvo, te ih je htjelo pridržati za Sebe. A nije tako pridržalo mnogo drugih, što ih možemo činiti s njegovom pomoću, kao što su pokornička i druga djela, pa molitvu, dokle sizaše naša bijeda.

6. Drugi je razlog, jer su sva ta unutarnja djela ljupka i spokojna. A radi li se što mučno, više nam škodi, nego koristi. A mučnim zovem svaki napor, što hoćemo da radimo. Tako bi nam bilo mučno zadržati dah. Naprotiv se duša mora predati sasvim u ruke Bogu, neka s njom radi što hoće. Što više može, mora biti nehajna za svoju korist i posve se predati u volju Božju. Treći je razlog, jer baš nastojanje, da se ne misli ništa, može probuditi misao da misli mnogo. Četvrti je razlog, jer je najbitnije i Bogu najugodnije, da mislimo na njegovu čast i slavu, a zaboravljamo sami na sebe i na svoju korist i užitak i radost. Ta kako je zaboravio na se ko se uvelike stara, ne usuđuje se ni ganuti, pa ni svome razumu i željama ne da, da se ganu i požele veću slavu Božju, i ne raduje se slavi, što je već ima? Kad hoće Njegovo Veličanstvo, da prestane razum, zabavi ga na drugi način i spoznaji dava toliko uzvišeniju svjetlost nad onom, što je možemo doseći, te spoznaja bude kao zadivljena. A onda se i ne znajući kako nauči bolje nego svim našim marom i naporom, koji je upropašćuju. Bog nam je dao naše moći, da radimo s njima, pa sve dobiva svoju plaću. Zato nemamo razloga, da ih zamamljujemo, nego pustimo, neka svaka vrši svoju službu, dok joj Bog ne odredi veću.

7. Duša, što ju je Gospodin htio uvesti u ovaj stan, koliko shvatam, ima ponajviše činiti što je spomenuto. Bez ikakva nasilja i buke mora nastojati, da zaustavi raspredanje razuma, ali da ne dokine ni njega ni misao. No dobro je, da se sjeća, da je pred Bogom, i ko je ovaj Bog. Ako upije u se ono, što osjeća, dobro. Ali neka se ne trudi, da shvati, što je ono, jer je ono dano volji. Neka pusti nju da uživa bez ikakve prometnosti, uz nekoliko ljubeznih riječi. Ako i ne nastojimo ovdje ne misliti ništa, dešava se to često, ako i vrlo kratko vrijeme.

8. No govorila sam drugdje[5] o ovoj vrsti molitve, to jest, o onoj, s kojom započeh ovaj stan. (Molitvu sabranosti metnuli uz onu, o kojoj sam već prije morala raspravljati. I manja je od molitve naslada od Boga, što sam spominjala. Ali je početak, da se dođe do nje. Jer se u molitvi sabranosti ne smije izostavljati razmatranje ni djelatnost razuma). Ovo je izvorno vrelo, koje ne teče u korito kroz vodovode. Razum se uspreže ili pušta, da ga stegnu, videći, da ne shvata, što želi, pa ide s kraja na kraj, kao luda, što nikad ne sjeda. Volja tako teži za Bogom, te joj nemir razuma zadaje veliku tegobu. Zato duša ne smije za to mnogo mariti, jer će izgubiti mnogo svoga užitka. Mora njega ostaviti, a sama se baciti u ruke ljubavi. Njegovo Veličanstvo će je naučiti, što joj je u tom raditi, a to je gotovo sve u tom, da se drži nevrijednom tolikoga dobra i samo zahvaljuje.

9. Da prije raspravljam o molitvi sabranosti, izostavila sam učinke ili znakove, što ih imaju duše, kojima Bog Naš Gospodin dade ovu molitvu. Često

[5] Put savršenosti, gl. XXXI.

se osjeća jasno rastezanje ili širenje u duši. Kao što voda, što teče iz vrela, ne bi imala rijeke, da samo vrelo nije čimgod izrađeno, pa što više vode teče, to veća postaje izgradnja: tako je, čini se, i u ovoj molitvi i u mnogim drugim čudesima, što ih Bog čini u duši; jer je čini sposobnom i prikladnom, da sve obuhvati. Ova se ljupkost i unutarnja raširenost vidi potom, što nije više onako kao prije svezana u vršenju službe Božje, već je mnogo šira. Tako se ne da stisnuti strahom od pakla, ako joj i ostaje najveći strah, da ne bi uvrijedila Boga. (Ropski strah iščezava ovdje), a ostaje veliko pouzdanje, koje joj daje užitak. Prije se običavala bojati, da će izgubiti spasenje, pa je činila pokoru, a sad joj se čini, da će sve moći u Bogu. Sad više nego prije želi činiti pokoru. Prije se običavala bojati tegoba, a sad se boji manje, a sad je življa vjera. I ona shvata, ako ih trpi za Boga, da će joj Njegovo Veličanstvo dati milosti, te ih strpljivo podnosi. Kadikad ih dapače i želi, jer ima i tvrdu volju, da učini nešto za Boga. Što više upoznaje njegovu veličinu, drži se to bjednijom. Kad je već upoznala naslade Božje, vidi, da su svjetovne naslade samo smeće. Malo po malo se udaljuje od njih, pa sama sebi više zapovijeda, da to čini. Napokon se usavršuje u svim krepostima, pa neće prestati rasti, ako se ne okrene natrag i stane Boga vrijeđati. Jer onda sve propada, pa podigla se duša i na najviši vršak. No po sebi se razumije, ako Bog jednom ili dva puta duši iskaže tu milost, da ne ostaju sve te radosti, van ako ih duša ustrajno prima, jer je u toj ustrajnosti sva naša sreća.

10. Na jednu stvar uvelike upozorujem onoga, ko bi bio u tom stanju: neka se veoma čuva, da se ne izlaže prilikama, da uvrijedi Boga. Jer ovdje nije duša još uzgojena, već poput djeteta, što počinje sisati. Ako se odluči od grudi svoje majke, što se može za njega očekivati, nego smrt? Ja se vrlo bojim, da će tako biti onome, komu je Bog iskazao tu milost, a on se udalji od molitve, ako ne bude prevelike prilike ili se brzo ne povrati k molitvi. Jer će iz zla ići u gore. Znam, da se u onom slučaju treba vrlo bojati. A poznam i nekoliko osoba, koje sam vrlo žalila, a vidjela sam, što kažem, jer su se bile udaljile od onoga, koji im se s tolikom ljubavi htio dati za prijatelja, a takvim se pokazati i na djelu. Upozorujem, da se ne izvrgavaju grešnim prilikama; jer zloduh pripravlja takvim dušama više prilika nego mnogim drugima, kojima Gospodin ne daje tih milosti. One mogu učiniti veću štetu vukući sa sobom i druge, a možda bi mogle više koristiti u crkvi Božjoj. Ako i nemaju drugoga posla, nego razmatrati, kako im Njegovo Veličanstvo iskazuje osobitu ljubav, dosta je, da se upropaste, ako im to uskrati. Na njih se više navaljuje, a ginu li, srcu u veću propast nego ostale. Vi ste, sestre, slobodne od tih pogibli, koliko možemo upoznati. Neka vas Bog oslobodi od oholosti i slavičnosti. Ako zloduh htjedne oponašati te milosti, upoznat ćete po tom, što neće činiti tih učinaka, već sve naopako.

11. Želim vas upozoriti na jednu pogibao, ako sam o njoj i govorila drugdje. Vidjela sam, da u nju padaju osobe, što se bave molitvom, pogotovu žene. Što smo mi slabije, to je veća pogibao, o kojoj hoću da govorim. A pogibao je u tom, da su neke od velike pokore i molitve i bdijenja, pa i bez toga, slaba sastava. Kad dobiju kakvu okrepu, podlegnu naravi. A kad osjete kakvu unutarnju radost, nastane izvana slabost i nemoć. A kad nastane tako zvani duhovni san, koji je nešto više od spomenutoga, čini im se, da je jedno kao i drugo, te se puste zadupsti. A što više popuštaju, to se više zadubljuju. Narav sve više slabi, a u njihovu se mozgu pričinja to ushitom. Ja bih to nazvala ludovanjem, jer to nije drugo, van što gube vrijeme i troše zdravlje.

12. Desilo se jednoj osobi, da je bila tako (izvan sebe) osam sati. No nije bila bez osjećaja, ali nije ništa osjećala o Bogu. Spavajući i jedući i ne čineći tolike pokore oslobodila se od toga ona osoba. Našao se, ko ju je progledao, kako je varala svoga ispovjednika i druge, pa i samu sebe, premda nije htjela varati. Držim doista, da je zloduh pregnuo svojski, ne bi li izvukao kakav dobitak. I počeo je dobivati dobre mjere.

13. Treba znati, kad je kakva stvar od Boga, premda nastane nemoć iznutra i izvana, da ne onemoća duša, koja snažno osjeća, da je tako blizu Boga. A to i ne traje dugo, van vrlo kratko vrijeme. Ako se duša kod ove molitve i ponovno zadube, nije li to slaboća, kako rekoh, neće doći do toga, da se tijelo obori, ni da mu se ikoliko naudi izvana. Zato se opominju one, koje što takvo oćute na sebi, neka to kažu starješici. Neka se rastresu. A starješica neka im ne da toliko sati moliti, već samo malo. Neka se usto postara, da dobro spavaju i jedu, dok im se ne vrati naravska snaga, ako se tim izgubila. Ako li je koja tako slabe naravi, da joj to ne bi bilo dosta, neka mi vjeruje, da je Bog hoće samo za radini život, jer u samostanima mora biti svega. Neka je zabave službama i vazda dobro paze, da ne bude mnogo sama, jer će inače posve izgubiti zdravlje. Bit će to za nju veliko mrtvenje. Ovdje hoće Gospodin da iskuša ljubav, kojom ga ljubi, napose kako snosi tu nestašicu. A za neko će se vrijeme udostojati, da joj vrati snagu. Ne vrati li, dobivat će usmenom molitvom i posluhom, pa će zaslužiti, što je dosele zasluživala ovim putem, a možda i više.

14. Može ih biti tako slabe glave i mašte, kao što sam ih i poznavala, te im se čini, da gledaju, štogod misle. To je veoma opasno. Možda o tom raspredem poslije. Ovdje neću više. Jer sam odviše ostala u ovom stanu, držeći, da u njega ulazi vrlo mnogo duša. A kako je naravsko spojeno s nadnaravskim, može zloduh više nauditi nego u onima, o kojima će se govoriti, jer mu u njima ne da Gospodin toliko mjesta. Neka bude dovijeka hvaljen. Amen.

STAN PETI

Sadržava četiri glave

GLAVA I.

Započinje raspravljati, kako se u molitvi duša sjedinjuje s Bogom. Ističe, po čemu se pozna, da nije prevara.

1. Oh sestre, kako bih vam mogla izreći bogatstvo, blago i naslade, što su u petom stanu? Držim, da će biti bolje ne spominjati ništa o onima, što još preostaju. Ta niti zna riječima izreći, niti razum zna razumjeti, niti poredbe mogu poslužiti, da to razjasne; jer su zemaljske stvari preniske za ovu svrhu. Pošalji mi, Gospodine, svjetlost s neba, da je malko mogu dati ovim tvojim službenicama. (Ti si dobrostivo dopustio, da neke od njih obično uživaju ove radosti.) Ne daj, da se prevare tim, što se zloduh pretvori u anđela svjetlosti. Neka se sve njihove želje slože u želji: da zadovolje Tebe.

2. Rekoh: neke. No vrlo ih malo ne ulazi u stan, o kojem ću sada govoriti. Ima ih više ili manje, stoga kažem, da ih najviše ulazi u njega. S obzirom na neke stvari od onih, o kojima ću ovdje govoriti, a ima ih u ovoj sobi, držim dašto, da ih ima malo. No ako bismo doprle samo do vrata, bila bi velika milost, što je iskazuje Gospodin, jer ako i jesu mnogi zvani, malo je izabranih (Mat. 20, 16.). Stoga kažem sada: sve mi, što nosimo ovo sveto karmelsko odijelo, pozvane smo doduše na molitvu i razmatranje. To je bio naš početak. Potječemo od toga roda, od onih svetih Otaca naših s Gore Karmela, koji su u velikoj samoći i tako prezirući svijet tražili ovo blago, ovaj dragocjeni biser, o kojem govorimo. Da, sve smo pozvane na molitvu i razmatranje, ali nas se malo pripravi, da nam ih otkrije Gospodin. Što je do vanjštine, idemo dobrim putem, da dopremo do onoga, što je potrebno. A da u krepostima dopremo dovle, treba nam mnogo, mnogo, a ne smijemo zanemarivati ni malo ni mnogo. Zato, sestre moje, moramo usrdno moliti Gospodina, neka nam dade svoju pomoć, da uzmognemo nekako uživati nebo na zemlji, eda nam ne izostane s naše krivnje, pa neka nam pokaže put i dade snagu u dušu, da kopamo, dok ne nađemo ovo sakriveno blago, jer je ono doista u nama samima. To bih rado razjasniti, ako se Gospodinu svidi, da uzmognem.

3. Rekoh i »snagu u dušu«, da razumijete, da ne treba tjelesne snage, komu je ne da Bog Naš Gospodin. Nikom On ne učini nemogućim, da steče svoje bogatstvo. Zadovoljan je, dane li mu svaki, što ima. Blagoslovljen budi tako veliki Bog! No gledajte, kćeri, s obzirom na ovo, o čemu govorimo, ne želi on, da ostanete bez ičega. Malo ili mnogo, sve ište za sebe, i prema onome, što ste shvatile, da vam je trebalo dati, dat će vam se veće ili manje milosti. Nema boljega dokaza, da li naša molitva dopire ili ne dopire do sjedinjenja. Ne mislite, da se ovdje radi o snivatoj stvari, kao što je prva. Kažem snivatoj, jer se čini, kao da je duša zadrijemala, no ona ne osjeća, ni da je zbilja zaspala, ni da je budna. A ovdje su duše sasvim zaspale, i to tvrdo zaspale za svjetske stvari i same za se. (Jer uistinu ono kratko vrijeme ostaju kao bez osjećaja, pa ne mogu ni misliti, sve ako bi htjele.) Ovdje ne treba vještački obustavljati misao.

4. Sve ako dopre do ljubavi, ne zna, ni kako, ni što ljubi, ni što želi. Napokon je poput čovjeka, koji je sasvim umro svijetu, da živi u Bogu. To je

slatka smrt, istrgnuće duše iz svake djelatnosti, što može raditi, dok je u tijelu. Dražesna je smrt, jer se čini, da se duša udaljuje od tijela, da bolje živi u Bogu, i to tako, da sama ne znam, ostaje li još tijelu život za disanje. Sad sam još mislila o tom, a čini mi se, da ne može. Barem ako to čini, ne zapaža, da li čini. Sve bi svoje shvatanje duša htjela upotrebiti, da shvati što od onoga, što osjeća. A jer njezine sile ne dopiru dotle, ostaje preneražena, pa ako već ne izgubi sasvim, a ono ne miče nogom ni rukom, kao što kažemo za osobu, koja se tako onesvijesti, te nam se čini, da je mrtva. O tajna Božjih! Ne bih se zasitila nastojeći ih razumljivo razložiti, kad pomislim, da bih u čemu mogla pravo pogoditi, pa ako bih rekla i tisuću ludorija, eda uvelike hvalimo Gospodina.

5. Rekoh, da ovo nije sanjarija, jer u stanu, o kojem se netom govorilo, dok duša mnogo ne iskusi, ostaje u nedoumici, što joj se dogodilo: je li sama nešto zamislila, je li sanjala, je li joj bilo dano od Boga ili se zloduh prerušio u anđela svjetlosti. Ostaje joj tisuću sumnja, pa i dobro je, da to čini. Jer nas, kako rekoh, i narav može prevariti ovdje koji put. Ako ovamo i ne ulaze baš toliko otrovne životinje, ipak uđu neke gušteričice, koje su promoćurne, pa se svuda uveru. Ako one i ne čine štete, pogotovu ako se do njih ne drži mnogo, kako rekoh, jer su to sićušne misli, što potječu od mašte i od onoga, što rekoh, dosađuju mnogo puta. Ovamo, u ovaj stan ne mogu ući gušterice, ako su i spretne; jer ni mašta ni pamet ni razum ne mogu smetati ovoj sreći. A usudila bih se ustvrditi, ako je uistinu sjedinjuje s Bogom, da ne može prodrijeti zloduh ni učiniti ikakvu štetu. Jer je Njegovo Veličanstvo tako opojeno i sjedinjeno s biti duše, te se neće usuditi primaknuti. A ne smije ni razumjeti ove tajne. Jasno je dalje, da ne razumije zloduh naše misli.[1] Ako ne razumije naše misli, još će manje razumjeti tako tajnu stvar, koje Bog ne povjerava ni našoj misli. O velike sreće, stanja, u kojem nam ovaj prokletnik ne može učiniti zla! Tako duši ostaju tako velike koristi, jer Bog djeluje u njoj, a niko mu ne smeta, ni mi sami. Što neće dati onaj, koji tako rado daje i može dati sve, što hoće?

6. Čini mi se, da vas smućuju veleći, ima li sjedinjenja s Bogom, pa opet, da ima drugih sjedinjenja. I te kako ih ima! Ako su i u ispraznim stvarima, kad se mnogo ljube, unaprijedit će ih zloduh. Ali neće onako kao Bog, ni s nasladom i zadovoljstvom, s mirom i užitkom duše. Taj je užitak nada sve užitke zemaljske, nada sve naslade i radosti. I premda se ne može razaznati, gdje nastaju ove radosti ili ne zemaljske, ipak je veoma različan njihov osjećaj, kao što ćete biti iskusile. Jednom rekoh,[2] da su u gruboći tijela ili u moždani, i dobro pogodili; jer ne znam, kako bih bolje rekla.

7. Čini mi se, da vas još nisam zadovoljila, jer će vam se pričiniti, da se

---

[1] Ovu riječ (misao = pensamiento) izbrisa o. Gracian, a umjesto nje napisa razum — entendimiento. As gornje strane dodaje: Razumije se o činima razuma i volje, jer misli mašte vidi jasno zloduh, ako ga Bog u tom ne zaslijepi. Bilješka je o. Jeronima na mjestu i sasvim u skladu s filozofijom. Fra Luis de Leon uvrsti ispravak o. Graciana u Svetičin tekst veleći: »Ako je jasno, da ne razumije naše misli, manje će razumjeti tako tajnu stvar. Razumije se o činima razuma i volje ... ne zaslijepi.« Gracian u kordovskom prijepisu meće entendimiento = razum mjesto pensamiento = misao, prema ispravku u izvornom rukopisu. No ne domeće onoga dodatka sa strane, kao fra Luis.

[2] O nasladama, što dolaze, kad se dopre do toga stupnja nadnaravskog sjedinjenja, govori vrlo dobro u Putu savršenosti gl. XXXI.

varate, jer se to unutarnje teško dade ispitati. Ko je iskusio, dosta mu je ono, što je rečeno, jer je razlika velika. Ipak ću vam reći jasan znak, s kojim se ne možete prevariti ni sumnjati, je li od Boga. Njegovo mi je Veličanstvo danas dozvalo u pamet, pa mislim, da je taj znak siguran. U teškim stvarima, sve ako mi se i čini, da razumijem i da govorim istinu, svagda upotrebljavam izričaj »čini mi se« (po mojem mnijenju); da budem posve spremna, ako bih se prevarila, vjerovati ono, što kažu veoma učeni. Ako oni i nisu proživjeli tih stvari, imaju nešto veliki učenjaci, pa ih Bog drži za svjetlost svoje Crkve. Ima li kakva istina, daje im je, da bude pristupačna. Ako nisu raskalašeni, van sluge Božje, nikad se ne straše njegovih velikih djela, jer su dobro shvatili, da može mnogo, mnogo više. Pa napokon ako neke stvari i ne tumače tako jasno, ipak o drugima nalaze nešto napisano, pa vide po tom, da se ove mogu dešavati.

8. To sam veoma često iskusila, a iskustvo sam stekla kod plahih poluučenjaka. Stoje me (iskustva) i te kako skupo. Držim barem, ko ne vjeruje, da Bog ne može mnogo više i da se udostojao pa se i sad udostojava, te kadikad saopći što svojim stvorovima. (Držim), da takav čvrsto zatvori vrata, te ne može primiti ta saopćenja. Zato, sestre, neka vam se nikad ne događa takvo što, nego vjerujte, da Bog može mnogo, mnogo više, i ne pazite, jesu li slabi ili dobri, kojima Bog daje ta iskustva. Njegovo Veličanstvo zna to, kako vam već rekoh. Nemamo se zašto u to uplitati, van bezazlena srca i ponizno služiti Njegovu Veličanstvu, te ga slaviti radi njegovih djela i čudesa.

9. No vratimo se k znaku, za koji rekoh, da je pravi. Vi već vidite. Bog je tu dušu učinio posve ludom, da bolje utisne u nju pravu mudrost, pa niti vidi, niti čuje niti razumije u ono vrijeme, dok je takva. Vrijeme je vazda kratko, a njoj se čini, da je kud i kamo kraće, nego bi moralo biti. Bog sam sebe utisne u unutarnjost onoj duši, pa kad se ona povrati k sebi, ne može nikako podvoumiti, da je bila u Bogu i Bog u njoj. Tako tvrdo ostaje u nje ta istina, te kad bi prošle i godine, da joj Bog opet iskaže onu milost, ne bi ona toga zaboravila ni posumnjala, da je to bilo. Ostavimo sada i učinke, što joj ostaju, jer ću o njima govoriti poslije. Do toga je u ovom slučaju mnogo stalo.

10. No reći ćete mi: kako je vidjela ili kako je razumjela, ako ne vidi i ne razumije? Ne kažem, da je to vidjela onda. već da kasnije vidi jasno. Nije to viđenje van izvjesnost, koja ostaje u duši, a može je ovdje udahnuti samo Bog. Znam za jednu osobu, koja još nije znala, da je Bog u svim stvarima nazočnošću, moću i biti. No ona je s milošću, što joj je Bog iskazao, stala tvrdo vjerovati.[3] I kad je nekog napolak učenog, od onih što ih spomenuh, zapitala: kako je Bog u nama, on joj odgovori, da je samo po milosti. (A on je znao onako malo kao i ona, prije nego joj je Bog dao, da to razumije). No ona je tako čvrsto držala istinu, te nije vjerovala njemu, već zapita i druge, koji joj reknu istinu, a ona se tim veoma razveseli.[4]

---

[3] O Gracian prekriži tu riječ i napisa shvatati (razumijevati) = entender

[4] U Knjizi o Životu (sv. I. gl. XVIII.), govori Svetica o toj istoj sumnji, što je iz nje izvuče neki sin sv. Dominika. No poslije primi milost, koja joj izvanredno rasvijetli

11. Ne smijete se prevariti pomišljajući, da ova izvjesnost ostaje u tjelesnom liku, kao što je i tijelo našega Gospodina Isukrsta \i Presvetom Sakramentu, ako ga i ne vidimo. Jer ovdje nije tako, nego samo po svojem Božanstvu. Pa kako nam ostaje tako izvjesno ono, što ne vidimo? Ja ne znam. To su njegova djela. Ali znam, da govorim istinu. I u koga ne bi bilo te izvjesnosti, ne bih rekla, da je duša bila posve sjedinjena s Bogom, već samo s nekom njegovom moći, ili je na koji od mnogo drugih načina dobila milost, što je Bog daje duši. Moramo se okaniti, te u svim tim stvarima ne tražimo razloge, da vidimo, kako je bilo, jer naš razum ne doseže, da to shvati. Čemu hoćemo da se mučimo? Dosta je vidjeti, da je svemožan onaj, koji to čini. Uza sav svoj trud, što ga ulažemo, ne možemo toga doseći. Bog je onaj, koji to čini, pa se kanimo težnje, da to razumijemo.

12. Dok govorim, da ne možemo toga shvatiti, sjećam se onoga, što ste i vi čule, i što govori Zaručnica u Pjesmi nad pjesmama: Uveo me je Kralj u pivnicu (1, 3.) ili držim, da kaže: metnu me je. A ne kaže, da je ona sama ušla. Kaže također, da je išla s jedne strane na drugu tražeći svoga dragoga. (Pj. n. pj. 3, 2.) To je, razumijem ja, pivnica ili vinara, kamo bi nas Gospodin rado uveo, kad hoće i kako hoće. No trsili se mi ne znam koliko, ne možemo ući. Njegovo nas Veličanstvo mora uvesti, i sam On mora ući u središte naše duše. A da bolje pokaže svoja čudesa, neće da u tom budemo više dionici volje, koja se posve predala njemu, ni da se otvore vrata moći i sjetila, koja su posve zaspala. On hoće da bez ičega uđe u središte duše, kao što je ušao k svojim učenicima, kad im je rekao: Pax vobis = Mir vama (Iv. 20, 19) i kao što je izišao iz groba, da nije podigao kamena. Kasnije ćete vidjeti, kako želi Njegovo Veličanstvo, da ga uživa

---

razum, da shvati tu istinu (Izvještaj LIV.). Malo prije nego će pisati Stanove, zamoli o. Jakova de Yepes, neka joj rastumači to bogoslovski i eksegetski, ako ćemo vjerovati kreposnom redovniku, koji je napisao ono u životu Svetičinu, knj. II. gl. XX. Jedan stari pisac kaže: »sjedinjenje je spoj dviju različnih stvari, a sjedinjenje duše s Bogom može biti na mnogo načina. Tako je u naravskom redu, koji je zajednički svim stvarima, u kojima Bog opstoji svojom biti, pomaže nazočnošću, gospodari moru. Drugo je. nadnaravsko, zajedničko svim pravednicima, u kojima je Bog svojom milošću, jer je ovo dioništvo božanske naravi, kao što je sama u sebi. S milošću duša ugađa Bogu te je Bog ljubi, pa navadno (habitualno) naginje k Bogu, a gdjekad ga zbiljski (aktualno) ljubi. No to se sjedinjenje ne slaže s teškim grijesima, sadašnjim ili navadnim. .ili se slaže s lakim grijesima, pa i s grešnim navikama i neurednim strastima. Stoga nije to sjedinjenje savršenih, o kojem govorimo, ako se i pretpostavlja. Drugo je sjedinjenje također nadnaravsko, a može se zvali savršenost ili savršeno stanje. Može se i steći s običnim pomoćima milosti. Stoji u potpunom skladu volje s voljom Božjom. Može bili i uliveno i s posebnim pomoćima. To s pomoću tvornoga i trpnoga čišćenja, to čestim činima spoznaje i ljubavi, otresa se duša svojih zlih navika, naopakih sklonosti, neurednih strasti, pa se onda trajno sjedinjuje s Bogom i to savršenije nego sa samom milošću« (Por. Cadena Mystica (Mistički lanac) od fra Josipa od Duha Svetoga, I, poredba XXVI.). Svetica raspravlja o ova dva posljednja načina sjedinjenja, i to o trpnom (pasivnom) ili ulivenom, a to je iskustvena spoznaja Boga po čuvstvu (afekta), uživajući ga i dotičući ga se duhom, u I. i II. glavi ovoga stana, a u III. gl. o tvornom (aktivnom) načinu, koji stoji u potpunom skladu naše volje s božanskom, a može se steći našim marom i s pomoću redovite milosti.

duša u samom svome središtu, a još mnogo više nego ovdje u posljednjem stanu.

13. O kćeri, koliko ćemo toga vidjeti, ako ne želimo ništa više gledati nego svoju niskoću i bijedu i shvatiti, da nismo dostojne, te budemo službenice tako velikoga Gospodina, jer ne možemo doseći njegovih čudesa. Slava mu i hvala zauvijek! Amen.

GLAVA II.

Nastavlja isto gradivo. Razjašnjuje molitvu sjedinjenja nježnom poredbom. Nabraja učinke, što ostaju u duši. Treba zapamtiti.

1. Činit će nam se, da je već rečeno sve, što se može vidjeti u ovom stanu. No nedostaje mnogo toga, jer, kako rekoh, ovdje ima više i manje. Što je do sjedinjenja, držim, da ne bih umjela reći više. No kada se duša, kojoj Bog dijeli ove milosti, pripravlja na to, ima mnogo toga, što se može reći ob ovom, što Gospodin djeluje u njoj. Reći ću nešto, i to onako, kako mogu. Da to bude razumljivije, upotrebit ću poredbu, koja je dobra za to, a isto tako, da vidimo, kako, premda u ovom djelu, što ga čini Gospodin, ne možemo činiti ništa. No možemo činiti mnogo pripravljajući se, da nam Njegovo Veličanstvo iskaže tu milost.

2. Bit ćete već čule za njegova čudesa u načinu, kako nastaje svila. Sam on može tako što pronaći. Iz sjemena, što je slično malome zrnu papra (ja ga nisam nikad vidjela, nego sam čula za nj, pa nisam kriva, ako je to iskrivljeno), kad ugrije pa stane listati murva (dud), postaje živo biće, te sahrani dudovim lišćem, dok ne umre. Kad ovi crvići odrastu, sjedaju na grančice i ondje svojim ustima iz sebe predu svilu. Načine vrlo tijesne čahurice te se zatvore u njih. Svršuje crv, koji je velik i ružan, a iz čahurice izlazi bijeli, vrlo dražesni leptirić. Da toga nisu vidjeli, već da su nam pripovijedali iz prošlih vremena, ko bi to htio vjerovati? I a kakvim bismo razlozima mogli izvoditi, da tako nerazumna bića, kao što su crv i pčela mogu biti tako marljiva u radu za našu korist? Pa rade tako vješto, a jadni crvić u pothvatu gubi svoj život! Za malko je razmatranja dosta ovo, sestre, ako vam više i ne kažem. U tom možete razmatrati čudesa i mudrost našega Boga. A što bi bilo, kad bismo poznavale svojstvo svih stvari? Od velike je koristi, ako se bavimo promatranjem ovih veličina i radujemo se, što smo zaručnice tako mudrog i moćnog Kralja.

3. Vratimo se k onome, što rekoh. Ovaj crv počinje dobivati život, kad s toplinom Duha Svetoga stane upotrebljavati zajedničku pomoć, što nam Bog daje svima, i kad se stane služiti sredstvima, što ih je ostavio u svojoj Crkvi, pa se i dalje ispovijeda, čita dobro štivo, sluša propovijedi. To je lijek, što može upotrebljavati duša, koja je umrla u svojem nemaru i grijesima i izložena grešnim prilikama. Onda započne živjeti te se hrani spomenutim sredstvima i dobrim razmatranjima, dok ne odraste. To mi je najzamašnije. Za drugo je malo stalo.

4. Kad odraste crv, što sam ga spomenula na početku ovoga, što sam napisala, započne pripravljati svilu i sebi graditi kuću, u kojoj će umrijeti. Rado bih vas ovdje urazumiti, da je ta kuća Krist. Negdje sam, čini mi se, čitala ili čula, da je naš život sakriven u Kristu ili u Bogu[1], a to je sve jedno, ili da je naš život Krist (Kol. 3, 3.). U čemu je ili nije to, malo je stalo za moju svrhu.[2]

---

[1] O. Gracian precrta dva naredna retka, po postrance pribilježi: Sv. Pavao kaže u poslanici Kološanima gl. 3., da je nas život sakriven s Kristom u Bogu. I odmah kaže, da je Krist naš život.

[2] Razumije se, da je Svetici malo stalo ne do teksta Svetoga Pisma, već do toga, da li

5. No vidite ovdje, kćeri, kako možemo s milošću Božjom učiniti: da samo Njegovo Veličanstvo bude naš stan, kao što je u ovoj molitvi sjedinjenja, što mi same pripravljamo! Čini se, kanda bih rado reći, da možemo što oduzeti ili dodati Bogu, jer kažem, da je On stan i da ga mi možemo napraviti, da uniđemo u njega. I te kako možemo! No ne možemo Bogu ništa oduzeti ni dati, nego oduzeti sebi i dati kao oni crvi. Jer nećemo dovršiti ono, što možemo u tom raditi, a Bog će ovaj posalak, koji nije ništa, udružit sa svojom veličinom i dati mu tako veliku vrijednost, te je sam Gospodin nagrada za taj posao. I kao što je On bio onaj, kojega je najviše stajalo, tako će združiti naše neznatne mučice s velikim mukama, što ih je podnijelo Njegovo Veličanstvo, pa da sve bude jedno.

6. Deder, dakle, kćerke moje, žurno na ovaj posao, tkajte ovu kućicu. Odbacujmo svoje samoljublje i svoju volju, ne prianjajmo ni za koju stvar zemaljsku. Činimo djela pokore, molitve, mrtvenja i sve drugo, što već znate. Radimo kako znamo i kako smo poučene, što nam treba raditi! Nek umre, nek umre ovaj crv svilac, kad svrši posao, za koji je stvoren, pa ćete opaziti, kako ćemo gledati Boga, a sebe ćemo gledati smještene u njegovu veličinu, kao što je ovaj svilac u čahurici. Pazite, kako kažem: gledati Boga, kao što već rekoh, da se daje osjećati u ovakvom sjedinjenju.

7. Pogledajmo, što se radi s ovim crvom (svilcem), jer sam radi toga rekla sve ono ostalo. Kad je u ovoj molitvi, obamro je sasvim svijetu, pa iz njega izlazi bijeli leptir. O veličine Božje! A kako izlazi odavle duša, kad je i samo malko bila stavljena u veličinu Božju i tako blizu Njega! A čini mi se to ne dosiže ni po sata. Zaista vam kažem, sama duša ne poznaje sebe. Jer gledajte, ovdje je ista razlika kao i među ružnom crvom i bijelim leptirom. Ona ne zna, čim je mogla zaslužiti toliku sreću. Htjedoh reći, odakle joj je mogla doći; jer zna dobro, da je nije zaslužila. Obuzimlje je želja, da hvali Boga. Rado bi se rastrgati i umrijeti za Njega tisuću puta. Naskoro započne podnositi velike tegobe, a ne može ništa drugo raditi. Obuzme je prevelika želja za pokorom, za samoćom i da bi svi upoznali Boga. Odatle nastaje velika muka, kad vidi, da ga vrijeđaju. U narednom će se poglavlju više govoriti o tim stvarima posebice. Premda se čini, da je sve jedno isto, što je u ovom stanu i u onom, što dolazi poslije, ipak se vrlo razlikuje jakost učinaka. Jer kako rekoh, kad Bog dođe k duši, ako ona nastoji, da pođe naprijed, vidjet će velike stvari.

8. Oh, pogledajte samo ovoga leptira, koji nikad ne miruje i ne počiva u svojem životu! To je povod da se slavi Bog. Ovaj leptir ne zna, gdje bi počinuo i zaustavio se. Nekad se zaustavljao i počivao. No dosađuje mu sve, što gleda na zemlji; pogotovu ako mu je Bog često dao toga vina, a on je gotovo za svakim gutljajem iznovice dobivao. Već ne drži duša ništa do djela, što ih je radila, dok je bila crvom, pa malo po malo prela ćahuricu. narasla su joj krila, pa kad može letjeti, kako bi se mogla zadovoljiti, da ide korak za korakom? Čini joj se neznatnim sve, što može činiti za Boga, po svojim željama. Ne drži mnogo do onoga, što su podnijeli sveci, jer zna iz iskustva, kako Gospodin pomaže i preobličuje dušu, tako te se ne čini, da je to ona ni njezin lik. Ako joj se prije činilo, da je slaba da čini pokoru, sada nalazi, da je jaka. Bila je prije vezana s rođacima i prijateljima i s imanjem, (pa nije dosta ni radila ni odlučivala ni željela, da se od njih odijeli, jer joj se onda činilo, da je odviše spojena). A sad joj se pričinja teško, da je dužna činiti ono, što mora, da ne radi protiv Boga. Sve je

---

se kaže: naš je život u Kristu ili: naš je život Krist.

umara, jer je iskusila, da joj pravog odmora ne mogu dati stvorovi.

9. Čini se. da sam odviše opširna, a ja bih rado kazati mnogo više. A komu je Bog iskazao tu milost, vidjet će, da sam rekla sve ukratko. Zato se ne treba čuditi, da ovaj leptirić traži iznovice mjesto i kako se nalazi nov u zemaljskim stvarima. A kamo će poći siromašak? Ne može se vratiti onamo, odakle je izišao. Jer kako rekoh, nije u našoj ruci, pa činili mi ne znam što, dok se Bogu ne svidi da nam opet udijeli tu milost. O Gospodine, kakve nove tegobe nastaju za tu dušu! Ko bi to bio rekao za dušu tako uzvišenu milošću. Napokon, napokon, dok smo živi, moramo ovako ili onako nositi križ. A ko bi rekao, kad dopre dovle, da je vazda živio spokojno i veselo, ja bih mu rekla, da nije ni dopro nikud, van je možda ušao u prvi stan, pa je osjetio neki užitak, i to s pomoću naravske slabosti. A možda se umiješa i zloduh, koji ga pusti s mirom, da poslije navali mnogo žešče.

10. Ne kanim reći, da nemaju mira oni, koji dopru ovamo. Imaju dapače veoma veliki mir. Njihove su tegobe tako velike vrijednosti i tako dobra korijena, te su veoma velike, pa iz njih samih potječe mir i zadovoljstvo. Iz samoga nezadovoljstva, što ga daju svjetske stvari, nastaje želja, da se iziđe iz svijeta, koji je tako mučan. Ako ima duša kakvu polakšicu, to je misao, da Bog želi, da živi u ovom progonstvu. No ni to nije dosta, jer se duša uza sve te koristi nije dosta predala u volju Božju, kao što će se vidjeti podalje, premda se ne prestaje prilagođivati. No usto uvelike žali i često roni suze, što ne može više, jer joj nije više dano. Kadgod moli, muči se. Možda to potječe od veće žalosti, što je snalazi, kad gleda, kako Boga vrijeđaju i malo štuju na ovom svijetu i kako propadaju mnoge duše krivovjeračke i maurske (poganske). No još više žali kršćanske duše. Premda vidi, da je veliko milosrđe Božje, pa ako i žive opako, mogu se popraviti i spasiti, boji se, da će mnogo njih biti osuđeno.

11. O veličino Božja! Malo je godina, pa možda i malo dana prije ta duša mislila samo na se. Ko ju je zaronio u tako teške brige? Jer ako bismo htjeli i mnogo godina razmišljali tako bolno, kao što sad osjeća ova duša, ne bismo mogli osjećati. Ta, moj Bože. ako nastojim mnogo dana i godina da se vježbam u velikom zlu, a to je da se vrijeđa Bog, i mislim, da se osuđuju njegova djeca, a moja braća, mislim na pogibli, u kojoj živimo te kakvo bi dobro bilo. da se rastavimo s ovim jadnim životom, ne bi li to bilo dosta? Ne, kćeri, bol, što se ovdje osjeća, nije poput zemaljskih boli. Ovu bismo bol s milošću Gospodnjom mogle podnositi misleći mnogo ob ovom. No ne prodire usred srca, gdje se rekao bi duša smrvi i samelje, premda oko toga ne nastoji, pa gdjekad i ne želi. Pa što je to? Odakle potječe? Reći ću vam.

12. Niste li čule (već sam drugom zgodom o tom govorila, ako i nisam u ovom pogledu) za Zaručnicu, koju je Bog uveo u pivnicu i u njoj uredio ljubav? (Pj. n. pj. 2, 4.) Kad te to dogodi, predaje se ona duša u njegove ruke, a velika je ljubav učini tako odanom, te ne zna i ne želi ništa više, nego da Bog radi s njom, što hoće. (Nikad neće Bog, kako mislim, ovu milost iskazati drugoj duši, van onoj, što je već uzme za svoju.) On hoće, da ona i ne znajući kako, iziđe znamenovana njegovim pečatom. Zaista duša tu ne radi ništa, nego se drži kao vosak, na koji drugi utisne pečat. Vosak ne utiskuje sam sebi pečata, već je samo pripravan zato, mislim mekan. No ni za ovu se pripravu ne smekšava sama, nego samo stoji mirna i pristaje. O dobroto Božja!. Sve se mora zbivati na tvoj trošak! Samo išteš našu volju i da se ne protivi vosak.

13. Pogledajte tu, sestre, što radi ovdje naš Bog, da se duša pozna kao njegova. Daje joj onoga, što ima, a to je ono, što je imao njegov Sin u ovom životu. Ne može nam iskazati veće milosti. Ko bi mogao više željeti (nego On) da iziđe iz ovoga života? Pa tako i reče Njegovo Veličanstvo na (posljednjoj) Večeri: Živo sam želio (Luk. 22, 15.). Ali. Gospodine, nije li ti došla pred oči teška smrt, kojom si morao umrijeti, smrt tako mučna, tako užasna? Ne, jer moja velika ljubav prema dušama i želja da se spase (duše) nadmašuje i te kako te muke, a najteže su mi boli, što ih pretrpjeh i trpim, otkad sam na svijetu, dostatne, da se ne drži ništa do njih, isporede li se s njima.

14. Često sam to razmatrala. Poznata mi je muka, što ju je mučila i muči osobu, koju poznajem[3] gledajući gdje se tako nesnosno vrijeđa Naš Gospodin. Ona bi voljela umrijeti, nego to podnositi. Kad pomislim, da je duša tako premalene ljubavi, poredi li se s ljubavlju Kristovom, s kojom se, može se reći, ne može nijedna isporediti, osjećala onu muku tako nesnosnom, kakva je istom bila bol Našega Gospodina Isukrsta i kakav je život morao provoditi, budući da su mu sve stvari bile nazočne, pa je vazda gledao velike uvrede, što su se činile njegovu Ocu? Nedvoumno držim, da su bile mnogo veće boli od njegove presvete Muke. Jer je onda već gledao svršetak onih tegoba. Tim, pa radošću, što je u svojoj smrti gledao naše spasenje, i dokazom ljubavi, koju je pokazao svome Ocu trpeći toliko za Njega, ublaživao je one boli, kao što se i ovdje događa onima, što snažnom ljubavlju čine velike pokore. Gotovo ih i ne ćute, van bi rado činiti sve više i više, a sve im se čini malo. A kako je moralo biti Njegovu Veličanstvu, kad mu se pružila tako velika prilika, da pokaže svome Ocu, kako savršeno vrši posluh prema Njemu i ljubav prema bližnjemu? O kako je slatko trpjeti vršeći volju Božju! No kad gledam, gdje se tako neprestano vrijeđa Njegovo Veličanstvo i toliko duša pada u pakao, držim, to tako užasnim, te mislim, kad on ne bi bio ništa više nego čovjek, da bi jedan dan ove muke bio dostatan, te mu otme mnogo života, a pogotovu jedan!

[3] Sama svetica

GLAVA III.

Nastavlja isto gradivo. Govori o drugoj vrsti sjedinjenja, što duša može postići s milošću Božjom. Koliko je zato zamašna ljubav prema bližnjemu. Vrlo je korisna.

1. Vratimo se k našoj golubičici i promotrimo malko onoga, što joj Bog daje u tom stanju. Uvijek se razumije, da mora nastojati napredovati u službi Našega Gospodina i u spoznaji same sebe. Jer ako ne radi drugo, nego prima tu milost, pa kao da je već sve stalno, živi bez ikakve brige i okrene put od neba, a to su zapovijedi, dogodit će joj se, eto i crvu svilcu. On izleže sjeme, da izađu drugi, a sam ostaje mrtav zauvijek. Rekoh, da izleže sjeme, jer držim, Bog hoće, da se tako velika milost ne daje uzalud, već da se (primalac) ne okoristi samo njom sam, van da koristi i drugima. Jer duša zadržava ove spomenute želje i kreposti, dok traje njezina sreća, čini uvijek korist i drugim dušama i grije ih svojom toplinom. I kad misle, da je već propala, ostaje joj ipak onaj dobitak, kojim su se drugi koristili, pa uživa učeći upoznavati milosti, što ih Bog daje onome, ko ga ljubi i služi.

2. Poznavala sam osobu, kojoj se tako zbivalo[1]. Kad se već bila veoma izgubila, uživala je, da su se druge okoristile milostima, što je Bog njoj iskazao, i da je pokazala put onima, koji ga nisu poznavali. I učinila je mnogo, mnogo koristi. Kasnije joj dade Gospodin opet svoju svjetlost. Istina je, da još nije imala spomenutih učinaka. No koliko će imati oni, što ih Gospodin pozove k apostolstvu, kao Judu, družeći se s njima, ili ih zovne, da ih učini kraljevima kao Saula, a kasnije propadnu svojom krivnjom! Pojmimo iz toga, sestre, hoćemo li da sve više zaslužujemo, a ne propadnemo kao oni, da ne možemo imati veće sigurnosti, nego je posluh i da se ne odvraćamo od zakona Božjega. To vrijedi za one, kojima Bog iskazuje slične milosti, pa i za sve.

3. Čini mi se, da je ovaj stan ostao ponešto taman uza sve ono, što sam rekla o njemu. A jer se toliko dobiva, uđe li se u njega, bit će dobro, ako se ne bude činilo, da ostaju bez nade oni, što im Bog ne daje takvih nadnaravskih stvari. Pravo se sjedinjenje dade vrlo dobro doseći s milošću Našega Gospodina, ako samo pregnemo, da ga postignemo, ne držimo li svoje volje, nego je svežemo s onim, što hoće volja Božja. Oh koliko će nas biti, koji to kažemo! Kad bi nam se činilo, da ne želimo ništa drugo, nego da umremo za tu istinu! Čini mi se, da već to rekoh. Ali vam opet kažem i kazat ću mnogo puta, kada se dogodi, da biste htjele postići ovu milost od Gospodina, a ne zapadne vas nimalo od onoga drugog prekrasnog sjedinjenja o kojem sam govorila, ostaje najdragocjenije, da napredujemo od spomenute milosti. A ne možemo li doprijeti do spomenute svrhe, da zajamčimo sjedinjenje, moramo svoju volju predati u volju Božju. O kako je poželjno to sjedinjenje! Srećna duša, koja ga dosegne! Živjet će mirno i u ovom i u drugom životu. Jer je neće žalostiti ništa, što se zbiva na zemlji, osim da se nađe u pogibli, te izgubi Boga ili vidi, gdje se vrijeđa Bog. (Neće je žalostiti) ni bolest, ni siromaštvo, ni smrt, van da bi bila smrt onoga, čiji bi se gubitak osjetio u Crkvi Božjoj. Ta duša znade dobro, da On bolje zna, što radi, nego ono, što želi.

4. Morate upamtiti, da ima različnih boli. Neke boli proizvodi brzo narav,

[1] Govori sama o sebi.

a tako isto i radosti, pa i ljubav, kojom žalimo bližnje, kao što je učinio Naš Gospodin, kad je uskrisio Lazara (Iv. 11, 35.). A te boli ne smetaju, da budemo sjedinjene s Bogom. Isto tako ne uzrujavaju duše nemirnom, nespokojnom, dugotrajnom strašću. Ove boli naskoro prolaze; jer se čini, kao što rekoh o užicima u molitvi, da ne dopiru do dna duše, već samo do sjetila i moći duševnih. Prolaze kroz prešašnje stanove, ali ne ulaze u posljednji, o kojem će se govoriti. (Zato je potrebno ono, što je rečeno o naprezanju moći.) Gospodin može, obogatiti duše na mnogo načina i dovesti ih u ove stanove, a ne samo spomenutom stazom.

5. No pazite dobro, kćeri, potrebno je, da umre crv, i to na vaš trošak. Ovdje (u dragocjenom sjedinjenju) mnogo pomaže umirati, kada se ugleda u tako novom životu. Ovdje[2] treba, da ga mi same ubijemo još u ovom životu. Priznajem, da će biti mnogo više truda, ali ga čeka i plaća, pa će vam i nagrada biti veća, ako pobijedite. A da je to moguće, ne smije se dvoumiti, ako se sjedinjenje događa uistinu s voljom Božjom. To je sjedinjenje, koje sam željela za svega svoga života. To sjedinjenje molim vazda od Našega Gospodina. Ovo je najjasnije i najsigurnije.

6. No jao nama! Samo će nas malo doprijeti do njega, ako se i čini, da je sve učinio onaj, koji se čuva, da ne uvrijedi Boga i stupio je u Red. O koliko crvi ostaje, koji se ne dadu prepoznati, dok poput onoga, što je Joni izglodao bršljan (Jon. 4, 6. 7.), i nama izglođu krepost s pomoću samoljublja, precjenjivanja samoga sebe, osuđivanju bližnjih pa i u malim stvarima, nestašice ljubavi prema njima, ako ih ne ljubimo kao sami sebe? Jer ako silimice i izvršujemo dužnost, da ne padnemo u grijeh, ne dopiremo s velikom spremom, kako mora biti, da se sasvim sjedinimo s voljom Božjom.

7. Što mislite, sestre, što je njegova volja? Da budemo sasvim savršene, eda budemo jedno s Njim i s Ocem, kao što je molilo Njegovo Veličanstvo (Iv. 17, 22.). Gle, koliko nam još nedostaje, da dopremo tamo! Kažem vam, da pišem ovo s velikom mukom videći, da sam tako daleko, i to svojom krivnjom. Ne treba da nam Gospodin daje za to velike darove. Dosta nam je dao, ikad nam je dao svoga Sina, da nam pokaže put. Ne mislite, da je sve u tom, umre li mi otac ili brat, pa se prilagodim volji Božjoj tako, te toga bolno ne osjećam, i ako me snađu tegobe i bolesti, da ih podnosim zadovoljno. Dobro je to, a gdjekad nalaže i razboritost, jer ne možemo inače, pa od nužde činimo krepost. Koliko su takvih i drugih stvari, ako i nisu bile takve, činili mudraci, jer su mnogo znali! Ovdje traži od nas Gospodin, da se trsimo oko dvije stvari, a to je ljubav prema Njegovu Veličanstvu i prema bližnjemu. Vršeći ih savršeno izvršujemo njegovu volju i tako se sjedinjujemo s Njim. No kako smo mi daleko od toga, da tako velikom Bogu učinimo ove dvije stvari, kako moramo i kako rekoh! Neka nam izvoli Njegovo Veličanstvo dati milost, da zaslužimo doprijeti do ovoga stanja! Ako hoćemo, to je u našoj ruci!

8. Po mojem je mnijenju najizvjesniji znak, da li obdržavamo ove dvije stvari, ako svojski ljubimo svoga bližnjega. Jer se ne može znati, da li ljubimo Boga, ako zato ima i velikih znakova, po kojima ne može upoznati, da ga ljubimo. No ljubav se prema bližnjem može upoznati. I budite uvjerene, što više vidite da ste napredovale u njoj, to ćete više uznapredovati i u ljubavi prema

[2] T. j. u slatkom sjedinjenju.

Bogu. Jer je tolika ljubav, kojom nas ljubi Njegovo Veličanstvo, te će za plaću za onu ljubav, kojom ljubim bližnjega, učini, da na tisuću načina poraste ljubav, kojom ljubimo Njegovo Veličanstvo. O tom ne mogu sumnjati.

9. Veoma je zamašno za nas, da se latimo posla s velikim oprezom; jer ako to uradimo veoma savršeno, sve smo uradile. Ja držim, budući da je naša narav zločesta, ako ljubav Božja ne nastane iz pravoga korijena, (držim) da nećemo doći do toga, te savršeno ljubimo bližnjega. Kad je, sestre, to toliko zamašno za nas, nastojmo upoznavati i neznatne stvari, a ne držati samo do nekoliko veoma velikih, koje se nađu skupa kod molitve. Moramo gledati, što ćemo raditi i čega ćemo se latiti za bližnje, pa i za jednu jedinu dušu, da se spasi. Ako poslije ne budu prikladna djela, nema razloga, da se drži, e ćemo to raditi. To isto kažem i o poniznosti i o svim drugim krepostima. Velike su lukavštine zloduhove. Ne bi li nam utuvio, da imamo krepost, kad nemamo, sići će tisuću puta u pakao. Ima i pravo, jer je to veoma štetno. Nikad te kreposti ne dolaze bez taštine, jer izbijaju iz takva korijena. A kreposti, što dolaze od Boga, slobodne su od taštine i od oholosti.

10. Uživam gdjekad gledajući neke duše. Dok su u molitvi, čini se, da bi htjele biti prezrene i javno osramoćene za Boga. A kasnije bi sakrile i malu pogrešku, kad bi mogle. Ako li je nisu učinile, pa im se prišije! Bože nas sačuvaj! Zato neka dobro pazi na se, ko toga ne trpi, pa neka ne drži do onoga, što sam udesi po svojoj voljici. To i zbilja nije bila odluka volje, ako li je prava, druga je stvar, van neka utvara mašte. U njoj izvodi zloduh svoje skokove i prevare. Kod žena će i neukih ljudi moći učinili mnogo. Jer mi ne znamo razlike između moći i mašte i tisuću drugih unutarnjih stvari. O sestre, kako se jasno vidi, da je u nekih prava ljubav prema bližnjemu, a u drugih je nema tako savršeno. Kad biste shvatile, kako je za nas zamašna ova krepost, ne biste se oko drugoga trsile!

11. Ima duša, koje marno nastoje razumjeti molitvu, što je imaju. U njoj se posve zamotaju, pa se čini, da se boje i ganuti ili što pomisliti, da im ne umakne ni najmanje slasti i pobožnosti, što ih je zapala. Kad promatram takve duše, čini mi se, da vidim, kako malo poznaju put, kojim se dopire do sjedinjenja, a misle, da je u onom (postupku) sav posao. Nije to, ne, sestre; Gospodin ište djela. Opaziš li bolesnicu, kojoj možeš pružiti polakšicu, ne oklijevaj, prekini onu pobožnost i smiluj joj se. Ako osjeća bol, osjećaj i ti. Zatreba li, posti, da ona jede. I to ne toliko radi nje, već stoga, jer znaš, da Gospodin hoće to. To je pravo sjedinjenje s njegovom voljom. I ako vidiš, gdje koju osobu veoma hvale, raduj se više, nego da hvale tebe. To je zbilja lako. Jer u koga ima poniznosti, bit će mu teško gledati, gdje ga hvale. No ova je radost velika stvar, radost kad se upoznaju kreposti sestara. A kad uvidimo u ikoje kakav nedostatak, moramo je osjećati, kanda je u nas, i pokrivati.

12. Mnogo sam o tom govorila drugdje[3], jer vidim, sestre, da bismo bile izgubljene, kad bi u tom bio kakav nedostatak. Bože daj, ne bilo ga nikada! No bilo kako mu drago, kažem vam, da ne prestajete od Njegova Veličanstva iskati sjedinjenje, o kojem sam govorila. Kad vidite u tom nedostatke, sve ako osjećate pobožnost i slasti, pa vam se čini, da ste dosegle dotle i do malog ushita u molitvi mira, (odmah će neke pomisliti, da je sve učinjeno), vjerujte mi, da još

[3] V. Put savršenosti gl. VII.

niste doprle do sjedinjenja. Molite Našega Gospodina, neka vam uz savršenost dade i ljubav prema bližnjemu, i pustite, neka radi Njegovo Veličanstvo. On će vam dati više, nego možete poželjeti, ako se trsite i nastojite u svemu oko toga, koliko možete, te svoju volju silite, da se u svemu vrši volja vaših sestara, sve ako biste i izgubile svoje pravo. Morate zaboraviti svoju sreću radi njihove, sve ako bi se tome protivila narav. Morate nastojati, da preuzmete tegobu, gdje se pruži, eda olakšate bližnjemu. Ne mislite, da vas neće stajati i da ćete već naći učinjeno. Gledajte, što je našega Zaručnika stajala ljubav, kojom nas je ljubio: da izbavi nas od smrti, umro je tako mučnom smrću, smrću na križu.

GLAVA IV.

Nastavlja isto gradivo. Tumači bolje ovaj način molitve. Ističe., kako je zamašno, da se postupa oprezno, jer se zloduh uvelike napreže, da povrati dušu sa započetoga puta.

1. Čini mi se, da vas obuzimlje želja, da vidite, što radi i gdje boravi ona golubičica, jer ste shvatile, da ne boravi ni u duhovnim radostima ni u tjelesnim nasladama; nego se uzvija visoko. A ne mogu vam zadovoljiti te želje do posljednjeg stana, i to ako se Bogu svidi, da se sjetim toga ili da mi se pruži prilika te o tom, napišem. Jer je minulo oko pet mjeseci otkad ovo počeh dosada.[1] A budući da radi glavobolje ne mogu iznovice čitati, mora sve biti neuredno, a neke su stvari možda i dva puta rečene. No ja govorim svojim sestrama, pa je malo stalo do toga.

2. Međutim vam hoću da pobliže protumačim, što je po mojem mnijenju ova molitva sjedinjenja. Prema svojem ću duhu staviti poredbu. Kasnije ćemo govoriti o leptiriću, koji ne počiva, jer ne nalazi svoga pravog mira (premda neprestano koristi čineći dobro sebi i drugim dušama.)

3. Bit ćete često čule, da se Bog duhovno zaručuje s dušama. Slava njegovu milosrđu, koje hoće da se tako ponizi! Poredba je doduše nezgrapna, no ne nalazim druge, kojom bih mogla bolje razjasniti, što bih rado, nego je sakramenat ženidbe. Dakako, ovo je druge vrsti; jer u ovom o čemu raspravljamo, ne dolazi nikad ništa, što ne bi bilo duhovno. (Tjelesno je veoma udaljeno, a i duhovne su radosti i užici, što ih daje Gospodin tisuću milja razdaleko od onih, što ih moraju uživati oni, koji se zaruče.) Ovdje je samo ljubav s (uzajamnom) ljubavlju, a njezini su učinci tako prečisti, prenježni i ljupki, te se ne mogu iskazati. No Gospodin ih znade dati duši, da ih veoma dobro osjeća.

4. Čini mi se, da sjedinjenje još ne dopire do duhovnih zaruka. I ovdje se događa kao među dvojicom, koji se imaju zaručiti. Najprije se ispituje, da li jedno drugom pristaju, da li se uzajamno ljube, pa se i posjećuju, da jedno bolje upozna drugo. Tako se zbiva i ovdje, ali se predmnijeva, da je ugovor već gotov i da duša dobro znade, kako joj je ova veza korisna. A odlučila je, da će u svemu vršiti volju svoga Zaručnika, pa gleda da ga zadovolji na sve moguće načine. A Njegovo Veličanstvo dobro znade, je li tako, pa je s njom zadovoljno. Zato joj i iskazuje milosrđe, te ga želi bolje upoznati, pa štono riječ ide a njom na domjenak te je združuje sa sobom. Možemo reći, da je to tako, jer se zbiva u vrlo kratko vrijeme. Tu više nema davanja ni uzimanja, van duša gleda otajnim načinom, ko je taj Zaručnik, koga ima uzeti. S pomoću sjetila i moći ne bi u tisuću godina nikako mogla spoznati, što ovdje upoznaje u posve kratko vrijeme. No jer je Zaručnik takav, čini je samim onim gledanjem dostojnijom, da jedno drugome, štono riječ, pruže ruke. Jer duša tako plane ljubavlju, te radi štogod može, da se ne razbiju sve božanske zaruke. No ako bi se ta duša zanemarila i zavoljela nešto, što nije On, izgubila bi sve. A to bi bio i preveliki gubitak, jer su prevelike i milosti, što joj iskazuje, i mnogo veće nego se mogu procijeniti.

---

[1] Svetica je počela pisati ovu knjigu u Toledu 2. lipnja 1577. Prekinula je zbog puta u Avilu do listopada one iste godine. Onda je nastavila ovo poglavlje, pa stan VI. i VII., a napokon je dovršila 29. studenoga.

5. Zato vas, kršćanske duše, što vas je Gospodin uzdignuo do ovih granica, molim radi Njega, ne budite bezbrižne, van se klonite prilika, jer ni u ovom stanju nije duša tako jaka, te bi se mogla izlagati prilikama, kao što će biti nakon zaruka, koje se zbivaju u stanu, o kojem ćemo poslije govoriti. Jer se (Gospodin) nije više podao, van joj dao samo da ga vidi, štono riječ, a zloduh se uvelike trsi, da se bori s njom i osujeti te zaruke. Kasnije, kad već vidi, da se sasvim predala Zaručniku, neće se toliko usuditi jer se boji i zna iz iskustva, ako to učini, da će biti na velikom gubitku, a duša na velikom dobitku.

6. Kažem vam, kćeri, poznavala sam osobe, koje su se već bile visoko popele i doprle do toga stupnja. No zloduh ih je s velikom prepredenošću i lukavošću opet znao predobiti za se. Da to postigne, mora se složiti sav pakao; jer kako često kažem, ne gubi samo jednu dušu, nego veliku množinu. Znade on to već iz iskustva. Promotrimo li mnoštvo duša, što ih Bog privlači k sebi s pomoću jedne jedine, moramo ga uvelike slaviti. Tisuće su obratili mučenici. Eto jedne jedine djevice sv. Uršule! A koliko ih je zloduh izgubio po sv. Dominiku, po sv. Franji i drugim osnivačima Redova! A koliko ih gubi i sada po ocu Ignaciju, koji osnova Družbu. Svi su oni, jasno je, kao što i čitamo, primili od Boga slične milosti! A što je to bilo, van da su se i trsili, da svojom krivnjom ne izgube tako božanske zaruke? O kćeri moje! I sada je ovaj Gospodin isto tako pripravan, da nam iskazuje milosti kao i onda. A u neku je ruku i više prisiljen, jer ih želimo primati, budući da ih je danas malo, koji mare za njegovu slavu kao nekada. Mnogo ljubimo sami sebe. Veoma mudro pazimo, da ne izgubimo svoga prava. O kako se ljuto varamo! Neka nam se Gospodin smiluje i dade nam svjetlost, da ne padnemo u sličnu tminu.

7. Mogle biste me zapitati ili dvoumiti o dvije stvari: prvo, ako se duša tako predala u volju Božju, kao što sam rekla, kako se može prevariti, jer više ni u čem ne želi činiti svoju volju? Drugo, kojim putevima može zloduh ući tako pogibeljno, te bi se izgubila vaša duša, dok ste tako udaljene od svijeta i tako često pristupate k sakramentima, a možemo reći, boravite u društvu anđela? Jer dobrotom Gospodnjom sve nemaju drugih želja, van da služe Gospodinu i ugode mu. Kod onih, što se nalaze u svjetskim prilikama, ne bi to bilo čudo. Kažem, da u tom imate pravo. Bog nam je iskazao mnogo milosrđa. No kad gledam, kao što rekoh, da je i Juda bio u družbi apostola i da je vazda drugovao s Bogom samim i slušao njegove riječi, razbiram, da u tom nema sigurnosti.

8. Odgovaram na prvo pa kažem: kad bi ta duša bila vazda predana u volju Božju, jasno je, da ne bi propala. Ali dolazi zloduh s velikom prepredenošću te je pod prilikom dobra u sićušnim stvarima gleda odvratiti od nje i zavesti na drugo. Utuvlja joj, da to nije zlo, pa joj malo po malo potamnjuje razum i mlači volju, te uzrokuje, da u njoj raste samoljublje, dok se malo po malo ne udalji od volje Božje i vrati k svojoj volji. Tim je odgovoreno i na drugo. Jer nema tako tijesna zatvora, u koji ne bi mogao ući (zloduh), ni tako udaljene pustinje, u koju ne bi došao. No reći ću vam još nešto. Gospodin to možda dopušta, da vidi, kako se drži duša, koju želi postaviti, da svijetli drugima. Jer je bolje, da isprvice bude zla, ako ima biti, nego da kasnije bude na štetu mnogima.

9. Moram vazda prositi Boga u molitvi, neka nas drži svojom rukom, i neprestance misliti ako nas On ostavi, da bismo se survale u ponor, kao što je istina, pa da se ne smijemo nikad u sebe pouzdavati, jer bi to bila ludost. Iza

toga mi se vidi najpodesnije sredstvo da osobito pomno pazimo, kakve su nam kreposti: da li napredujemo ili nazadujemo u čemu, a pogotovu u međusobnoj ljubavi, pa u želji, da nas drže manjima i u običnim stvarima. Ako na to pazimo i molimo Gospodina, neka nam da svjetlost, odmah ćemo vidjeti dobitak ili gubitak. Ne mislite, da će Bog dušu, koja mu se toliko približi, tako brzo ispustiti iz ruke, a da se zloduh svojski ne potrudi. Njegovo Veličanstvo i te kako osjeća, što gubi (gubeći koju dušu), tako te je prije iznutra opominje na mnogo način, pa joj se ne može sakriti šteta.

10. Napokon završimo tim, da moramo nastojati vazda napredovati. Ne bude li toga, moramo se veoma bojati, jer nas nedvoumno zloduh kani nekako napasti. Usto nije moguće, da se ljubav popne tako visoko, pa ne raste više, jer ljubav nije nikad besposlena. Zato bi to bio veoma zao znak. Jer se duša, koja je pregnula da bude zaručnicom samoga Boga i već je drugovala s Njegovim Veličanstvom, pa je doprla do spomenutih granica, ne smije više dati na spavanje. A da vidite kćeri, što radi s onima, koje već drži za zaručnice, počet ćemo raspravljati o šestom stanu. Vidjet ćete, kako je malo sve, čim možemo služiti, što li trpjeti, i raditi, da se pripravimo na tako velike milosti. Možda je Naš Gospodin tako udesio, te su mi zapovijedili, da ovo pišem, eda upremo oči u nagradu i vidimo, kako je beskrajno njegovo milosrđe, jer se hoće da dade i pokaže crvima, pa da zaboravimo svoje sićušne zemaljske radosti, da upremo oči u njegovu veličinu i ražarene trčimo u njegovu ljubav.

11. Neka mi On dade, da i koliko rastumačim tako teške stvari. Jer ako Njegovo Veličanstvo i Duh Sveti ne budu upravljali mojim perom, znam dobro, da će to biti nemoguće. Ako li ne bi bilo za vašu korist, molim ga, da ne nađem ništa, što bih rekla. Jer zna Njegovo Veličanstvo, da ne želim drugo, koliko mogu sama sebe upoznati, van da se hvali njegovo ime i da mi nastojimo služiti Gospodinu, koji tako plaća i ovdje na zemlji. Po tome možemo donekle shvatiti, što će nam dati na nebu, bez prekida i tegoba i pogibli, što ih ima na ovom olujnom moru. Jer kad ne bi bilo pogibli, da ćemo njega uvrijediti i izgubiti, bio bi nam počinak, pa da nam se život ne svrši do svršetka svijeta, kad bismo radile za tako velikoga Boga i Gospodina i Zaručnika. Neka se svidi Njegovu Veličanstvu da zavrijedimo činiti štogod njemu na službu, bez toliko pogrešaka, što ih činimo vazda i u dobrim djelima. Amen.

STAN ŠESTI

Ima jedanaest glava

GLAVA I.

Raspravlja, kako ima većih tegoba, kad Gospodin počne udjeljivati veće milosti. Spominje neke (tegobe) i kako se u njima drže oni, koji su već u ovom stanu. Dobra je (ova glava) za one, koje snalaze unutarnje tegobe.

1. S pomoću Duha Svetoga hoćemo da govorimo o šestom stanu. Ovdje je duša već ranjena ljubavlju prema Zaručniku, pa nastoji još više biti sam i ukloniti sve, što bi joj moglo smetati u toj samoći, prema njezinu stanju. Tako je u dušu utisnut onaj pogled božanskog Veličanstva, te sva njezina želja ide zatim, da ga opet uživa. Već rekoh, da se u ovoj molitvi ne vidi ništa, pa ni s pomoću mašte, što bi se moglo nazvati gledanjem. Rekoh pogled, radi poredbe, što je navedoh.[1] Duša je već tvrdo odlučila, da neće uzeti drugoga zaručnika. Ali Zaručnik ne gleda na njezine velike želje, jer želi, da se već zaruči. Hoće On, da se ona još više zaželi i da je nešto stoji ovo dobro, što je veće od svih dobara. I premda je sve malo prema prevelikom dobitku, kažem vam, kćeri, da joj je potreban dokaz, znak za taj dobitak, eda uzmogne podnositi. O Bože moj! Kakve tegobe unutarnje i vanjske pretrpi, dok ne uđe u sedmi stan!

2. Zaista, kadikad promišljam o tom i bojim se, kad bi naravska slabost unaprijed znala, da bi se veoma teško odlučila, da uzmogne ono podnijeti i odlučno pretrpjeti, pa joj se predočila ne znam kakva dobra, već da (duša) dođe već u sedmi stan. Jer se ondje ne treba bojati, da duša neće iz petnih žila pregnuti, da sve to podnese za Boga. A razlog je tome, jer je nemalo uvijek tako blizu Njegovu Veličanstvu, a odatle joj dolazi snaga za to. Mislim, da će biti dobro navesti nekoliko tegoba, za koje znam izvjesno, da se ovdje zbivaju. Možda se sve duše ne vode ovim putem. No veoma dvoumim, da žive slobodne od zemaljskih tegoba ove ili one vrsti one duše, koje gdjekad tako doista kušaju nebeske stvari.

3. Ako i nisam kanila raspravljati o tom, ipak pomislih, da će gdjekojoj duši, što se nađe u nevolji, biti na veliku utjehu, znade li, da se to zbiva i u drugim dušama, kojima Bog dijeli slične milosti; jer se onda zaista čini, da je sve propalo. Neću tih nevolja spominjati po redu, kako se zbivaju, nego kako mi padnu na pamet. Počet ću s najmanjima. Eto nam vike onih osoba, s kojima se druguje, pa s kojima se i ne druguje, van se činilo, da se u životu nas i ne sjećaju. Tu vam govorkaju: »Ta se i ta pričinja sveticom. Pregoni, da prevari svijet i druge prikaže rđavima, a bolji su bez tih obreda«. A treba znati, da ta duša ne radi ništa, već nastoji dobro paziti na svoj stalež. Udaljuju se od nje oni, što ih je držala za svoje prijatelje, pa joj baš oni daju najbolje zalogaje i uzrokuju mnogo muka: »Ona duša propada, i uvelike se vara. To su đavolski poslovi. Dogodit će se kao ovoj i onoj, što je propala. Ta daje povod, da propada krepost. Ona vara svoje ispovjednike«. I takogovići idu k njima i to im pričaju pa im navode primjere, kako se desilo nekima, koji su tako propali. Istresu na tisuće načina poruge i poruge protiv njih.

[1] Gl. IV. stana V.

4. Poznam jednu osobu[2] koja se uvelike bojala, da neće moći naći čovjeka, koji bi je ispovijedao. Tako su se stvari bile razvile. No budući da ih je mnogo, bolje je, da se ne zadržavam. Najgore je, što takvi govori ne prestaju tako brzo, već traju za čitava života, pa jedan opominje drugoga, neka se čuva sličnih osoba. Reći ćete mi, da ima i drugih, koji govore dobro. Oh, kćeri, a kako ih je malo, koji vjeruju to dobro, prema mnogima, koji ga zabacuju! A to više, što je to za dušu veća muka, nego one govorotine! Duša vidi jasno, ako ima kakvo dobro, da joj je dano od Boga, a nikako nije njezino. Ta vidjela je malo prije, da je veoma siromašna i u velikim grijesima. Zato joj je to (t. j. da je drugi hvale) nesnosna muka, barem isprvice. Kasnije već nije toliko, i to s ovih razloga: Prvo, iskustvo joj jasno pokazuje, da ljudi govore dobro isto tako brzo kao i zlo, pa zato ne haje više ni za jedno ni za drugo. Drugo, Gospodin joj je dao više svjetlosti (te vidi), da nikakva dobra stvar nije njezina, već je dar Njegova Veličanstva; pa kanda je gleda na trećoj osobi, zaboravlja, da ima tu ikakav dio, van samo hvali Boga. Treće, ako vidi, da se gdjekoje duše okoriste gledajući milosti, što joj Bog iskazuje, misli ona, da Njegovo Veličanstvo to, što je drže dobrom, premda nije, upotrebljava kao sredstvo, da bude na korist onim dušama. Četvrto, duša drži više na oku čast i slavu Božju nego svoju. Stoga se rješava napasti, što ju je snalazila spočetka, da bi je te pohvale mogle upropastiti, kao što je vidjela kod nekih, pa malo mari, što je sramote, ako se samo jednom radi nje hvali Bog; a poslije puklo, kud puklo.

5. Ovi i drugi razlozi ublažuju veliku muku, što je uzrokuju duši one pohvale, premda je gotovo uvijek ponešto osjeća, osim da ih drugi baš ni malo ne opaze. No kud i kamo je veća muka nego one govorotine, vidi li duša, da je u javnosti bez razloga drže dobrom. A kad dođe do toga, da ne drži mnogo do ovoga (t. j. do pohvala), mnogo će manje držati do onoga (do pogrda i govorotina). Dapače se tome raduje, pa joj je to kao veoma ljupka glazba. To je velika istina, pa više okrepljuje dušu nego je plaši. Jer joj je već iskustvo pokazalo veliki dobitak, što joj dolazi ovim putem. I čini joj se, da ne vrijeđaju Boga one, što je progone; već da to dopušta Njegovo Veličanstvo na njezinu veliku korist. A jer tu korist vidi jasno, obuzimlje je osobita veoma nježna ljubav prema njima, jer joj se čini, da su joj bolji prijatelji i da joj više koriste.

6. Gospodin običava slati i veoma teške bolesti. To je mnogo veća muka, pogotovu kad su žestoke boli. Ako li su posve jake, čini mi se, da je to najveća muka, mislim vanjska, na zemlji, pa bilo drugih ne znam koliko. Kažem: ako su boli veoma jake. Jer ta muka obuzme čovjeku unutarnjost i vanjštinu tako da potisne dušu, te ne zna, što bi sam sa sobom. I voljela bi kakvogod brzo mučeništvo nego one boli. Ipak te boli u najvećoj žestini ne traju predugo. (Napokon Bog ne daje više nego može čovjek podnijeti, a Njegovo Veličanstvo daje najprije strpljivost). No druge su velike boli i raznolike bolesti običajne.

7. Poznam jednu osobu[3] koja odonda, otkad joj je Gospodin počeo iskazivati spomenutu milost, a ima tome četrdeset godina, može uistinu reći, da nije proživjela nijednoga dana, te ne bi podnosila boli i drugačije trpjela. Mislim nedostatak tjelesnoga zdravlja, bez drugih velikih tegoba. Istina, ona je bila veoma zla, pa joj se sve čini malo prema paklu, što ga je zaslužila. Druge će, koje nisu toliko uvrijedile Našega Gospodina, povesti drugim putem. A ja bih

[2] To je sama Svetica V. Život gl. XXVIII
[3] Govori sama o sebi.

rada izbirala put trpljenja, barem da nasljedujem Našega Gospodina Isukrsta, sve kad ne bih imala druge koristi; a pogotovu kad ima mnogo koristi. Oj, da raspravljamo o unutarnjim tegobama! Sve bi nam se one druge činile malene, kad bih pogodila ove prikazati. Ali je nemoguće razumljivo pokazati, kako se zbivaju.

8. Započnimo s mukom, koju zadaje ispovjednik odviše razuman, a malo iskusan.[4] Takav ispovjednik ne drži ništa stalnim. Svega se boji, o svemu dvoumi, kad vidi izvanredne stvari. Osobito, ako u dušama, koje ih imaju, vidi kakvu nesavršenost. On misli, da moraju biti anđeli oni, što im Bog daje takve milosti. A to je nemoguće, dok su u ovom tijelu. Odmah sve odsuđuje, kanda potječe od zloduha ili od turobnosti (melankolije). A nje (melankolije) je svijet tako pun, te se ne čudim. Sad je ima toliko u svijetu i zloduh čini toliko zala tim putem, te ispovjednici imaju veoma mnogo razloga, da se i te kako boje. No siromašna je duša u jednakom strahu, a k ispovjedniku ide kao k sucu. Ako je on odsudi, trpi neprestano toliku muku i smetnju, da će samo onaj razumjeti kakva je njezina tegoba, koji ju je sam iskusio. Jer je druga velika muka, što trpe ove duše, pogotovu ako su bile zle: misle one, da je Bog dopustio radi njihovih grijeha, te ih vara (zloduh). Kad im Njegovo Veličanstvo iskazuje milost, uvjerene su i ne mogu vjerovati, da potječe milost od drugoga duha, van od Boga. No to brzo prolazi, a uspomena na grijehe ostaje vazda. Na sebi vide pogreške, bez kojih neće nikada biti, pa odmah dolazi ova muka. Kad ih ispovjednik uvjeri, primire se, ali se muka povrati opet. Ali ako ispovjednik poveća strah, onda je muka gotovo nesnosna. Pogotovu ako iza toga dođu nekakve suhoparnosti, gdje im se čini, da nisu baš nikad mislile na Boga niti ga se mogu sjećati. A kad čuju, da se govori o Njegovu Veličanstvu, čini im se, da čuju, gdje neko govori izdaleka.

9. No to je sve ništa, ako se usto duši ne čini, da ne zna uputiti ispovjednike i da ih zavarava. Doduše, misli ona i vidi, da nema ni prve kretnje, što je ne reče. No to ne koristi. Jer je duh tako potamnio, te duša ne može vidjeti istine, već vjeruje, što joj predočuje mašta (jer onda ona vlada), i ludorije, što joj hoće da predoči zloduh. A njemu valjda Naš Gospodin dopušta, da je kuša i utuvljuje joj, da je odbačena od Boga. Mnogo toga navaljuje na nju i uzrokuje joj tako mučnu i nesnosnu tjeskobu, te ne znam, s čim bi se mogla isporediti, van s mukama, što ih trpe u paklu. Jer se u toj oluji ne dopušta nikakva utjeha. Hoće li, da je potraži od ispovjednika, čini se, da su se vragovi složili s njim, da je još više muče. Jednom se neki ispovjednik razgovarao s dušom, koja je bila u takvoj muci. Kako mu se tjeskoba činila opasna, jer je toliko toga bilo spojeno, naloži joj kasnije, neka ga upozori vazda, kad joj bude tako. A njoj je bivalo sve gore. On upozna, da ona nije sama sebi gospodarica. Znala je dobro čitati. No kad bi uzela knjigu u svojem narodnom jeziku, dešavalo joj se, da ne razumije više o tom, nego bi da i ne poznaje slova, jer njezin razum nije bio zato sposoban.

10. Napokon, u ovoj oluji nema druge, van čekati milosrđe Boga, koji iznenada jednom jedinom svojom riječju ili kakvom prilikom, koju on udesi, tako brzo sve potjera kanda u onoj duši nije bilo ni oblačka. Tako ostane sada puna sunca i mnogo veće utjehe. I poput onoga, koji uteče pobjedonosno iz pogibeljne

[4] Ovdje kori Svetica preveliku mudrost i oprez, što je previše uzrokuje slaba narav, a nije prijatna duhovnom životu.

bitke, slavi Našega Gospodina, jer se On borio i izvojštio pobjedu. A spoznaje veoma jasno, da se ona nije borila, jer joj se čini, da vidi u rukama svoga protivnika sve oružje, kojim se mogla braniti. I tako jasno poznaje svoju bijedu i kako sami po sebi možemo vrlo malo, ako nam Gospodin ustegne svoju desnicu.

11. Čini mi se, ne treba razmišljati, da to upozna. Vidjela je, da je sasvim nesposobna, a iskustvo ju je, što je u tom iskusila, naučilo, da upozna naše ništavilo i bijedu. (Premda duša mora biti u milosti, jer u svoj toj muci ne vrijeđa Boga i ne bi ga uvrijedila ni za što na zemlji), ipak je milost u njoj tako sakrivena, te ona misli, da ne vidi u sebi ni najmanje iskrice ljubavi Božje ni da je ikada bilo. Ako je učinila kakvo dobro ili joj je Njegovo Veličanstvo udijelilo kakvu milost, čini joj se, da je to bio san i tlapnja. A stalno vidi grijehe, što ih je počinila.

12. O Isuse, kako je tužno pogledati takvu dušu bez zaštite, i kako rekoh, kako joj malo koristi sva zemaljska utjeha! Zato, sestre, ako se kad nađete u takvoj nevolji, ne mislite, da bi bogataši i oni, što su na slobodi, mogli u to vrijeme sebi bolje pomoći. Ne, ne! Ja mislim, kad bi se pred prokletnike stavile sve radosti ovoga svijeta, da im ne bi mogle dati polakšice, već bi pooštrile muku. Tako i ovdje (pomoć i utjeha) dolazi odozgo, a ne koriste sve zemaljske stvari. Ovaj veliki Bog hoće, da njega priznamo za kralja, a upoznamo svoju bijedu. A to je veoma zamašno i za ono, što dolazi.

13. A što će raditi ova siromašna duša, ako tako potraje mnogo dana? Ako moli naustice, ne tješi se, kao da i ne moli. Ne prodire to u njezinu unutarnjost, pa ni ona sama, što moli, sve ako je molitva usmena. Za unutarnju molitvu nije u to vrijeme nikako sposobna, jer za nju nema sila. Samoća bi joj više škodila, budući da je za nju druga muka, da ni s kim nije i niko s njom ne govori. I kolikogod se sili i napreže, tišti je dosada i zlovolja, koja izbija i iz vanjštine, pa se dade lako vidjeti. Je li istina, da će znati kazati, što joj je? Ne da se izreći, jer su to duhovne tjeskobe i muke, za koje se ne može naći ime. Najbolje je sredstvo, ne da ih se duša riješi, jer za to ne nalazim sredstva, van da to može podnositi, (to je sredstvo) raditi djela ljubavi i druga vanjska djela, i ufati se u milosrđe Boga, koji nikad ne ostavlja onih, što se ufaju u Njega. Neka navijek bude blagoslovljen. Amen.

14. Druge vanjske muke, što ih zadaju zlodusi, nisu tako obične, pa ne treba o njima govoriti. A nisu ni većinom tako mučne. Ako se zlodusi i te kako napréžu, ne mogu po mojem mnijenju oslabiti moći ni sasvim smutiti duše. Ostaje joj napokon razum, te može misliti, da (zlodusi) ne mogu više činiti, nego im dopusti Gospodin. A dok razuma ne izgubi, sve je malo prema onome, o čemu se malo prije govorilo.

15. O drugim ćemo unutarnjim mukama govoriti u ovom stanu, kad budemo raspredali o raznim sredstvima molitve i milostima Gospodnjim. Neke je od njih još teže trpjeti nego spomenute, kako će se vidjeti po učincima, kakvi ostaju na tijelu. Ipak ne zaslužuje ime muke, pa nema ni razloga, da im ga nadijevamo. Ove su pače velike milosti Gospodnje, i duša usred njih upoznaje, da jesu (milosti) i da su sasvim izvan njezinih zasluga. Ova velika muka dolazi za ulazak u sedmi stan sa mnogo drugih. Govorit ću o nekima, jer bi o svima bilo nemoguće, a tako i rastumačiti, što su. Potječu od drugoga daleko višeg porijekla nego spomenute. Kad nisam o ovima, premda su više vrsti, mogla razložiti više nego je rečeno, još ću manje moći o onima. Neka Gospodin dade za

sve svoju milost radi zasluga svoga Sina. Amen.

GLAVA II.

Raspravlja, kako Naš Gospodin na razne načine budi dušu. Čini se, da se pritom ne treba bojati, premda je to nešto uzvišeno, a milosti velike.

1. Čini se, da smo daleko ostavili golubicu. Ali nismo; jer joj baš nabrojene tegobe pomažu, da može više letjeti. A sada počnimo raspravljati, kako se zaručnik drži prema njoj i prije nego joj to sasvim bude, u njoj budi živu želju za tim, i to tako finim sredstvima, da ih ni sama duša ne shvata. I ja držim, da ih ne mogu razjasniti, te ih drugi shvate, osim onih, koji su to već iskusili. Jer su to tako nježni i fini porivi, što potječu iz najdublje dubine duše, pa ne mogu nikako naći prikladne poredbe.

2. Sasvim se razlikuju od svega, što ovdje možemo steći, pa i od spominjanih slasti. Često puta je sama osoba bezbrižna, pa se i ne sjeća Boga. No Njegovo Veličanstvo je probudi poput repatice, koja brzo prođe ili poput groma bez buke. Ali duša odmah shvati veoma dobro, da ju je Bog pozvao, i to tako razgovjetno, da se kadikad, osobito isprvice, zgraža, pa i jadikuje, premda je ništa ne boli. Osjeća, da je preslatko ranjena, ali ne zna, kako i ko ju je ranio. No poznaje dobro, da je rana dragocjena, pa ne bi rado nikad od nje ozdraviti. Tuži se svom Zaručniku riječima ljubavi, pa i vanjskima, jer ne može drugo uraditi. Spoznaje ona, da je on nazočan, ali neće da joj se objavi tako te ga stane uživati. Velika je to muka, sve ako je ljupka i slatka. Ne može je se riješiti, sve kad bi htjela. No toga ne bi htjela nikada. Mnogo je više to zadovoljava nego slasno udubljivanje u molitvi mira, gdje nema muke.

3. Mislim i premišljam, sestre, kako da vam razjasnim ovo djelovanje ljubavi, ali ne znam, kako bih. Čini se, da je protuslovlje u tom što Dragi u jednu daje duši, te jasno upozna, da je s njom, a u drugu se čini, da je zove tako izvjesnim znakom, te ona ne može nikako dvoumiti, i tako pronicavim zviždukom, te ga duša mora čuti i razumjeti. Kad Zaručnik, koji je u sedmom stanu, govori tako duši, a to nije pravi govor, čini se samo, da se stanovnici u drugim sobama, sjetila, mašta i (druge) moći ne usuđuju ni maknuti. O moj jaki Bože, kako su velike tvoje tajne, kako li su duhovne stvari različne od svega, što se ovdje može vidjeti i pojaviti! Jer se ničim ne da razjasniti ni ova tako mala milost poredi li se s drugima, što ih djeluješ u dušama!

4. Ova milost djeluje u duši takav učinak, da u neku gine od želje, a ne zna, što bi molila, jer joj se jasno pokazuje, da je s njom njezin Bog. Reći ćete mi: ako to upoznaje, što želi ili što joj zadaje muku? Kakvo veće dobro želi? Ne znam. Samo znam, da se čini, da ova muka dopire u nutrinu duše, pa joj se uistinu čini, kad iz nje vuče strjelicu onaj, koji ju je ranio, da s njom vuče i nutrinu. Takav osjećaj ljubavi osjeća.[1] Onda sam razmišljala, da li možda s toga žarkoga ognjišta, što je moj Bog, skače koja iskrica i zapaljuje dušu tako, te ona osjeća onaj gorući oganj, ali taj oganj nije dostatan, da je spali, a opet je tako slastan. Zato u njoj ostaje ona muka i dodir s tim ognjem izvodi onaj učinak. To mi se čini najbolja poredba, što je mogu upotrebiti. Jer ta slasna bol i nije prava bol i ne traje neprekidice. Ako gdjekad i potraje dulje vrijeme, drugda brzo

---

[1] Fra Luis de Leon u izdanju u Salamanci ublažuje tu rečenicu: Uistinu se čini, da ih vuče za sobom već prema osjećaju ljubavi.

prestaje, kako već hoće Gospodin da ga dade duši, jer se ne može pribaviti nikakvim ljudskim putem. No ako kadikad potraje neko vrijeme, iščezava i vraća se. Ukratko, nikad nije stalna. I stoga ne izgura duše, van kad se već zapali, gasi se iskrica opet. A u duši ostaje želja, da opet trpi onu ljubavnu bol, što joj uzrokuje (iskrica).

5. Ovdje ne treba misliti, da potječe od same naravi ili uzrokuje turobnost (melankoliju) ili je od đavolske varke ili od mušičavosti. Jer se može vrlo dobro upoznati, da taj poticaj potječe odanle, gdje je Gospodin, koji je nepromjenljiv. A učinci nisu poput učinaka drugih pobožnosti, gdje veliko uronjivanje u užitak može prouzročiti, da posumnjamo. Ovdje su sva sjetila i moći bez ikakve udubljenosti. Samo gledaju, što bi moglo biti, ne uzbunjuju ni malo duše i po mojem mnijenju ne mogu ni povećati ni umanjiti onu slasnu muku. Komu naš Gospodin iskaže tu milost, (razumjet će, je li mu iskazana, kad ovo pročita), neka mu uvelike zahvali, jer se ne treba bojati prevare. A neka se veoma boji, da ne bi bio nezahvalan na tolikoj milosti. I neka pregne da svom snagom služi i popravi svoj život u svemu. Onda će vidjeti, kako će dopirati sve dalje te primati sve više i više. Jedna je osoba imala to, i minulo je u tom više godina. A s tom je milošću bila posve zadovoljna, te bi bila tom milošću veoma dobro plaćena, da je služila Gospodinu mnogo godina s velikim tegobama. Neka bude blagoslovljen u vječne vjekove. Amen.

6. Možda posumnjate, kako može u tom biti više izvjesnosti nego u drugim stvarima. Po mojem mnijenju zbog ovih razloga. Prvo, jer zloduh nikad ne može zadati ovako slasne muke kao što je ova. Može joj doduše dati užitak i slast, što se čini duhovne, ali dodati i muku, i to toliku, spojenu s mirom i slašću duše, nije on sposoban. Jer se sva njegova moć proteže na vanjštinu, a kad zadaje muke, po mojem mnijenju, nisu slatke ni s mirom (spojene), već s nemirom i s borbom. Drugo, jer ova slasna oluja dolazi iz drugoga kraja, a ne iz onoga, u kojem on može gospodovati. Treće radi velikih koristi, što ostaju u duši, a najobičnije su: odluka trpjeti za Boga, želja za velikim nevoljama i odlučnija volja udaljiti se od zemaljskih radosti i zabava, pa druge slične stvari.

7. Veoma je jasno, da ta muka nije utvaranje. Jer ako se drugda i trudi, ne će se moći oponašati. A tako je očita (ova muka), da se nikako ne može umišljati (to jest misliti da se osjeća, kad je nema) ni sumnjati, imamo li je, kad se osjeća. Ako bi u kojih ostala sumnja, neka znadu, da to nisu bile prave žestine. Mislim, ako bi ko sumnjao, je li je osjetio ili nije. Jer se ona dade zamijetiti (duši) kao i jaki glas ušima. Ne može to biti ni turobnost. Ne slaže se; jer turobnost izvodi i stvara svoje varke samo u mašti, a ono (o čemu se govori) potječe iz nutrine duše. Možda se varam. No dok ne čujem drugih razloga od onoga, koji to razumije, ostat ću vazda kod ovog nazora. A znam i za jednu osobu, koja je bila vrlo puna straha od tih prevara, ali ih se nije mogla bojati nikad s obzirom na tu molitvu.[2]

8. Gospodin običava i na druge načine buditi dušu. Iznenada, moleći naustice i ne mareći ništa unutarnje, čini se, da (dušu) obuzme slasna upala, kanda iznenada dopre tako veliki miris, koji se podaje svim sjetilima. (Ne kažem, da je to miris, već samo upotrebljavam poredbu). Tim (mirisom) ili nečim takvim hoće Zaručnik, da dade duši, te osjeti, da je ondje, te duši nastane

[2] Sama Svetica.

slasna želja, da ga uživa i duša se pripravi, da uvelike zahvaljuje i hvali Našega Gospodina. Ova milost nastaje, gdje i prije spominjana. No ovdje nema ni malo muke, a nisu mučne ni same želje, da uživamo Boga. Najobičnije duša to ćuti (taj poriv). Ni ovdje se, mislim, ne treba bojati zbog nekih navedenih razloga, već treba nastojati ovu milost primati zahvaljujući.

GLAVA III.

Raspravlja o istom gradivu. Spominje, kako Bog govori duši, kad mu se svidi. Upućuje, kako se pritom treba držati, a ne suditi po svoju. Nabraja neke znakove, po kojima se poznaje, kad nema prevare, a kad je ima. Veoma je korisno za čitanje.

1. Bog ima i drugi način da budi dušu. Ako se taj način u neku ruku i čini da je veća milost nego spomenuti, mogao bi biti i opasniji, pa ću se zato malko pozabaviti s njim. To su neki razgovori s dušom razne vrsti. Čini se, da neki dolaze izvana, drugi iz najdublje ponutrice duše, a opet neki iznad nje. A neki su tako izvanjski, te se čuju ušima, jer se čini, da su to razgovjetni glasovi.[1] Kadikad pa i često može biti tlapnja, pogotovu kod osoba slabe mašte ili turobne ćudi, mislim ako je znatna turobnost (melankolija).

2. Ne treba se po mojem mnijenju kod te dvije vrsti osoba osvrtati, reknu li, da su što vidjele, čule ili zamijetile, ali ih ne treba ni uzrujavati govoreći im, da ih vara zloduh, nego ih mora starješica ili ispovjednik, komu to kažu, saslušati kao bolesnice, te im reći, neka za to ne mare, jer u tom nije bit službe Božje. (Treba spomenuti), da je zloduh na ovaj način već mnoge prevario, a možda neće biti tako kod njih. (Tako eto treba), da se još više ne ražaloste, nego im zadaje njihova zlovolja. Reknu li im, da je to samo turobnost, nikad na kraj. One će priseći, da su vidjele i čule, jer im se tako čini.

3. Istina je, treba im naložiti, da se kane (unutarnje) molitve, i što se više može nastojati, da za ove stvari ne mare. Jer zloduh običava upotrebljavati tako bolesne duše, da naudi drugima, ako već ne može nauditi njima. A treba se bojati vazda kod bolesnih i zdravih, dok se ne upozna duh, od kojega dolaze te stvari. Zato i kažem, da se najbolje toga riješiti spočetka. Jer ako je duh Božji (od kojega to potječe), više pomaže, da duša napreduje i više raste, kad se iskušava. Tako je to. Ali ne treba mnogo stiskati i uznemirivati duše, jer ona zbilja ne može više.

4. Vraćam se opet na ono što rekoh o govoru s dušom. Sve spomenute vrsti mogu biti od Boga, od nečastivoga i od vlastite mašte. Pogodim li, spomenut ću s pomoću Gospodnjom znakove, po kojima se razlikuju i kada su ti govori opasni. Jer ih razumije mnogo duša među onima, što se bave molitvom. A ne bih rado, sestre, te držite, da radite zlo, ako ne vjerujete tim nagovorima, a

---

[1] Da se razumije ova glava i Svetičina nauka o božanskim govorima ili rečenicama, prepisujemo ono, što o njima kaže o. Franjo od sv. Tome u svom djelu Medula Mystica, VI. 1.: »Govori su trovrsni, kao što rekosmo i o viđenjima. Neki su tjelesni, neki utvoreni, a neki duhovni ili umni. Tjelesni su oni, što se zbilja čuju tjelesnim ušima, a to je moć vanjskih sjetila. Utvoreni (umišljeni) su, kad se ne čuju tjelesnim ušima, već ih primamo i shvatamo maštom, kanda smo ih čuli. Govori su umni ili duhovni, kad Bog ono, što hoće reći, utisne u nutrinu duha, bez zvuka i glasa i umišljenoga ili tjelesnog oblika, nego samo izrazi pojmove u duhovnoj nutrini i u razumnoj moći. A jer ta moć nije tjelesna već duhovna, ne zamjećuje s pomoću slika ni sličnosti tjelesnih već duhovnih. S pomoću tih slika ostaju stvari, što se govore, jasnije, stalnije i trajnije nego u spoznaji vida i mašte, jer je razum plemenitija moć.« Tri su vrsti tih razumnih govora: susljedni, oblični i bitni. Lijepo ih razlaže sv. Ivan od Križa u Usponu na Goru Karmel knj. II. gl. 26—30.

isto tako ako im vjerujete, kad su samo za vas, i to ili utjeha ili upozorenje na vaše pogreške, govorio ih ko mu drago, ili su samo tlapnja, do toga je malo stalo. Ali vas upozoravam na nešto, to jest, ako su i od Boga (ti govori), ne mislite, da ste zato bolje. Ta mnogo je govorio i farisejima, a sve je dobro u tom, kako će se tim riječima okoristiti. A ne slažu li se sa Svetim Pismom, ne držite do njih više, nego da ste ih čule od samoga nečastivoga. Jer ako i dolaze od vaše slabe mašte, morate ih uzeti kao napast u vjerskim stvarima, pa im se tako vazda opirati, da prestanu. A i prestat će, jer imaju malo snage.

5. Vratimo se k prvome. Dolazio (govor) iznutra, odozgo ili izvana, svejedno je, može biti od Boga. Najpouzdaniji su znaci, što mogu biti, po mojem mnijenju ovi. Prvi je i najpouzdaniji znak moć i vlast, što ga nose sa sobom (govori Božji), jer govore i rade. Razložit ću jasnije. Duša je u svoj nevolji i unutarnjem nemiru, što je spomenut, pa u tami razuma i suhoparnosti. Na jednu jedinu riječ, na primjer: »Ne žalosti se!« — smiri se, oslobodi se od sve nevolje i obasja je velika svjetlost. Riješi se sve one muke za koju joj se činilo, da je neće osloboditi od nje sav svijet i da se slože svi učenjaci i navode joj razloge i muče se ne znam koliko, činilo joj se, da je neće moći osloboditi od one nevolje. Duša je žalosna i puna straha, jer joj reče njezin ispovjednik i drugi, da je duh nečastivoga onaj, kojega drži. Na to čuje jedinu riječ, kojom se kaže: »Ja sam, ne boj se!« i svega se otrese te ostane posve utješena. A čini joj se, da ju niko ne bi mogao navesti, da drugo vjeruje. Duša je u velikoj neprilici radi zamašnih poslova, jer ne zna, kako će uspjeti. Uto čuje, neka se smiri, jer će sve uspjeti dobro. I duša bude puna pouzdanja i bez muke. A tako i u mnogo drugih stvari.[2]

6. Drugi je znak veliki mir, što ostaje u duši, pobožna i spokojna sabranost i sklonost da hvali Boga. O Gospodine, ako ima toliko snage jedna riječ po tvojem plemčetu (jer kažu, da dušama barem u ovom stanu ne govori sam Gospodin, nego neki anđeo), što ćeš istom raditi u duši, koja je ljubavlju vezana s Tobom i Ti s njom?

7. Treći je razlog, što ove riječi ne iščezavaju iz pameti veoma dugo, a pogdjekad nikada, kao što iščezavaju one, što ih čujemo ovdje, to jest što ih slušamo od ljudi. Potječu li i od najuglednijih i najučenijih ljudi, ne usijeku nam se tako u pamet. A rade li o budućim stvarima, isto im tako ne vjerujemo kao ovima. Kod ovih je najveća izvjesnost. kadikad u stvarima prividno nemogućim nastane i dvoumica, hoće li, neće li biti, i razum se donekle koleba. Ipak u duši samoj ostaje izvjesnost, koja se ne može predati dvoumici. Ako joj se i čini, da sve smjera protivno onome, što je čula, pa prolaze i godine, ne odbacuje one misli, da će Bog potražiti druga sredstva, kojih ljudi ne poznaju, pa da se ono napokon mora zbiti, kao što se i zbude. Dakako, kao što rekoh, ne prestaje trpjeti, kad vidi mnogo poteškoća. Kad mine vrijeme, kad je ono zamijetila, a i učinci i izvjesnost, što u sadašnjosti postoji, da (oni govori) potječu od Boga, nastaju te sumnje, pa misli (duša), nije li zloduh (govorio) ili je to od njezine mašte. U sadašnjosti nema nikakve sumnje, van bi umrla za onu istinu (t. j. da je Bog govorio). No, kako rekoh, zloduh može sve te tlapnje utuviti, da dušu muči i prestraši. Pogotovu ako se radi o nečemu, za što je doznao, da bi dušama nastala otuda velika dobra, i o djelima na veliku čast i službu Božju, a ta su djela veoma teška, šta sve neće raditi (zloduh)? Barem će oslabiti vjeru, jer je velika šteta ne vjerovati, da je Bog jak i može činiti djela, kojih naš razum ne

[2] Vidi divni sklad mističke nauke u ovoj glavi i XXV. Knjige o Životu.

shvata.

8. Uza sve te borbe, pa ako i rekne kogod toj osobi, da su (ti govori) ludi — mislim ako tako reknu ispovjednici, s kojima pretresaju te stvari — i ako nagoviještanje, da se to ne može izvršiti, urodi ne znam kako zlim uspjesima, ipak ostaje živa iskra nade, ne znam odakle, da će se ispuniti. Ako izumru sve ostale nade, sve kad bi htjela, ne bi mogla pustiti, da se ugasi ova iskra sigurnosti. I napokon se, kako rekoh, izvrši riječ Gospodnja, a duša ostane tako zadovoljna i vesela, da ne bi htjela drugo već hvaliti Njegovo Veličanstvo. A to mnogo više stoga, jer vidi izvršeno ono, što joj je rečeno, nego radi same stvari, premda joj je veoma mnogo stalo do nje.

9. Ne znam, zašto baš drži duša, da će se te riječi obistiniti; jer držim, da ne bi toliko osjećala ta osoba, kad bi je okrivili s laži; kanda bi ona u tom mogla više, van da kaže, što joj je rečeno. Neka se osoba bezbroj puta sjećala Jone proroka u tom pogledu, koji se bojao da neće propasti Ninive[3]. Napokon, jer je duh Božji (govorio), pravo je, da mu drži tu vjernost želeći, da ga (drugi) ne drže lažnim, jer je najviša istina. I stoga se uvelike veseli, kad vidi, da se (riječ Božja) izvršila nakon tisuću poteškoća i u najtežim stvarima. I kad bi za tu istu osobu imale nastati velike nevolje, ona bi ih voljela podnijeti, nego pustiti, da se ne izvrši ono, za što tvrdo drži, da joj je govorio Gospodin. Možda svi neće imati te slabosti, ako je to slabost, jer ja ne mogu to osuditi kao zlo.

10. Ako (ovi govori) dolaze od mašte, nema nijednoga ovog znaka, ni izvjesnosti, ni mira, ni unutarnje radosti. Samo se može dogoditi, a znam, da se i događalo nekima, da se udube u tu molitvu mira i duhovni san. (Neke su radi slaba tjelesnog ustrojstva ili radi mašte ili s ne znam kakva uzroka, u toj velikoj sabranosti tako izvan sebe, te izvana ne osjećaju ništa, a njihova su sjetila usnula poput osobe što spava. A možda i jest tako, možda su zaspale.) Onda im se pričinja kao u snu, da im neko govori i da gledaju štošta, te misle, da je to od Boga. A napokon ostaju učinci kao od sna. A može biti, da svesrdice mole nešto od Našega Gospodina, pa im se čini, da im govori ono, što žele. I to se kadikad događa. No ko je mnogo iskusio u govorima Božjim, neće ga po mojem mnijenju moći prevariti mašta.

11. Zloduha se treba više bojati. No ako ima spomenutih znakova, možemo biti posve uvjereni, da (govor) potječe od Boga. No ako je zamašno ono, što se govori, pa ticalo se same osobe ili nekoga drugog, ne smije se nikad raditi ni naumiti raditi bez savjeta učena ispovjednika, koji je razborit i služi Bogu, i to kao sve više upozna i čini se jasno, da to potječe od Boga. Jer to hoće Njegovo Veličanstvo. A ne smije se propustiti, da se ne čini ono, što On zapovijedi. On nam je rekao, da držimo ispovjednika namjesto njega, stoga se ne može dvoumiti, da su njegove riječi. Ako je tegoban posao, pomažu (te riječi) sokoleći je. A kad ushtjedne Naš Gospodin, prišapnut će ispovjedniku i učinit će, te će vjerovati, da je njegov duh (koji je ono govorio). Neće li On, nismo više obvezani. A raditi drugačije nego je rečeno i držati se svoga mnijenja, držim, da je veoma

[3] Ovdje smjera Svetica na proroštvo Jone, koji po naredbi Božjoj proreče Ninivljanima, da će se za 40 dana njihov grad razoriti. Građani povjerovale proroku te učiniše pokoru u vrećama i u pepelu. Bog ganut na samilost oprosti Ninivi, a prorok se veoma rastuži, držeći, da su propale njegove riječi. U ovom je slučaju proroštvo bilo uvjetno.

opasno. I zato vas opominjem, sestre, u ime Našega Gospodina, neka vam se tako nikad ne dogodi.

12. Ima još jedan način, kojim Gospodin govori duši, a držim posve izvjesno, da potječe od njega, to jest u umnom viđenju, koje ću još kasnije razložiti. Zbiva se sasvim u nutrini duše, a njoj se čini, da duševnim ušima tako jasno čuje one riječi od Gospodina, a opet tako tajno, te je sam način, kojim ih čuje, i učinci, što ih čini viđenje, uvjerava i daje joj jamstvo, da zloduh ne može tu imati udjela. Ostavlja velike učinke, da to vjeruje. Barem je sigurno, da to ne potječe od mašte. Ako se pazi, može se to jamstvo vazda imati, i to s ovih razloga. Prvo, govor mora biti osobito razgovjetan, i to tako razgovjetan, te bi duša zamijetila, kad ne bi dostajala jedna jedina slovka od onoga, što je čula. A sjeća se, je li to rečeno ovako ili onako, ako i jest sve jedna pouka. A u onom, što izmišlja mašta, nije govor tako jasan, ni riječi tako razgovjetne, van kao nešto napolak sanjano.

13. Drugo, ovdje se mnogo puta ne misli na ono, što se čulo, mislim, da se zbiva u nevrijeme, a kadikad onda, dok se razgovara s kim. Gdjekad se odgovara na ono, što se samo letimice pomisli ili se prije mislilo. No mnogo puta se tiču (ti govori) stvari, za koje nikad nije mislila, da bi mogle biti ili zbilja bile. Nije ih mogla splesti mašta, da se prevari duša pomišljajući nešto, eto nije ni željela ni htjela pa ni poznala.

14. Treće, ovo je (kad Bog govori duši), kao kad neko sluša (govor); a ono, što potječe od mašte, kao da neko malo po malo sastavlja ono, što bi htio da drugi govore.

15. Četvrto, riječi su (božanske) veoma različne (od drugih). Jedna jedina sadržava mnogo, što naš razum ne bi mogao tako brzo sastaviti.

16. Peto, često se duši daje zajedno s riječima, na način, kojega ne bih znala rastumačiti, da bez riječi razumije mnogo više, nego zvuče one riječi. Ob ovom ću načinu shvatanja govoriti više na drugom mjestu, jer je to veoma nježna stvar i (potiče) na hvalu Našega Gospodina. O tom su načinu i razlikama (govora) neki veoma sumnjali (a osobito jedna osoba, a bit će i drugih), pa se nisu mogli snaći. I baš je zato veoma pozorno pazila, jer joj je Gospodin veoma često iskazivao tu milost. Najviše je sumnjala isprvice, da li je zavarava mašta. Jer se brže može upoznati, da li zavarava zloduh. Doduše je on tako oštrouman, te znade oponašati i duha svjetlosti. No to će biti po mojem mnijenju samo u riječima. On ih izgovara tako jasno, te se ne može dvoumiti, da smo ih čuli, kanda ih je govorio duh istine. Ali neće moći oponašati učinaka, što su spomenuti, ni ostaviti u duši onaj mir i svjetlost, već nemir i smetnju. Ali joj može nauditi malo ili ni malo, ako je duša ponizna i čini, što rekoh, t. j. da se ne da skloniti, da na svoju ruku radi išto od onoga, što je razumjela.

17. Ako su milosti i darovi Gospodnji, neka pozorno pazi, da li se zbog toga drži boljom. I ako se više ne smete, što je milostivija bila riječ, neka drži, da ne potječe od duha Božjega. Jer je posve izvjesno, da se duša drži to manjom, što joj više milosti iskazuje (Bog). A više se sjeća svojih grijeha i zaboravlja više svoj dobitak. Njezina je volja i pamet puna želje da radi samo na slavu Božju, a ne sjeća se svoje koristi. Više se boji, da bi se njezina volja u čemu mogla ugnuti od pravog puta, a sve joj je izvjesnije, da nije zaslužila onih govora nego pakao. Uz takve se učinke ne treba duši strašiti nikakovih sklonosti i milosti, što ih dobije u molitvi, već se više mora pouzdavati u milosrđe Gospodina, koji je vjeran, pa

neće dopustiti zloduhu, da je prevari, premda je vazda dobro, da živi u strahu.

18. Možda se pričini onima, što ih Gospodin ne vodi ovim putem, da bi ove duše mogle ne slušati onih riječi, što im se govore, pa ako su unutarnje, da bi se mogle rastresti i ne zamijetiti ih, a tako se ukloniti tim pogiblima. Na to odgovaram, da je to nemoguće. Ne govorim ob onima, što ih zavarava mašta. One mogu sebi pomoći tako, da ne teže toliko ni za kakvom stvari i neće da drže do svoje mašte. Ovdje pomoći nema. Jer sam duh, koji govori, obuzda sve ostale misli i prisili, da pazi (duša) na ono, što joj se govori. U neku mi se ruku čini i držim, da je tako, da bi naime bilo prije moguće, te jedna osoba što dobro čuje ne bi razumjela druge koja govori vrlo glasno. Moglo bi se desiti, da baš ne pazi i svoje misli i razum uperi drugamo. No u ovom slučaju, o kojem raspravljamo, nije to moguće. Nema tu ušiju, koje bi se začepile, a ne može (duša) ni misliti nikako na drugo, van na ono, što joj se govori. Jer onaj, koji je, držim, na Jošuinu molbu mogao učiniti, da sunce stane, može učiniti, da stanu i moći i sva nutrina, pa da duša dobro vidi, da drugi Gospodin, veći od nje, vlada onim gradom, te joj probudi veliku pobožnost i poniznost. Stoga nema nikakva sredstva, da se u tom ispriča. Neka nam dade božansko Veličanstvo, da svrnemo pozornost na to, te ugodimo njemu, a zaboravimo sami na se, kao što rekoh. Amen. Neka On dade, da sam dobro pogodila ono, što sam naumila, pa da bude na pouku onome, ko bi to iskusio.

GLAVA IV.

Raspravlja, kako Bog uzdiže dušu u molitvi ushitom (arrobamiento), zanosom (extasis) ili poletom (rapto), što je po mojem mnijenju sve jedno, te kako je potrebna velika srčanost, da primi velike milosti od Njegova Veličanstva.

1. Kakav mir može imati jadni leptirić uz spomenute i ostale tegobe? No sve je to, da više zaželi uživati Zaručnika. A Njegovo Veličanstvo poznaje našu slabost, pa se služi ovim mnogim drugim sredstvima, da pripravi dušu te se osokoli i spoji s tako velikim Gospodinom i uzme ga za Zaručnika.

2. Nasmijat ćete se ovome, što kažem, i učinit će vam se ludo, jer će svaka od vas pomisliti, da tu ne treba srčanosti. Ta nema ni jedne žene, pa i najnižega staleža, koja ne bi imala srčanosti, da se zaruči a kraljem. Držim i ja, kad se radi o zarukama sa zemaljskim kraljem. No kad se radi o zarukama s Kraljem nebeskim, kažem vam, da je potrebna veća srčanost nego vi mislite; jer je vaša narav veoma plaha i niska za toliku stvar. A držim za stalno, da bi to bilo nemoguće, kad ne bi Bog dao srčanosti, kolikogod vidite, da je to za naše dobro. I tako ćete vidjeti, što čini Njegovo Veličanstvo, da sklopi ove zaruke. Shvatam, da to mora biti, kad duši dade ushit, te je riješi njezinih sjetila. Jer kad bi ostala pri sebi i vidjela se tako bliza tolikoga veličanstva, možda joj ne bi bilo moguće, da ostane u životu. Razumije se, da budu pravi ushiti, a ne ženske nemoći (nesvijesti), kao što nas ovdje snalaze, pa mislimo, da je to ushit ili zanos (ekstaza). A mislim, da sam već rekla, ima osoba tako slaba tjelesnog sastava, te već umiru kod molitve mira. Želim ovdje spomenuti neke vrsti ushita, za koje sam doznala (jer sam se razgovarala s toliko iskusnih duhovnih osoba. Ipak ne znam, hoću h pravo pogoditi kao u drugoj knjizi,[1] u kojoj sam pisala o tom. Čini mi se, da neće biti suvišno opet pretresti to i druge stvari, koje spadaju ovamo zbog nekih razloga, a sve kad ih ne bi bilo, stoga, da ovdje zajedno prikažem stanove.

3. Jedna je vrst ushita ova. Ako duša i nije u molitvi, kosne je se jedna riječ Božja, koje se sjeti ili je čuje, pa joj se čini, da Njegovo Veličanstvo uzrokuje, te iz nutrine duševne probukti iskra, što je spominjasmo. A na to ga je sklonila samilost, videći, da tako dugo trpi od želje za njim. Duša sva zapaljena poput ptice feniksa bude obnovljena. A može se pobožno vjerovati, da su joj oprošteni grijesi. Razumije se, ako se ta duša popravila i upotrebila sredstva, što ih naređuje Crkva. I tako čistu sjedinjuje (Gospodin) sa sobom, a niko ne zna osim njih dvojice. Pa ni sama duša ne razumije tako, da može kasnije kazati, ako i nije bez unutarnjega osjećaja. Jer (ovaj ushit) nije kao nesvijest ili bjesnilo, gdje ne shvata ništa (što se zbiva) unutra ni izvana.

4. Što u ovom slučaju razumijem, to je, da duša nikad nije tako probuđena za Božje stvari i nikad nema takve svjetlosti i spoznaje Njegova Veličanstva. Činit će se to nemoguće, jer su duševne moći tako udubljene, a tako isto i sjetila, te možemo reći, da su mrtva. Kako se može shvatiti, da shvata tu tajnu? Ja ne znam, a možda nijedan stvor, van sam Stvoritelj. A to vrijedi i za mnogo drugih stvari, što se zbivaju u tom stanju, to jest u ova dva stana. Ovaj bi se i posljednji stan mogli dobro spojiti, jer među njima nema zatvorenih vrata.

[1] Knjiga o Životu gl. XX.

No u posljednjem stanu ima stvari, koje se očituju samo onima, što uđu u njega. Zato mi se činilo zgodno, da ih razdijelim.

5. Kad je duša u tom ushitu, Gospodinu se svidi te joj pokaže neke tajne kao nebeske stvari i utvarana viđenja,[2] pa ona o tom zna poslije pripovijedati. A to joj i ostane utisnuto u pameti, pa nikad više ne zaboravlja. No kada su umna viđenja, ne može ih tako lako pripovijedati. Jer mora u to vrijeme (za ushita) biti tako uzvišenih, te ih oni, što žive na zemlji ne mogu shvatiti, pa ne mogu izreći. A kad je duša pri sebi, može pripovijedati ovdje mnogo od onih razumnih viđenja. Možda neće neka shvatiti, što je to viđenje, pogotovu razumna viđenja (visiones intelectuales). Razložit ću to u svoje vrijeme, jer mi je to naložio onaj, koji može. Ako se i čini, da je neprikladno, bit će možda nekim dušama na korist.

6. No reći ćete mi, ako se duša ne može kasnije sjećati tih tako uzvišenih milosti, što joj ih Gospodin ovdje iskazuje, kakva joj je korist od njih? Oj kćeri, tolika je korist, te se ne može procijeniti. Jer ako ih i ne znadu prikazati, u najdaljoj su duševnoj nutrini upisane, pa se nikad ne zaboravljaju. Ako moći nemaju slike i ne shvataju ih, kako ih se mogu sjećati? Ni ja toga ne razumijem. Ali razumijem, da se u tu dušu utisnu istine o veličini Božjoj, te ostaju tako, da bi se ona Bogu od toga trena klanjala kao Bogu, kao što je učinio Jakov, kad je vidio ljestve (Post. 28, 12.). A klanjala bi mu se, kad ne bi ni imala vjere, koja joj kaže, ko je Bog i da je dužna vjerovati u nj kao u Boga. Jakov je s ljestvama morao shvatiti i druge tajne, koje nije znao izreći. Gledajući samo ljestve, kojima su silazili i uzlazili anđeli, ne bi bio shvatio tako velike tajne, da nije imao više unutarnje svjetlosti.

7. Ne znam, da li pogađam pravo, što kažem. Ako sam to i čula, ne znam. da li se dobro sjećam. Ni Mojsije nije znao reći, što je vidio u kupini, van samo što je Bog htio, da on kaže (Izl. 3, 2.). No da Gospodin nije sasvim izvjesno njegovoj duši pokazao tajne, po kojima je vidio i vjerovao, da je Bog (koji mu je govorio), ne bi bio naprtio toliko i tako velikih tegoba. Morao je on u trnju onoga grma gledati tako velike stvari, koje su ga ohrabrile, da čini ono, što je učinio za izraelski narod. Tako, sestre, kod tajnih stvari Božjih ne smijemo tražiti razloga, da ih razumijemo, van kao što vjerujemo, da je on moćan, jasno je, da moramo vjerovati, da crv ovako ograničene moći, kao što smo mi, ne može shvatiti njegovih veličina. Hvalimo ga uvelike, jer mu se svidjelo, da neke upoznamo.

8. Veoma želim naći zgodnu poredbu, da uzmognem donekle protumačiti razumljivo ono, što rekoh, ali držim, da nema prikladne. No recimo ovu. Uđete u dvoranu koga kralja ili kakvoga odličnog gospodina. Držim, da to zovu sobicom (camarin). Ondje drže nebrojene raznolike čaše i glinene posude, postavljene tako u red, te se gotovo sve vide, kad se uđe. Jednom uvedoše i mene u takvu dvoranu u kući vojvotkinje od Albe. (Dolazeći s puta zapovjedi mi posluh, da ovdje ostanem dva dana, jer ih je ona gospođa zato silno molila)[3] Osupnuh se na ulasku i pomislih, čemu može koristiti ona sila stvari. I vidjeh, da možemo hvaliti Gospodina gledajući takve raznolike stvari. A sad se radujem, da se

---

[2] V. Knjigu o Životu gl. XXVIII.

[3] Idući iz Salamanke na osnutak samostana u Segoviji u veljači 1574. posjeti Vojvotkinju u njezinu gradu Alba de Tormes. Isp. Knjigu o Osnucima gl. XXI.

mogu ovdje okoristiti.) Bila sam neko vrijeme ondje. No toliko sam toga imala gledati, te sam odmah sve zaboravila tako, te mi nijedan onaj komad ne ostade u pameti, kanda ih nikad nisam vidjela. Ne bih znala kazati, na kakva su oblika bile. Samo se u svemu sjećam, da sam ih vidjela. Tako je i ovdje, gdje je duša postala sasvim jedno s Bogom, postavljena u stan najvišega neba, što ga moramo imati u nutrini svoje duše (jasno je, kad je Bog u duši, da mora zapremiti jedan od tih stanova.) I kad je tako duša u zanosu, čini se, da Gospodin neće, da uvijek gleda takve tajne (jer je tako uronjena u užitak, uživajući Boga, te joj je dosta toliko dobro.) Kadikad uživa, da se prene (iz zadubljenosti) te brzo gleda ono, što je u tom stanu. A kad se povrati k sebi, može sebi predočiti veličine, što ih je vidjela, ali ne može ništa propovijedati. A njezina narav ne dopire dalje, nego je Bog htio, da gleda nadnaravski.

9. Priznajem li dakle, da je (u ushitu) duša gledala i da je to bilo umišljeno (imaginaria) viđenje? Ne želim toga reći, jer ne raspredam o tom, već o umnom (intelektualnom) viđenju. Nisam učena, pa uz svoju tupost ne znam ništa reći. A što sam dosele govorila o toj molitvi, (razgovijetno shvatam, ako je dobro, da nisam to govorila ja. Ako gdjekad duša, kojoj Bog da te ushite, ne upozna tih tajna, držim, da to i nisu ushiti već duševna nesvijest. Može se dogoditi osobama slaba tjelesnog ustrojstva, kao što smo mi žene, da uz duhovni napor podlegne narav, pa ostanu onako omamljene, kao što držim, da sam rekla o molitvi mira. A to se ne može porediti s ushitima. Jer vjerujte, ako je ushit, Bog ugrabi svu dušu k sebi, pa jer je njegova svojina i njegova već zaručnica, pokaže joj dijelak svoga kraljevstva, što ga je zbog toga dobila. Ako je taj dijelak i malen, ipak je mnogo sve, što je u tom velikom Bogu. A on neće zapreke ni otkud, ni od moći ni od sjetila; van odmah zapovjedi, da se zatvore vrata svih tih stanova. A ostanu otvorena samo u onom stanu, gdje je On, da možemo unići. Blagoslovljeno budi toliko milosrđe. I s pravom će biti prokleti, koji se ne ushtjednu njime okoristiti pa izgube svoga Gospodina.

10. O sestre moje, ništa je sve, što ostavimo. Ništa je sve, što činimo i što bismo mogle činiti za Boga, koji se hoće tako da poda crvu! Ako li se nadamo, da ćemo i u ovom životu uživati to dobro, što činimo? Kod čega se zadržavamo? Što je dosta, da i jedan časak prestanemo tražiti svoga Gospodina, kao što je radila Zaručnica po ulicama i cestama? (Pj. n. pj. 3, 2.) O kako je poruga sve na svijetu, ako nas ne dovodi i ne pomože da dođemo k ovom dobru. Pa kad bi dovijeka trajale svjetske radosti, bogatstva i naslade, kakve možemo zamisliti, sve je to gad i smeće prema ovom blagu, što ćemo uživati bez kraja. A ni to nije ništa, isporedi li se, da će naš biti Gospodin — gospodar svega blaga nebeskoga i zemaljskoga!

11. O sljepoće ljudske! Kad, kad će se ukloniti ova zemlja s naših očiju? Čini se, da među nama nije tolika, te nas sasvim osljepljuje. Ipak vidim prašaka i piljčića, pa ako ih ostavimo da rastu, mogu nam učiniti veliku štetu. Nego, sestre, za ljubav Božju, okoristimo se tim pogreškama, da upoznamo svoju bijedu i da nam one dadu bolji vid, kao što je blato dalo slijepcu, kojega je ozdravio naš Zaručnik (Iv. 9, 6. 7.) A videći, da smo tako nesavršene, molimo ga što usrdnije, da od naših nevolja učini dobro, pa da u svem omilimo Njegovu Veličanstvu.

12. Mnogo sam zastranila i neopazice. Oprostite mi, sestre, i vjerujte, da stigavši do ovih veličina Božjih, hoću da kažem, govoreći o njima, ne mogu na

ino van se uvelike potužiti, kad vidim, koliko gubimo svojom krivnjom. To su istina stvari, što ih Gospodin daje komu hoće. I kad bismo mi ljubili Njegovo Veličanstvo, kao što On ljubi nas, dao bi svima. Ne želi drugo, van da ima koga, komu bi dao; jer se tim ne smanjuje njegovo bogatstvo.

13. No vratimo se k onom, o čemu sam govorila. Zaručnik zapovijeda, da zatvorimo vrata stanova, pa i grada i ograde. Kad hoće da ushiti dušu, uskrati joj dah tako, da više nikako ne može govoriti. Druga sjetila gdjekad još malko potraju, a drugda se sve ukine iznenada. Ohladne ruke i čitavo tijelo tako, te se čini, da nema u njemu duše, a kadikad se zapaža ni da diše. To traje kratko vrijeme, mislim, da bude u tom stanju. Jer čim popusti malko ta velika obustava, čini se, da se (djelo povrati malko k sebi i opet odahne, da iznovice umre i dade duši veći život. I tako uza sve to ne traje dugo taj tako veliki zanos.

14. No događa se, kad već prođe, da volja ostane tako zadubljena i razum tako izgubljen, a to potraje dan pa i više dana, pa se čini, da ne može ni na što paziti van da volju pobuđuje na ljubav. A ona je zato veoma budna, a opet spavaćiva, te se ne da zanijeti, da se bavi kakvim stanom.

15. O kad duša dođe sasvim k sebi, kako je zastiđena, kako li živo želi, da se dade na službu Božju na svake ruke, kako samo On ushtjedne da se njom posluži! Ako od prvašnjih molitava ostaju učinci, kao što su spomenuti, što će istom ostati od milosti, kao što je ova? Duša bi htjela imati tisuću života, da ih sve uzmogne prikazati Bogu. Rado bi da sve stvari na zemlji budu sami jezici, eda ga hvale u ime njezino. Prevelike su želje da čini pokoru. A ne drži mnogo do svega, dok je čini. Jer je jakost ljubavi tolika, te malo osjeća, koliko čini. I jasno vidi, da nisu mnogo činili mučenici u mukama, što su ih podnosili, jer je s tom pomoću Našega Gospodina lako. I zato se tuže takve duše Njegovu Veličanstvu, kad im se ne pruži prilika da što trpe.

16. Kad im iskaže tu milost (ushit) potajno, drže je veoma velikom. Ako li je iskaže pred nekim osobama, tako se smetu i zastide, te se u neku ruku duša prene iz užitka, što ga je uživala, od brige i muke, što joj zadaje misao, što će misliti oni, koji su vidjeli (njezin ushit). Jer takve duše poznaju zlobu svijeta i znadu, da možda to neće držati za ono, što jest, van da će im to dati priliku, da te zlobno sude, mjesto da hvale Boga. U neku mi se ruku ta muka i stid čini nedostatak poniznosti. No to nije više u njezinoj ruci. Jer ako ta osoba želi, da je preziru, zašto mari za to? Nekoj osobi, koja je bila u takvoj žalosti, reče Naš Gospodin: »Ne žalosti se, jer će oni ili Mene hvaliti ili tebe ogovarati. U oba slučaja dobivaš ti«.[4] Doznah poslije, da se ona osoba veoma ohrabrila i utješila ovim riječima. Zato ih navodim ovdje, ako bi se koja našla u takvoj nevolji. Čini se, hoće Naš Gospodin, da svi shvate, e je ona duša njegova, pa niko ne smije dirati u nju. Može dašto (dirati) u tijelo, u čast, u imetak, jer će iz svega crpsti čast za Njegovo Veličanstvo. Ali se u dušu ne smije dirati. Jer ako se ona veoma krivom smionošću ne odijeli od svoga Zaručnika, On će je braniti od svega svijeta, pa i od svega pakla.

17. Ne znam, jesam li sada jasno razložila, što je ushit; jer je to sve, kako rekoh, nemoguće. A držim, da se nije ništa izgubilo, kad se govorilo o tom, da se upozna, što je pravi ushit; jer ima sasvim različnih učinaka u prividnim

[4] Knjiga o Životu gl. XXXI.

ushitima. Ne zovem ih prividnim ushitima, jer bi htjeli prevariti[5] oni, što ih imaju, već stoga, jer su oni prevareni. A kako se ne slažu znaci i učinci tako velikom milošću, ostaje, takva milost, tako ozloglašena, te se s razlogom kasnije ne vjeruje ni onima, kojima je Gospodin udijeli. Neka bude blagoslovljen i hvaljen vazda. Amen, amen.

[5] Fr. Luis de Leon mijenja ovu rečenicu: »Ne zovem prividnim, jer hoće da prevari ko ih ima.« A Gracian u kordovskom prepisu: »Ne zovem prividnim, jer hoće da prevari ko ih ima, već jer je ona sama duša prevarena.« Oba popravljaju umetak, kako bi trebalo da znači. Možda Svetica htjede napisati: »Ne držim prividnima, jer je htjela (duša) prevariti nas, nego jer je sama prevarena.«

GLAVA V.

Nastavlja isto gradivo. I navodi, kako Bog podiže dušu duhovnim poletom različnim od opisanoga. Ističe razloge, zašto je potrebna srčanost. Tumači malko tu milost što je Gospodin dijeli, vrlo ukusno. Veoma je korisna (ova glava).

1. Druga je vrst ushita, koju ja zovem duhovni let. U biti je to isto, ali se u nutrini osjeća posve različno od prvašnjega.[1] Kadikad se iznenada osjeti tako naglo gibanje duše, te se čini, da je duh zanesen s takvom brzinom, da spopadne dušu veliki strah, osobito isprvice. Zato i rekoh, da je potrebna velika srčanost onima, kojima će Bog iskazati tu milost. A potrebna je i vjera i pouzdanje i velika predanost u volju Božju, da Naš Gospodin čini s dušom, što usthjedne. Mislite li, da je mala zabuna, kad je osoba sasvim pri sebi, a vidi, da joj se zanosi duša? A čitali amo, da se nekima zanese i tijelo s dušom, ne znajući, kamo ide, ko je diže ili kako je diže. Jer se na početku toga gibanja ne zna pod izvjesno, je li to od Boga.

2. A ima li kakvo sredstvo, da se može oprijeti? Nipošto. Dapače je gore (ako se opire). Znam za jednu osobu (koja se opirala). Čini se, da Bog hoće pokazati duši, neka shvati, da više nema nad sobom vlasti, jer se toliko puta i tako ozbiljno predala u njegove Tuke, te se s potpunom voljom prinijela njemu na žrtvu. A (opre li se) zanese se za znatno žešćim gibanjem. Stoga je odlučila (ona osoba), da neće raditi više, nego radi slamka, koju privlači jantar, ako ste gledale, van da će se prepustiti u ruke onome, koji je tako moćan. Jer vidi, da je to najbolje od potrebe učiniti krepost. Kad već spomenuh slamku, stalno je, kao što veliki jaki čovjek digne slamku, tako i naš veliki i jaki gorostas zanosi duh.

3. Ne varam li se, u četvrtom stanu, jer se dobro ne sjećam[2], govorila sam o onoj kamenici za vodu, koja se puni posve blago i polako, hoću reći bez ikakva gibanja. A ovdje je, čini se, onaj veliki Bog, koji drži izvore voda, i ne da moru, da prijeđe svoje granice, (ovdje je On) odriješio izvore, iz kojih je voda došla u ovu kamenicu. I s velikom se silom podiže tamo snažni val, da lađicu naše duše uzdiže uvis. I kao što bijesnom valovlju, što navaljuje, ne može odoljeti lađa, pa je ni jaki krmar ni svi, što njom upravljaju, ne mogu zadržati, gdje bi htjeli: tako se, još mnogo manje, može zadržati nutrina duše, gdje bi htjela, a i njezina sjetila i moći mogu što više raditi, nego ono, što im je zapovjeđeno. A za vanjštinu se pritom ne mari.

4. Zaista, sestre, dok ovo pišem, snebivam se, kako se ovdje pokazuje velika moć ovoga Kralja i Vladara. A što će učiniti onaj, koji je iskusi? Kad bi se i onima, što su sasvim izgubljeni u svijetu, očitovalo Njegovo Veličanstvo kao ovim dušama, držim, da ga se ne bi usudili vrijeđati, ako i ne iz ljubavi, a ono od straha. A kako će biti obvezane one, koje tako uzvišenim putem (vodi i) upućuje,

---

[1] Slažu se mistici sa sv. Tomom, da su zanos (éxtasis), ushit (arrobamiento), polet (rapto), duhovni let itd. bitno isto, ako se prigodice (accidentaliter) i razlikuju. To označuje vrlo dobro i u ovim glavama Stanova, gdje govori o jedinstvu, pa u gl. XX. Knjige o Životu i u drugom Izvještaju o. Rodrigu Alvarezu. Ako se Svetica čudi tumačeći te razlike, nije manje čudno, kako razlaže razne uzroke, iz kojih nastaju takove obustave, učinke što ostaju, i obzir, s kojim moraju postupati duše obdarene takvim odličnim milostima.

[2] IV. stan gl. II. i III.

neka nastoje iz petnih žila, neka ne srde Gospodina! Molim vas, sestre, radi Njega, ako vam Njegovo Veličanstvo udijeli takve ili slične milosti, nemojte zanemarivati, da ne bi radile više nego samo primale. Promišljajte, da mora mnogo platiti, ko mnogo duguje. (Luk. 12, 48.)

5. I zato je potrebna velika srčanost, jer (taj dug) veoma plaši dušu. I kad joj Naš Gospodin ne bi dao srčanosti, morala bi živjeti vazda u velikoj nevolji. Vidi ona u jednu, što Njegovo Veličanstvo radi s njom, a u drugu ruku vidi, kako malo njemu služi prema onom, koliko je obvezana. A i ona je mala malenkost puna pogrješaka i pukotina i mlitavosti. Stoga da se ne sjeća, kako nesavršeno čini dobra djela, ako ih čini, drži da je najbolje nastojati to zaboraviti i imati pred očima svoje grijehe te se predati u milosrđe Božje. Budući da nema čim platiti, moli smilovanje i milosrđe, što je vazda Bog imao prema grešnicima.

6. Možda će (Bog) odgovoriti duši kao i nekoj osobi, koja je vrlo žalosna stajala pred raspelom i razmišljala, da još nezna, što bi Bogu dala ili ostavila za Njega. Sam joj Raspeti prozbori, tješeći je, da joj On daje sve boli i tegobe, što ih je podnio u svojoj Muci, neka ih drži za svoje vlasništvo i prikazuje Ocu.[3] Ona osoba, kako čuh od nje, ostade tako utješena i bogata, te toga ne može zaboraviti. Što više, kadgod se vidi u takvoj bijedi, sjećajući se (onih riječi) ohrabri se i utješi. Mogla bih vam ovdje navesti još nekoliko takvih stvari. Općila sam sa toliko svetih osoba i odanih molitvi, pa znam mnogo. No ispuštam to, da ne mislite, da sam to ja. A ovo (sto spomenuh) čini mi se, da je veoma korisno. Iz toga možete razabrati, kako se Našemu Gospodinu sviđa, ako mi upoznamo sebe i nastojimo vazda gledati i motriti svoje siromaštvo i bijedu te se sjećati, da nemamo ništa, što nismo primile. Stoga je, sestre moje, potrebna srčanost za ovo i za mnogo drugih stvari, što snalaze dušu, koju je Gospodin već podigao do ovoga stupnja. A čini mi se, za ovo je posljednje potrebnija nego za išto drugo, ako ima poniznosti. Neka nam je Gospodin dade radi svoje dobrote.

7. No povratimo se k onom iznenadnom poletu duha. Zbiva se tako, te se zbilja čini, da duh izlazi iz tijela; a s druge je strane jasno, da ona osoba nije mrtva. Barem se može za nekoliko trenutaka reći, je li duša u tijelu ili nije. Čini joj se, da je sva bila u drugom kraju sasvim različnom od onoga, u kojem mi živimo. Ondje joj se pokazuje svjetlost, što se tako razlikuje od ovdješnje, da ne bi mogla pravo predočiti nje kao ni drugih stvari, sve kad bi se trudila za svega života. A događa se također, da u jedan tren nauči toliko toga zajedno, te ne bi mogla urediti ni tisući dio kad bi se mnogo godina trudila maštom i razumom. To nije umno (intelectual) već umišljeno (imaginaria) viđenje, što se gleda duševnim očima, i to mnogo bolje nego ovdje gledamo. A i bez riječi joj se dade, te razumije neke stvari. Vidi na primjer neke svece, pa ih poznaje, kanda je s njima mnogo općila.

8. Drugda joj se zajedno sa stvarima, koje gleda duševnim očima, umnim viđenjem pokažu druge stvari, osobito mnoštvo anđela s njihovim Gospodinom. Ne vidi ništa ni tjelesnim ni duševnim očima, a predoči im se ovo što kažem i mnoge druge stvari, koje se ne dadu opisati, divnom spoznajom, koje ne bih znala izreći. Ko je to već doživio, a sposobniji je od mene, možda bi znao razumljivije razložiti premda se meni čini veoma teško. Je li duša u tijelu ili nije, dok se to sve zbiva, ne bih znala kazati. Barem se ne bih prisegla, da je u

[3] Tu milost dobi sv. Terezija oko 1575. ili 1576.

tijelu, a ni da je tijelo bez duše.

9. Mislila sam mnogo puta, da je ovo poput sunca i njegovih zraka. Premda je sunce na nebu i ne miče se odonud, njegove zrake imaju takvu silu, te se odmah spuste ovamo na zemlju. Tako su duša i duh jedno, kao sunce i njegove zrake, pa duša može ostati na svojem mjestu, a snagom topline, što joj dolazi od pravoga Sina pravde, može se jednim višim dijelom uzdići nad sebe. Napokon, ne znam, je li tako, kako kažem. Istina je kao što žurno skače naboj iz puške, kad se metne oganj, tako se u nutrini duše podigne let (ne mogu ga drugačije nazvati). Premda ne uzrokuje buke, proizvodi tako očito gibanje, te ne može nikako biti puko utvaranje. Dok je duša sasvim izvan sebe, po svemu što može shvatiti, pokazuju joj se velike stvari. A kad opet osjeća, da je sama u sebi, ima velike koristi i sve zemaljske stvari cijeni tako malo, te joj se prema onome, što je vidjela, čine kao smeće i odsada živi na zemlji mučnim životom i u svemu, što joj se dosada običavalo činiti dobro, ne vidi ništa, do čega bi mogla što držati. Čini se, da joj je Gospodin htio pokazati nešto od zemlje kamo ima putovati, kao što su donijeli znake oni, što ih je izraelski narod bio poslao u obećanu zemlju. (Broj. 13, 18—24.). (A htio je Gospodin pokazati zato), da lakše podnosi tegobe toga mučnoga puta znajući, kamo ide na počinak. Možda vam se i pričini, da nešto tako brzo prolazno ne koristi mnogo. No ostavlja tolike koristi u duši, da njihove vrednote ne umije shvatiti niko osim onoga, koji sam iskusi.

10. Po tom se vidi dobro, da to ne potječe od zloduha. Mašta tu ne može prevariti. A ne bi ni nečastivi mogao predočiti duši stvari, koje bi imale takav učinak, te u duši ostavile takav mir, spokojnost i napredak. A pogotovu (ostaju duši) tri stvari u uzvišenom stupnju. (Prvo je) spoznaja veličine Božje, jer što više od nje gledamo, to više daje da je upoznajemo. Drugo je spoznaja sama sebe i poniznost gledajući kako se nisko biće, poredi li se sa Stvoriteljem tolikih krasota, usudilo da vrijeđa Stvoritelja i još se usuđuje da ga gleda. Treće, drži vrlo malo do svih zemaljskih stvari osim onih, koje može primijeniti za službu tako velikoga Boga.

11. To su dragulji, što ih Zaručnik počinje davati svojoj zaručnici, i tako su dragocjeni, te će ona na njih vrlo paziti, da ih ne izgubi. Jer ta viđenja ostaju uklesana u pamet, te držim, da se ne mogu zaboraviti, dok ih zauvijek ne bude uživala. (Ako bi ih izgubila) bilo bi to za nju najveće zlo. No Zaručnik, koji joj ih daje, može joj dati i milost, da ih ne izgubi.

12. No da se vratimo k srčanosti, koja je potrebna. Čini li vam se, da je ona nešta neznatno? Zaista se čini, da se duša rastavlja od tijela, jer vidi, gdje se gube njezina sjetila, a ne zna, zašto. Treba, da joj dade srčanost onaj, koji joj daje i ostalo. Reći ćete, da se ovaj strah dobro plaća. To kažem i ja. Neka bude hvaljen dovijeka onaj, koji može toliko dati. Neka nam dade Njegovo Veličanstvo milost, da zavrijedimo njemu služiti. Amen.

GLAVA VI.

Opisuje učinak molitve, što je opisana u pređašnjoj glavi i po kojem se poznaje, je li istina ili prevara. Razlaže o drugoj milosti, koju Gospodin iskazuje duši, da je potakne, neka ga slavi.

1. Ovim se tako velikim milostima duša tako napuni željama, da sasvim uživa onoga, koji joj ih daje, te živi u velikoj, ali slavnoj muci. Živo želi umrijeti i sa suzama posve običajnim moli Boga, neka je uzme iz ovoga progonstva. Sve je umara, što gleda u njemu. Kad se nađe nasamo, malko joj odlane. Ali odmah pritrči ona muka, pa se ne može bez nje snaći. Napokon ne može taj leptirić naći trajnoga mjesta; već dapače dušu, tako omekšanu ljubavlju, goni na let svaka prilika, koja više raspaljuje taj oganj. I tako su vrlo česti ushiti u ovom stanu, a nema sredstva, da im se opre, sve ako se događaju javno. I odmah dolaze progoni i ogovori, pa je snalazi i strah, premda bi htjela biti bez njega, jer je straši mnogo njih, a pogotovu ispovjednici.

2. U jednu se čini dakako, da duša ima veliku sigurnost, pogotovu kad je sama s Bogom. No u drugu je vrlo tužna, jer se boji, da će je prevariti zloduh, ne bi li uvrijedila onoga, koga toliko ljubi. Ogovori joj zadaju malo muke, ako je ne tišti sam ispovjednik, kanda bi ona mogla više. Ona ne zna što bi, van da moli sve, neka se mole za nju, a Njegovo Veličanstvo moli, neka je povede drugim putem; jer joj kažu, neka radi to, budući da je ovaj put vrlo pogibeljan. No ona je našla na ovom putu tako veliki napredak, te po svemu, što čita, čuje i znade, ne može na ino nego gledati, da je put, kojim je vodi, put zapovijedi Božjih, koji ide k nebu. Zato sve da hoće, ne može željeti to (da je Bog povede drugim putem), nego se samo predati u njegove ruke. A baš joj to što ne može željeti (drugog puta), zadaje muku jer misli, da ne sluša ispovjednika. A čini joj se, da je to: što sluša i ne vrijeđa Našega Gospodina, sve sredstvo, da se ne prevari. Stoga i ne bi hotimice činila ni lakoga grijeha; prije bi, misli ona: pustila, da je raskomadaju. A uvelike se žalosti videći, da ne može odoljeti, već čini mnogo nehotičnih grijeha.

3. Bog daje tim dušama preveliku želju, da mu ne bi obnemilile ni u najneznatnijoj stvari, pa kad bi mogle, da ne učine ni nesavršenosti. I kad ne bi bilo drugih razloga, već bi radi toga htjele pobjeći od ljudi i uvelike zavide onima, što žive ili su živjeli u pustinji. U drugu bi ruku htjele poći usred svijeta, da vide, bi li mogle što doprinijeti, da jedna duša više hvali Boga. Ako su to žene, žaloste se, što ih veže njihova narav, da to ne mogu činiti. I zavide veoma onima, što su slobodni, da glasno javljaju, ko je taj veliki Bog vojska.

4. O bijedni leptiriću, svezani s toliko vezova, koji ti ne daju da letiš, kako bi želio! Smiluj se, moj Bože, pa naredi, da u čemu god može izvršiti svoju želju na tvoju čast i slavu. Ne sjećaj se njegovih malih zasluga i niskoga rada. Svemoguć si Ti, Gospodine. Pred Tobom izmiče more i veliki Jordan te puštaju, da prođu sinovi Izraelovi (Ish. 14, 422. Jos. 3, 13.). Ne štedi leptirića, jer s pomoću tvoje moći može podnijeti mnogo tegoba. On je na to gotov i želi trpjeti. Pruži, Gospodine, svoju moćnu desnicu, da mu život ne mine u tako niskim stvarima. Objavi svoju veličinu u ovom ženskom i tako niskom biću, neka vidi svijet, da nije ništa po sebi, pa da hvali Tebe. Ona to želi, pa puklo kud puklo. I kad bi imala tisuću života, dala bi ih, da te malko više ljubi jedna duša radi nje. A rado bi te živote dala, pa da su i veoma dobro upotrebljeni. Ali posve istinski

upoznaje, da ne zavređuje trpjeti za te ni najmanje nevolje, kamo li umrijeti.

5. Ne znam, sestre, čemu to rekoh ni radi čega; jer sama sebe nisam razumjela. Ali shvatimo, da su to učinci, što bez ikakve sumnje ostaju od tih obustava ili ekstaza (zanosa). Nisu to želje, koje prolaze, već ostaju trajno. A gdje se pruži prilika, da se pokažu, vidi se, da nisu nešto izmišljeno. Zašto kažem, da su (te želje) trajne? Kadikad se duša i u najnižim stvarima osjeća plaha i prestrašena i s tako malo srčanosti, te joj se čini, da je ne može imati ni za što. Onda je Gospodin, kako ja shvatam, prepušta njezinoj (slaboj) naravi na najveće njezino dobro; jer onda vidi, da joj je Njegovo Veličanstvo dalo srčanost, ako ju je u čemu imala. A vidi to tako jasno, te bude sama poništena, a bolje upozna milosrđe i veličinu Boga, koji je to htio pokazati tako niskom biću. Ali je običnije onako, kako je prije rečeno.

6. Na jedno pazite, sestre, u toj velikoj želji, da gledate Našega Gospodina. Kadikad ova želja tako tišti, te je ne smijete podupirati, van se odvratiti od nje, dakako, ako možete, jer se to, kako ćete vidjeti, ne može nikako kod drugih želja, o kojima ću govoriti kasnije. Kod ovih će se prvih kadikad moći, jer je razum još čitav, da se prilagodi volji Božjoj i prozbori ono, što reče sv. Martin.[1] Ako ove želje odviše muče, može se promijeniti i razmatranje. Ta se želja po mojem mnijenju javlja kod onih, što su daleko napredovali, pa bi je zloduh mogao pokrenuti, ne bismo li i mi mislili, da smo tako napredovali. Zato je onda dobro živjeti u strahu. Ali držim, da zloduh ne može dati mira ni spokojnosti, što ih ova muka daje u duši, van da će samo pokrenuti strast, kao što se zbiva, kad se mučimo radi svjetovnih stvari. Ali ko nije iskusio jedno i drugo, neće razumjeti i misleći, da je velika stvar, podupirat će (tu muku) koliko uzmogne, pa će mnogo nauditi svome zdravlju, jer je ta muka trajna ili barem veoma obična.

7. Pamtite također, da i slaba tjelesna građa običava uzrokovati takve muke, osobito u nježnih osoba, koje plaču za svaku stvarcu. Njima će tisuću puta (zloduh) utuviti, da plaču radi Boga, sve ako nije tako. A može se dogoditi, da navali sila suza, pa im ne može odoljeti, kažem, neko vrijeme, na svaku riječcu, što čuje ili pomisli na Boga. Oko srca se naime sakupi neka vlaga, koja ih više nego ljubav, kojom ljube Boga, sili, te rekao bi ne mogu prestati plakati. A jer su čule, da su suze dobre, ne uspregu ih, pa drugo i ne bi htjele (takve duše), van da ih podupiru, koliko mogu. A tu bi zloduh rado, da oslabe tako, te odsada ne mogu obavljati molitve ni obdržavati svoje Pravilo.

8. Čini mi se, da vas slušam, gdje kažete, što vam je činiti, kad u svemu gledam opasnost. Pa i u tako dobroj stvari, kao što su suze, mislim, da može biti prevare. No varam se ja. Može biti. Ali vjerujte mi, ne bih toga govorila, kad ne bih vidjela kod nekih osoba, da može biti prevare. Nisam iskusila na sebi, jer nisam baš nježna, već pače imam tako tvrdo srce, te me gdjekad i muči. A kad je oganj iznutra velik, ako i jest tvrdo srce, tali ga kao talionica. A kad dolaze suze otuda, shvatit ćete dobro, da vas više okrepljuju i umiruju, a ne uzrujavaju, a i malokada škode. Kod ove je prevare dobro, kad se desi, da naudi tijelu, a ne duši, dakako ako je ponizna. A nema li poniznosti, neće biti zlo, držimo li i nju sumnjivom.

[1] U crkvenoj službi podsjeća Crkva na Svečeve riječi »Gospodine, ako sam još potreban tvome puku, ne odbijam truda. Budi volja tvoja.«

9. Ne mislimo, da je sve učinjeno, ako mnogo plačemo, van pružimo ruku, pa radimo mnogo i vježbajmo se u krepostima, jer nam mora biti do toga. Suze neka dođu, kad nam ih Bog pošalje, a mi se ne naprežimo, da ih izvabimo. Takve će suze nakvasiti ovu vlažnu zemlju i pomoći će uvelike, da urodi rodom. To više, što manje budemo marile za njih; jer je to voda, što pada a neba. A ona voda, što je crpemo kopajući s mukom, da dođemo do nje, ne može se s ovom isporediti; pa ćemo se često izmučiti kopajući, a nećemo naći ni bare, kamoli izvor vodu. Zato, sestre, držim, najbolje, da se stavimo pred Boga te promatramo njegovo milosrđe i veličinu i našu nizinu, a On neka nam dade, što ushtjedne, ili vodu ili sušu. On znade bolje, što nam koristi. I tako ćemo ostati mirne, a zloduh neće imati toliko prilike, da nas zasljepljuje.

10. Među tim stvarima, zajedno mučnim i slasnim, daje Naš Gospodin kadikad duši nekakvo veselje i čudnu molitvu, pa ona sama ne može razaznati, što je to. Spominjem to ovdje, da znate, da se to dešava te uvelike hvalite Boga, ako vam udijeli tu milost. To je i po mojem mnijenju veliko sjedinjenje duševnih moći (s Bogom), a samo njima kao i sjetilima Naš Gospodin ostavlja slobodu, da uživaju taj užitak, i ne shvataju, što uživaju ni kako uživaju. To će vam se pričiniti arapština, a zbilja je tako. Taj je užitak tako prevelik, te ga duša ne bi rado uživati sama, već ga objaviti svima, da joj svi pomognu hvaliti Našega Gospodina; jer tamo smjera sva njezina težnja. O kakve bi svečanosti slavila i kako bi objavljivala, kad bi mogla, da svi upoznaju njezinu radost. Čini joj se, da je opet nasla sama sebe i da bi htjela kao otac razmetnoga sina sazvati sve i prirediti velike gozbe (Luk. 15, 10-32.). A to stoga, jer duša vidi sebe u takvom položaju, o kojem ne može posumnjati, da je barem za onda u sigurnosti.[2] A mislim, da ima zato i razlog. Jer nije moguće, da zloduh dade takvu radost unutarnju iz najdublje skrovitosti duše, i to s tolikim mirom, a sve je njezino zadovoljstvo u tom, te zove sve ljude, neka hvale Boga.

11. Za dušu je mnogo, a i vrlo nužno, da u tolikoj navali radosti šuti i da može sakrivati (tu radost). Takvu je radost morao osjećati sv. Franjo, kadno je išao poljem klikćući glasno. A razbojnicima, što ga sretoše, reče, da je glasnik velikoga Kralja. A tako i drugi sveci, koji su otišli u pustinju, da poput sv. Franje oglašuju hvalu svoga Boga. Ja sam poznala jednoga po imenu brata Petra od Alkantare. Držim, da je svetac sudeći po njegovu životu. I on je radio to isto. Držali su ga za luđaka oni, što su ga gdjekad slušali. Oh dobrosrećne ludosti, sestre! Kad bi nam je Bog dao svima! A kakve vam je milosti udijelio (Gospodin), kad vas je poveo na mjesto, gdje će vas podupirati u toj ludosti, ako vam je Gospodin udijeli i vi je pokažete, a neće vas ogovarati, kao što bi radili, da ste u svijetu. Jer se (u svijetu) tako malo naviješta hvala Božja, te nije čudo, da se takvi ogovaraju.

12. O nesrećnih vremena i jadna života, u kojem sada živimo! Blago onima, što ih je zapala tako dobra kob, te mogu živjeti izvan ovoga svijeta! Kadikad uživam osobito, kad sam zajedno sa svojim sestrama i gledam, kako su pune tako velike unutarnje radosti, pa se takme, da što više hvale Našega Gospodina, jer su u samostanu. Vidi se sasvim jasno, da one hvale potječu iz

[2] Izdanje od 1589. donosi ovu bilješku: »što kaže, da duša ne može posumnjati, da je nesigurnosti za onda, treba shvatiti, o sigurnosti, da ono, eto osjeća, nije varka đavolska, van djelo i milost Božja. A da i ona tako razumije, jasno je iz onoga, što dodaje i kaže.«

dna duše. Rado bih, sestre, da to činite mnogo puta. Kad jedna počne, probudi i druge. Kada ste zajedno, čim se boljim može baviti vaš jezik, nego hvalom Božjom, jer imamo toliko uzroka, da hvalimo Boga?

13. Neka vam Njegovo Veličanstvo izvoli često puta dati tu molitvu, jer je tako sigurna i uzorna. Mi je ne bismo mogle steći, jer je nadnaravska. Kadikad traje jedan dan, a duši je onako pri srcu kao čovjeku, koji je mnogo pio, ali opet ne toliko, te bi izgubio svijest. Ili kao turobnu, koji nije sasvim izgubio razuma, ali ne odustaje od onoga, što mu je utuvila mašta, pa mu niko toga ne izbi iz glave. To su dašto vrlo nezgrapne poredbe za tako dragocjenu stvar, ali moj um ne doseže drugih. Ova radost djeluje tako, te duša zaboravlja sama sebe i sve stvari, pa ni na što ne pazi i ne zna govoriti, nego ob onom, što potječe od njezine radosti, a to su pohvale Boga. Pomažimo sve, moje kćeri, takvu dušu. Ta zašto bismo htjele biti pametnije od nje? Što nam može dati više zadovoljstva? A neka nama pomažu svi stvorovi u sve vi jeke vjekova! Amen, amen, amen.

GLAVA VII.

Raspravlja, kakvu bol osjećaju radi svojih grijeha duše, kojima Bog dade spomenute milosti. Ističe, kako je velika zabluda, ako se ljudi, pa napredovali i te kako u duhovnom životu, ne vježbaju, da se sjećaju čovječanstva Našega Gospodina i Spasitelja Isukrsta, njegove presvete muke i života, pa njegove slavne Majke i svetaca. Vrlo je korisna (ova glava).

1. Činit će vam se, sestre (a posebice mogu misliti one, koje još nisu dosegle milosti, jer ako su kušale i ako su od Boga, vidjet će, što ću reći) činit će vam se, da su duše, kojima se Gospodin tako osobito podaje već tako sigurne, da će ga zauvijek uživati, te im se ne treba ničega bojati ni oplakivati svoje grijehe. A to bi bila velika zabluda, jer bol zaradi grijeha to više raste, što se više prima naš Gospodin. A ja držim, da ta bol neće prestati, dok ne budemo ondje, gdje ništa ne može zadavati boli.

2. Istina je, da kadikad tišti više, nego drugda, a i osjeća se drugačije, jer se duša ne sjeća kazne, što je ima podnositi za grijehe, nego misli, kako je bila nezahvalna onome, komu toliko duguje i koji je toliko dostojan, da mu se služi. Jer po veličinama, što joj saopćuje, mnogo više upoznaje veličinu Božju. Snebiva se, što je bila tako drska. Oplakuje svoje malo štovanje (prema Bogu). Čini joj se, da je njezina ludost bila tolika, te je nikad neće obžaliti, kad se sjeti, da je radi tako niskih stvari ostavljala toliko Veličanstvo. Toga se sjeća mnogo više nego milosti, što ih prima, ako i jesu kao i opisane i one, o kojima će se govoriti. Čini joj se, da (te milosti) donosi obilna rijeka i opet ih naskoro odnosi, dok joj se grijesi pričinjaju kao močvara, jer joj vazda oživljuju u pameti, a to je veoma veliki križ.

3. Poznam jednu osobu, koja je željela umrijeti, da gleda Boga, a željela je i stoga, da se ne muči trajno, jer je bila tako nezahvalna onome, kojemu je vazda toliko dugovala i imala dugovati. A i mislila je, da ničiji grijesi ne mogu doseći njezinih. Jer je držala, da nije nikoga Bog toliko trpio ni toliko milosti udijelio. Što je do straha od pakla, takve ga se duše ne boje. Veoma ih tišti strah, da će izgubiti Boga, i to gdjekad, ali ne često. One se boje samo, da Bog ne ustegne svoju ruku, pa ga uvrijede i tako dospiju u ono bijedno stanje, u kojem su nekoć bile. A ne staraju se za svoju muku i slavu. Ako već žele, da ne ostanu dugo u čistilištu, žele više zato, da ne budu daleko od Boga, a tako bi ondje bile, nego radi muka, što ih ondje imaju trpjeti.

4. Ne bih držala sigurnom, pa bila duša i ljubimica Božja, kad bi zaboravila, u kakvom je bijednom stanju bila nekada. Ako je (spomen na to) i mučna stvar, opet mnogo koristi. Možda se meni to čini, jer sam bila tako zla, pa je to razlog, da dozivam vazda u pamet (svoje grijehe). One, što su bile dobre, neće imati što ćutjeti, premda ima vazda pukotina, dok živimo u ovom smrtnom tijelu. Za tu muku nije polakšica, ako se misli, da je Naš Gospodin već oprostio i zaboravio grijehe. Dapače povećava muku, kad se gleda tolika dobrota, pa se daju milosti njoj, koja zaslužuje samo pakao. Držim, da je to bila velika muka za Petra i Magdalenu. Njihova je ljubav bila tako velika, a primili su toliko milosti te upoznali veličinu i veličanstvo Božje. Zato im je (uspomena na grijehe) morala zadavati veoma jaku muku i buditi nježni osjećaj.

5. Možda ćete pomisliti, ko uživa tako visoke stvari, da neće razmatrati

tajna presvetoga Čovječanstva Našega Gospodina Isukrsta, jer će se sasvim baviti ljubavlju. O. tom sam pisala opširno na drugom mjestu.[1] Prigovovarali su mi dakako i govorili, da se u to ne razumijem. Ima raznih puteva, kojima Naš Gospodin vodi duše. A kad već prebrde prve početke, bolje je izbjegavati tjelesne stvari i baviti se samo Božanstvom. No neće me prisiliti, da priznam, da je taj put dobar. Možda se ja varam, možda svi govorimo jedno isto. No ja sam vidjela, da me je zloduh htio u ovom prevariti. I tako sam se opekla i opametila, pa premda sam više puta[2] govorila o tom, ipak mislim i ovdje opet progovoriti, da u tom budete veoma oprezne. I pazite, kažem vam smjelo, ne vjerujte onom, ko bi vam rekao drugačije. A nastojat ću da razložim razgovjetnije nego sam učinila drugdje. Kad bi neko, ko bi o tom pisao, napisao bio ono opširnije, da razloži, dobro bi možda bio rekao. A kad se kaže samo općenito nama, koje ne razumijemo, može nam mnogo nauditi.

6. Može se nekim dušama tako pričiniti, da ne mogu misliti na Muku, a još će manje, moći na presvetu Djevicu i na život svetaca, premda nam ta misao uvelike koristi i sokoli. Ja ne mogu misliti, na što one misle. Budući da su odijeljeni od svega tjelesnoga, mogu anđeoski duhovi biti neprestano zažareni ljubavlju, ali ne mi, koji živimo u smrtnom tijelu. Mi moramo misliti i baviti se i pridruživati onima, koji su imajući tijelo učinili tako velike čine za Boga. Koliko bi štetnije bilo, da se naumice udaljimo od svega našega dobra i spasenja, a to je presveto Čovječanstvo Našega Gospodina Isukrsta. Ne mogu vjerovati, da (te duše) to rade, van da same sebe ne razumiju, pa tako škode sebi i drugima. Barem ih uvjeravam, da tako neće ući u ova dva posljednja stana. Jer ako izgube vođu, a to je dobri Isus, neće pogoditi puta. Bit će im dosta, ako ostanu sigurne u drugim stanovima. Sam Gospodin kaže, da je On put (Iv. 14, 6.). Isto tako kaže Gospodin, da je svijetlo i da ne može niko doći k Ocu nego po Njemu (Iv. 14, 6.) i »Ko vidi mene, vidi i moga Oca« (Iv. 14, 9.). Reći će, da te riječi imaju drugi smisao. Ja ne znam drugoga smisla. Moja duša uvijek osjeća, da je ovo istina, i uvijek mi je bilo vrlo dobro.

7. Ima nekih duša, a mnogo ih je sa mnom raspravljalo o tom, koje bi duše htjele vazda ostati u savršenom motrenju, kad ih Naš Gospodin uzdigne do njega. A to ne može biti. No ta milost Gospodnja djeluje tako, te poslije ne mogu razmatrati kao prije o tajnama Muke i života Kristova. I ne znam, što je tome uzrok, ali je posve obično, da je razum nesposobniji za razmatranje. Mislim, da će biti uzrok, jer kod razmatranja ide sve zatim, da tražimo Boga. A jer je duša već jednom našla Boga i jer je privikla, da ga iznovice traži samo s pomoću volje, stoga neće više da se umara djelatnošću razuma. Čini mi se također, jer je volja već zapaljena, da se ne bi htjela ova plemenita moć, kad bi mogla, služiti drugom. I ne čini zlo. No to je nemoguće, pa će tratiti vrijeme, pogotovu dok ne dođe do ovih posljednjih stanova; jer joj mnogo puta mora pomoći razum, da rasplamti volju.

8. I zapamtite, sestre, ovu tačku, jer je zamašna, pa zato je želim više razložiti. Duša se želi baviti samo ljubavlju, pa ne bi htjela ni na što drugo paziti. No to neće moći, sve kad bi htjela. Jer ako volja i nije mrtva, obamro je oganj, koji je običava zapaljivati, pa ga neko mora razduvati, da baca toplinu iz sebe. Bi li bilo dobro, da duša ostane tako suha i očekuje oganj s neba, što bi

[1] Knjiga o Životu gl. XXII.
[2] Život gl. XXII., XXIII., XXIV.

zapalio tu žrtvu, u kojoj sebe žrtvuje Bogu, kao što je uradio naš Otac Ilija?[3] Jamačno ne; nije dobro očekivati čudesa. Gospodin će ih učiniti za tu dušu, kad se njemu svidi, kako je već rečeno i reći će se kasnije. Ali Njegovo Veličanstvo želi, da mi sebe držimo tako zločestima, te ne zavređujemo, da ih čini, van da se pomažemo svim, čim možemo. A držim, da to treba, dok ne umremo, pa dosegli ne znam koliko uzvišenu molitvu.

9. Istina je, koje Gospodin uvede već u sedmi stan, moraju se vrlo rijetko ili gotovo nikada tako truditi razumom. Ako se sjetim, još ću zato navesti razlog. Ali ondje (ove duše) hode neprestano, ne udaljujući se, s Našim Gospodinom Kristom na divni način, u kojem je On, zajedno Bog i čovjek, njihov pratilac. Kad dakle nije zapaljen spomenuti oganj u volji i ne osjeća se nazočnost Božja, treba da je tražimo. To hoće Njegovo Veličanstvo, kao što je učinila i Zaručnica u Pjesmi nad pjesmama (3, 3.). Moramo pitati i stvorove, ko ih je stvorio, kako kaže sv. Augustin mislim u svojim Razmatranjima ili Ispovijestima.[4] Ne budimo ludi, ne tratimo vremena očekujući ono, što nam je jednom dano. Jer se može desiti spočetka, da nam Gospodin onoga ne da za godinu, pa i za mnogo godina. Njegovo Veličanstvo zna, zašto. Mi ne smijemo željeti znati razlog tome, a nemamo ni zašto. Kad znamo put, kojim imamo ugađati Bogu zapovijedima i savjetima, hodimo veoma pomno tim putem, mislimo na život i smrt našega Gospodina, pa koliko smo mu dužni. Ostalo neka dođe, kad ushtjedne Gospodin.

10. Tu dolazi odgovor, da se ne mogu zadržati kod ovih stvari. A prema onome, što je rečeno, možda donekle imaju i pravo. Već znate, da je drugo promišljati razumom, a drugo pameću predočivati razumne istine, Reći ćete možda, da me ne razumijete tako, te bih znala reći. .No reći ću, kako budem znala. Razmatranjem zovem, kad se dugo promišlja razumom ovako: počnemo razmišljati o milosti, što nam je iskazao Bog, kad nam je dao svoga jedinog; Sina. No ne ostajemo pritom, već idemo naprijed k tajnama svega njegova slavnog života. Ili započnemo s njegovom molitvom u vrtu, a razum ne prestaje, dok ga ne vidi raspeta na križ. Ili uzmemo što od Muke, na pr. kako su ga uhvatili, pa pretresamo tajnu promatrajući potanko sve, što treba misliti, što li osjećati. A tako i izdaju Judinu, bijeg apostola i sve drugo. To je divna i veoma zaslužna molitva.

11. To je ona molitva, za koju rekoh, da imaju pravo (veleći, da ne mogu) one duše, što su doprle dotle, te ih je Bog uzdigao do savršenoga motrenja (kontemplacije). Kako rekoh, ne znam uzroka tome. No većinom neće to moći.

[3] Šiba na izazov, što ga je upravio krivim prorocima Balovim, kadno ih je pozvao na žrtvu. Onda je veliki revnitelj za slavu Jehovinu izmolio, da siđe oganj s neba, koji je sažgao žrtvu i mjesto paljenice. (Knj. III Kralj. 18, 30—39.)

[4] To (ili Ispovijestima) dodala je Svetica na rubu rukopisa. Tako drže Gracian i fra Luis de Leon. Ono, na što smjera ovdje Svetica, nije n Razmatranjima, već u gl. XXXI. Razgovora sa samim sobom (Soliloquia), koji sa u starini tiskani zajedno s Priručnikom (Manuale) kao djelo svetog hiponskog Naučitelja. U poglavlju pod naslovom: Kako se Bog ne može naći ni vanjskim ni unutarnjim sjetilima čita se u vezi s onim, što se kaže u Stanovima: »Obilazio, sam sve stvari tražeći Tebe, a ostavljao sam Tebe radi njih. Zapitah zemlju, je li moj Bog, i reče mi, da nije. I sve mi stvari, što su bile na njoj, priznadoše to isto. Zapitah more i bezdane i gmazove što su u njima, i odgovoriše mi: nismo tvoj Bog. Traži ga iznad nas...« Slično se čita u knj. X. gl. VI. Ispovijesti.

Ali neće imati pravo, ako kažu, da se ne mogu zadržati kod ovih otajstva i ne mogu ih predočiti mnogo puta, pogotovu kad ih slavi Crkva Katolička. Ta nije moguće, da duša zaboravi, da je primila od Boga toliko dragocjenih dokaza ljubavi, jer su to žive iskre, koje još više zapaljuju njezinu ljubav prema našemu Gospodinu. Samo duša ne razumije sama sebe, jer ove tajne upoznaje na savršeniji način. Razum ih tako predočuje i utiskuju se u pamet tako, te duši treba samo pogledati Gospodina, gdje je pao u vrtu i strašno se znoji krvavim znojem (Luk. 22, 44.), pa joj je dosta to (da razmatra) ne samo za jedan sat, nego za mnogo dana. Jednostavnim pogledom gleda, ko je On i kako smo nezahvalni bili radi tolike muke. Odmah pritrči volja, ako i ne baš nježno, želeći da u čemu god služi za tako veliku milost i barem nešto trpi za onoga, koji je toliko trpio. Tako i na druge slične načine zabavlja pamet i razum. Držim, da radi toga razloga ne može duša više razmišljati o Muci, pa joj se zbog toga čini, da ne može ni misliti na nju.

12. Ako toga ne čini, dobro je, da nastoji činiti; jer znam, da se tim ne smeta ni veoma uzvišena molitva. A ne držim, da je dobro, ako se duša u tom često ne vježba. Ako bi je Gospodin iz toga uzdignuo, u dobar čas, jer će On učiniti, da ona, i nehotice, odustane od onoga, kod one vježbe. Držim posve stalno, da takav postupak ne smeta nipošto, van uvelike pomaže za svako dobro. Smetao bi, kad bi se razum silno naprezao razmišljanjem, kao što razložih spočetka. A držim, da to neće moći, ko je dopro više, premda bi i to moglo biti, jer Gospodin vodi duše mnogim putovima. No ne smiju se osuđivati one, koje ne mogu ovim putem. A ne smiju se ni držati nesposobnima, da uživaju tako velika dobra, kao što su uklopljena u tajnama našega dobrog Isukrsta. A niko me neće uvjeriti, pa bio ne znam kako duhovan, da će dobro ići ovuda (t. j. ne razmišljajući ovih tajna).

13. Ima načela i sredstava, kojih se drže neke duše, što počinju dopirati do molitve mira, te kušati darove i slasti, što ih daje Gospodin. Njima se čini, da je nešto veoma veliko, ako samo neprestano uživaju. No neka mi vjeruju i neka se toliko ne udubljuju u to, kako već rekoh drugdje.[5] Put je dug, a u njemu je mnogo tegoba. Zato moramo promatrati naš uzor — Krista, kako ih je on podnosio, a tako i njegove apostole i svece, da ih savršeno podnosimo. Družba je dobroga Isusa i njegove presvete Majke i te kako dobra, pa se ne smijemo od nje udaljivati. Isusu je veoma milo, da žalimo njegove muke, ako gdjekad i ostavimo svoju radost i nasladu. A to više kćeri, što ovaj užitak u molitvi nije tako običan, te ne bi bilo vremena za sve. Ako bi mi koja rekla, da taj užitak u nje traje neprestance, držala bih to sumnjivim, mislim, kad ne bi ona mogla nikad raditi, što je rečeno. Tako držite i vi, pa se nastojte riješiti te prevare i pregnite iz petnih žila, da se uzdignete iz toga usanjivanja. Ne bude li to dosta, recite starješici, neka vam dade službu, koja će vas tako zabrinuti, te će vas riješiti te opasnosti, koja bi barem za razum i glavu bila vrlo velika, kad bi dugo potrajala.

14. Držim, da sam dosta razložila, da niko, pa i napredovao u duhovnom životu, ne smije izbjegavati tjelesnih stvari tako, te bi mislio, da bi mu i presveto Čovječanstvo bilo štetno. Oni, koji to rade, navode ono, što Gospodin reče svojim učenicima: e je dobro, da On ide (Iv. 16, 7.). Ja ne mogu toga podnijeti. Svojoj presvetoj Majci ne reče toga, jer je bila čvrsta u vjeri i znala, da je On Bog i čovjek. Premda ga je ljubila više nego oni, ljubila je tako savršeno, te

[5] Osnuci, gl. VI.

joj je još više pomagao (svojom nazočnošću). Apostoli pak nisu onda bili još tako čvrsti u vjeri, kao što su postali kasnije i kao što mi imamo razloga da budemo sada. Uvjeravam vas, kćeri, da držim opasnim put (bez uspomene na čovječanstvo našega Spasitelja). Na tom bi putu i zloduh mogao dotle doprijeti te bi učinio, da izgubimo i pobožnost prema Presvetom Sakramentu.

15. Zabluda, u kojoj sam, čini mi se, nekad bila, ne dovede mene dakako sve dotle. Ali ni ja nisam rado mislila toliko na Našega Gospodina Isukrsta, već sam se upuštala u ono udubljivanje očekujući onaj užitak. No vidjeh jasno, da je to loše. Ja nisam mogla biti uvijek onako udubljena, pa mi je misao lutala amo tamo, a duša mi se pričinjala poput ptice, koja je lepršala ne nalazeći, gdje bi mogla počivati. Izgubih mnogo vremena, ne napredovah u kreposti, nemah uspjeha u molitvi. Ne upoznah uzroka, a ne bih ga ni upoznala, tako mislim, jer mi se činilo, da sam vrlo dobro pogodila. Ali me uputi sluga Božji, s kojim sam raspravljala o svojoj molitvi. Onda vidjeh jasno, u kakvoj sam zabludi bila. A ni sada ne mogu nikad dosta žaliti, da je nekad bilo vrijeme u koje nisam shvatila, da se tako može toliko izgubiti bez ikakva dobitka. No ako bi se i moglo što dobiti, ne bih rado nikakva dobra, koje se ne dobiva po onom, po kojem nam dođoše sva dobra. Neka bude zauvijek hvaljen. Amen.

GLAVA VIII.

Raspravlja, kako Bog opći s dušom umnim viđenjem (intelektualnom vizijom). Podaje nekoliko uputa. Kakve učinke čini, kad je pravo. Nalaže, da se te milosti drže tajne.[1]

1. Da vidite jasnije, sestre, da je onako, kako vam rekoh, i što više napreduje duša, da je više prati ovaj dobri Isus, bit će dobro, raspredemo li, kad ushtjedne Njegovo Veličanstvo, da ne možemo inače, nego vazda živjeti s Njim. To se vidi jasno iz različnih načina, kojim Njegovo Veličanstvo opći s nama, i pokazuje nam ljubav, kojom nas ljubi ukazanjima i divnim viđenjima. Kad bi vam iskazao kakvu od tih milosti, prestravile biste se. Zato vam želim ukratko reći koju o tom, dadne li Gospodin da pogodim. Ako li nama i ne iskaže takve milosti, hvalimo ga uvelike, jer je Gospodin tolikoga Veličanstva i moći, a hoće da se tako objavljuje stvoru.

2. 2. Događa se, da se duša ne brine, da joj se udijeli takva milost, a nikad nije ni pomislila, da je zaslužuje. Ipak osjeti uza se Isukrsta, Našega Gospodina, premda ga ne vidi ni tjelesnim ni duševnim očima. To zovu, ne znam zašto razumnim (intelektualnim) viđenjem. Vidjeh osobu, kojoj je Bog udijelio i tu milost uz ostale, o kojima ću govoriti poslije. Isprvice se veoma mučila, jer nije mogla razumjeti, budući da nije ništa vidjela. A tako je izvjesno shvatila, da je ono Naš Gospodin Isukrst, što joj se ovako pokazuje, te nije mogla ni posumnjati o tom, kažem, da je zbilja bilo ono viđenje. Nikad ne bijaše čula za razumno viđenje niti je mislila, da može takvo biti. Zato je bila u strahu, je li ono od Boga ili nije, premda je imalo sa sobom velike učinke, te je mogla upoznati, da je od Boga. No shvatala je veoma jasno, da je to onaj Gospodin, koji joj je često govorio onako, kako je rečeno. A dok joj nije iskazao ovu milost, o kojoj govorim, nikad nije znala, ko joj govori, ako je i razumjela riječi.

3. Bila je u strahu radi toga viđenja (jer nije poput umišljenih (imaginarnih) koja brzo prolaze, već traje mnogo dana, a gdjekad više od godine). Zato pođe k svome ispovjedniku veoma izmorena. On je zapita, kako zna, da je Naš Gospodin, ako ništa ne vidi? Neka mu kaže, kakvo lice ima. Ona mu reče, da toga ne zna. Lica mu ne vidi, a i ne može više reći, nego što je rekla.

---

[1] O umnim je viđenjima govorila Svetica opširno u gl. XXVII. i XXVIII. Života. Da štilac lakše razumije, što ondje i u susljednjim glavama govori o viđenjima, prenosimo što o njima piše o. Franjo od sv. Tome, B. K. u svojoj Médula Mystica, raspr. VI. gl. I.: »Viđenje (visión) je prema općenom shvatanju conspitio rei ut praesentis (gledanje stvari kao nazočne). Ili drugačije: Est intnitio a alicuius rei — zor, zrenje kakve stvari.“ Prema sv. Tomi i drugim naučiteljima može viđenje biti trovrsno, pa se dijeli na tjelesno (corporal), utvoreno, umišljeno (imaginario) i umno (intelectual). Razlog je, jer su samo tri različne moći, od kojih može potjecali. Bit će tjelesno viđenje, kad je vlastiti predmet tjelesnih očiju, pa im se predoči tijelo sa svojim oblikom, protežitosti dijelova obzirom na mjesto i boje. Kad se ne vidi tjelesnim očima, ako se i predoči tjelesna stvar, već se očituje u nutrini čovječjoj, kao kad čovjek spava, ili zatvori oči, zove se umišljeno (imaginarno). No kad ono, što se predoči, nema tjelesnog oblika nj raspoređenih dijelova ni boje, van je duhovna stvar ili duhovno predočena, zove se umno (intelectual), jer se tako može predočiti samo razumu i on ga može samo upoznati i vidjeti.« Mistici, napose spekulativni, raspravljaju opširno, kako se ovjeravaju ta viđenja, osobito posljednje.

Znala je samo, da joj On govori i da to nije utvaranje. Utjeraše joj veliki strah. No mnogo puta nije mogla posumnjati, pogotovu kad bi joj rekao: »Ne boj se, ja sam«. Te su riječi imale takvu snagu, te onda nije mogla posumnjati. A ostajala je i veoma okrijepljena i vesela u tako dobrom društvu. Vidjela je jasno, da joj to uvelike pomaže, te se stalno sjeća Boga i uvelike pazi, da ne bi učinila, čim bi njega ozlovoljila, jer joj se činilo, da je vazda gleda. I kadgod bi htjela s Njegovim Veličanstvom govoriti u molitvi ili izvan molitve, činilo joj se, da je tako blizu, te nije moguće, da je ne čuje. A njegove riječi nije slušala, kad bi htjela, van iznenada, kad bi joj trebalo. Osjećala je, da joj je s desna, ali ne onako, kako mi svojim sjetilima zamjećujemo, da je neko blizu nas. Jer se to zbivalo drugačije i nježnije, što se nikako ne da izreći. No to je zamjećivanje tako stalno i izvjesno, pa još izvjesnije (nego zamjećivanje sjetilima); jer se kod ovoga (sjetilnog) još može prevariti, ali kod onoga ne. Uz ovo (zamjenjivanje) dolaze veliki dobici i unutarnji učinci, kojih ne bi bilo, da je to turobnost. A ni zloduh ne bi učinio toliko dobra, niti bi duša uživala takav mir i tako neprestano željela ugoditi Bogu, a prezirala sve ono, što ne vodi k njemu. Kasnije upozna jasno ona osoba, da je nije zloduh varao, jer joj je (Gospodin) sve više davao, da ga razumije.

4. Uza sve to znam, da je kadikad bila u velikom strahu, a drugda sasvim postiđena, jer nije znala, čim joj je došlo toliko dobra.[2] Bile smo ona i ja tako sasvim jedno, te se u njezinoj duši nije događalo ništa, eto bi meni ostalo nepoznato. Stoga mogu biti dobar svjedok, pa mi možete vjerovati, da je sve istina, što vam ovdje kažem. Ova milost Gospodnja nosi sa sobom najveći stid i poniznost. Da je to potjecalo od zloduha, bilo bi sve protivno. Ona spoznaje razgovjetno, da joj je tu stvar dao samo Bog, jer čovječja vještina ne bi bila dosta, da to osjeća. I zato ne može nikako misliti, da je to njezino dobro, van dar iz ruke Božje. Premda su po mojem mnijenju veće neke milosti od onih, što su opisane, ova nosi sa sobom posebnu spoznaju Boga. Iz ovoga tako neprestanog društva nastaje prenježna ljubav prema Njegovu Veličanstvu i još življa želja od spominjanih, da se posve dade Njemu u službu. Napokon nastaje i velika čistoća savjesti. Jer nazočnost onoga, koji je uz nju, čini, da pazi na sve. Znamo doduše, da je Bog kod svega, što radimo. No naša je narav takva, da zanemaruje misao na to. Ali ovdje ne može zanemariti, jer je pobuđuje Gospodin, koji je uz nju. Usto su opisane milosti sve običnije, jer duša neprestance izvršuje čin ljubavi prema onome, koga vidi ili zamjećuje uza sebe.

5. Napokon se iz dobitka duše vidi, da je veoma velika milost i da se mora uvelike cijeniti. Zato i zahvaljuje (duša) Gospodinu, što joj daje toliku milost, koju ne bi mogla zaslužiti i ne bi je zamijenila ni za kakvo blago i nasladu zemaljsku. A kad se Gospodinu svidi, da joj je opet uzme, ostaje veoma osamljena. I ne bi joj koristilo, kad bi se trsila sa svim marom, da opet vrati ono društvo. Gospodin ga daje, kad hoće, i ne može se steći. Gdjekad je i koji svetac (što ga duša tako zamijeti), a i to je od velike koristi.

6. Reći ćete, kad se ne vidi, kako se može raspoznati, je li Krist ili svetac ili njegova presveta Majka. Duša ne bi znala to reći, a ne može ni shvatiti, kako to spoznaje. Može samo reći, da to zna sasvim izvjesno. Kad govori Gospodin, čini se, da se lakše može prepoznati nego svetac, koji ne govori, već se čini, da ga ovdje postavlja Gospodin za pomoćnika i pratioca onoj duši. A to je još čudnije.

[2] V. Knjigu o Životu gl. XXVIII.

Ima tako i drugih duhovnih stvari, koje se ne mogu izreći. A iz njih se vidi, kako je niska naša narav i nesposobna da razumije velike veličine Božje, jer nismo sposobni za te milosti. Ako Bog dade takve milosti komu, neka se divi i slavi Njegovo Veličanstvo i neka posebice zahvaljuje na njima. Ta se milost ne daje svima, pa je stoga treba veoma cijeniti i nastojati Bogu to više služili, jer na toliko načina pripomaže pritom. Odatle slijedi, da se duša radi toga ne drži višom i čini joj se, da služi Bogu najmanje od svih ljudi na zemlji. Čini joj se naime, da je na to obvezana više od ikoga, a svakak joj pogreška, što je učini, probada srce, i to posve pravo.

7. Ove opisane učinke, koji se pokazuju na duši, može zamijetiti na sebi svaka od vas, koju Gospodin povede ovim putem. A iz toga može upoznati, da to nije prevara (nečastivoga) ni puko utvaranje. Jer kako rekoh, kad bi tu djelovao zloduh, držim, da ne bi moglo toliko trajati ni duši činiti tako veliku korist niti joj podavati toliki unutarnji mir. Nije to zloduhov običaj, a sve kad bi htio, ne bi, onako zao kako jest, mogao činiti tolikoga dobra. Jer bi se odmah pojavila želja, da precjenjuje sama sebe i drži se boljom od drugih. A kad duša tako vazda prianja za Boga i njezina se misao bavi Njim, to bi (zloduha) tako razbijesnilo, te se ne bi često vratio, ako bi i pokušao. A Bog je tako vjeran, te neće zloduhu dati tolike vlasti nad dušom, koja ne ide za drugim, već da ugodi Njegovu Veličanstvu te svoj život položiti za njegovu čast i slavu. Što više (Gospodin) će se odmah postarati, da se (ta duša) riješi prevare.

8. Tvrdo sam uvjerena i ostat ću uvjerena, ako duša čini onako, kako je ovdje rečeno, prema učincima Božjih milosti, da će joj Njegovo Veličanstvo dati dobitak, dopusti li kadikad, da se osmjeli protiv nje zloduh i da će on ostati postiđen. Zato se, kćeri, ne strašite, bude li koja na tom putu, kako rekoh. Dobro je, da se bojimo i budemo opreznije. Zbog toga, što ste dobile tolike milosti, ne uzdajte se same u se, da možete živjeti to bezbrižnije. Jer bi bio znak, da sve to nije od Boga, ako ne vidite učinaka, o kojima sam govorila. Dobro je, da se odmah na početku o tom pod ispovijednu tajnu razgovorite s vrlo učenim čovjekom; jer nam učenjaci moraju svijetliti. Ili s čovjekom, koji je veoma duhovan. Nema li takvoga, najbolji je veoma učen čovjek. Mogu li se dobiti oba, posavjetujte se s obojicom. Reknu li vam, da je samo utvaranje, ne razbijate zato glave; jer puko utvaranje ne može mnogo škoditi ni koristiti našoj duši. Preporučite se božanskom Veličanstvu, neka ne dopusti, da budete prevarene. Ako li bi vam rekli, da se upleo zloduh, bilo bi više muke. No neće vam toga reći vrstan učenjak, ako ima spomenutih učinaka. A kad bi vam i rekao, znam, da bi vas tješio i uvjerio sam Gospodin, koji je s vama. On će i njemu dati svjetlost, da posvijetli vama.

9. Ako to saopćite osobi, koja je doduše odana molitvi, ali je Gospodin još nije poveo ovim putem, osupnut će se i to (viđenje) će odraditi. Zato vas svjetujem, da se utečete k učenoj glavi, a možete li naći. također iskusnoj u duhovnim stvarima. A starješica neka dade dozvolu. Ako i jest duša sigurna s obzirom na dobar život, bit će dužna starješica, kojoj se saopći, da se obje osiguraju. Kad pretrese s tim ljudima, neka se smiri i neka više za ono ne mari. Jer se gdjekad nema zašto bojati, ali joj zloduh utjera toliki strah, te je duša prisiljena, da se ne zadovolji pitajući jednom. Osobito ako ispovjednik ima malo iskustva, a usto je bojažljiv, pa je sam uputi, neka se razgovori i s drugim, razglasi se ono, što je s razlogom moralo ostati posve tajno, pa se ta duša

progoni i muči.[3] Duša misli, da je još sve tajno, a vidi, da je javno, pa stoga nastaju mnoge tegobe za nju, a kakva su vremenu, mogu nastati i za Red. Zato je potreban veliki oprez, a preporučujem ga veoma starješicama.

10. Neka ne misle (starješice), da je koja sestra bolja od drugih, ako ima takve milosti. Gospodin vodi svaku, kako vidi, da joj je potrebno. To je priprava, ako je upotrebljava, da duša bude što bolja službenica Božja. No gdjekad vodi Bog ovim putem najslabije. I radi toga ne treba nikoga ni hvaliti ni odsuđivati već paziti na kreposti. Koja služi Našemu Gospodinu, s većim mrtvenjem, poniznošću i čistoćom savjesti, ona će biti svetija. Uostalom se ovdje može malo znati izvjesno, dok pravi Sudac ne da svakom, što zaslužuje. Ondje ćemo se zapanjiti, kad vidimo, kako se razlikuje njegov sud od suda, što ga možemo ovdje upoznati. Neka bude uvijek kraljem. Amen.

[3] Život gl. XXVIII

GLAVA IX.

Raspravlja, kako Bog opći s dušom u prividnom (imaginaria) viđenju. Veoma ozbiljno opominje, neka se čuvaju želje,da idu tim putem. Savodi razloge za to. Veoma je korisno čitati.

1. Dolazimo sada k umišljenim viđenjima. Kažu, da se u njih može zloduh umiješati više nego u opisana, pa tako i mora hiti. Ako li dolaze od Našega Gospodina, čine mi se u neku ruku korisnija, jer se više slažu s našom naravi. Izuzimlju se ona viđenja, što ih Gospodin daje da shvatimo u posljednjem stanu, jer se s njima ne mogu nikakva isporediti.

2. Pogledajmo sada, kako je ovdje Gospodin, kao što vam rekoh u prijašnjoj slavi. Ovdje je onm kao da bismo imale u zlatnoj kutiji dragi kamen prevelike vrijednosti i čudotvorne moći. Znamo posve izvjesno, da je ondje, premda ga nismo nikada vidjele. Ali nam moć dragulja neprestano koristi, ako ga nosimo sa sobom. A i cijenimo ga uvelike, premda ga nismo nikad vidjele, jer smo vidjele iz iskustva, da nas je izliječio od nekih bolesti, za koje je podesan.[1] Ali se ne usuđujemo promatrati dragulj, a ni otvoriti kutiju, a i ne možemo je otvoriti: jer samo onaj, čiji je dragulj, zna, kako se otvara. On nam ga je doduše uzajmio, da se njim koristimo, ali je ključ zadržao za se. Otvorit će kao svoje vlasništvo, kad nam ushtjedne pokazati (dragulj), a i oduzet će, kad mu se svidi, kao što i radi.

3. Recimo sada, da ushtjedne kadikad naglo otvoriti, eda učini dobro onome, komu je uzajmio. Jasno je, da će biti mnogo zadovoljniji kasnije, kad se sjeti divnoga sjaja draguljeva. pa će mu se i dublje usjeći u pamet. Tako se događa i ovdje. Kad se svidi Našemu Gospodinu, da dušu više obdari, pokaže joj razgovjetno svoje presveto Čovječanstvo već onako kako htjedne: ili kako je hodio po zemlji ili poslije uskrsnuća. I premda to budne tako brzo, te možemo isporediti s blijeskom (munje), ipak ta preslavna slika ostane tako duboko usječena u maštu, te držim, da se ne može iščupati iz nje, dok je duša ne bude gledala ondje, gdje će je bez kraja moći uživati.

4. Ako i govorim o slici, razumije se, da po mnijenju onoga, ko je gleda, nije naslikana već uistinu živa slika. Kadikad i govori a dušom i pokazuje joj velike tajne. Ali morate shvatiti, ako ta slika časak i lebdi pred dušom, da je duša ne može gledati dugo, kao što ne može gledati u sunce, pa zato taj vidik vazda prolazi veoma brzo. Međutim sjaj toga viđenja ne škodi unutarnjem vidu kao sjaj sunca vanjskome, jer se ovdje sve gleda unutarnjim očima. (Ne bih znala reći, kako je, kad se gleda [Gospodin] vanjskim očima, jer ona osoba, kojoj mogu, kako već spomenuh, govoriti ovako podrobno, nije još imala takvoga viđenja. A što se ne iskusi, ne može se izvjesno ni prosuditi.) Sjaj je spomenute slike kao uliveno svijetlo i kao sjaj sunca, pokrivena posve tankim recimo diamantom, kad bi se mogao tako izraditi. Odijelo se čini kao od nizozemskog finog platna. I kadgod Bog iskaže duši tu milost, obuzme je ushit, jer njezina slabost ne može podnijeti toga strašnoga lika.

5. Kažem strašnoga. Premda je naime ljepši i slasniji, nego možemo zamisliti, pa da živimo tisuću godina i mučimo se misleći (jer premašuje daleko

---

[1] U Svetičino su vrijeme pridavali ljekovitu moć nekom kamenju, što su ga nosili uza se

sve, što može naša mašta i razum), pokazuje se Gospodin u tako golemom veličanstvu, da ugoni duši veliki strah. Doista, ovdje ne treba pitati, kako duša zna, ko je, ako joj se i ne reče; jer On daje, te pozna dobro, da je Gospodar neba i zemlje. A to neće učiniti zemaljski kraljevi. Do njih bi se malo držalo, kad ne bi išli svojom pratnjom ili ne bi kazali, ko su.

6. O Gospodine, kako te mi kršćani ne poznajemo! Što će biti u onaj dan, kad nas dođeš suditi! Ta sada dolaziš tako prijateljski, da se razgovaraš sa svojom zaručnicom, a prestraši se, kad te vidi. Oh, kćeri, što će istom biti, kad strogim glasom rekne: Odlazite prokleti od Oca moga! (Mat. 25, 41.)

7. Neka nam sada ostane u pameti ovo (što rekoh) o milosti, što je Bog iskazuje duši, pa će nam biti na veliku korist. Sv. Jeronim, toliki svetac, nije toga nikad puštao iz pameti. Tako se i nama neće činiti ništa teško, što podnosimo u strogosti svoga Reda. Trajalo to i dugo, samo je časak, isporedi li se s onom vječnošću. Kažem vam uistinu, sve ako sam zločesta, nikada se nisam bojala paklenih muka, kada sam se sjećala muke, što će jednoć morati prokletnici podnijeti gledajući rasrđene one tako lijepe, blage i milostive oči Gospodnje. Paklene mi se muke čine ništa prema onoj muci. Mislim, da moje srce ne bi moglo podnijeti onoga pogleda. Tako mi se činilo za svega moga života. A koliko će se više bojati osoba, kojoj se tako predočio, kad je se već to tako kosnulo, te je pala u nesvijest! To mora biti uzrok ushita; jer Gospodin pomaže njezinoj slabosti, da se sjedini s njegovom veličinom u ovom tako uzvišenom saobraćaju s Bogom.

8. Kad bi duša dugo vremena mogla gledati ovoga Gospodina, mislim, da to ne bi bilo viđenje, nego snažno razmatranje, kod kojega bi mašta stvorila sliku. Takva bi slika bila kao mrtva, isporedi li se s onom.

9. Događa se nekim osobama, i znam, da je istina, jer su o tom sa mnom govorile. A nisu tri, četiri, već mnogo njih. Događa se, rekoh, da su slabe mašte ili živahna duha ili ne znam što, pa se tako udube u maštu, težim se čini, da gledaju sve, što pomisle. Da su vidjele pravo; viđenje, upoznale bi prevaru, te im ne bi ostala nikakva sumnja, jer one same sastavljaju maštom ono, što gledaju. A te slike ne izvode nikakva učinka, već duše ostaju hladnije, nego kad vide pobožnu sliku. Veoma se dobro razaznaje, da do te slike ne treba držati, pa se i zaboravlja mnogo lakše nego san.

10. Nisu takva viđenja, o kojima raspravljamo. Ona se predočuju duši posve iznenada, brzo i najednom, dok je duša posve daleko, da bi što takvo vidjela, pa i ne pomišlja na to. Ta viđenja uzbune sve duševne moći i sjetila s velikim strahom i smetnjom, pa ih odmah stave u onaj blaženi mir. Kao što se onda, kad je sv. Pavao pao na zemlju (Dj. Ap. 9, 3. 4.), podigla na nebu oluja i uzbuna, tako se zbiva i ovdje u unutarnjem svijetu. I tu nastane veliko gibanje. No u tren oka se smiri sve, kako je rečeno, i duša je poučena o najuzvišenijim istinama tako, te joj ne treba drugog učitelja, jer ju je prava mudrost, bez njezina truda, oslobodila od tuposti. A u duši ostaje takva izvjesnost neko vrijeme, da je ta milost od Boga, pa joj utuvljivali ne znam koliko o protivnom, ne bi je mogli prestrašiti onda, da bi to mogla biti varka. Istom kasnije, kad joj ispovjednik ulije strah, dopusti Bog, te se duša stane kolebati i pomišljati, da bi to moglo biti radi njezinih grijeha. Ali ona toga ne vjeruje, već joj je, kao što rekoh u drugima ovakim stvarima, kao kod napasti protiv vjere. Zloduh može uzrujati dušu, ali ne može učiniti, da ne ostane tvrda u vjeri. Dapače što više

navaljuje na nju, to je ona uvjerenija, da joj zloduh ne može ostaviti tolikih dobara. On je takav te ne može toliko u nutrini duše. On joj može predočiti sliku, ali ne s takvom istinom, veličanstvom i učincima.

11. Ispovjednici toga ne mogu vidjeti, a možda ne znadu izreći ni oni, kojima Bog udijeli tu milost, boje se (ispovjednici), pa i posve pravo. Stoga moraju postupati oprezno, očekivati vrijeme ploda, koji rađaju ta ukazanja, te paziti malo po malo, da li duša napreduje u poniznosti i da li se utvrđuje u kreposti. Ako se upleo zloduh, dat će naskoro znak i ulovit će ga u tisuću laži. Ako ispovjednik ima iskustva i ako je sam proživio takve stvari, treba mu malo vremena, da se snađe. Odmah će prema saopćenju (same duše) vidjeti, je li (viđenje dao) Bog ili mašta ili zloduh. Pogotovu ako mu je Njegovo Veličanstvo dalo dar da razlikuje duhove. Ako je tako snažan pa i ne imao iskustva, razaznat će veoma dobro.

12. Veoma je potrebno, sestre, da prema ispovjedniku budete posve iskrene i istinite. Ne kažem, kad ispovijedate grijehe, jer je to jasno, već kad dajete račun o molitvi. Jer ako nema toga, ne bih vas moglo uvjeriti, da ste na pravom putu i da vas Bog uči. Bog vrlo ljubi, da s njegovim zamjenikom postupamo isto onako istinito i razgovijetno kao i s njim, pa želimo, da on upozna sve naše misli, a pogotovo djela, pa bila i i najneznatnija. A zbog toga se ne smijete smućivati ni uznemirivati. Sve ako i ne bi (viđenje) bilo od Boga, neće nam nauditi, imate li poniznost i čistu savjest. Njegovo Veličanstvo znade iz zla izvući dobro. A više ćete dobiti na putu, na kojem vas zloduh htjedne upropastiti. Misleći, da vam (Bog) daje tolike milosti, pregnut ćete, da mu više ugodite i vazda ćete se baviti uspomenom na njegovu sliku. Neki veliki učenjak reče, da je zloduh vrstan slikar, a njemu ne bi bilo mrsko, kad bi mu vrlo živo predočio sliku Gospodnju. S pomoću nje bi oživio pobožnost i borio se protiv đavla njegovim vlastitim zlobama. Ako i jest slikar veoma zločest, ne smije se radi toga uskratiti štovanje slici, što je naslika, ako je to slika svega našeg dobra.

13. Njemu se činio vrlo rđav savjet, što su neki svjetovali, da dadu šipak, koji vide takvo viđenje. Govorio je, gdjegod vidimo naslikano našega Kralja, da ga moramo poštivati.[2] A vidim, da ima pravo. Već bi se ovdje osjetilo. Kad bi jedna osoba, koja želi dobro dragoj, doznala, da ona tako pogodnje njezina sliku, ne bi joj to bilo milo. A koliko više razloga imamo, da vazda iskazujemo štovanje, gdje vidimo raspelo ili sliku našega Vladara? Već sam drugdje pisala o tom. No rado spominjem i ovdje, jer sam vidjela jednu osobu, koja je bila žalosna, jer su joj zapovjedili, da upotrebi to sredstvo. Ne znam, ko je pronašao to, da muči dušu, koja ne može inače nego poslušati, kad joj ispovjednik dade takav savjet. Ona misli, da će propasti, ako toga ne čini. A moj je savjet: ako vam (ispovjednik) dade takav savjet, recite mu ponizno ovaj razlog i ne primite njegova savjeta. Izvanredno su me zadovoljili dobri razlozi, što mi ih je naveo onaj učenjak u ovom slučaju.

14. Velik dobitak crpe duša iz te milosti Gospodnje. Kad misli na Njega ili na njegov život i Muku, sjeća se njegova preblagoga i lijepog lica, a to je prevelika utjeha. Tako se i ovdje više radujemo, kad vidimo onoga, ko nam učini mnogo dobra, nego kad ga nikad nismo upoznali. Kažem vam, da je ta slatka

[2] V. gl. XXIX. Života. Taj zdravi savjet dadoše Svetici oci Bañez i Gracian.

uspomena veoma utješna i korisna. Mnogo drugih dobara donosi sa sobom (ova milost). No već sam toliko govorila o učincima, što ih djeluju takve stvari, i još ću više govoriti, pa neću truditi sebe ni vas. Samo ću vam veoma preporučiti, kad znate ili čujete, da Bog dijeli takve milosti dušama, nemojte ga nikada moliti ni željeti, da vas povede tim putem. Ako i pomislite, da je (taj put) veoma dobar, pa ako ga treba i veoma cijeniti i štovati, ne dolikuje (moliti i željeti) iz nekih razloga.

15. Prvo je nedostatak poniznosti iskati, da vam se da ono, što niste nikad zaslužile. I zato držim, da nema mnogo poniznosti, ko to želi. Kao što kukavni ratar nikako ne želi, da bude kralj, misleći da je to nemoguće, jer ne zaslužuje, tako je i ponizni daleko od toga, da poželi takve milosti. A mislim, da se neće ni dati nikada (duši, koja ih želi) jer prije nego Gospodin udijeli te milosti, dade duši da svojski upozna sama sebe. A koja duša misli takve misli, kako će uistinu spoznati, da joj se već tim iskazuje velika milost, što je ne drži u paklu? Drugo, (duša koja što takvo želi) posve je izvjesno prevarena ili je u pogibli (da se prevari). Zloduhu ne treba više nego da vidi otvorena vratašca, pa će nam učiniti tisuću sljeparija. Treće, kad je takva želja velika, sama mašta i ona osoba pomišlja, da zbilja vidi ono, što želi i čuje, što želi, kao što dolazi na san stvar, koju vrlo želimo i danju mnogo mislimo na nju. Četvrto, bila bi velika drzovitost, kad bi sama htjela izabrati put, ne znajući, koji je najprikladniji za me. Moram prepustiti Gospodinu, koji me poznaje, neka me vodi putem, koji je za me najbolji i da u svemu činim njegovu volju. Peto, mislite li, da malene muke trpe oni, kojima Gospodin iskazuje tu milost? Nisu, van prevelike i najraznoličnije. Što vi znate, hoćete li ih moći podnijeti? Šesto, mogle biste ovim izgubiti, čim mislite dobiti, kao Saul, kad je postao kralj.

16. Napokon, sestre, osim tih razloga ima i drugih. I vjerujte mi, da je najsigurnije ne htjeti ništa, van što hoće Bog, koji nas bolje poznaje i ljubi nego mi sami. Predajmo se u njegove ruke, da na nama bude njegova volja. I nećemo zalutati, ako s odlučnom voljom vazda ostanemo pritom. A morate zapamtiti, da poznavajući mnogo takvih milosti ne zaslužujete veće slave. Dapače ste više dužne služiti, jer više primate. Gospodin nam daje dosta prilike, da možemo više zaslužiti, jer je to u našoj ruci. Zato ima mnogo svetih osoba, koje nikad nisu znale, što znači primati takve milosti; a druge, što su ih primale, nisu svete. I nemojte misliti, da (se te milosti primaju) neprestano. Dapače, čim ih Gospodin jednoć podijeli, dolaze mnoge tegobe. Zato duša i ne misli, hoće li ih primiti više, van kako će za njih služiti.

17. Istina je, (ove milosti) moraju vanredno pomagati, da se u krepostima dopre do vrlo visoke savršenosti. No mnogo će više zaslužiti, ko ih steče svojim trudom. Poznajem neku osobu, dapače dvije (jedan je bio muškarac), kojima je Gospodin bio iskazao takve neke milosti. One su tako željele služiti Njegovu Veličanstvu o svojem trošku i tako su čeznule za trpljenjem bez tih velikih užitaka, te su se tužile Našemu Gospodinu zašto im ih daje. I da su mogle, bile bi ih odbile, da ih ne primaju. Mislim ove užitke, što ih daje Gospodin u motrenju, a ne ova viđenja, jer su napokon vidjele veliku korist od njih pa su ih znale uvelike cijeniti.

18. Istina, i ove su želje nadnaravske po mojem mnijenju, a žele ih duše veoma rasplamćene ljubavlju koje bi rado, da Gospodin vidi, da mu ne služe za plaću. I zato, kako rekoh, ne misle, da bi za što imale primiti slavu, eda se

potaknu za revniju službu, nego samo misle, kako bi udovoljile ljubavi, jer je narav ljubavi da vazda djeluje na tisuće načina. Kad bi mogle, rado bi tražile sve načine, da se duše istroše u njoj, A kad bi trebalo da se zauvijek sasvim unište na veću slavu Božju, učinile bi to posve drage volje. Onaj, koji se ponizuje, da opći s tako bijednim stvorovima, hoće da im pokaže svoju veličinu. Bio hvaljen dovijeka, amen.

GLAVA X.

Govori o drugim milostima, što ih Bog daje duši drugačije nego opisane, te o velikoj koristi što potječe od njih.

1. Na mnogo načina opći Gospodin s dušom u tim pojavama. Kadikad, kad je rastužena; kadikad, kad je ima snaći kakva velika tegoba; kadikad, kada Njegovo Veličanstvo hoće da se obraduje duši i da nju obraduje. Ne treba podrobno raspredati o svakoj pojedinosti, a nije to ni moja nakana. Ja bih vam rado samo razložiti razne vrsti (viđenja), što su na tom putu, koliko sama razumijem, da razumijete vi, sestre, kakve su i kakve učinke ostavljaju. (To će nam koristiti), da svaku utvaru ne držimo viđenjem, i da se ne smutite i ne ražalostite, kad vam se desi viđenje, znajući da je moguće. Zloduh naime mnogo dobiva i uvelike uživa videći dušu žalosnu i nemirnu, jer zna, da joj to smeta, te se ne može sasvim dati na ljubav i hvalu Božju. Njegovo Veličanstvo opći s dušama na druge načine mnogo uzvišenije, a manje opasne, jer ih zloduh, držim, ne može oponašati. Ti su načini nešto posve tajno, pa je teško o njima govoriti, dok se umišljena viđenja mogu lakše razložiti.

2. Dešava se, kad se Gospodinu svidi, da duša bude u molitvi i sasvim pri sebi. Najednom je obuzme ushit, u kojem joj Gospodin dade, te razumije velike tajne, za koje joj se čini, da ih gleda u samom Bogu. Nisu to viđenja presvetoga Čovječanstva, pa ako i kažem da vidi (duša), ne vidi ništa. Jer to nije viđenje umišljeno (imaginaria), već čisto razumno. Tu se duši otkriva, kako se sve stvari vide u Bogu i kako On sve u sebi obuhvata. To je viđenje veoma korisno; jer ako i prolazi u jedan tren, ostaje duboko usječeno i uzrokuje preveliki stid. Zapaža se mnogo jasnije, zloća uvrede Božje, jer u samom Bogu, to jest budući u Njemu, činimo velika zločinstva. Želim navesti poredbu, ako pogodim, da vam to razložim. Jer ako to i jest izvjesno i čujemo mnogo puta, ne pazimo na to ili nećemo da shvatimo. Ako bi se to shvatilo, kao što jest, čini se, bilo bi nemoguće, da budemo ovako drski.

3. Zamislimo sada, da je Bog kao stan ili veoma velika i prekrasna palača, a ta je palača, kako rekoh, sam Bog. Može li možda grešnik izići iz te palače, da čini svoja zlodjela? Jamačno ne; već se u nutrini i u samoj palači zbivaju sve odurnosti, nepristojnosti i zlodjela, što ih činimo mi grešnici. O strašne istine, koja zaslužuje, da je i te kako promotrimo! Veoma će koristiti nama, koji malo znamo. Mi još ne poznamo pravo ovih istina. Inače bi bilo nemoguće, da budemo tako ludo drzoviti! Razmotrimo, sestre, i veliko milosrđe i strpljivost Boga, koji nas ovdje odmah ne upropašćuje. Zahvalimo mu što više možemo i zastidimo se, što tako oćutimo, kad se što učini ili rekne protiv nas. Ta bilo bi najveće zlodjelo na svijetu, kad bismo gledale, da Bog Naš Stvoritelj sam u Sebi trpi tolika zlodjela od svojih stvorova, a same gdjekad osjećale riječ, što se rekne u našoj odsutnosti, i to možda ne sa zlom nakanom.

4. O bijedo ljudska! Ta kada ćemo, sestre, bilo u čemu nasljedovati ovoga velikog Boga? Ta ne marimo za uvrede, što nam se učine, jer nije ništa, ako ih trpimo. Zato posve dragovoljno podnosimo sve, pa ljubimo onoga, koji nas vrijeđa. Ni ovaj veliki Bog nije prestao ljubiti nas, premda smo ga mnogo vrijeđale, pa posve pravo zahtijeva od nas, da oprostimo svima, nanijeli nam ne znam kakve uvrede! Premda to viđenje brzo prolazi, kažem vam, kćeri, veliku milost iskazuje Naš Gospodin duši, ako hoće da se njom okoristi sjećajući je se

redovno.

5. Događa se također vrlo brzo i tako te se ne može izreći, da Bog sam u sebi pokaže istinu, koja čini da potamne sve istine, što su u stvorovima, pa posve jasno dade te se shvati, da je On sam istina, koja ne može lagati. A da se i dobro razumjeti ono, što reče David u jednom psalmu, da je svaki čovjek lažac (Ps. 115, 11.). A to se ne bi tako razumjelo nikada, pa da se i često čuje. Bog je istina, koja se ne može prevariti. Sjećam se Pilata, koji je tako mnogo zapitao Našega Gospodina, kad mu reče u njegovoj Muci: »Što je istina?« (IV. 18, 38.) (A sjećam se) i kako malo razumijemo ovdje od ove najviše Istine.

6. Rado bih da mogu o tom bolje razložiti, ali se ne može izreći. Upoznajmo iz toga sestre, ako hoćemo da se u čemu složimo s našim Bogom i Zaručnikom, kako će zato biti dobro, da nastojimo uvelike vazda hoditi u (toj) istini. Ne kažem samo, da ne govorimo laži. Što je do toga, slava Bogu, zapažam, da u ovim kućama pomno pazite, da ne biste ni u čemu slagale. Ali kažem, mi moramo i inače hoditi u istini pred Bogom i pred ljudima, kako samo možemo. Napose ne smijemo željeti, da nas drže boljima nego jesmo, da u svojim djelima moramo davati Bogu, što je Božje, a nama što je naše, i nastojati u svemu upoznavati istinu. Tako ćemo malo držati do ovoga svijeta, koji je sav laž i himba, pa stoga nije trajan.

7. Jednom sam promatrala, s kojega razloga Naš Gospodin voli toliko krepost i poniznost. Nato mi, čini mi se, bez promišljanja i iznenada pade na um: razlog je tome, jer je Bog najviša istina, a poniznost je život u istini. Veoma je velika istina, da nemamo od sebe nikakva dobra već samo bijedu i da nismo ništa. Ko toga ne shvati, živi u laži. Ko više upoznaje, više se sviđa najvišoj Istini, jer ide u njoj. Bože daj, sestre, milost, da nikad ne odstupimo od ove spoznaje samih sebe. Amen.

8. Takve milosti iskazuje Naš Gospodin duši, da joj kao svojoj pravoj zaručnici, koja je u svemu odlučila vršiti njegovu volju, nekako pokaže, u čemu je ima vršiti, a (da joj osim toga pokaže) i svoje veličine. Ne treba raspravljati o više stvari. Rasprela sam o ove dvije stvari, jer mi se činilo, da su veoma korisne. U takvim se stvarima ne treba bojati, nego hvaliti Gospodina, koji ih daje. Po mojem mnijenju i zloduh i vlastita mašta malo ovdje mogu, pa i duši ostaje tako velika zadovoljština

.

GLAVA XI.

Raspravlja o velikoj i žestokoj želji za užitkom Boga, što je daje Bog duši, pa stavlja na kocku i život. Kakva korist ostaje od te milosti što je iskazuje Gospodin.

1. Hoće li dostajati sve te milosti, što ih iskazuje Zaručnik duši, da se zadovolji golubičica ili leptirić (ne mislite da sam ga zaboravila), eda priredi mjesto, gdje će umrijeti? Jamačno neće. Dapače mu je sve gore. Premda (duša) već mnogo godina prima ove milosti, vazda uzdiše i plače; jer joj od svake te milosti ostaje veća bol. Uzrok je tome, jer sve više upoznaje veličja Božja i vidi, da je tako rastavljena i udaljena, te ih ne može uživati, pa zato mnogo više raste i želja. A raste i ljubav, dok joj se sve više otkriva, koliko ovaj veliki Bog i Gospodin zaslužuje, da ga ljubi. A za tih godina raste i želja malo po malo tako, te duša osjeća onu veliku muku, o kojoj ću sada govoriti. Rekoh »za tih godina« prilagođujući se onome, što se desilo osobi, što sam je ovdje spomenula. No dobro znam, da se Bogu ne može odrediti rok, pa može u tren oka podići dušu na uzvišeni stupanj, o kojem se ovdje govori. Moćno je Njegovo Veličanstvo za sve, što htjedne činiti, a želi mnogo učiniti za nas.

2. Čini se, da spomenute čežnje, suze, uzdasi i velike žestine potječu od naše ljubavi s velikim osjećajem. No sve je to ništa prema onoj drugoj ljubavi. Sve je poput ognja, što dimi, ali se može podnositi, ako i s mukom. No dogodi se često, dok je duša tako zapaljena sama u sebi, da letimice pomisli misao ili riječ, čuje, kako oklijeva smrt. Nato oćuti ubod, što dolazi s druge strane, a ne zna otkud ni kako. Oćuti ubod ili kao da bi došla ognjena strijela. Ne kažem, da je to strijela. No bilo što mu drago, vidi se jasno, da ne može potjecali od naše naravi. Nije to ni ubod, ako ga i zovem tako. Ali rani oštro. I to, čini mi se, ne ondje, gdje se osjećaju muke, već na najdubljem dnu duše, gdje ova zraka, što brzo prolazi, spali u pepeo sve zemaljsko, što nađe od naše naravi. Dok to traje, nemoguće je, da se sjeća ičega, što pripada našemu biću. U tren oka sveže naime sve moći, pa im ne preostaje ni malo slobode ni za što, van samo za ono, što umnožava tu bol.

3. Ne bih rado, da se čini, da premašujem. Doista vidim, da kažem i premalo, jer se to ne da izreći. To je ushit, kako je rečeno, koji sjetila i moći čini nesposobne za sve, što ne pomaže, da se osjeća ovaj jad. Jer razum posve živo upoznaje razlog, zašto duša osjeća svoju udaljenost od Boga. A pomaže Njegovo Veličanstvo, jer baš u ono vrijeme dade, te Njega živo upozna, pa radi toga poveća muku toliko, da onaj, koji je osjeća, stane glasno vikati. Ako i jest strpljiva i vična podnositi velike boli, ne može onda inače; jer ova muka nije u tijelu, kako rekoh, već u nutrini duše. Iz toga je shvatila ona osoba, koliko su žešće boli duševne nego tjelesne. A predočila je, da su takve muke, što ih trpe duše u čistilištu. Ako i nemaju tijela, to im ne smeta, te ne bi trpjele kud i kamo više, nego svi ovdje, što imaju tijelo.

4. Vidjeh neku osobu i pomislih, da zbilja umire. A ne bi bilo ni veliko čudo, jer je doista velika smrtna pogibao. Ako to (stanje) i traje malo, ostavlja tijelo sasvim iščašeno, a u ono vrijeme kuca bilo tako slabo, kano da bi htjela duša poletjeti Bogu. Pa i nije manje. Ponestane naravske topline, a zapali je (ona druga žega), te bi još za malko Bog ispunio njezinu želju. Međutim ne ćuti baš ni malo boli u tijelu, ako i jest tijelo iščašeno, kako rekoh, i to tako, te dva ili

tri dana ne može ni pisati i trpi velike boli. A mislim, da će tijelo i ostati uvijek slabije, nego je bilo prije. Uzrok toj bešćutnosti može biti, jer je unutarnja bol duše tako velika, te i ne mari za tijelo. Ta ako na kojem dijelu osjećamo žestoku bol, malo ćutimo druge, sve ako ih ima mnogo. To sam i sama dobro iskusila. A ovdje ne ćuti ni malo ni mnogo boli (tijelo), pa ne bi ćutjelo, mislim, kad bi ga raskomadali.

5. Reći ćete, da je nesavršenost (ta žestoka želja). Duša se ne prilagođuje volji Božjoj, premda joj se već tako predala. Dosada je to mogla, pa je tako i život provodila. Sada ne može, a sad je razum takav, te nije gospodar sam sebi, pa ne može ni misliti, van samo na ono, što je razlog njezinoj muci. Ta daleko je od svoga dobra, pa čemu da želi život? (Duša) osjeća neobičnu osamljenost, jer je svi zemaljski stvorovi, a držim ni nebeščani svojim društvom ne bi mogli utješiti. To bi mogao samo onaj, koga ljubi. Sve je drugo muči. Duši je kao obješenu, koji se ne dotiče ničega na zemlji, a ne može se uzdići ni do neba. Gori od te žeđe, a ne može doseći do vode. Ta je žeđa nesnosna i dosegla je već dotle, te se već nikakvom vodom ne može ugasiti. A i ne želi, da se ugasi, van onom vodom, o kojoj je Gospodin govorio Samarjanci (Iv. 4, 7-13.). No ta joj se voda ne daje.

6. O Bože moj i Gospodine, kako tištiš svoje ljubitelje! No sve je to malo prema onom, što im daješ poslije. Zbilja, (što vrijedi) mnogo i stoji mnogo. Koliko više (to vrijedi), da se očisti ta duša pa da uđe u sedmi stan, kao što se u čistilištu čiste one, što imaju ući u nebo. Ova je muka (prema toj milosti) kao kaplja vode u moru. Držim, da ne može biti veće muke ni jada na zemlji. (Spomenuta je osoba pretrpjela mnogo tjelesnih i duhovnih muka, ali joj se prema ovoj muci pričiniše sve da nisu ništa). Ipak duša osjeća, kako je dragocjena ova muka, i spoznaje vrlo dobro, da je ona ne bi mogla zaslužiti. Ta joj spoznaja ne daje nikakve polakšice, a ipak ona trpi posve dragovoljno. A za svega života, kad bi to bila Božja volja, premda tako ne bi jednom umrla, nego vazda umirala. Zaista ne bi to bilo manje.

7. Promotrimo, sestre, prokletnike u paklu, koji se ne slažu tako (s voljom Božjom), pa se ne raduju i ne uživaju one slasti, što je Bog meće u dušu. Ne vide oni ni dobitka od onoga trpljenja, već vazda trpe sve više. Mislim: sve više prigodnih (accidentales) muka. Duševne su muke strasnije od tjelesnih, a one su, što oni trpe, nesravnjivo veće od ove, o kojoj smo ovdje govorili. Usto oni znadu, da će te muke trajati dovijeka. Pa što će biti od tih nesrećnih duša? Pa ne mora li nam sve, što u ovom kratkom životu radimo i trpimo, biti ništa, eda se oslobodimo od tako strasnih i vječnih muka? Kažem, da je nemoguće razumljivo razjasniti, kako je bolno trpljenje duševno i kako je različno od tjelesnoga, ako se to ne iskusi. A sam Gospodin želi, da to shvatimo, eda to bolje spoznamo, koliko mu dugujemo, što nas je doveo u stalež, gdje se nadamo, da će nam po svojem milosrđu oprostiti grijehe i osloboditi nas.

8. Vratimo se opet k onome, što smo pretresali. Ostavili smo onu dušu po mojem mnijenju tri ili četiri sata. Kad bi trajala dugo, ne bi bez čuda bilo moguće, da je podnese naravska slabost. Dogodilo se, da je trajala samo četvrt sata, pa je (ona osoba) ostala (kao) raskomadana. Istina je, onda je sasvim izgubila sjetila, jer je navala bila žestoka. Zbilo joj se to na posljednji uskrsni dan. Za čitava je Uskrsa bila u takvoj suhoparnosti, te gotovo nije ni zamjećivala, da je Uskrs. A u razgovoru (onaj dan) je čula samo jednu riječ, da

se ne svršuje ovaj život.[1] A pomišljati na otpor! Bilo bi baš, kao da je bačena u oganj, pa bi htio učiniti, da plamen nema vrućine, te je sažeže. Nije to bol, koja bi se mogla prikriti, da nazočni ne vide pogibli, u kojoj je, ako i ne znadu, što se zbiva unutra. Oni su joj, istina, društvo, kao da su sjene. A takve se pričinjaju sve stvari zemaljske.

9. A da znate, nađete li se i vi kadgod u tom stanju, da se i tu znade uplesti naša naravska slabost, evo čujte! Kad duša, kako ste vidjeli, umire od želje za smrću i tako se muči, te se čini, da joj gotovo ništa ne manjka, da se razdijeli s tijelom, zbiva se gdjekad, da se zbilja boji i rado bi, da se smiri muka, pa da sasvim ne umre. Može se dobro shvatiti, da taj strah potječe od naravske slabosti, jer s druge strane ne jenjava želja duše. A nije ni moguće, da se ova muka ukloni ikakvim sredstvom, dok je ne ukloni sam Gospodin. A to se gotovo slično događa s velikim ushitom ili s pomoću kakva viđenja, u kojem je istinski Tješitelj tješi i krijepi, te želi živjeti, doklegod bude njegova volja.

10. Muka je to, ali ostavlja u duši prevelike učinke. Nestaje i straha od muka, koje bi mogle nastati, jer joj se sve muke čine kao ništa prema onoj velikoj muci, što je tu osjećala. A okoristila se tako, te bi drage volje i tu muku često podnijela. Ali ni toga ne može nikako niti ima kakvo sredstvo, da opet povrati ovo stanje; dok Gospodin ne ushtjedne. A tako mu se ne može ni oprijeti ni osloboditi, kad dođe. Još više prezire svijet nego prije, jer vidi, da joj ništa na svijetu nije moglo olakšati, one muke. Još se više odluči od stvorova, jer već znade, da je sam Stvoritelj može utješiti i nasititi. Još se više boji i pomno čuva, da ga ne uvrijedi, jer zna, da je On može i mučiti kao i tješiti.

11. Na ovom su duhovnom putu, čini mi se, dvije stvari, koje prijete smrtnom opasnošću. Jedna je ova muka, koja je zbilja opasnost, i to ne mala. Druga je prevelika radost i naslada, a to je tako prevelika skrajnost, te se zbilja čini, da duša oslabi, pa joj samo malko nedostaje, da iziđe iz tijela. A to doista ne bi bila mala njezina sreća. Iz toga vidite sestre, jesam li imala pravo, kad sam rekla, da je potrebna srčanost, i kada bi molile za takve milosti, da bi vam Gospodin imao pravo reći, što je odgovorio sinovima Zebedejevim: »Možete li ispiti kalež?« (Mat. 20, 22.).

12. Mislim, sestre, da bismo sve odgovorile: da, i posve pravo. Njegovo Veličanstvo daje snagu onima, koje vidi da im treba. U svemu brani ove duše i odgovara za njih u progonima i ogovorima, kao što je odgovarao za Magdalenu (Luk. 7, 44.). Ako to i ne čini riječima, čini djelima. A napokon, prije nego preminu, plaća im sve zajedno, kao što ćete sada vidjeti. Neka bude vazda blagoslovljen i neka ga hvale svi stvorovi. Amen.

[1] Dogodilo se to sv. Tereziji n Salamanci 1571. Sestra Isabela od Isusa zapjeva: »Nek te vide moje oči, — Slatki, dobri Isuse, Nek te vide moje oči — Pa da umrem onaj tren«. Kad to ču Svetica, zahvati je slatki zanos.

SEDMI STAN.

Obuhvata četiri glave.

GLAVA I.

Raspravlja o velikim milostima, što ih Bog iskazuje dušama, koje su stigle da uđu u sedmi stan. Kaže, da se po njezinu mnijenju duša razlikuje od duha, premda su oboje jedno. Neke stvari treba zapamtiti.

1. Činit će vam se sestre, da sam toliko govorila o tom duhovnom putu, te već ne preostaje ništa, što bi se moglo reći. No bilo bi vrlo ludo misliti to. Jer veličina Božja nema granice, pa neće imati ni njegova djela. Ta ko bi izbrojio sva njegova milosrđa i veličja. Nemoguće je to. Zato se i ne čudite onome, što je rečeno i što će se reći, jer je to samo mala tačkica od onoga, što se može pripovijedati o Bogu. Bog nam je udijelio veliku milost tim, što je saopćio te stvari jednoj osobi, pa ih možemo doznati. A što više spoznajemo, kako se on podaje svojim stvorovima, to više moramo hvaliti njegovu veličinu i trsiti se, da ne cijenimo malo duše, kojom se Gospodin tako naslađuje. Ta svaka od vas ima dušu. Ali je mi ne cijenimo, kako zaslužuje stvor, stvoren na sliku i priliku Božju. Zato i ne shvatamo velikih tajna, što su u njoj. Ako se svidi Njegovu Veličanstvu, neka upravlja mojim perom i neka mi dade, da shvatim, kako bih vam rekla nešto od mnogo onoga, što treba reći i što Bog objavljuje onima, koje uvodi u ovaj stan. Mnogo sam se molila Njegovu Veličanstvu, jer znade, da je moja nakana, da njegova milosrđa ne ostanu sakrivena, eda se njegovo ime više hvali i slavi.

2. Nadam se, da će mi iskazati ovu milost, ne radi mene već radi vas, sestre, eda shvatite, kako je za vas zamašno, da ne priječite svome Zaručniku, te slavi duhovno vjenčanje s vašim dušama, jer to donosi sa sobom toliko dobara, kao što ćete vidjeti. O veliki Bože! Čini se, da dršćem, jer ovako slabi stvor, kao što sam ja, raspravljam o nečemu, što ne zaslužujem da shvatim. Zaista sam bila u velikoj neprilici. Mislila sam, ne bi bilo bolje u nekoliko riječi završiti ovaj stan; jer mi se činilo, da će misliti, da ja ovo znam iz iskustva. Zato se i veoma stidim i strašno mi je, jer znam, kakva sam. U drugu mi se činilo, da je to napast i slabost, pa da stvorite o tom i više sudova. Neka se Bog malko više hvali i spozna, pa neka na me viče cio svijet. To više, što ću ja možda već biti mrtva, kad se ovo počne čitati. Blagoslovljen Onaj, koji živi i živjet će uvijeke. Amen.

3. Kad se svidi Našemu Gospodinu, da se smiluje duši, koju je već duhovnim načinom uzeo za zaručnicu, radi onoga, što je u želji za njim pretrpjela i trpi, prije nego izvrši duhovno vjenčanje, povede je u svoj stan, a to je sedmi stan. Jer kao što ima stan u nebu, mora i u duši imati boravište i recimo drugo nebo, gdje boravi samo Njegovo Veličanstvo. Zamašno je za nas, sestre, da dušu ne držimo za nešto tamno. Mi je ne vidimo, pa bi se ponajviše moglo pričinjati, da nema drugoga svijetla unutarnjega osim ovoga, što ga vidimo, pa da je u našoj duši nekakva tama. Priznajem to za dušu, koja nije u milosti. I to ne stoga, jer ne bi u njoj bilo Sunce Pravednosti. U njoj je ono i daje joj bitak. U njoj je tama zato, jer nije sposobna da primi svjetlost (ovoga Sunca), kao što rekoh, držim, u prvom stanu. Doznala je jedna osoba, da su one nesrećne

duše kao u mračnoj: tamnici, svezanih ruku i nogu, tako da ne mogu činiti nikakva dobra, eda im bude zaslužno. A i slijepe su i nijeme. Pravo ih moramo žaliti, ali i misliti, da je bilo vrijeme, kad smo i mi bile takve, pa da može Gospodin i njima iskazati milosrđa.

4. Postarajmo se osobito, sestre, da mu se molimo, i nemojmo zanemarivati, jer je najveća milostinja molitva za one, što su u smrtnom grijehu. Mnogo veća, nego kad bismo vidjele privezana za stup kršćanina, kojemu su ruke svezane otraga jakim lancem. Vidimo ga, gdje umire od gladi, ali ne radi nestašice hrane, jer su pred njim najbolje jestvine, već zato što ih ne može prinijeti k ustima. Usto mu se vrlo gade, a vidi, da će sad na izdahnuti, i to ne ovom vremenitom smrti nego vječnom. Ne bi li bila velika okrutnost, kad bismo ga gledale, a ne bismo mu metnule jelo u usta? A šta onda, kad bi mu vašom molitvom spali okovi? To već vidite. Molim vas za ljubav Božju, sjećajte se vazda u svojim molitvama sličnih duša (t.j. koje su u grijehu).

5. Ne govorimo sada o njima, već o onima, što su po Božjem milosrđu već učinile pokoru za svoje grijehe, pa su u milosti. Ne smijemo promatrati duše kao stvar stisnutu u kutu i ograničenu, već kao unutarnji svijet, koji obuhvata toliko i tako pristalih stanova, kakvih još niste vidjele. A tako je i pravo da bude, jer je u nutrini duše stan za Boga. A kad se svidi Njegovu Veličanstvu, da duši iskaže spomenutu milost duhovne ženidbe, povede je najprije u svoj stan. Ali neće Njegovo Veličanstvo, da to bude kao drugda, kad ju je stavljao u one ushite. Držim doista, da je onda sjedinjuje sa sobom i u molitvi, što se zove molitva sjedinjenja, premda se duši čini, da je ne zovu, kao ovdje u ovom stanu, nek uđe u svoje središte, nego u gornji dio. Do toga je malo stalo. Bilo ovako ili onako, Gospodin je sjedinjuje sa sobom. Ali je oslijepi i onijemi, kao što se desilo sv. Pavlu, kad se obratio (Dj. Ap. 9, 8.), i oduzme joj osjećaj, kako ili kakva je milost, što je uživa. Jer velika naslada, što je ondje osjeća duša, potječe odatle, što vidi, da je blizu Boga. No kad je sjedini (Bog) sa sobom, ne shvata više ništa, jer joj se izgube sve moći.

6. Ovdje je drugačije. Naš dobri Bog hoće da joj skine ljuske s očiju, eda vidi i razumije malko milosti, što joj iskazuje, pa sve i na izvanredni način. Uvede je u ovaj stan razumnim viđenjem, pa joj se nekom predodžbom istine pokažu sve tri osobe Presvetoga Trojstva.[1] A pokažu se u nekakvoj upali, koja se najprije kao oblak prevelike jasnoće spuste k njezinu duhu, a zajedno i sve različne Osobe. Divnom spoznajom, što se dade duši, shvati duša sasvim istinito, da su tri Osobe jedno sućanstvo, jedna moć, jedno znanje i jedan Bog. A duša shvata to tako, te možemo reći, da ono, što držimo vjerom, duša shvata gledanjem, premda ne gleda ni tjelesnim ni duševnim očima, budući da to nije umišljeno viđenje. Tu opće s njom sve Tri Osobe i govore s njom i dadu joj, da shvati one evanđeoske riječi, što ih reče Gospodin: da će On i Otac i Duh Sveti

[1] Fra Luis de Leon dodaje ovdje ovu primjedbu: »Premda čovjek u ovom životu izgubivši upotrebu sjetila i uzdignut od Boga, može prigodice vidjeti njegovu bit, kao što se vjerovatno govori o sv. Pavlu i Mojsiju i nekim drugima, Majka ne govori ovdje o tom načinu viđenja. Ako i jest prigodno, jasno je i zorno. Ona govori o spoznaji ove tajne, što je Bog daje nekim dušama s pomoću prevelike svjetlosti, što im ulije, a ne bez stvorene slike. No ta slika nije tjelesna i ne nastaje u mašti. Kaže Majka, da je to razumno viđenje, a ne umišljeno (imaginaria).

doći i stanovati u duši, koja ga ljubi i drži njegove zapovijedi. (Iv. 14, 23.).

7. O Bože moj, kakva je razlika, ako se te riječi samo čuju i vjeruju, od ovoga, da se razumije onako, kako su istinite! Danomice se čudi ova duša, jer joj se čini, da ne odlaze od nje nikad (Tri Osobe). Ona upoznaje na spomenuti način posve očito, da su u nutrini njezine duše. U najdubljoj nutrini, kao u dubokom bezdanu, kojega ne zna razložiti, jer nije učena, osjeća ovo božanske, društvo.

8. Pomislit ćete, da prema tome duša neće ući u se, nego da će se tako zadupsti, te ništa drugo neće moći shvatiti. Ne. Mnogo više nego prije pazi na sve, što se tiče službe Božje; a samo kad nema poslova boravi u ovom ugodnom društvu. A dok se duša ni u čemu ne iznevjeri Bogu, po mojem mnijenju neće ni On malaksati, van će joj davati, da vazda upoznaje posve očito njegovu nazočnost. Ona se uvelike pouzdava, da je Bog neće ostaviti, da izgubi ovu milost, kad joj ju je dao. A može se tako i misliti, premda ona pazi pomnije nego ikada, da ni u čemu ne omrzne Bogu.

9. No u ovoj nazočnosti, razumije se, ne boravi neprestano tako, te bi joj se pokazivala sasvim, mislim, jasno kao prvi put i drugda, kad joj Gospodin; hoće iznovice da udijeli taj dar. Kad bi to bilo, bilo bi nemoguće, da pazi na što drugo, pa i da živi medu ljudima. No ako i ne gleda u tako jasnoj svjetlosti, kadgod duša na to pazi, nalazi se u tom društvu. Ovdje se zbiva, recimo tako, kao da bi neko bio s drugima u posve jasnoj sobi, pa bi zatvorili prozore i on bi ostao u tmini. Premda onda nema svijetla, da ih vidi, pa ih i ne vidi, dok se ne vrati svijetlo, ipak on ne prestaje znati, da su ondje. No pita se, može li ih vidjeti, kad se vrati svijetlo i vratiti kad hoće da ih vidi. Nije to u vlasti duši, van kad hoće Naš Gospodin, da se otvore prozori razuma. No on iskazuje duši veliko milosrđe tim, što nikad ne odstupa od nje i hoće, da tako izvjesno upoznaje to (njegovu nazočnost).

10. Božansko Veličanstvo, čini se, hoće ovim divnim društvom da pripravi dušu na nešto više. Jer je jasno, da joj se uvelike pomaže, te u svemu napreduje u savršenosti i odbaci strah, što ju je mučio kadikad, kao što je već rečeno, radi ostalih milosti, koje joj je iskazao (Gospodin). To se dogodilo (i onoj osobi). Našla se popravljena u svemu, pa joj se činilo, da se bit njezine duše uza sve muke i poslove nikad ne udaljuje od one sobe. Činilo joj se, da je njezina duša u neku ruku razdijeljena. Zato se i tužila kadikad, kad bi joj Bog dao tu milost, a zatim je snašle velike tegobe, tužila se na dušu kao što se Marta tužila na Mariju (Luk. 10, 40.). Gdjekad joj je i prigovarala, da ona po svojoj voljici vazda uživa onaj mir, a njoj ostavlja toliko tegoba i poslova, te ga ne može uživati s njom.

11. Činit će vam se, kćeri, nesklapno, ali se zbilja dešava tako. Jer ako je i razumljivo, da je duša sva zajedno, nije utvaranje što rekoh, nego je posve

običajno. Zato rekoh, da se vide unutarnje stvari tako, te se spoznaje izvjesno, da postoji neka, i to veoma poznata razlika između duše i duha, premda su inače oboje sasvim jedno.[2] Spoznaje se tako fina dioba, te se čini, da se gdjekad razlikuje djelovanje jednoga i drugoga, već prema nasladi, što im Gospodin hoće da dade. Čini mi se također, da je duša nešto različno od svojih moći, pa da one nisu sve jedno.[3] Ima u nutrini toliko i tako finih razlika, te bi bilo drsko, kad bih se usudila, da ih stanem tumačiti. Onamo ćemo vidjeti, ako nam Gospodin udijeli milost, te nas u svojem milosrđu povede onamo, gdje ćemo razumjeti sve tajne.

---

[2] Zaista je znamenito oštroumlje, s kojim Svetica, koja nije pohađala slušaonica, govori o duši i njezinim moćima i djelovanju. Da se što bolje razumije ono, što govori, prenosimo, što o tom govori o. Baltazar od sv. Katarine, učeni tumač Stanova: »Mistički naučitelji dijele dušu na sjetilnu, razumnu i umnu. Prva se t. j. sjetilna zove i životinjska ili naprosto duša. Druge se dvije zovu duhovne ili jednostavno duh, koji obuhvata ne samo duhovne moći, van i samu bit duše, gdje su one ukorijenjene i postaju. No mistički bogoslovi uvode i drugu razdiobu, koja se ne razlikuje mnogo od razložene, a treba je imati pred očima kod ovih uzvišenih predmeta. Prva je najniža, sjetilna ili već spomenuta životinjska. Druga je srednja, sastavljena od duhovnih moći pameti, razuma i volje. Treća je prava bit duše, a zove se najviši dio, od kojega potječu tri spomenute moći. U njoj stanuje Bog na osobit način u tim stanovima preko božanske milosti. A ta, se najviša bit zove središte duše, boravište ili stan Božji i ložnica nebeskog Zaručnika.« (Por. »Splendori riflessi di sapienza celeste« Mansioni VII. c. I. Riflesso I.) O razdiobi na dušu i duh govore svi mistici. Vidi o. Juan de Jesus Maria: Theo1 o g i a M y s t i c a. gl. VI.
[3] Tako uči filozofija sa sv. Tomom, koji tvrdi: »Odgovaram... da je nemoguće reći, da je bit duše njezina moć.« P. I, q. 77, a. I.

GLAVA II.

Nastavlja isto gradivo. Razlaže, kako se razlikuje duhovno jedinstvo i duhovna ženidba. Tumači s nježnim poredbama.

1. Sada prijeđimo da raspredamo o božanskoj i duhovnoj ženidbi. To je velika milost, koja se neće potpuno dovršiti, dok živimo. Jer ako bismo se rastavili od Boga, izgubilo bi se ovo veliko dobro. Kad prvi put Bog udjeljuje tu milost, hoće Njegovo Veličanstvo da pokaže duši svoje presveto Čovječanstva, eda ga dobro upozna i to dobro znade, da prima takav najviši dar. Drugim će se osobama možda objaviti drugačije. Ovoj se osobi, o kojoj govorimo, ukaza Gospodin nakon pričesti u sjajnom, krasnom i veličanstvenom obliku, kao što je bio nakon uskrsnuća. I reče joj, neka uzme njegove poslove za svoje, a On će se skrbiti za njezine. Dodade i druge riječi, koje se više dadu osjetiti nego izreći.[1]

2. Možda će se činiti, da to za onu dušu nije bila novost, jer joj se Gospodin češće onako ukazao. No ovaj put se ukazao sasvim drugačije, te se ona smela i prestrašila: prvo jer se ono viđenje dogodilo s velikom silom, drugo radi riječi, što ih pritom izusti, a usto jer u nutrini svoje duše, gdje joj se ukazalo ono viđenje, nije osim spomenutoga vidjela drugoga. Znajte, da se viđenja svih prvašnjih stanova sasvim razlikuju od viđenja ovoga stana. A i duhovne se zamke razlikuju od duhovne ženidbe kao i dvoje zaručenih od dvojice onih (oženjenih), koji se ne mogu rastaviti.

3. Već rekoh: nemam zgodnijih poredaba pa navodim ove. No razumije se, tu se ne radi o tijelu, kanda duša i ne bi bila u njemu, van da je samo duh. A još manje u duhovnoj ženidbi, jer se ono tajno sjedinjenje zbiva u posve unutarnjem središtu duše, a to mora biti ondje, gdje boravi sam Bog. Po mojem mnijenju ne treba ni vrata, da uđe. Kažem: ne treba mu vrata; jer se čini, da se kod svega, što je rečeno dosada, služi sjetilima i moćima. A takvo je moralo biti i ono ukazanje Čovječanstva Gospodnjega. No veoma je različno ono, što se zbiva kod sjedinjenja duhovnom ženidbom. Gospodin se u tom središtu duše ne pokazuje u umišljenom viđenju, van u razumnom, i to mnogo finijem nego su opisana, kao što se ukazao apostolima, a da nije ušao kroz vrata, kad im je rekao: Pax vobis = Mir vama (Luk. 20, 21.). Što tu Gospodin saopći duši u jedan časak, tolika je tajna i tako uzvišena milost i duša osjeti tako preveliku nasladu, te je ne mogu ni s čim usporediti, nego s nebeskom slavom, što joj Gospodin hoće da objavi za ovaj časak, i to uzvišenije nego ikakvim viđenjem ili duhovnom slašću. O tom se ne može reći više, nego, koliko se može razabrati, da je duša, pače duh ove duše, postao jedno s Bogom. I On je duh. A svoju je ljubav prema nama htjelo Njegovo Veličanstvo pokazati tim, što je očitovalo nekim osobama, dokle dopire, eda hvalimo njegovu veličinu. Jer se tako htio spojiti sa stvorom, te se neće od njega da rastavi, kao i oni (oženjeni), koji se više ne mogu rastaviti.

4. Duhovne su zaruke drugačije, jer se često rastavljaju. Tako je i sjedinjenje. Premda je sjedinjenje spoj dviju stvari u jednu, ipak se mogu rastaviti tako te ostane svaka za sebe. Tako i vidimo, da ova milost Gospodnja brzo prođe, pa duša ostane poslije bez onoga društva, mislim, tako te ga više ne zamjećuje. Tako se ne događa kod one druge milosti Gospodnje, jer duša ostaje vazda sa svojim Bogom u onom središtu. To je sjedinjenje, recimo, kao kad se

---

[1] Izvještaj XXXV.

dvije voštanice tako spoje na kraju, te nastaje jedno svijetlo, ili kad stijenj, svijetlo i vosak budu jedno. No kasnije se mogu rastaviti svijeće jedna od druge, te budu dvije svijeće, a tako i stijenj od voska. Ovdje je (kod duhovne ženidbe), kao kad voda s neba pada u rijeku ili u studenac, gdje sve postaje jednom vodom, pa se više ne mogu razdijeliti ni razlučiti, koja je voda riječna, koja li je pala s neba; ili kao mali potočić, što se izlije u more, pa se neće nikako moći razlučiti. Ili je (ovdje) kao soba sa dva prozora, kroz koje ulazi velika svjetlost. Premda ulazi odjelito, nastaje sve jedna svjetlost.

5. Ovo je možda ono, o čemu govori sv. Pavao: Ko se približuje k Bogu i s njim spaja, postaje jedan duh s Njim. (Kor. 6, 17.). Smjera na onu uzvišenu ženidbu, koju je, predmijeva, sklopilo Njegovo Veličanstvo sjedinjenjem. A sam za se kaže: »Mihi vivere Christus est, mori lucrum = Meni je život Krist, a smrt dobitak.« (Filip. 1, 21.). Tako, čini mi se, može ovdje govoriti duša, jer ovdje umire onaj leptirić, o kojem smo govorili, i to s najvećim užitkom, jer je njegov život već Krist.

6. To se još bolje razumije s vremenom po učincima; jer se tu spoznaje jasno, da Bog daje život našoj duši. A poznaje se to po nekim duhovima, koji su često tako živi i tako se snažno osjećaju, tc se o tom ne može ni posumnjati. Duša ih ne može, istina, izreći, ali ih gdjekad osjeća toliko, te joj vabe nježne riječi, kojih, čini se, ne može uspregnuti. Tako na pr.: »O živote moga života! O hrano, koja me uzdržavaš!« i druge takve riječi. Jer iz onih božanskih grudi, na kojima, čini se, Bog neprestano hrani dušu, brizgaju mlazovi mlijeka, koji okrepljuju sve stanovnike grada. Gospodin hoće, čini se, da uživaju ponešto od obilnog užitka duše, i da se iz one silne rijeke, u koju utječe ovaj potočić, kadikad podigne koji val one vode, da uzdržava one, koji u tjelesnom pogledu moraju služiti onoj dvojici zaručnika. Kada bi koga iznenada, kad i ne sluti, kupali u vodi, osjetio bi on tu vodu i ne bi mogao prestati osjećati. Tako se i još izvjesnije osjećaju učinci, o kojima govorim. Kao što nas ne bi mogao zahvatiti val vode, kad ne bi bilo uzroka, kako rekoh, tako se i ovdje razbira jasno, da je u nutrini neko, koji odapinje ove strijele i daje život ovom životu, i da je sunce, od kojega potječe velika svjetlost, što se iz unutarnjosti razlijeva u duševne moći. Duša, kako je rečeno, ne uzmiče iz onoga središta niti gubi svoj mir. Jer onaj, koji je dao mir Apostolima, kad su bili zajedno, može ga dati i njoj. (Iv. 20, 19.).

7. Palo mi je na um, da je taj pozdrav Gospodnji u sebi obuhvatao mnogo više nego zvuči. Tako i ovo, što je rekao slavnoj Magdaleni, nek ide u miru. (Luk. 7, 50.). Riječi su Gospodnje kao kod nas djela. Zato su u onim već pripravnim dušama morale tako djelovati, te se iz njih izlučilo sve tjelesno, a ostao čisti duh, da se u ovom nebeskom sjedinjenju uzmogne spojiti s nestvorenim duhom. Jer je posve izvjesno, da nas sam Gospodin napuni sa Sobom, čim ispraznimo iz sebe sve stvorove te se otrgnemo od njih iz ljubavi prema Bogu. I tako je molio jednom Isukrst Naš Gospodin za svoje Apostole, ne znam, gdje to stoji, veleći, da budu jedno s Ocem i s Njim, kao što je Isukrst, Naš Gospodin, u Ocu i Otac u Njemu. (Iv. 17, 21.). Ne znam, koja bi ljubav mogla biti veća od ove! A ne propustimo, da svi ne uđemo ovamo; jer ovako reče Njegovo Veličanstvo: »Ne molim samo za njih, van i za sve one, što će vjerovati u mene« (Iv. 17, 20.), pa: »Ja sam u njemu« (Iv. 17, 23.).

8. O Bože moj, kako su te riječi istinite, kako li ih razumije duša, koja u ovoj molitvi vidi, da su rečene za nju! A kako bismo ih i sve razumjele, kad ne bismo same bile krive! Jer riječi našega Kralja i Gospodina ne mogu prevariti.

No mi ne vršimo svoje, jer se ne pripravljamo i ne odvraćamo se od svega, što bi moglo spriječiti onu svjetlost, zato se i ne vidimo u ovom ogledalu, što ga motrimo, gdje je urezana ova naša slika.

9. Vratimo se k onom, o čemu smo govorili. Kad Gospodin uvede dušu u ovaj svoj stan, koji je središte same duše, boravi tu kao što kažu za najviše nebo, gdje stanuje Naš Gospodin, da se ne miče poput ostalih.[2] Tako se čini, kad duša uđe ovamo, da nema u njoj onoga gibanja, što osjeća u moćima i u mašti, te joj ne može nauditi ni oteti mir. Moglo bi se pričiniti, da želim reći, da je duša, što dopre dotle, te joj Bog iskaže ovu milost, sigurna za svoje spasenje pa da ne može opet pasti. Ne kažem toga. I gdjegod govorim tako o stanju, gdje se čini, da je duša u sigurnosti, treba razumjeti, da je tako dotle, dok je božansko Veličanstvo drži svojom rukom, a ona ga ne vrijeđa.[3] Barem je izvjesno, da se ne drži sigurnom (duša o kojoj govorim), premda se vidi u tom stanju, i to već duge godine, nego se boji mnogo više nego prije i čuva se, da ne bi još najmanje uvrijedila Boga. Usto mu želi uvelike služiti, kao što će se govoriti kasnije, pa se redovito muči i stidi, jer vidi, da može malo raditi, a mnogo je dužna. Nije to mali križ, van veoma velika pokora. A ovoj je duši najveća naslada, da čini pokoru, i to veća naslada, što veća pokora. Prava je pokora, kad joj Bog oduzme zdravlje i snagu, da može izvršivati pokoru. Već sam drugdje spominjala, kakvu muku to zadaje duši. A ovdje je muka još veća. Sve to mora dolaziti od korijena, gdje je usađena. Ako je drvo blizu vodene struje, ono je svježije i rodnije. Pa čemu se čuditi željama ove duše, kad je njezin pravi duh postao jedno s nebeskom vodom, o kojoj smo govorili?

10. No da se vratim k onom, što sam spomenula. Ne smije se ono razumjeti tako, kao da su moći, sjetila i strasti vazda u tom miru. Duša jest. No u drugim stanovima ne prestaje kadikad rat i nevolje i muke, ali sve to nije takvo, te bi duši oteli mir i mjesto. To je obično. To je središte naše duše ili duh tako teško izreći, pa i vjerovati, te mislim, sestre, jer ja ne znam razjasniti, da može i vas snaći napast, te nećete vjerovati, što vam govorim. Jer je zbilja teško (shvatiti), kad se kaže, da duša osjeća nevolje i muke, a opet da je u miru. Želim vam navesti jednu ili dvije poredbe. Bože daj, da budu takve, te vam nešto reknem. No ne budu li, znam, da je istina, što sam rekla.

11. Kralj je u svome dvoru. U njegovu kraljevstvu ima mnogo ratova i tegoba, a on ostaje ipak na svojem mjestu. Tako je i ovdje. Ako u drugim stanovima i ima mnogo nemira i otrovnih životinja i čuje se buka, u ono središte ne prodire ništa, što bi dušu moglo potjerati odonud. Ako je i muči donekle ono, što čuje, ipak nije tako, da je smeta i oduzme joj mir. Jer je već nadvladala strasti tako, te se boje ući onamo, da ne budu više podjarmljene. Ako nas boli čitavo tijelo, a glava je zdrava, neće nas zaboljeti glava stoga, jer nas boli tijelo. Smijem se ovim poredbama, koje ni mene ne zadovoljuju, ali ne znam drugih. Mislite vi, što hoćete; istina je, što rekoh.

---

[2] Ta te poredba oslanja na ondašnje najobičnije mnijenje među bogoslovima, koji su to tvrdili n povodu nedostatnih zvjezdoznanskih spoznaja. Predmnijevajući stalnost nebeske sfere, poredba je zgodna i ljepušna.

[3] U toj rečenici očituje Svetica posve razgovijetno, kako treba razumjeti izričaje, što ih gdjekad upotrebljava o izvjesnosti, da n nekim prilikama, pogotovo a molitvi sjedinjenja, stanuje Bog u duši.

GLAVA III.

Raspravlja o velikim učincima, što ih uzrokuje spomenuta molitva. Treba ih pozorno promatrati i sjećati se, što čini. Divna je razlika između tih i prvašnjih učinaka.

1. Sad je dakle, kažemo, ovaj leptirić umro već s prevelikom radošću, jer je našao mir i u njemu živi Krist. Pogledajmo, kakav život provodi i kako se razlikuje od onoga života, kojim je živio prije. Po učincima ćemo vidjeti, je li istina, što je rečeno. Koliko mogu shvatiti, učinci su evo ovi.

2. Prvi je učinak, da duša zaboravi sama sebe, pa se zbilja čini, kao što je rečeno, da više ne opstoje; jer je sva takva, da sama sebe ne poznaje. I ne misli više, da za nju ima postojati nebo ni pakao ni čast. Sva se dala na to, da unapređuje čast Božju, Čini se, da su se u djelu izvršile riječi, što joj reče Njegovo Veličanstvo, neka ona njegove poslove smatra svoje, a On će njezine za svoje.[1] I tako se ne stara ni za što, što bi se moglo dogoditi, van sve vanredno zaboravlja, pa se čini, kako rekoh, da već ne opstoji i ne želi više nikako biti ništa. Ništa, van ako vidi, da bi Štogod mogla doprinjeti za veću slavu i čast Božju. Za to bi i te kako rado dala svoj život.

3. No ne mislite, kćeri, da se duša prestaje brinuti za jelo i spavanje, premda joj to zadaje nemalu muku, i da zanemaruje činiti, što je dužna prema svome staležu. Ovdje govorim o unutarnjim stvarima. O vanjskim poslovima imamo malo što kazati. Muka joj je gledati, da već njezine sile ne mogu ništa. A od svega, što joi može i spoznaje, da je na službu Našega Gospodina, ne bi ni za što na svijetu ništa propustila učiniti.

4. Drugi je učinak velika želja da trpi. Ali želja nije takva, da bi je uznemirivala, kao što je običavala. Jer te duše tako žele, da u njima bude uvijek volja Božja, te drže za dobro sve, što čini Njegovo Veličanstvo. Hoće li, da trpe, u dobar čas, ne će li, ne ubijaju se kao prije.

5. Kad progone ove duše, one u nutrini uvelike uživaju i mirnije su nego što je rečeno (u prijašnjim stanovima). Ne goje neprijateljstva protiv onih, što im čine zlo ili žele činiti. Naprotiv ih obasiplju posebnom ljubavlju, pa kad ih vide u kakvoj nevolji žale ih svesrdice i primili bi sve na se, da njih oslobode. Vrlo ih rado preporučuju Bogu. A veselo bi se odrekle milosti, što im dijeli Njegovo Veličanstvo, da ih udijeli njima (t. j. progoniteljima), eda ne vrijeđaju Našega Gospodina.

6. Najviše se od svega čudim ovome. Već ste vidjele, kakve su tegobe i nevolje (ove duše) podnijele želeći umrijeti, da uživaju Našega Gospodina. A sada je tolika njihova želja, da mu služe i učiniti da ga drugi hvale i da koriste kojoj duši, ako uzmognu, te ne samo ne žele umrijeti, van živjeti vrlo mnogo godina podnoseći najveće tegobe. A to samo stoga, da Gospodin bude hvaljen, ako je moguće, pa i u najneznatnijoj stvarci. I kad bi izvjesno znale, da će duša, čim se rastane s tijelom, uživati Boga, ne bi zato puno marile. Ne misle ni na slavu, što je uživaju sveci, niti žele još, da dođu u nju. Svojom slavom drže, da pomognu u čemu Raspetome, ako uzmognu, posebice kad vide, gdje ga toliko vrijeđaju, a malo ih ima, koji se otresu svega drugoga, pa se ozbiljno staraju za njegovu čast.

---

[1] Izvještaj XXXV.

7. Istina je, ove duše zaborave gdjekad to (što je netom spomenuto), pa se opet vrate nježne želje da uživaju Boga i da iziđu iz ovoga progonstva, pogotovu kad vide, kako malo služe Bogu. No odmah se vrate u sebe i promatraju dalje Onoga, kojega imaju sa sobom. S tim se zadovolje i Njegovu Veličanstvu prinose želju za životom kao najdragocjeniju žrtvu, što je mogu dati. Smrti se ne boje više, nego bi se bojale blagoga ushita. Događa se, da Onaj, koji je đavao one želje s prevelikom mukom, daje sad ove (želje za životom). Neka bude navijek slavljen i hvaljen!

8. Svrha je, da ove duše ne žele više naslada i slasti, jer imaju sa sobom samoga Gospodina i Njegovo Veličanstvo živi sad (u njima). Jasno je, da je njegov život bio samo neprestana muka, pa tako čini, da bude i naš, barem željama. Jer nas uostalom vodi kao slabe ljude, premda im rado daje svoje jakosti, kad vidi, da im je potrebna. One žive uvelike odijeljene od svega i žele vazda biti same ili se baviti čim na korist kojoj duši. Nemaju suhoparnosti ni unutarnjih tegoba, van se sjećaju s nježnom ljubavi Našega Gospodina tako, te bi ga rado vazda hvaliti. A kad zadrijemaju, probudi ih sam Gospodin opet onako, kako je rečeno, pa se vidi posve jasno, da taj poticaj, ili ne znam, kako da ga nazovem, polazi iz nutrine duše, kao što je rečeno i o žestinama. Ovdje se zbiva s velikom ljupkošću, ali ona ne potječe ni od mišljenja ni od sjećanja, niti je išto, te bi se moglo shvatiti, da je duša za to isto učinila. To je obično i tako često, te je (spomenuta osoba) motrila veoma pozorno. Kao što oganj ne upravlja svoga plamena dolje već gore, kolikogod se poticao, tako se i ovdje raspoznaje, da ovo unutarnje gibanje potječe iz središta duše i budi moći.

9. Zaista, kad na ovom putu molitve ne bi bilo drugoga dobitka, nego bi se upoznala osobita briga, s kojom se Bog brine, da opći s nama i moli nas — čini se, da to i nije drugo — da budemo s Njim, mislim, da bi bili dobro upotrebljeni svi trudovi i tegobe, što se podnose, da se uzmognu uživati tako ljupki i prodirni doticaji njegove ljubavi. Bit ćete, sestre, to iskusile. Jer mislim, da Gospodin pokazuje ovu brižljivost, čim se dopre do molitve sjedinjenja, ako samo držimo njegove zapovijedi. Ako bi vam se to dogodilo, sjetite se, da dolazi iz ovoga unutarnjeg stana, gdje je Bog u našoj duši, i hvalite ga uvelike. Jer je to jamačno ona njegova zabrinutost ili pisamce, napisano s tolikom ljubavi i tako, te želi, da vi same razumijete to pismo i za što vas u njemu moli. Nipošto ne propustite odgovoriti Njegovu Veličanstvu, pa bile izvana i zabavljene ili u razgovoru s nekim drugima. Jer će se dogoditi mnogo puta, da će vam Naš Gospodin htjeti ovu tajnu milost javno iskazati. A vrlo je lako učiniti, što kažem, jer treba odgovoriti samo unutra. Treba samo probuditi čin ljubavi ili sa svetim Pavlom reći: »Što hoćeš, Gospodine, da učini m?« (Dj. Ap. 9, 6.). On će vas ovdje poučiti na mnogo načina, kako ćete mu ugoditi. A to je zgodno vrijeme, jer se čini, da nas sluša. Gotovo će uvijek tako nježni doticaj pripraviti dušu, da uzmogne s odlučnom voljom činiti, što je rečeno.

10. Ovaj se stan razlikuje od ostalih, kao što je rečeno, da u njemu nema gotovo nikada suše ni nemira unutarnjih, koji se kadikad zbivaju u svim drugim stanovima, van je duša gotovo uvijek mirna. I ne boji se, da bi zloduh mogao oponašati ovu tako uzvišenu milost, van je neprestano uvjerena, da je (ta milost) od Boga. Kako je rečeno, ovdje nemaju posla sjetila ni moći, jer se Njegovo Veličanstvo otkrilo duši i stavilo je uza se, kamo se, mislim, neće usuditi prodrijeti zloduh niti će mu dopustiti Gospodin. A sve milosti, što ih ovdje iskazuje duši, kako rekoh, dobiva duša bez ikakve svoje pomoći, van što se

sasvim predala Bogu.

11. Sve, što Gospodin ovdje radi na korist i pouku duše, biva tako mirno i bez ikakva šuma, te me podsjeća na gradnju Salomonova hrama, gdje se nije čula nikakva buka. Tako i u ovom hramu Božjem, u ovom njegovu stanu, sam On i duša uživaju u najvećoj tišini. Tu ne treba razumu kipjeti ni za što ni isto tražiti. Gospodin, koji ga je stvorio, hoće, da on tu počiva i samo kroz malu pukotinu gleda, što se zbiva. Ako se to gledanje i prekine kadikad i ne dadu mu gledati, razmak je vrlo malen, jer se po mojem mnijenju ovdje ne gube moći, premda ne rade, van su samo kao presenećene.

12. Ja se čudim videći, kad duša dopre dovle, da prestaju svi ushiti (ovdje prestati znači samo izgubiti sjetila). Ako se gdjekad i pojave, nisu to zanosi i poleti duhovni. Usto su veoma rijetki, i to gotovo nikad javno kao prije, kad su bili nešto veoma obično. A ne potiču ni na pobožnost te velike prigode, što ih gledaju kao prije. Kad bi prije vidjela duša pobožnu sliku ili čula propovijed ili glazbu, siromašni je leptirić bio još tako plah, pa bi ga sve prestrašilo i potjeralo (da odleti). Sad je to drugačije ili zato, jer je duša našla svoj mir, ili jer je u ovom stanu već toliko vidjela, te se ničega ne plaši ili jer uživa u takom društvu pa se više ne osjeća onako osamljena. Napokon, sestre, ne znam, što je uzrok. Čim Gospodin uvede dušu u ovaj stan i počne joj pokazivati, što je u njemu, udalji se od nje ona velika slabost, koja joj je bila teška muka, a prije se nije udaljivala. Možda je stoga, jer ju je Gospodin okrijepio i raširio i učinio sposobnom. Ali može biti, da je htio oglasiti javno, što je s tim dušama radio tajomice, s razloga što ih zna Njegovo Veličanstvo. Jer su njegovi sudovi nada sve, što možemo ovdje zamisliti.

13. Ove učinke kao i sve ostale dobre učinke navedene kod spomenutih stupanja molitve, daje Bog duši, kad je pritegne k Sebi cjelovom, što ga je iskala Zaručnica. (Pj. n. pj. 1, 1.). Koliko shvatam, ovdje se izvršuje njezina prošnja. Ovdje se daje u obilju voda ranjenom jelenu. Ovdje se naslađuje u šatoru Božjem. (Otk. 21, 3.). Ovdje golubica, što je posla Noe, da vidi, je li se slegao potop, nalazi maslinu, u znak, da je našla čvrsto tlo usred voda i oluja ovoga svijeta. (Post. 8, 8-9.). O Isuse! Ko bi znao mnogo mjesta, što ih mora biti u sv. Pismu, da se razloži ovaj mir duše! Bože moj, ti znaš, koliko nam je stalo do toga (mira). Učini, da ga kršćani željno traže, a radi svoga milosrđa, ne uzmi ga onima, kojima si ga dao. Jer napokon dok im ne daš pravi mir i ne uvedeš ih onamo, gdje se neće svršiti, moraju vazda živjeti u strahu. Kažem pravi mir, ne kao da bih shvatala, da i ovaj mir (u vremenu) nije pravi, van stoga, jer bi se mogao vratiti prijašnji rat, kad bismo se udaljili od Boga.

14. No što će osjećati te duše videći, da mogu opet biti bez tako velikoga dobra? To ih potiče, da žive skrbnije i nastoje iz svoje slabosti dobiti jakost, da svojom krivnjom ne propuste nikakve prilike, što im se pruži, da više ugode Bogu. Što ih više Njegovo Veličanstvo obasiplje milostima, to se više plaše i boje za se. A jer su u tim njegovim veličinama upoznale više svoje bijede pa im se čine teži njihovi grijesi, ne usuđuju se često poput carinika ni očiju podići (Luk. 18, 13.). Često zažele, da im se svrši život, eda se vide u sigurnosti. No odmah iz ljubavi, kojom ljube (Boga), opet žele živjeti, da mu služe, kao eto je rečeno, a sve, što se tiče njih, povjeravaju njegovu milosrđu. Kadikad ih mnoge milosti čine, da budu poništene, jer se boje, da im se ne bi desilo kao i lađi, koja je prenatovarena, pa se potopi.

15. Kažem vam, sestre, da tim dušama ne manjka križ, samo ih ne uznemiruje i ne otimlje im spokojnosti, već brzo prolazi kao val, laka oluja, i vraća se tišina. One uživaju nazočnost Gospodnju, a to čini, da odmah zaborave sve. Neka ga dovijeka slave i hvale svi njegovi stvorovi. Amen

.

GLAVA IV.

S njom završuje. Razlaže, što po njezinu mnijenju kani Naš Gospodin dijeleći duši tako velike milosti i kako je potrebno, da idu zajedno Marta i Marija. Veoma je korisno (čitati).

1. Ne smijete shvatiti, sestre, da u ovim dušama opisani učinci traju neprestance. Zato, gdje se sjetih, rekoh, da je to obično. Kadikad ih Naš Gospodin ostavi u njihovoj naravi. Onda se čini, da se spoje sve otrovne životinje iz predvorja i stanova ovoga grada, eda se osvete za ono vrijeme, kad ih nisu mogle imati u rukama.

2. Istina, to traje malo, najviše dan, ili malo više. No baš se u toj velikoj smetnji, koja redovito potječe od kakvoga vanjskog povoda, vidi, što dobiva duša u onom dobrom društvu. Gospodin joj daje veliku stalnost, da ne odstupa ni u čemu od njegove službe i dobrih odluka, čini se dapače, da i (te dobre odluke) rastu, pa je ni prva najmanja kretnja ne odmiče od te odluke. Rekoh, takvo uznemirivanje biva rijetko kada, i to kad naš Gospodin hoće, da duša ne zaboravi na svoje biće, u jednu, da bude vazda ponizna; u drugu, da bolje razumije, što duguje Njegovu Veličanstvu i kako je velika milost, što je prima, pa da ga hvali.

3. Ne pomišljajte isto tako, da ove duše ne čine mnogo nesavršenosti, pa i grijeha, jer tako silno žele i odlučuju, da neće počiniti nikakve nesavršenosti ni za što na svijetu. Hotimice ne čine, jer im Gospodin mora dati posve posebnu pomoć za to. Govorim o lakim grijesima, jer od smrtnih grijeha, koje upoznadu za smrtne, ostaju slobodne, ako i ne sigurne,[1] da nemaju takvih (smrtnih), kojih ne poznaju, a to ih i te kako muči. A isto im tako zadaju muku i duše, koje vide gdje propadaju. I premda se donekle uvelike nadaju, da ne pripadaju njima, ne mogu biti bez straha, kako rekoh, kad se sjete nekih, za koje kaže sv. Pismo da se činilo, da ih je Gospodin obasuo milostima, kao Salomona (3 Kr. 11.), koji je toliko općio s Njegovim Veličanstvom. I neka se najviše boji ona među vama, koja zapaža u sebi veću sigurnost. Jer: »Blago čovjeku, koji se boji Gospodina« kaže David (Ps. 111, 1.). Neka nas Njegovo Veličanstvo vazda štiti. Molimo li ga, da ga ne vrijeđamo, najveća je sigurnost, što je možemo imati. Neka bude navijeke hvaljen. Amen.

4. Dobro će biti, sestre, da vam reknem, zašto dijeli Gospodin tolike milosti na ovom svijetu. Ako ste pazile na to, mogle ste to razabrati i iz učinaka njihovih, reći ću vam opet ovdje, da ne bi koja pomislila, e se to zbiva samo za nasladu tih duša. To bi bila velika zabluda. Ta Njegovo nam Veličanstvo ne može dati veće milosti, van da nam dade život, kojim nasljedujemo život, što ga je živio njegov tako ljubljeni Sin. Zato i držim za izvjesno, da te milosti služe zato, eda ojačaju našu slabost, kako već ovdje kadikad rekoh, da uzmognemo Njega nasljedovati trpeći mnogo.

5. Uvijek smo gledale, da su oni, što su bih bliže Kristu Gospodinu

---

[1] U izdanju je Stanova u Salamanci od g. 1589. dodana ova bilješka: »U tim riječima pokazuje jasno Sveta Majka istinu i čistoću svoga nauka o izvjesnosti milosti, jer kaže za duše tako savršene i obdarene milostima od Boga, pa uživaju nazočnost Božju tako osobito kao na stupnju (molitve) u ovom stanu, (kaže), da nisu sigurne, te ne bi imale smrtnih grijeha, kojih ne poznaju, pa ih muči sumnja o tom.«

Našemu, morali podnositi veće muke. Promotrimo muke, što ih je podnijela njegova slavna Majka i slavni Apostoli. Što mislite, kako je mogao sv. Pavao pretrpjeti tako preteške patnje? Na njemu možemo vidjeti, kakve učinke čine istinska viđenja i motrenje, kad potječu od Našega Gospodina, a ne od mašte ili su zloduhove varke. Je li se možda sakrivao s njima, da uživa one naslade, a na drugo da ne pazi? Već znate, da nijedan dan nije imao počinka, koliko možemo shvatiti; a nije imao ni noću, jer je noću zasluživao svagdanji kruh. (I. Sol. 2, 9.). Veoma mi se sviđa i sv. Petar, koji je utekao iz tamnice, pa mu se ukazao Naš Gospodin i rekao, da ide u Rim, eda ga opet razapnu. Nikad ne molimo (službu) ovoga blagdana, gdje je to, da me to osobito ne utješi.[2] Kako je ta milost Gospodnja djelovala na Petra, što li je učinio? Odmah je otišao u smrt. A nije malo milosrđe Gospodnje, što je našao, ko mu je zadao smrt.

6. O sestre moje, kako mora zaboravljati svoj mir, koliko malo mora držati do časti, kako li daleko mora biti od želje, da je za što drže, duša, u kojoj Gospodin stanuje tako posebice! Jer ako je ona mnogo Njim (zabavljena), kao što je pravo, mora se malo sjećati sebe. Sva njezina pamet ide zatim, kako da mu više ugodi i u čemu ili čim da mu pokaže ljubav, kojom ga ljubi. Zato je, kćeri moje, molitva (unutarnja). Tome služi i duhovna ženidba: da iz nje nastaju vazda djela, djela.

7. Kao što već rekoh, to je prvi dokaz, da je ova stvar, i milost od Boga. Malo mi koristi, ako sam u samoći veoma sabrana, pa budim čine (kreposti) s Našim Gospodinom, odlučujem i obećavam, da ću činiti čudesa u njegovoj službi, a kad izađem iz samoće i pruži mi se prilika, činim sve protivno. Krivo rekoh, da malo koristi, jer mnogo koristi sve (vrijeme), što smo s Bogom. Ako smo i slabi pa kasnije ne možemo izvršiti one odluke, dat će nam gdjekad Njegovo Veličanstvo, kako da ih izvršimo, pa i onda možda, kad nam je teško, kao što se često zbiva. Kad on vidi vrlo plašljivu dušu, dade joj veoma veliku tegobu, dakako protiv njezine volje, pa je izbavi s dobitkom. Kad to duša shvati, izgubi više strah, pa se više prikazuje Njemu. Htjedoh reći, da je malena (korist), isporedi li se s mnogo većom korišću, što nastaje, kad se slože djela s činima (kreposti) i s riječima. Koja ne može najednom, neka radi malo po malo. Neka podvostruči svoju volju, hoće li, da joj koristi molitva. U ovim vam zakucima neće ponestati prilika, da to uzmognete činiti.

8. Gledajte, da je to zamašnije, nego bih vam ja znala reći. Uprite oči u Raspetoga i sve će vam se činiti neznatno. Ako je Njegovo Veličanstvo pokazalo nama ljubav tako čudesnim djelima i mukama, kako ga želite zadovoljiti pukim riječima? Znate li, što znači biti duhovnima? Znači postati robovima Božjim, koje on označi svojim žigom, to jest kažem, da ih uzmogne prodati kao robove svega svijeta, kao što je bio i Sam, jer su mu oni sami dali svoju slobodu. Tim ne čini nikakve krivice, a iskazuje nam veliku milost. Ko se ne odluči na to, neka se ne boji, da će mnogo napredovati, jer je sva ova zgrada, kako rekoh, na temelju poniznosti. A nije li temelj posve pouzdan, i za vaše dobro, neće Gospodin htjeti zgradu uzdići visoko, da se ne bi srušila. Stoga, sestre, da svaka uzmogne

[2] Spominjala se ta pobožna predaja u starom karmelskom časoslovu (brevijaru), u kojem je sv. Terezija molila 29. lipnja na blagdan Poglavice apostolskoga. U prvoj se Večernji čita u antifoni na Veliča (Magnificat): Blaženi Petar apostol vidje Krista, gdje mu ide nasusret. Pokloni mu se i rekne: — Gospodine, kamo ideš? — Dolazim u Rim, da me opet razapnu.

udariti dobar temelj, neka nastoji da bude najmanja od svih i svima robinja, pazeći, kako i čim može druge razveseliti i služiti. Jer što radite u tom slučaju, više radite za se nego za njih; postavljate naime čvrsto kamenje, pa vam se neće grad srušiti.

9. Kažem opet: zato (da zgrada bude trajna) nije dosta postaviti temelj usmenom molitvom i motrenjem. Ne pregnete li da stečete i vršite kreposti, ostat ćete vazda patuljice. I još kad bi Bog dao, da bude nenapredak. Ta već znate: ko ne napreduje, nazaduje. Držim, nemoguće je, da se ljubav može zadovoljiti, te ostane vazda na istom stupnju.[3]

10. Pričinit će vam se, da govorim onima, koji započinju, pa se poslije već mogu odmarati. No već vam rekoh, da mir, što ga te duše uživaju unutra, služi zato, da ga to manje uživaju i žele uživati izvana. Čemu su, mislite, ona spomenuta nadahnuća (inspiraciones) ili kažimo bolje dahovi (aspiraciones) i obavijesti, što ih šalje iz svoga unutarnjeg središta stanovnicima gornjega dijela grada i drugih stanova? Možda zato, da oni legnu spavati? Ne, ne, ne! Dapače im duša naviješta rat odonud, da ne budu besposlene moći i sjetila i sve ostalo tijelo, to žešći rat, nego ga je vodila duša, dok je još zajedno s njima trpjela. Onda još nije poznavala, od kakve su velike koristi tegobe, koje su možda bile sredstva, da je Bog dovede ovamo. Usto joj društvo, u kojem sad živi, daje mnogo veću snagu, nego je ikad imala. Jer ako ćemo tu, kako kaže David (Ps. 17, 26.), sa svecima biti sveti, nedvoumno će duša, koja je postala jedno s jakim tako uzvišenim sjedinjenjem duha s duhom, morati dobiti i jakost, kao što je vidimo u svetaca, koji su bili jaki za trpljenje i za umiranje.

11. Veoma je izvjesno, da duša koja dobije ondje, jakost daje svim onima, što su u gradu, a i samom tijelu tako, te se često čini, da ne osjeća. No okrijepi ga snaga, što ju duša dobiva pijući vina iz one pivnice, u koju je uvede Zaručnik i ne pušta je iz nje. Ta se snaga prelijeva u slabo tijelo, kao što i jelo, što se meće u želudac, daje jakost i glavi i čitavu tijelu. I tako ima (duša) veoma loš udes, dok živi. Ako mnogo radi, mnogo je veća unutarnja snaga, a jer joj se sve čini, kao da nije ništa, vodi protiv sebe žešći rat. Odatle su morale nastajati velike pokore, što su ih činili mnogi sveci, posebice slavna Magdalena, koja je živjela vazda tako mekoputno. Odatle ona živa želja našeg Oca Ilije za čašću Božjom. (3. Kr. 19, 10.). Odatle i revnost sv. Dominika i sv. Franje da dobiju duše, eda hvale Boga. Kažem vam, sveci su morali mnogo podnijeti zaboravljajući sami sebe.

12. Želim, sestre, da i mi pregnemo, ne bi li to dosegle. A ne želimo i ne bavimo se molitvom da uživamo, van da zadobijemo tu snagu pa da služimo Bogu. Ne želimo ići neutrvenim putem, jer bismo tu najprije zalutale. A bio bi dašto novi put, kad bismo mislile, da ćemo te milosti postići drugim putem, nego onim koji je bio On i kojim su išli svi sveci. Neka nam to ne pada na um. Vjerujte mi: Marta i Marija moraju biti zajedno, da pogoste Gospodina, i drže ga vazda sa sobom, a ne smiju ga loše pogostiti ne dajući mu jesti. Što bi mu bila dala Marija sjedeći vazda uz njegove noge, da joj ne bude pomogla njezina sestra

[3] Upozorujemo, kako jasno u ovom odsječku govori o vezi, što mora biti među stupnjevima molitve i savršenosti. To je vrlo zanimljiva nauka, koja se može smatrati posljednjom i konačnom Svetičinom naukom, pa je dragocjeni završetak i kruna njezina Duhovnoga grada.

Marta? A njegovo je jelo, da na svake ruke kakogod možemo dobivamo duše, eda se spase i Njega hvale.

13. Reći ćete mi dvije stvari. Prvo, da je rekao Gospodin, da je Marija izabrala najbolji dio. (Luk. 10, 42.). Da, Marija je već bila izvršila službu Martinu. Pogostila je Gospodina tim, što mu je oprala noge i otrla svojom kosom. (Luk. 7, 7-38.). A mislite li, da je za tako odličnu gospodu, kao što je bila ona, bilo malo mrtvenje, dok je išla onim ulicama, i to možda sama, jer čar (njezine ljubavi) nije dao da pazi kako ide?[4] Usto je unišla u kuću, u koju nije prije nikad ulazila, a ovdje morala podnijeti farizejevo mrmljanje i premnogo drugih uvreda. Ta u gradu su vidjeli toliku promjenu u žene, kao što je bila ona, a pogotovu kako znamo, među onako zlim ljudima, kojima je bilo dosta, da vide, gdje prijateljuje s Gospodinom, na koga su toliko mrzili, pa da je podsjete, kako je prije živjela. Sad hoće da se gradi sveticom. Jasno je naime, da je odmah promijenila odijelo i sve drugo. Ta kad se danas svašta pridava osobama, koje nisu tako glasovite, što je moralo biti onda? Kažem vam, sestre, onaj je najbolji dio stajao nju dosta truda i mrtvenja. Ta već je bila nesnosna muka, kad je vidjela, da toliko mrze na njezina Učitelja. A onda mnoge patnje, što ih je kasnije podnijela kod smrti Gospodnje! Držim, da joj nije trebalo podnijeti mučeničke smrti, jer ju je pretrpjela gledajući Gospodina, gdje umire. Usto je za onih godina, što ih je živjela, gledala, da je daleko od Njega, a to je morala biti za nju strašna muka. Vidi se dakle, da nije uvijek u slavnom motrenju sjedila uz noge Gospodnje.

14. Drugo (ćete mi prigovoriti), da ne možete i nemate prilike, da dobivate duše za Boga. Vi biste to radile drage volje, ali ne morate učiti ni propovijedati kao Apostol, pa ne znate, kako bi. Na to sam vam češće puta odgovorila u svojim spisima, a ne znam, jesam li i u ovom Gradu.[5] No držim, da vam takva misao može pasti na um i sa željama, što vam ih daje Gospodin, pa neću propustiti, da vam reknem koju i ovdje. Već vam drugdje rekoh, da nam gdjekad zloduh ulijeva velike želje, da ne pregnemo s onim što imamo služiti Našemu Gospodinu u onom, eto je moguće, van se zadovoljavamo želeći ono, što je nemoguće. Ostavimo molitvu, kojom možete pomagati mnogo, ne želite koristiti svemu svijetu, van onima, što su u vašem društvu. Tako će biti djelo veće, jer ste prema njima više dužne. Mislite li, da je mali dobitak, ako budete tako ponizne i umrtvljene i spremne služiti svima i veoma ljubezne prema svima, i da ljubite Gospodina, pa da taj oganj zapali sve i da ostalim krepostima sve sokolite? Neće biti malen van velik dobitak i služba veoma ugodna Gospodinu. A budete li djelom radile, što možete, upoznat će Njegovo Veličanstvo, da biste radile mnogo više, pa će vam dati nagradu, kanda ste mu dobile mnogo duša.

15. Reći ćete, da to ne znači obraćati, jer su sve (sestre) dobre. Što je vama do toga? Što budu bolje, bit će Gospodinu ugodnije njihove hvale, a njihova će molitva više koristiti bližnjima. Napokon, sestre moje, još jednu na svršetku. Ne gradimo kula u zraku. Gospodin ne gleda toliko na veličinu djela, koliko na ljubav, s kojom se čine. Radimo li, što možemo, pomoći će Njegovo Veličanstvo, pa ćemo svaki dan moći više. Nemojmo se odmah umarati, nego kratko vrijeme

[4] Hoće da istakne, da je tako jak bio žar ili žestina ljubavi, te nije dao da spoznaje ili gleda, je li, nije li dobro, da ide sama.
[5] Svetica je razložila ovu misao na raznim mjestima n svojim spisima. V. gl. I. i III. Puta savršenosti pa II. i VII. Misli o ljubavi Božjoj.

ovoga života, a možda će biti kraće, nego svaka misli, prikazujmo iznutra i izvana Gospodinu žrtvu, što je možemo prinijeti. Njegovo će je Veličanstvo »družiti sa žrtvom, što je na križu prinijelo za nas Ocu, eda zadobije onu vrijednost, što je zaslužila naša volja.

16. Neka dade Njegovo Veličanstvo, sestre i kćeri moje, da se sve zajedno vidimo ondje, gdje ćemo ga vjekomice hvaliti. A meni neka dade milost, da radim nešto od ovoga, što vama govorim, radi zasluga njegova Sina, koji živi i kraljuje dovijeka, amen. Kažem vam, da me ovo veoma zastiđuje, pa vas molim radi ovoga istog Gospodina, da ne zaboravite u svojim molitvama ove ubogarke jadnice.

I. H. S.

1. Kad sam započela pisati ovaj spis, kako vam na početku rekoh, prigovarala sam. No kad sam ga dovršila, uvelike sam se obradovala, pa držim, da sam dobro uložila trud, premda priznajem, da je bio vrlo malen. Promotrim li, moje sestre, naš strogi zatvor ('klauzuru), malu zabavu, što je imate i tako nedostatne neke vaše kuće, kako bi dolikovalo, u nekim vašim samostanima, mislim, da će za vas biti utjeha, ako se budete naslađivale u ovom duševnom gradu, jer svaki čas bez dozvole starješica možete u nj ulaziti i izlaziti.

2. Ne možete dakako u sve stanove ući svojom snagom, pa vam se činilo da imate i veliku, ako vas ne uvede sam Gospodar grada. Zato vas opominjem, ne provaljujte silom, naiđete li na otpor; jer biste ga (Gospodara) tako ozlovoljile, te vas ne bi nikad pustio da uđete u ove stanove. On veoma voli poniznost. Držite li, da niste vrijedne ući ni u treći stan, predobit ćete ga, pa će vas brzo pustiti i u peti. Ako li budete često u taj stan ulazile, moći ćete mu tako služiti, te će vas uvesti i u onaj stan, što ga drži za Sebe. Iz njega ne izlazite nikada, van da vas zovne starješica, jer ovaj veliki Gospodin hoće, da njezin glas slušate kao i njegov. Ako i budete dugo vani po njezinoj zapovijedi, On će vam vazda držati otvorena vrata, kad se vratite. Kad se jednom priviknete, da uživate u ovom gradu, naći ćete odmor u svim stvarima, pa bile i veoma mučne, jer ćete se nadati, da ćete se vratiti u nj, a niko vam ga ne može oteti.

3. Ako se i raspravlja samo o sedam stanova, u svakom ih ima mnogo, dolje, gore, postrance. Tu su lijepi vrtovi, studenci i tako dražesne stvari, te biste se željele razliti hvaleći velikoga Boga, koji je taj grad stvorio na svoju sliku i priliku. Nađete li što dobro tako, te vam javi što o Njemu, vjerujte doista, da je to govorilo Njegovo Veličanstvo, eda vas razveseli, a što je loše, potječe od mene.

4. Uvelike želim, da vam donekle pomognem služiti mome Bogu i Gospodinu, pa vas molim, kadgod budete čitale iz ove knjige, hvalite u moje ime Njegovo Veličanstvo i molite ga, neka raširi svoju Crkvu i prosvijetli luterovce. A meni neka oprosti moje grijehe i izbavi me iz čistilišta. Jer ću možda biti ondje po milosrđu Božjem, kad vi dobijete ovu knjigu, da čitate, ako učenjaci, koji je pregledaju, uglave, da je prikladna za čitanje. Bude li kakva zabluda, bit će zato, jer ne razumijem bolje. A u svemu se podlažem onome, što drži sveta katolička rimska Crkva. U toj podložnosti živim pa izjavljujem i obećavam, da ću živjeti i umrijeti. Neka Bog Naš Gospodin bude dovijeka hvaljen i blagoslovljen. Amen, amen.

5. Svršen je ovaj spis u samostanu sv. Josipa u Avili godine 1577. uoči sv. Andrije, na slavu Bogu, koji živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen.

Svršetak »Stanova«

MISLI O LJUBAVI BOŽJOJ.

MISLI O LJUBAVI BOŽJOJ, ŠTO IH JE NAPISALA BL. MAJKA TEREZIJA OD ISUSA PREMA NEKIM RIJEČIMA SALAMONOVE »PJESME NAD PJESMAMA.«

Proslov.

1. Gledam milosrđe, koje Naš Gospodin iskazuje dušama, što ih dovede u ove samostane, koji su s pomoću Njegova Veličanstva osnovani prema prvotnom Pravilu Naše Gospe od Gore Karmela. Nekima pogotovu daje tolike milosti Naš Gospodin, te je potrebno, da im neko razjasni ponešto, što se zbiva među dušom i Našim Gospodinom. A samo će one duše, koje shvate tu potrebu, moći upoznati, kolika je muka, kad duša u tom nema svjetlosti. Već mi nekoliko godina, kadgod slušam ili čitam neke riječi iz Salomonove Pjeme nad pjesmama, daje Gospodin tako izvanredni dar, te doduše ne razumijem latinskoga mjesta jasno u materinskom jeziku, a ipak se više saberem i ganem, nego kad čitam najpobožnije knjige, koje razumijem. To se događa gotovo običajno. A prije nisam ni onda razumjela, sve ako su mi tumačili španjolski...[1] Ja nisam toga razumjela ...[2] udaljiti moju dušu od sebe.

2. Bit će oko dvije godine, otkud mi je Gospodin, čini mi se, za moj naum dao te donekle razumijem smisao nekih riječi. A bit će, mislim, na utjehu sestrama, koje Naš Gospodin vodi ovim putem, a bit će na utjehu i meni; jer mi Gospodin daje kadikad te razumijem tako, da nisam željela to zaboraviti, a opet se nisam usuđivala išto napisati.

3. Sad ću po savjetu onih, koje sam dužna slušati, napisati nešto od onoga, što mi je Gospodin objavio, a sadržavaju one riječi, u kojima uživa moja duša. Tako će se upoznati put molitve, kojim, kako rekoh, Gospodin vodi sestre ovih samostana i moje (kćeri). Pronađete li, da je ovaj spis vrijedan za čitanje, uzmite ovaj ubogi darak od one, koja vam želi svako dobro od Duha Svetoga kao i sama sebi. U njegovo ime započinjem. Pogodim li što (kako treba), neće biti od mene. Neka se svidi božanskom Veličanstvu da pogodim...[3]

---

[1] U rukopisa je u Alba Tormes sačuvan ovaj Proslov, ali nema pet posljednjih redaka na prvom listu, koji je oštećen.
[2] Smisao je nejasan zbog spomenutog razloga.
[3] Proslov je nepotpun, kako je rečeno gore.

GLAVA I.

Raspreda o štovanju, s kojim treba čitati Sveto Pismo, te kako ga teško mogu shvatiti žene, a pogotovu »Pjesmu nad pjesmama«.

Neka me poljubi Gospodin poljupcem svojih usta, jer su tvoje grudi vrednije od vina, i t. d.

1. Uvelike sam opazila, da duša, čini se, kao što ovdje nagoviješta, govori s nekim te ište mir od drugoga. Ona naime kaže: »Neka me poljubi poljupcem svojih usta« (Pj. n. pj. 1, 1.). I odmah, čini se, govori onome, s kim je: »Bolje su tvoje grudi« (Ondje.) Ne razumijem, kako to treba razumjeti. I veoma me raduje, jer to ne razumijem. Jer zaista, kćeri, duša ne mora toliko motriti, niti priteže njezinu pozornost, niti joj ulijeva toliko poštovanje prema njezinu Bogu ono, što se čini da ovdje možemo doseći svojim tako niskim razumom, koliko ono, što se nikako ne može shvatiti. Stoga vam veoma preporučujem, kad čitate kakvu knjigu ili slušate propovijed ili razmatrate koju tajnu naše svete vjere, nemojte se umarati onim, što ne možete dobro razumjeti, niti naprežite misao, da shvatite u tančine. Nije to za žene, a često ni za ljude.

2. Kad Gospodin hoće da razumljivo otkrije, čini to Njegovo Veličanstvo bez našega truda. Velim to ženama i onim ljudima, koji svojom naukom ne moraju braniti istinu. Razumije se, da se moraju truditi, pa i dobivaju tim oni, što ih je Gospodin pozvao, da nam tumače te istine. A mi moramo prostodušno primati, što nam dade Gospodin. A ne smijemo se mučiti zbog onoga, što nam ne da, već se moramo veseliti promatrajući, da imamo tako velikoga Boga i Gospodina, čija jedna jedina riječ sadržava u sebi tisuću tajna, pa joj mi ne možemo razumjeti početka. Ne bi bilo čudo, kad bi što bilo latinski, hebrejski ili grčki. No eto imamo psalme slavnoga kralja Davida, a koliko toga ima u njima, što nam uza sve tumačenje na materinskom[1] jeziku ostaje tamno kao i na latinskom. Zato se svagda čuvajte, da ne naprežete duha tim stvarima i ne mučite se, jer ženama ne treba više, nego što je dosta za njihov razum. Tim će im Bog udijeliti milost. Kad nam Njegovo Veličanstvo htjedne dati (više), doznat ćemo bez svoga napora i truda. Uostalom se moramo poniziti i kako rekoh, radovati se, što imamo tako velikoga Gospodina, te njegovih riječi ne možemo razumjeti ni u svojem materinskom jeziku.

3. Činit će vam se, da se štošta u Pjesmi nad pjesmama moglo izreći i drugačije. Ne čudim se tome radi naše tuposti. Čuh, gdje neki govore, da se čuvaju, te i ne čuju tih stvari. O Bože moj, kako je velika naša bijeda! Kao što se u otrovnicama pretvara u otrov sve, što pojedu, tako se zbiva i nama. Gospodin nam iskazuje ovdje tako velike milosti dajući nam, da razumijemo, što ima duša, koja ga ljubi i potičući nas, da govorimo i naslađujemo se s Njegovim Veličanstvom. A mi iz toga samo crpemo bojazan i shvatamo (riječi Božje) prema nedostatnom shvatanju ljubavi Božje, što mi shvatamo.

4. O Gospodine moj, kako se rđavo koristimo svim dobrima, što si nam ih iskazao! Tvoje Veličanstvo traži i pronalazi svakojake načine, da nam pokažeš ljubav, kojom nas ljubiš. A mi slabo uvježbani u ljubavi prema Tebi držimo do toga tako malo, te se naše misli skreću onamo, gdje svagda borave po svojoj lošoj navici, a neće da misle o velikim tajnama, što ih sadržava u sebi taj jezik, što ga

---

[1] U izvorniku je romance = španjolski.

je govorio Duh Sveti? A što bi bilo potrebnije, da nas raspali u njegovoj ljubavi, i mislimo, da je bez razloga izabrao ovaj način govora?

5. Sjećam se zbilja, da sam od jednog redovnika čula divnu propovijed. A ponajviše je tumačio naslade, što ih uživa Zaručnica u saobraćaju s Bogom. Svi prasnusš u smijeh tako, te se začudih. A pripovijedao je prigodom Zapovijedi, pa nije ni mogao o drugom.[2] I vidim jasno, da je razlog, što već spomenuh, jer se tako slabo vježbamo u ljubavi Boga, pa nam se čini, da duša ne može tako općiti s Bogom. Ali ja poznajem i osobe drugačije od onih, koje nisu crple nikakve koristi, jamačno zato, jer nisu razumjele propovijedi, već su, mislim, držale, da je propovjednik govorio iz svoje glave. A one su druge crple toliko koristi, toliko užitka, toliko neustrašljivosti, te su morale često posebice hvaliti Našega Gospodina stoga, što je ostavio spasonosno sredstvo dušama, koje ga ljube svesrdice; jer upoznaju i vide, da se Bog može tako sniziti. Kad ne bi to znale iz iskustva, ne bi se prestale bojati, dok im je Gospodin dijelio velike darove. Ovdje vide naslikanu svoju sigurnost.

6. Znam, da je jedna osoba mnogo godina živjela u velikom strahu i nije imala ništa, što bi je moglo umiriti. No Gospodin udesi, te ona ću ponešto iz Pjesme nad pjesmama, te iz toga spoznade, da je njezina duša na dobru putu.[3] Upoznade ona načine, kao što rekoh, da je moguće, te duša, koja žarko ljubi svoga Zaručnika, okusi sve te naslade i nesvjesti i smrt i nevolje pa slasti i užitke s Njim, kad ostavi sve zemaljske radosti iz ljubavi prema Njemu i sasvim se prepusti i preda u njegove ruke. Ali ne riječju, kao što rade neki, već posve zbiljski, i to potvrđujući djelima. O kćeri moje, kako Bog vrlo dobro plaća! Imate Gospodina i Zaručnika, komu ništa ne izmiče, da ne upozna i ne vidi. Zato ne propuštajte ni najmanjih stvari, nego za njegovu ljubav radite štogod možete. Njegovo će vam Veličanstvo platiti. Neće gledati ni na što, nego na ljubav, s kojom budete radile.

7. Završujem tim, da se ne bavite više, nego rekoh, mjestima Svetoga Pisma, kojih ne razumijete, ili tajnama naše vjere. Ne čudite se ni umilnim riječima, što ih pritom čujete, a izmjenjuje ih Bog s dušom. Više me zapanjuje i zabunjuje ljubav, kojom nas je ljubio i ljubi ovake, kakvi smo. Ja sam već tu ljubav iskusila pa upoznajem, da nam ne iskazuje samo draganje riječima, već nam je više učinio djelima. A kad doprete dovle, molim vas za ljubav prema meni, stanite malko i promislite, što nam je iskazao, što li je učinio za nas. Vidjet ćete jasno, kako je moćna i jaka ljubav, koja ga je nagnala, da toliko trpio. Pa kakvim bi se riječima mogla pokazati ta ljubav, da nas zapanji?

8. No vratimo se k onom, o čemu počeh govoriti. U tim riječima moraju biti velike stvari i tajne. Zamolih učenjake, neka mi protumače, što je Duh Sveti htio reći tim riječima i kakav im je smisao. Oni mi rekoše, da su tako obilate, te su naučitelji napisali već mnogo tumača, a još nisu posve iscrpli smisla. Činit će se, da je prevelika moja oholost, kad vam hoću da razjasnim samo nešto. A sve ako sam malo ponizna, ne mislim, da ću pogoditi istinu. Moja je nakana samo

---

[2] Zapovijed podsjeća na pranje nogu, štono je Isus oprao Apostolima uoči svoje smrti. Crkva ponavlja taj obred na Veliki Četvrtak. Za obreda, se u mnogim crkvama govori t. zv. propovijed o Zapovijedi radi onih riječi: Novu vam zapovijed dajem.

[3] Svetica ovdje govori sama o sebi

da vam saopćim, čim se naslađujem, kad mi Gospodin dade te razumijem, dok slušam (ove riječi). Možda utješi i vas, kad vam to reknem, kao što tješi i mene. Ako i ne bude odgovaralo pravom smislu ono, što kanim reći, uzimljem ja za svoju svrhu. Prije nego vi budete čitale, ispitat će dobro učenjaci, koji to razumiju, slaže li se ovo s naukom Crkve i svetaca. A dok se ne kosi s tom naukom, dopušta nam Gospodin, mislim, da o tom razmišljamo, kao što dopušta, da promatrajući sv. Muku razmišljamo mnogo više, nego pišu evanđelisti, o bolima i mukama, što ih je onda morao podnijeti Gospodin. Kako rekoh na početku, ne smijemo raditi radoznalo van primajmo ono, što nam otkrije Njegovo Veličanstvo, pa zastalno držim, neće mu biti žao, budemo li se tješili i radovali njegovim riječima i djelima. Tako bi se radovao i uživao Kralj, koji bi volio i milovao bezazlenog pastirića, kad bi on oduševljeno gledao zlatom izvezenu haljinu te promišljao, što je to, kako li je načinjeno. Tako isto ne smijemo ni mi žene biti izlučene, da ne uživamo bogatstva Gospodnjega. Ali ne smijemo raspravljati ni učiti drugo misleći, da smo pogodile pravo, ako i ne pokažemo učenjacima. Gospodin znade dobro, ni ja ne mislim, da pogađam pravo, što pišem, već radim kao i spomenuti pastirić. Tješim se, da vama, kćerima svojim, kazujem svoje razmatranje, ako i ima tu mnogo ludorija. I tako započinjem s pomoću ovoga božanskog Kralja svoga i s dopuštenjem svoga ispovjednika. Neka On dade, da pogodim i u ovim stvarima, kao što je htio da pogodim u drugima, što sam vam razložila (ili je Njegovo Veličanstvo po meni, jer je bilo za vas). Ne pogodim li, ipak moram držati, da sam dobro upotrebila vrijeme baveći se tim, da pišem i razmatram tako božansko gradivo, o kojem nisam zaslužila ni da čujem.

9. Čini mi se, u onom, što kaže na početka govori s trećom osobom, a to je ona ista, koja nagoviješta, da su u Kristu dvije naravi, jedna božanska, a druga čovječanska. Ne bavim se tim. Moja je naime nakana, da spomenem nešto, čim se čini da se možemo okoristiti mi, koje obavljamo (unutarnju) molitvu; premda je sve podesno, da ohrabri i divi se duši, koja sa žarkom čežnjom ljubi Gospodina. Kadikad sam slušala, gdje razlažu neke od tih riječi (Pjesme n. pj.). Razlagali su mi (učenjaci), jer sam ih za to molila. No dobro znade Njegovo Veličanstvo, da je malo njih, pa ih se ni malo ne sjećam, jer imam vrlo slabo pamćenje. Zato i neću moći kazati drugo osim onoga, što me nauči Gospodin, te što bude podesno za moj naum. A ne sjećam se, da sam o tom početku (Pj. n. pj.) ikad išto čula.

10. Neka me poljubi poljupcem svojih usta. O Gospodine moj i Bože moj, kakva je to riječ, što je govori crv svome Stvoritelju! Blagoslovljen budi Ti, Gospodine, koji si nas na toliko načina poučio! No ko bi se usudio izustiti ovu riječ, Kralju moj, kad mu Ti ne bi dopustio. To zapanjuje. A zapanjit će se ljudi, reknem li i ja, da ih niko ne smije izustiti. Reći će mi, da sam luda, jer (zaručnica) ne želi to reći (u doslovnom smislu). Budući da te rijeci (poljubac, usta) imaju mnogo značenja, jasno je, da tako (doslovce) ne smijemo izustiti Bogu ove riječi. Zato da je i dobro, te takvih stvari ne čitaju priprosti ljudi. Priznajem, da ove riječi imaju više značenja. Ali duša raspaljena ljubavlju, što je zanosi do ludila, neće drugo ništa, van izustiti ove riječi. Da, jer joj to ne brani Gospodin. Bože moj! Čamu da se čudimo? Ne treba li se više diviti djelu? Ne pristupamo li k Presvetom Sakramentu? Ja sam i pomišljala, nije li Zaručnica iskala ovu milost, koju nam je Krist kasnije iskazao. Mislila sam također, da je molila za ono tako veliko združenje u kojem je Bog postao čovjekom; za ono

prijateljstvo, što ga je sklopio b ljudskim rodom. Ta jasno je, da je poljubac znak mira i srdačnoga prijateljstva među dvije osobe. Neka nam Gospodin pomogne, te upoznamo, koliko vrsti mira ima.

11. Prije nego nastavim reći ću nešto, što po mojem mnijenju treba istaknuti. Bilo bi dakako bolje, da to spomenem kasnije, ali se bojim, zaboravit ću. Držim za stalno, da mnogo ljudi pristupa k Presvetom Sakramentu s teškim smrtnim grijesima. A dao Gospodin, da lažem. Kad bi oni čuli, gdje duša, umrla (sama sebi) iz ljubavi prema svome Bogu, izgovara te riječi, začudili bi se i držali, da je to veoma drsko. Barem sam uvjerena, da ih neće izgovarati oni, jer ove i druge slične riječi, što su u Pjesmi nad pjesmama izgovara ljubav. A jer oni nemaju ljubavi, mogu doista danomice čitati Pjesmu, a ne vježbati se izgovarajući one riječi. Neće se dapače usuditi ni da ih uzmu u usta. Ta zaista spopada strah čovjeka, kad ih samo čuje, jer sadrže u sebi nešto veoma veličanstveno. Veliko Veličanstvo skrivaš ti Gospodine, u Presvetom Sakramentu. No takvi nemaju žive vjere, već mrtvu, pa te vide samo duboko ponižena pod prilikama kruha. Stoga im ništa ne govoriš, jer oni ne zavređuju da čuju. Zato i jesu tako drski.

12. Tako bi eto ove riječi, uzete samo doslovce, doista zadavale strah onima, što ih izgovaraju, kad bi bili svijesni. No koga tvoja ljubav, Gospodine, istrgne iz sebe, oprostit ćeš mu zbilja, govori li to pa i više, ako to i jest drsko. A, Gospodine moj, ako (poljubac) označuje mir i prijateljstvo, zašto te ne bi duše molile, da ga držiš s njima? Što bolje možemo moliti nego ono, što ja molim od Tebe, Gospodine moj, da mi dadeš taj mir poljupcem tvojih usta? To je, kćeri, najuzvišenija prošnja, kao što ću vam reći kasnije.

GLAVA II.

Radi o devet vrsti lažnoga mira, što ga duši nudi svijet, tijelo i nečastivi. Razlaže svetost redovničkoga staleža, koji dovodi do pravog mira, što ga želi Zaručnica u »Pjesmi nad pjesmama«.

1. Bog nas oslobodio od mnogo vrsti mira, što ga uživaju svjetovnjaci. Ne dao Bog, da ga ikad okusimo, jer vodi u vječni rat. Kada koji svjetovnjak živi veoma mirno usred teških grijeha i tako je spokojan u svojim opačinama, te ga ni u čemu ne grize savjest, već ste čitale, taj je mir znak, da su zloduh i on prijatelji. Dok takvi žive, neće zloduh ratovati s njima, jer bi se obratili donekle k Bogu, ne iz ljubavi prema Njemu, budući da su zločesti, nego stoga, da umaknu ratu. No oni, što se tako obrate, neće dugo ustrajati u njegovoj službi. Čim naime zloduh to opazi, opet uzbudi u njima želju, da udovolje svojim sklonostima, pa se opet vrate u njegovo prijateljstvo, dok ih napokon dovede dotle, te im pokaže, kako je onaj mir bio lažan. O takvima mi ne treba ni govoriti. Neka oni tamo uživaju takav mir. Ufam se u Gospodina, među vama se neće naći toliko zlo. No zloduh bi mogao početi s drugim mirom u sitnicama, pa se moramo bojati, kćeri, dok živimo.

2. Kad redovnica počne mlitaviti u stvarima, što se čine malene same po sebi, pa u toj mlitavosti ustraje dugo, a ne grize je savjest, to je loši mir, te je tako može nečastivi povući u tisuću zala. Takav je (na primjer) prestupak Ustanove, koji po sebi još nije grijeh, ili nemar za ono, što zapovijeda poglavar, ako i nije zloban prestupak. Ta poglavar je napokon namjesnik Božji, pa je vazda dobro, da ga slušamo i da pazimo na ono, što on hoće, jer smo zato došle. Ima mnogo takvih stvarca, što se same po sebi ne čine grijehom, a napokon su ipak pogreške, a i bit će ih, jer smo jadnici. Ne kažem, da ih neće biti. Ja kažem, neka se samo pokaju oni, što ih počine, i neka upoznaju, da su pogriješili. Inače bi se, kako rekoh, mogao zloduh tome veseliti i malo po malo dovesti dušu do toga, te ne mari za takve malenkosti. Ja vam kažem, kćeri, kad (zloduh) dosegne dotle, nije malo dobio, jer se bojim, da će poći i dalje. Zato se za ljubav Božju svojski čuvajte. U ovom životu mora biti boraba, jer uz toliko neprijatelja ne možemo prekrižiti ruku, već se moramo vazda starati te paziti, kako živimo iznutra i izvana.

3. Ako vam Gospodin i daje u molitvi milosti i ono, o čemu ću govoriti poslije, jer vas uvjeravam, da ćete i nakon toga imati tisuću zaprečica, tisuću prigodica, nešto bezbrižno prestupite, a drogo ne učinite dobro, pa eto unutarnjega nemira i napasti. Ne kažem, da će to biti uvijek ili veoma obično. To je vrlo velika milost Gospodnja. Tako napreduje duša. Ne možemo ovdje biti anđeli, jer nije takva naša narav. Zato me ne uznemiruje duša, kad je vidim u prevelikim napastima. Ako je u nje ljubav i strah Našega Gospodina, znam, izići će b velikim dobitkom. A vidim li, da je vazda mirna i bez ikakve borbe (kao što sam se na neke namjerila), sve ako i vidim, da ne vrijeđa Gospodina, svagda sam u strahu, pa se ne mogu nikad primiriti. Takve duše kušam i napastujem ja sama, ako to već ne radi zloduh, da vide, što su. Malo ih nađoh. No moguće je, da Gospodin dovede dušu do visokoga motrenja.

4. Postupak je raznovrstan. Te su duše obično pune unutarnje radosti, ako i ne znaju toga, držim, i vidim, kad iščezne ta radost, da se gdjekad bore

same sa sobom, ali rijetko. Ja ne zavidim ovim dušama, jer sam to (njihovo stanje) pomno promatrala. I vidim, da mnogo više napreduju one duše, koje se tako bore, sve ako i ne obavljaju toliko unutarnje molitve ob onom, što se tiče savršenosti, koliko možemo ovdje upoznati. Izuzimljemo duše, koje su se mnogo godina tako borile, te se toliko okoristile i umrtvile. Budući da su već umrle svijetu, daje im Naš Gospodin obično mir, ali ne tako, da ne osjećaju pogreške, što je učine, i da se radi nje veoma ne rastuže.

5. Tako eto, kćeri, vodi Gospodin mnogim putovima. Ali se bojim uvijek za vas, kako rekoh, ako se ne žalostite radi kakve pogreške, što je učinite. A razumije se, da vas radi grijeha, pa bio i malen, mora boljeti duša, kao što, slava Bogu, držim i vidim, gdje osjećate sada. No zapamtite ovo i sjećajte se iz ljubavi prema meni. Ako još živa čovjeka samo malko bocnu ili najmanjim trnčićem, ne ćuti li? Ako dakle duša nije mrtva, van živom ljubavlju ljubi Boga, nije li velika milost Božja, ako osjeća i svaku sitnicu, koju počini protiv onoga, što smo zavjetovale i na što smo vezane? O kako sprema postelju od ruža i od cvijeća za Sebe u duši Njegovo Veličanstvo, kojoj dade tu brigu, i jamačno će doći k njoj, da se s njom naslađuje, ako i kasno. Bože moj, što radimo mi redovnici u samostanu? Zašto ostavismo svijet? Zašto dođosmo u samostan? Čim se možemo bolje baviti, nego da pripravljamo u svojim dušama stanove svome Zaručniku i primičemo se k vremenu, kad ćemo moći reći, neka nas poljubi poljupcem svojih usta? Srećna ona, koja izgovori tu prošnju, pa kad dođe Gospodin, ne nađe ugašenu njezinu svjetiljku, i probudi se na veliku viku. O kćeri moje, kako smo u visokom staležu, pa nam niko osim nas samih ne brani, da svome Zaručniku ne izustimo ove riječi, jer smo ga izabrale za Zaručnika, kada smo položile zavjet!

6. Neka me razumiju duše, koje su bojažljive savjesti. Ne govorim ovdje o kojoj pogrešci, koja se događa kadikad, ili o pogreškama, koje se sve ne mogu upoznati, pa vazda ni okajati. Govorim o pogreškama, što se čine posve običajno, a ne mari se za njih, jer se čini, da nisu ništa, zbog njih ne grize savjest, pa čeljade ne nastoji, da ih popravi. To je, kažem opet, opasan mir, kojega se morate čuvati. A što će istom biti od onih, što žive u miru, premda su veoma rasklimale Pravilo? Ne daj Bože, da bude ijedna takva među nama! Zloduh može na mnogovrsne načine davati takav mir, jer to Bog dopušta radi naših grijeha. Nemam zašto da govorim o tom. Samo vam htjedoh reći ovo malko, da vas upozorim. Prijeđimo k prijateljstvu i miru, što nam ga počinje Gospodin davati u unutarnjoj molitvi. Reći ću ono, što mi otkrije Njegovo Veličanstvo.

7. No evo mi se poslije pričinilo, da bi bilo dobro reći malko o miru, što ga daje svijet, a nama ga pribavlja naša sjetilnost. U mnogo je knjiga doduše napisano o tom bolje, nego ću ja razložiti. No možda nećete imati zašto kupiti knjiga, jer ste siromašne, a neće vam niko ni dati za milodar. A ovo ostaje u kući i tu se vidi sve zajedno. Mogle biste se prevariti na mnogo načina s obzirom na mir, što ga daje svijet. Spomenut ću neke, a po njima ćete shvatiti ostale.

8. Eto vam bogatstva! Imaju li bogataši dobara, koliko im treba i mnogo novaca u škrinji, čuvaju se, da ne čine teških grijeha, pa misle, da su tim sve učinili. Uživaju ono, što imaju, kadikad dadu milostinju, a i ne misle, da ona dobra nisu njihova, nego im ih je dao Gospodin kao svojim upraviteljima, da ih dijele siromasima, pa da moraju davati strogi račun za ono doba, kad imaju previše u škrinji, pa svoj višak uskraćuju i zadržavaju siromasima, ako oni trpe.

To se nas ne tiče, van samo toliko, da se molimo Gospodinu, neka ih prosvijetli, da ne ustraju u toj zaslijepljenosti, te im se ne dogodi kao i bogatom lakomcu (Luk. 12, 20.). Usto slavite Njegovo Veličanstvo, što vas je učinilo siromašnima, pa to siromaštvo držite za osobitu njegovu milost.

9. Oh, kćeri moje, kakav veliki mir uživaju već ovdje na zemlji oni, koji nemaju toga tereta! A ne možete ni zamisliti, što će istom biti na sudnji dan. Bogataši su robovi, a vi ste gospođe. Možete to vidjeti i po ovom. Ko ima više mira: plemić, kojemu stavljaju na sto, koliko mu treba za jelo, i daju mu sve, što mu treba za odijevanje, ili upravitelj, koji mu mora davati račun o svakom novčiću? Plemić traži bez ikakva računa, jer su dobra njegova. Siromaha upravitelja sve tišti, pa što je veći imetak, mora se i više starati. Kad treba polagati račun, mora biti vrlo oprezan. Pogotovu kad se polaže za više godina, pa se malko zanemari, dosegne veliku svotu, ne znam, kako može mirovati. Ne propustite pritom, kćeri, nego uvelike hvalite Našega Gospodina, pa radite unaprijed, kao što i sada radite: neka nijedna ne posjeduje napose ništa. Bez brige blagujemo ono, što nam pošalje Gospodin. A jer se Njegovo Veličanstvo stara, da nam ništa ne uzmanjka, ne treba nam davati računa ob onom, što je suvišno. Njegovo Veličanstvo udešava, da nam ne preostaje ništa, što bismo morale dijeliti.

10. Potrebno je, kćeri, da budemo s malim zadovoljne. Ne smijemo željeti onoliko, koliko imaju oni, što polažu strogi račun. Takav račun ima polagati svaki bogataš, ako i ne ovdje na zemlji, već ga polažu njegovi upravitelji. I kako će strog račun davati! Kad bi bogataš to promislio, ne bi blagovao s takvim zadovoljstvom, niti bi ono, što ima, trošio na nedolične i tašte stvari. Stoga vi, kćeri, nastojte da živite što siromašnije i u odijelu i u jelu. Inače ćete se prevariti, jer vam Bog neće davati ono (što je suvišno), pa ćete biti nezadovoljne. Trsite se uvijek, da služite Njegovu Veličanstvu tako te ne jedete ono, što je siromaško, a da ne zaslužite, premda se može slabo služiti u spokojnosti i miru, što vam daje Gospodin, jer ne morate davati računa o bogatstvu. Znam dobro, da se oko toga trsite. Ali treba da češće zahvaljujete na tom posebice Njegovu Veličanstvu.

11. O miru, što ga svijet daje u častima, nemam što da vam kažem; jer siromaha nikad ne časte mnogo.[1] Ne budete li oprezne, mogu vam uvelike nauditi pohvale. Ko nas počne hvaliti, obično vas na svršetku još više ponizi. Najobičnije vas zovu sveticama, i to tako laskavim riječima, te se čini, da ih uči sam zloduh. Kadikad i mora to biti. Kad bi to govorili daleko od vas, i Bože pomozi. No kad govore pred vama, kakvim rodom to može uroditi van štetom, ako ne budete vrlo oprezne?

12. Molim vas za ljubav Božju, ne tražite mira u takvim riječima, jer bi vam malo po malo mogle nauditi. Mogle biste držati, da govore istinu, ili pomišljati, da je već sve učinjeno i da ste vi izradile svojim trudom. Vi ne smijete nikad čuti takve riječi, da u vašoj nutrini ne plane borba protiv nje. To je lako, ako se priviknete. Sjećajte se, što je svijet učinio Kristu Našem Gospodinu, nakon što mu je onako kliktao na Cvjetnu nedjelju. Gledajte, kako je štovao sv. Ivana Krstitelja. Htjeli su ga primiti i za Mesiju. A eto kako su mu

[1] Svetica hoće da kaže, da siromaha ostali obično ne cijene; a ne kaže, da siromasi nisu dobri i vrijedni časti.

skoro i zašto su mu odrubili glavu!

13. Svijet ne slavi nikad nego zato, da ponizi, ako su slavljeni djeca Božja. U tom imam obilato iskustvo. Običavala sam se uvelike žalostiti gledajući toliku sljepoću u tim pohvalama. Sad se smijem, kanda gledam luđaka, gdje govori. Sjećajte se svojih grijeha, pa sve ako vam u čemu kažu istinu, promislite, da to nije vaše i da ste još više dužne služiti Bogu. Probudite strah u svojoj duši, da se ne uspava tim poljupcem lažnoga mira, što ga daje svijet. Vjerujte, da je to Judin poljubac. Ako neki i ne govore pohvale s takvom nakanom, zloduh vreba ne bi li vas orobio, ako se ne branite. Vjerujte, tu treba držati u ruci mač promatranja. Ako vam se i čini, da vam ne škodi, ne uzdajte se u to. Sjećajte se, koliko ih je bilo na vršku, pa su pali u dubljinu. Nema sigurnosti, dok živimo. Zato se, sestre, za ljubav Božju vazda borite u nutrini protiv tih pohvala. Tako ćete zadobiti poniznost, a osramotit se se zloduh, koji vreba na vas, i svijet.

14. Imala bih vam mnogo toga reći o miru i o šteti, što nam tim mirom može učiniti samo vaše tijelo. Upozorit ću vas samo na neke tačke, a prema tome ćete, kako rekoh, uglaviti i drugo. Već znate, tijelo veoma voli lagodnost, pa bi bilo vrlo opasno, kad bismo u tom tražile mir, ako bismo to upoznale. Ja mislim često i nikako ne mogu pravo razumjeti, kako mogu uživati takvu spokojnost i mir oni, koji su odviše podani lagodnu životu. Je li presveto tijelo našeg Uzora i svjetlosti zasluživalo manje lagodnosti nego naša tjelesa? Je li što učinilo, zbog čega je trpjelo tolike muke? Jesmo li čitali o svecima, koji su doista u nebu, da su provodili lagodan život? Odakle taj mir u lagodnosti? Ko nam reče, da je dobar? Kakva je sreća u tom, da tako spokojno prolaze dani, dok neki dobro jedu i spavaju te traže zabave i sve odmore, što ih samo mogu naći, pa ja ostajem kao luda, dok to samo gledam? Rekao bi, da i nema drugog svijeta i da u tom nema ni najmanje pogibli.

15. Oj, kćeri, kad biste upoznale, koliko je zlo u tom sakriveno! Tijelo se utovi, duša oslabi. Kad bismo je vidjele, činilo bi se, eto sad će izdahnuti. U mnogo ćete knjiga čitati opisano, kako je veliko zlo, kad se uživa takav mir. Kad bi ljudi upoznali, da je to zlo, još bi se mogli nadati, da bi im se moglo pomoći. No bojim se, da im to ni na um ne pada. I ne čudim se tome, jer je već tako običajno. Ja vas uvjeravam, ako se tim i podmiruje njihovo tijelo, da će se na tisuću načina morati boriti, ustreba li, da se spase. A bolje bi im bilo, kad bi upoznali sami sebe te se malo po malo laćali pokore, nego da sve dođe zajedno. To vam rekoh, kćeri, da uvelike hvalite Boga, jer boravite tu, gdje vam tijelo ne može naći takoga tjelesnog mira, sve kad bi htjelo. Moglo bi vam nauditi samo himbeno, pod izlikom bolesti. Stoga u tom morate biti vrlo oprezne. Možda će vam jedan dan nauditi šibanje, a onda možda opet neće osam dana. Drugi put će vam škoditi, ne nosite li lanenog odijela, pa i nekoliko dana, ali vam ga ne treba nositi neprestance. Kadikad će kojoj nauditi, jede li ribu. Ako li se privikne, prilagodi se i želudac, pa joj ne škodi. Činit će vam se, da ste tako slabe. Iskusila sam to i mnogo više. I ne shvata se, da mnogo stoji do toga, rade li se takve stvari, ako baš i nisu vrlo potrebne. Ja kažem, da se ne smijemo smiriti u tom popuštanju, van da kadikad same sebe iskušamo; jer znam, da je ovo tijelo vrlo lažno, pa ga treba upoznati. Neka nam Gospodin u svojoj dobroti posvijetli u svemu. Vrlo je zamašno, da budemo razborite i pouzdavamo se u poglavare, a ne same u sebe.

16. Vratimo se k svome predmetu! Riječi: »Neka me poljubi poljupcem

svojih usta«, kojima Zaručnica označuje mir, što ga ište, znače, da Gospodin ima različne načine, da dade svoj mir i pokaže prijateljstvo. Sad ću vam pokazati neke, da vidite, kako je uzvišena ova prošnja i kako se razlikuje jedan način od drugoga. O veliki Bože i Gospodine naš, kako je to duboka mudrost! Ta Zaručnica je mogla reći naprosto: »Neka me poljubi«, pa se čini, da bi u manje riječi izjavila svoju prošnju. Zašto još dodaje: poljupcem svojih usta? Jamačno nije suvišno nijedno slovo. Zašto, ne shvatam, ali ću nešto o tom reći. Ako i ne spada ovamo, malo je stalo, samo kad se tim okoristimo. Na razne načine podržava Kralj naš mir i prijateljstvo s dušama, kao što vidimo danomice, u molitvi i izvan molitve, samo ako ga mi držimo s Njegovim Veličanstvom, štono riječ, na dlačicu. Vidjet ćete, kćeri, što je najglavnije, da uzmognete moliti ono, što i Zaručnica, ako vas Gospodin primakne k Sebi. Ako li ne, ne plašite se, jer se i te kako obogatite svakim prijateljstvom, što ga držite s Bogom, ako vi ne pogriješite. Ali je vrlo žalosno i moramo se tužiti, što svojom krivnjom ne dopiremo do tako odličnog prijateljstva, nego se zadovoljavamo s malim.

17. Oj, Gospodine, ne sjećamo li se, da je golema plaća i beskonačna i da nam je Gospodin daje već ondje, kad dopremo do tolikoga prijateljstva? A ipak ostaju na podnožju gore mnogi, koji bi se mogli uspeti na vršak. U drugim vam stvarcama, što vam ih napisah,[2] rekoh to često, a sad vam opet kažem i molim, neka vaše misli budu vazda veledušne, jer će to uzrokovati, da vam Gospodin dade milost, te vam budu takva i djela. Vjerujte, do toga je mnogo stalo. Ima nekih, koji već dosegnu prijateljstvo Božje, jer dobro ispovjede svoje grijehe i okaju ih; ali ne minu ni dva dana, a oni se opet povrate u njih. Jamačno nije to prijateljstvo, što ga ište Zaručnica. Nastojte, kćeri, da ne idete svaki put k ispovjedniku, eda mu kažete istu pogrešku.

18. Istina je, da ne možemo biti bez pogrešaka. Ali neka se barem promijene tako, te se ne uvriježi, jer će ih biti mnogo teže iščupati. A iz njih može šiknuti i mnogo drugih. Ako usadimo biljku ili drvce te zalijevamo svaki dan, narast će toliko, te će nam poslije trebati lopata i motika, da ga iščupamo. Tako biva, čini mi se, i onda, kada svednevice činimo kakvu pogrešku, pa bila i najmanja, ako je ne popravimo. Ako li je učinimo jedan dan pa i deset dana i odmah je iščupamo, lako je. U molitvi morate to moliti od Gospodina, jer same po sebi malo možemo, pa ćemo prije povećati (pogreške) nego se riješiti. Promišljajte, da će nam to na onom strašnom sudu u čas smrti i te kako pomagati, pogotovu onima, što ih je Sudac već u ovom životu uzeo za zaručnice.

19. O velikoga dostojanstva, vrijednoga da nas potakne, te hitno pohrlimo, da zadovoljimo ovoga Gospodina i Kralja svoga! Ali kako loše plaćaju prijateljstvo oni, koji tako brzo opet postaju smrtni neprijatelji! Zaista je veliko milosrđe Božje! Gdje bismo našli tako strpljiva prijatelja? Kad bi se takva nevjera dogodila samo jednom među dva prijatelja, ne bi im iščezla iz pameti, pa više ne bi bili onako vjerni prijatelji kao prije. A koliko se puta iznevjerimo tako Našemu Gospodinu i koliko nas godina tako čeka? Slava Tebi, Gospodine i Bože moj, koji nas podnosiš tako samilosno, te se čini, da zaboravljaš svoju veličinu, eda nas ne kazniš, kao što bi zasluživala tako izdajnička nevjera. Ipak mi se čini opasno to stanje. Premda naime vidimo, da je veliko milosrđe Božje, ipak gledamo, gdje ljudi često umiru bez ispovijedi. Neka nas, kćeri, očuva Njegovo Veličanstvo radi Svoga milosrđa, da ne budemo u tako opasnom stanju.

---

[2] V. Put savršenosti gl. XV, XXI, XXVIII.

20. Bolje je od toga prijateljstvo onih, što se čuvaju, da ne uvrijede Gospodina smrtnim grijehom. Kako se živi u svijetu, mnogo su stekli, koji su dotle dosegli. Premda se ove duše čuvaju smrtnoga grijeha, mislim, ipak padaju kadikad i u smrtni grijeh. Jer ne drže ništa do lakih grijeha, pa ih danomice i mnogo počinili, i tako se sve više primiču k smrtnima. Govore mnogi, kao što sam čula i sama: »Pa što mariš za to? Za to je blagoslovljena voda i sredstva, što nam daje Crkva, majka naša«. To treba zaista veoma žaliti. Za ljubav Božju budite veoma oprezne, da ne bi bezbrižno činile lakog grijeha, pa bio i najmanji, misleći na to sredstvo. Ne bi naime bilo pravo, da nam dobro bude povod te činimo zlo. Sjećajte se, da je to sredstvo, kad je grijeh već učinjen, pa ga odmah upotrebite. To je u redu.

21. Veoma je zamašno, da vazda imate tako čistu savjest, te vam ništa ne smeta, da molite Našega Gospodina za ono savršeno prijateljstvo, što ga ište Zaručnica. Ovo spomenuto barem nije takvo. Ono je vrlo sumnjivo prijateljstvo s više razloga. Sklono je na sjetilne užitke i vodi lako k velikoj mlakosti. Usto oni, što čine, neće pravo znati, je li laki ili teški grijeh. Bog nas očuvao od toga prijateljstva. Takvima se čini, da nemaju nikakvih teških grijeha, kao što ih vide u drugih, pa ih drže za veoma zločeste, a to nije savršena poniznost. A možda su oni mnogo bolji od njih, jer oplakuju svoj grijeh, i to s većim pokajanjem, a možda imaju i čvršću odluku, da neće vrijeđati Boga ni u maloj ni u velikoj stvari. A oni drugi misle, da ne čine nikakvih grijeha, pa se odviše slobodno podaju radostima. Većinom će obavljati usmene molitve, ali ih neće moliti pobožno, jer taj duhovni posao ne drže tako nježnim.

22. Ima druga vrst prijateljstva i mira, što ga daje Naš Gospodin onima, koji ga ne bi rado uvrijedili ni u čemu, ali baš toliko ne izbjegavaju grešnih prigoda. Oni u određeno vrijeme obavljaju unutarnju molitvu. Naš Gospodin im daje nježne osjećaje i suze. Ali oni ne bi rado ostaviti užitaka ovoga života, već misle, da ih mogu ovdje mirno uživati, ako provode pošten i sređen život. Takav život ima mnogo promjena. Bit će mnogo, ustraju li takovići u kreposti. Budući da se ne riješe svjetovnih radosti i naslada, brzo će opet omlitaviti na putu Gospodnjem, jer nam se tu treba braniti od mnogo neprijatelja. Nije to, kćeri, ono prijateljstvo, što ga želi Zaručnica; a ni vi ga ne želite. Budite vazda daleko od svake prigodice, pa bila i najmanja, hoćete li, da vam duša raste i da živite sigurno.

23. Ne znam, zašto vam govorim ob ovim stvarima, nego zato, da upoznate opasnosti, koje nam prijete, ako se odlučno ne otresemo svih zemaljskih stvari, jer se tim uklanjamo mnogim grijesima i mnogim tegobama. Toliko je načina, na koje naš Gospodin započinje osnivati prijateljstvo s dušama, te mi se čini, da ne bi nikad mogla izbrojiti onih, što sam ih upoznala kao žena. A što bi istom rekli ispovjednici i oni, koji se posebice bave dušama? Smućuju me neke duše, jer se čini, da im ne manjka ništa te budu prijateljice Božje. Pripovijedat ću vam napose o jednoj, s kojom sam još nedavno općila vrlo povjerljivo. Ona se pričešćivala veoma često, a nikad ni o kom nije zlo govorila. U molitvi je bila nježna, a neprestance samoćna, jer je u kući boravila sama. Bila je tako blage ćudi, te je ništa nije moglo rasrditi, štogod joj se govorilo. A sama nikad ne reče rđave riječi. Nije se nikad udavala, a već joj minulo i doba za udaju. Mnogo se i borila radi toga mira. Kad sam to gledala, činilo mi se, da su to sve učinci duše, koja je daleko napredovali i mnogo molila. Isprvice sam je veoma cijenila, jer u nje nisam vidjela uvrede Božje, već sam zapažala, da je se čuva.

24. Drugujući s njom stadoh zamjećivati, da je sve mirno, dok se ne tiče koristi. No čim se doprlo dotle, nije joj savjest bila tako nježna, nego vrlo surova. Upoznah, da je podnosila sve, štogod joj se govorilo, ali je toliko držala do svoje časti, te svojom krivnjom ne bi bila dala ni mrvice časti i ugleda. Tako je bila utonula u tu bijedu. Usto je i vrlo rado slušala i doznavala ovo i ono, tako te sam se čudila, kako može proboraviti sama i jedan sat. A voljela je i svoju udobnost. Sve je to radila i uljepšavala tako, te u tom nije vidjela grijeha. A prema razlozima, što ih je navodila za neke etvari, čini mi se, radila bih joj krivo, kad bih je odsuđivala. U drugima je očito griješila, ali toga možda nije dobro razumjela. Mene je smućivala, a nemalo svi su je držali za sveticu. Međutim upoznah, da je i sama morala biti kriva progonima, o kojima mi je pripovijedala, pa joj nisam zavidjala ni na njezinu načinu života ni na svetost. Naprotiv mi ona i druge dvije duše, kojih se sada sjećam, a po svojem su mnijenju bile svetice, utjeraše veći strah, kad ih bolje upoznah, nego sve grešnice, što sam ih vidjela. I molila sam Gospodina, neka nas prosvijetli.

25. Hvalite ga veoma, kćeri, jer nas je doveo u samostan, gdje zloduh uza sve napore ne može toliko prevariti kao one, što borave kod svoje kuće. Ima naime duša, kojima se čini, da im ne manjka ništa, eda upravice polete u nebo, jer po svojem mnijenju vrše svaku savršenost. Ali eto nema nikoga, ko bi ih upoznao. Naprotiv ih, vazda sam gledala, u samostanima brzo upoznaju; jer ondje ne smiju raditi što hoće, nego što im se naloži. Ako bi ondje (kod kuće) zbilja htjele one duše da upoznaju same sebe, jer žele ugoditi Gospodinu, ne bi mogle; jer napokon rade sve po svojoj volji, štogod rade. Ako im se gdjekad drugi i protive, ipak se ne vježbaju toliko u trapljenju. Izuzimljemo neke osobe, što ih je Naš Gospodin prosvjetljivao mnogo godina. One nastoje zadobiti nekoga, ko bi ih upoznao i komu bi se pokoravale. A zbog velike se poniznosti malo pouzdaju u sebe, pa sve da su i najučenije glave.

26. Drugi su ostavili sve radi Gospodina, pa nemaju ni kuće ni imetka, a ne vikne im se ni udoban život, ni stvari svjetovne, već čine pokoru, jer ih Gospodin već prosvijetlio (pa znadu), kako je to sve jadno. Ali drže mnogo do časti. Ne bi rado učiniti ništa, što ne bi bilo milo i ljudima i Gospodinu: vrlo su razboriti i pametni. No te se dvije stvari vrlo slabo znadu složiti. A zlo je, što oni i ne zamjećuju svoje nesavršenosti, pa gotovo uvijek svjetovna strana nadmašuje Božju. Ove duše većinom vrijeđa sve, što se rekne o njima. Ne zagrle križa (s ljubavlju), nego ga vuku za sobom, pa ih žalosti i umara i ranjava. A stalno je, da se križ slatko nosi, ako se ljubi.

27. Ni to nije prijateljstvo, što ga ište Zaručnica. Zato, kćeri moje, pazite pomno, kad učinite ono, što ovdje rekoh na početku, da vas ne obuzme ovo drugo. Sve je za vas umor. Ako ste ostavile najviše, ostavile ste svijet i njegovu udobnost i radost i bogatstvo, a sve se to napokon mili, ako je i varavo, pa što se bojite? Pazite, jer ne razumijete: da. se očuvate od neprijatnosti, što vam može zadati jedna riječ, prtite na se tisuću briga i obveza. Hoćemo li da ugodimo svjetovnjacima, ima toga toliko, te se ne može izbrojiti, da ne budem preopširna; a ne bih ni znala.

28. Napokon, hoću da završim, ima i drugih duša, na kojima ćete, budete li pazile, zamijetiti mnogo znakova, da započinju napredovati, ali se zaustave na putu. Kažem, da ima drugih, jer doduše ne mare mnogo za ljudske govore ni za čast, ali nisu izvježbane u mrtvenju i u zatajivanju svoje volje, pa se čini, da se

još boje za tijelo. Ako trpe, čini se, da je već sve dovršeno. No u zamašnim poslovima, što se tiču časti Gospodnje, opet oživi njihova čast, a oni toga ne shvataju. Čini im se, da se već ne boje svijeta nego Boga. Slute opasnosti, koja bi se mogla dogoditi, pa se boje, da će se kreposno djelo preokrenuti u veliko zlo. Tako se čini, da ih uči zloduh. Ako zatreba, tisuću godina prije proriču, što će se dogoditi.

29. Takve duše neće učiniti, što je učinio sv. Petar, neće se baciti u more, a ni ono, što su učinili mnogi drugi sveci. U miru će primicati duše k Gospodinu, ali se neće izlagati pogiblima. Ni njihova vjera ne djeluje mnogo na njihove odluke. Opazih nešto, da (naime) vidimo malo njih u svijetu, izvan redovništva, koji prepuštaju Bogu svoje uzdržavanje. Ja poznam samo dvije osobe. U redovničkom staležu već znadu, da im neće uzmanjkati. A ko stupa (u redovništvo) uistinu radi samoga Boga, držim, da se toga (uzdržavanja) neće ni sjećati. No koliko će ih biti, kćeri, koje će ostaviti, što imaju, samo ako budu sigurne! Drugdje sam vam već nizala pouke i mnogo sam govorila o tim malodušnim dušama. Spomenula sam, kakvu im štetu to čini, a i veliku korist, što donose velike želje, sve ako se i ne mogu izvesti. Zato o tom neću više govoriti, premda se ne bih tim izmorila. Budući da ih Gospodin dovodi u tako uzvišeni stalež, neka mu u njemu i služe, a neka se ne zavlače u zakutak. Ako i jesu redovnici, pa ne mogu, pogotovu ženske, bližnjima koristiti, ipak će velika odlučnost i žive želje u prilog dušama dati snagu njihovim molitvama. A možda će dati Gospodin, da koriste za života ili poslije smrti, kao što sada radi sveti brat Didak, koji je bio poslužnik (laik), pa je samo posluživao. A toliko godina nakon njegove smrti Gospodin budi njegovu uspomenu, da nam bude uzorom. Hvalimo Njegovo Veličanstvo.

30. Budući da vas je, kćeri moje, Gospodin doveo u ovaj stalež, malo vam nedostaje za prijateljstvo i za mir, što ga želi Zaručnica. Stoga molite neprestance sa suzama i sa željama. Radite, što same možete, neka vam Gospodin dade taj mir, jer znajte, da, (redovništvo) nije ono prijateljstvo i mir, što ga želi Zaručnica, premda Gospodin iskazuje veliku milost onome, koga dovede u ovaj stalež. A zapast će (prijateljstvo i mir) onoga, koji se uvelike bude bavio molitvom i pokorom i poniznošću i mnogim drugim krepostima. Bio vazda kraljem Gospodin, koji sve daje. Amen

.

GLAVA III.

Raspreda o pravome miru, što ga Bog daje duši, o Njegovu združenju s njom te o primjerima junačke ljubavi nekih slugu Božjih.

Neka me poljubi poljupcem svojih usta

1. O sveta Zaručnice, dođimo sada k onome, što ti moliš, to jest sveti mir, koji čini, da se duša osmjeli zaratiti sa svim onima, što pripadaju svijetu, dok ona sama ostaje sasvim sigurna i mirna! O kolika je sreća, postigne li tako veliku milost! To je takvo združenje s voljom Božjom, da se ne može On odijeliti od nje, već ostaje samo jedna volja. A to ne u riječima ni u samim željama, nego u djelu, tako te duša, čim upozna, da u čemugod može više služiti svome Zaručniku, toliko ljubi i želi .ga zadovoljiti, pa ne sluša razloga, što joj ih niže razum, niti mari za strah, što joj ga zadaje, nego pušta, neka djeluje sama vjera. Ne gleda ni na korist ni na svoj mir, jer napokon upoznaje, da je u tom sva njezina korist.

2. Moglo bi vam se učiniti, sestre, da to nije dobro, jer je pohvalno raditi sve promišljeno. Morate uočiti samo jednu točku, to jest morate upoznati (koliko možete upoznati, kažem, jer se ne može znati izvjesno), je li Gospodin uslišao vašu prošnju, da vas poljubi poljupcem svojih usta. Poznajete li to po učincima, ne treba vam se ni za što drugo starati, nego same sebe zaboraviti, da ugodite ovome tako slatkom Zaručniku. Njegovo Veličanstvo daje, da oni, što uživaju ovu milost, osjećaju to s pomoću mnogih znakova. Jedan je, što preziru sve zemaljske stvari, cijene ih tako malo, kao što i jesu, ne žele zemaljskoga dobra, jer su upoznali njegovu taštinu, raduju se samo s onima, što ljube Gospodina. Umara ih život, bogatstvo cijene onoliko, koliko zavređuje. I druge ih stvari slične ovima uči onaj, koji ih je uzdigao na takav stupanj.

3. Kad duša dopre dotle, ne treba joj se bojati ničega, nego samo da ne bi zavređivala, te joj se Bog udostoji zadavati tegobe i priliku da mu uzmogne služiti, pa sve i sasvim na njezin trošak. Kako rekoh, ovdje djeluje ljubav i vjera, a duša neće da se koristi onim, što je uči razum. To ju je naime sjedinjenje Zaručnika i Zaručnice naučilo druge stvari, kojih razum ne shvata, pa ga zato drži pod nogama. Navedimo poredbu, da to razumijete. U maurskoj zemlji živi zarobljenik. Ima on siromašna oca ili velika prijatelja. Ako ga on ne otkupi, nema mu spasa. No on nema toliko, da ga uzmogne otkupiti, već sam mora ići u sužanjstvo mjesto njega. Velika ljubav prema prijatelju zahtijeva, da voli njegovu slobodu nego svoju. No eto ti odmah razboritosti sa mnogo razloga, pa kaže, da je više obvezan prema sebi. Možda je nejači od onoga (prijatelja), pa će ga navesti, da se odmetne od vjere. Nije dobro, da se izlaže toj pogibli. I mnogo drugih razloga.

4. O jaka ljubavi Božja! Ko ljubi, ne čini mu se ništa nemoguće! O srećne duše, koja je dobila ovaj mir od svoga Boga, koja se uzvisuje nad sve tegobe i pogibli svjetovne, koja se ne boji ničega, samo da služi tako dobrom Zaručniku i Gospodinu, a ne mari za razlog, što ga navodi spomenuti rođak ili prijatelj.

Čitale ste već, kćeri, što je učinio jedan svetac.[1] Ne predade se on u zamjenu za sina ni za prijatelja, nego ga jamačno bijaše zapala tako velika sreća, te mu je Bog dao taj mir. A da ugodi Njegovu Veličanstvu i nasljeduje bilo u čemu Njega, koji je tako mnogo učinio za nas, ode u zemlju maursku,[2] da zamijeni sina udovice, koja bijaše došla k njemu. A čitale ste već, kako mu je lijepo sve uspjelo i s kakvim se dobitkom povratio.[3]

5. Mogla bih držati, da mu je njegov razum osim spomenutih razloga predočivao i druge; jer je bio biskup pa je morao ostaviti svoje ovčice. A možda se i bojao. Gle, baš mi sad nešto pade na um, pa je zgodno za one, koji su po naravi malodušni i strašljivi, kao što su većinom žene. Ako njihova duša i dopre do toga stupnja, boji se njihova slaba narav. Treba biti na oprezu, jer će ta naravska slabost učiniti, da izgubite veliku krunu. Kad opazite u sebe tu malodušnost, utecite se vjeri i poniznosti, pa se latite posla vjerujući, da Bog može sve te da je mogao dati jakost mnogim sveticama u djetinjstvu, pa im je i dao, da uzmognu podnijeti tolike muke, što bi bile odlučile pretrpjeti za Njega.

6. Ovu odlučnost, ovu odluku hoće Gospodin da učinimo slabašnom voljom, jer njemu ne treba ni za što naše jakosti. Naprotiv Njegovo Veličanstvo uživa i hoće, da njegova djela sijevaju na slabićima, jer više može djelovati njegova moć i izvršiti se želja njegova, da nam iskazuje milosti. Zato vam moraju pomagati kreposti, koje vam je Bog dao, da odlučno radite i odbijate sve razloge razuma i svoju slabost i ne date, da ta slabost poraste, misleći, hoćete li, nećete li biti dostojni, da vam dade (Gospodin) jakost, kao što je dao drugima. Sad nije vrijeme, da mislite na svoje grijehe. Bacite ih na kraj; jer ta poniznost nije umjesna. Rđavo se slaže.

7. Kad vas htjednu veoma počastiti ili kad vas zloduh stane poticati na raskošan život ili na što slično, bojte se, da bi radi svojih grijeha mogle zaći stramputice. A kad budete morale što trpjeti za Našega Gospodina ili za bližnjega, ne bojte se radi svojih grijeha. S takvom biste ljubavi mogle jednim jedinim ovim djelom učiniti, da vam oprosti sve grijehe. A toga se boji zloduh i zato vam ih onda dovodi u pamet. No budite uvjerene, da Gospodin neće nikad ostaviti onih, što ga ljube, kad se nečega late samo radi Njega. Podignu li se druge nakane, što smjeraju na vlastitu korist, treba biti na oprezu; jer ovdje govorim samo ob onima, koji nastoje savršenije ugoditi Gospodinu.[4]

8. I sada, u naše vrijeme, poznam čovjeka, i vi ste ga vidjele, kad je došao k meni u posjete. Gospodin ga je poticao s tako žarkom ljubavi, te ga je stojalo mnogo suza, jer nije mogao otići, da zamijeni jednoga zarobljenika. Bio je on bosonogi redovnik iz družbe brata Petra Alkantarskoga, a došao je, da se sa mnom posavjetuje. Nakon mnogo vrućih molba dobi dozvolu od Generala. I već je bio četiri milje daleko od Alžira, kamo bijaše krenuo, da izvrši svoju dobru

---

[1] Sv. Pavlin Nolski. Izvrši za vandalske najezde taj junački čin, što ga spominje sv. Terezija. Rodio se sv. Pavlin u Bordeauxu (Bordo) 353., a preminu 431.

[2] U zemlju vandalsku, jer onda još nije bilo naroda, koji su prozvali tim nadimkom općenitim u svetičino vrijeme. Tu se vidi mali nemar, s kojim je sv. Terezija pisala svoje knjige

[3] Tri su naredna odsječka uzeta iz starog rukopisa bosonogih karmelaka u Consuegri. Sadržani su i u rukopisu u Las Nieves, ali ne u Albi ni u Baezi.

[4] Dovle donose rukopisi u Consuegri i u Las Nieves.

želju, ali ga Gospodin uze k Sebi.[5] Jamačno je dobio dobru nagradu! A koliko je pametnjakovića govorilo, da je ono ludost! Čini se tako nama, što ne doprijesmo dotle, da toliko ljubimo Gospodina. A koliko je luđe, da tako pametno završujemo san ovoga života? Neka se Gospodinu svidi, da zavrijedimo doći u nebo; a još više, da budemo među onima, što su tako napredovali u ljubavi Božjoj.

9. Vidim već, da je potrebna velika pomoć Božja za takva djela. I zato vas savjetujem, sestre, molite sa Zaručnicom za taj tako slasni mir. Tako ćete se posve mimo boriti i savladati svaki isprazni svjetovni strah. Komu Bog dade toliku milost, te mu se s dušom združi u takom prijateljstvu, nije li jasno, da će tu dušu obogatiti svojim dobrima? Jer jamačno takve stvari ne mogu potjecati od nas. Možemo samo moliti i željeti, da nam udijeli tu milost, a i to s njegovom pomoću. Ta što bi drugo mogao crv, kojega je grijeh učinio takvom kukavicom i siromahom, te sve kreposti zamišljamo samo prema mjerilu svoje slabe naravi? Pa što nam može pomoći, sestre? Molimo sa Zaručnicom. Kad bi se udala seljakinja za kralja te dobila djece, ne bi li bila (ta djeca) kraljevske krvi? A kad Naš Gospodin iskaže kojoj duši toliku milost, te se s njom nerazdjeljivo združi, kakve želje, kakvi učinci, kakva djeca junačkih djela mogu odatle poteći, ne bude li duša kriva?

10. Zato kažem opet: ako vam Gospodin iskaže milost pa vam se pruži prilika, da radi Njega radite takva djela, ne marite za to, što ste bile grešnice. Tu mora vjera savladati našu bijedu, pa se ne čudite, ako na početku odluke, pa i kasnije, osjećate strah i slabost. Ne marite za to, nego samo potaknite same sebe, a tijelu prepustite, neka radi svoju. Promislite, što veli dobri Isus u molitvi u vrtu: »Tijelo je slabo« (Mark. 14, 38.) i sjetite se onoga tako divnog i bolnog znoja. Ako Njegovo Veličanstvo kaže za ono božansko i bezgrešno tijelo, da je slabo, kako hoćemo, da naše tijelo bude tako jako, te ne ćuti progona i muka, što ga mogu snaći? Baš se u tim samim mukama tijelo kao podloži duhu. A volja se združena s voljom Božjom ne tuži.[6]

11. Sada mi pada na um, kako je naš dobri Isus prije svoje muke pokazao slabost svoje čovječanske naravi, dok u samoj muci pokazuje toliko jakosti, te se ne samo nije potužio, nego ni izdaleka nije učinio ništa, po čemu bi se vidjelo, da trpi sa slabošću. Kad dođe u Vrt, prozbori: »Žalosna je duša moja sve do smrti« (Mat. 26, 38.). A kad je visio na križu i već trpio smrt, ne potuži se. Kad je za molitve u Vrtu išao, da probudi svoje apostole; no razložnije se mogao potužiti svojoj Majci i Gospođi našoj, kad je stajala pod križem te nije spavala, već je njezina presveta duša trpjela i umirala krutom smrću. A vazda nas više tješi, kad se potužimo onima, za koje znamo, da ćute naše muke i više nas ljube.[7]

---

[5] Zvao se brat Alonso de Cordobilla, rodom iz grada, po kojem dobi ime (Merida). Ukrca se u Kadizu s nakanom, da će u Alžir. No uhvati ga groznica, a oluja ga prisili na povratak, te ne ugleda Afriku. Umro je 28. listopada 1566.

[6] Ovaj je odsječak i dva naredna uzet iz rukopisa konsvegarskog (Consuegra). Sadržava ga i rukopis u Las Nieves.

[7] Svetica hoće da kaže, da se u teškim stvarima u službi Božjoj samo u početku osjeća slabost. A to potvrđuje primjerom Našega Gospodina, koji je tražio utjehu na početku muke u apostola, a nije iskao na križu, premda je ondje bila njegova presveta Majka.

12. Zato se ne tužimo na raznoliki strah i ne klonimo duhom gledajući svoju slabu narav i snagu; već se nastojmo ojačati u poniznosti i jasno upoznati, kako malo možemo sami po sebi, pa nismo ništa, ako nam Bog ne pomaže. Ne uzdajmo se nikako u svoju snagu, jer je u tom sva slabost, već se pouzdajmo u njegovo milosrđe. Naš je Gospodin to pokazao iz mnogo razloga. Jasno je, da On nije bio slab, jer je bio sama jakost. No (pokazao je slabost) radi naše utjehe i da mi upoznamo, kako moramo vršiti djelom svoje želje, te promišljati, da je sve mučno duši, kad se počne mrtviti. Stane li se odricati lagodna života, eto muke. Mora li se odreći časti, strašno je. A mora li podnijeti rđavu riječ, čini joj se nesnosno. Napokon će imati tuge i žalosti sve do motike. A kad sasvim odluči, da će umrijeti svijetu, vidjet će, da je slobodna od tih muka i sve će biti drugačije. Neće se više bojati ni tužiti, jer je već postigla mir, koji ište Zaručnica.[8]

13. Mislim zaista, da bi nam bilo dosta te se obogatimo, kad bismo jednom s velikom vjerom i ljubavlju pristupile k Presvetom Sakramentu. A koliko više, kad se toliko puta pričešćujemo? No čini se, da pristupamo k Njemu samo iz udvornosti, pa nam stoga tako malo svijetli. O jadni svijete, kako ti držiš zatvorene oči onima, što žive u tebi, pa ne vide blaga, kojim bi se mogli obogatiti zauvijek!

14. O Gospodine neba i zemlje! Kako je moguće, da te i u ovom smrtnom životu možemo uživati s takvim osobitim prijateljstvom! Kako li to jasno kaže Duh Sveti onim riječima! A ipak nećemo da razumijemo, s kakvim užicima veseliš dušu u Pjesmi nad pjesmama! Kakvi su to zvuci, kakve slasti! Jedna bi riječ bila dosta, da se rastopimo u Tebi! Slava ti, Gospodine, jer zbog tvoje krivnje nećemo izgubiti ništa. Kakvim nam putovima, na koliko vrsti i načina pokazuješ ljubav! Tegobama, tako strašnom smrću, mukama, trpeći danomice uvrede i opraštajući. A ne samo tim, već i riječima, što tako ranjavaju dušu, koja Tebe ljubi, a Ti ih govoriš u Pjesmi nad pjesmama i učiš je, da ti ih izgovara. Ne znam, kako bi ih mogao bez tvoje pomoći podnijeti, ko ih ćuti, ne kako zavređuje, već prema našoj slabosti.

15. Zato, Gospodine moj, ne ištem od Tebe ništa drugo u ovom životu, nego da me poljubiš poljupcem svojih usta, i to tako te se ne uzmognem odijeliti od ovog prijateljstva i jedinstva, sve da hoću. Gospodine moga života, neka svagda bude moja volja podložna tvojoj. Neka mi ne priječi ništa, da ti, Bože moj i slavo moja, ne mogu uistinu kazati: Tvoje su grudi bolje i slađe od vina. (Pj.n.pj. 1,1.).

[8] Ovdje se svršuje konsvegarski prepis.

GLAVA IV.

Govori o molitvi mira i sjedinjenja pa o užitku i nasladama, što ih uzrokuje duhu, a prema njima su ništetne zemaljske naslade.

Vrednije su tvoje grudi od vina, jer mirišu kao miloduh.

1. O kćeri moje, kako su uzvišene tajne u tim riječima! Neka nam dade Naš Gospodin, da to osjetimo, jer se one dadu vrlo slabo izreći. Kad Njegovo Veličanstvo hoće da izvrši Zaručnici onu prošnju, počne s dušom postupati tako prijateljski, te ćete samo onda razumjeti, ako iskusite, kao što rekoh. O tom sam mnogo napisala u dvije knjige,[1] koje ćete, svidi li se Gospodinu, čitati poslije moje smrti. Napisala sam potanko i opširno, jer vidim, da vam treba. Zato ću ovdje samo nešto mimogredice. A ne znam, hoću li pogoditi istinu riječima, kao što je Gospodin ondje htio protumačiti.

2. U ponutrici se duše ćuti tolika slast, te se može dobro osjetiti, da joj je blizu Naš Gospodin. Nije to puka pobožnost, koja potiče, da ronimo obilate suze. One nam daju zadovoljstvo, pa plakali radi Muke Gospodnje ili radi svojih grijeha. No to zadovoljstvo nije toliko, koliko je u molitvi, o kojoj govorim. Zovem je molitvom mira, jer tako umiruje sve moći, te se čini, da taj mir duša drži posve po svojoj volji, ako se kadikad osjeća i drugačije, kad duša ne zaroni tako u tu slast. Čini se, da ta slast tako okrijepi nutarnjega i vanjskog čovjeka, kanda mu se u moždinu uspe predragocjena pomast s velikim mirisom. Biva tu kao da iznenada uđemo u mjesto, gdje miriši golemi miloduh, ali ne od jedne jedine stvari, nego od mnogo njih, pa ne znamo, što je ni otkud je taj miris, a samo znamo, da nas sve proniče.

3. Čini se, da je takva i ova preslatka ljubav našega Boga. Ova ulazi u dušu, i to s velikom milinom, pa je zadovoljuje i naslađuje, a ona ne može upoznati, kako ni odakle dolazi to dobro. Ne bi ga rado izgubiti, pa se ne bi htjela ni ganuti ni prozboriti ni pogledati, samo da joj ne uteče. Budući da sam već ondje (u drugim knjigama) raspravljala, spominjem ovdje, što mora činiti duša, da se okoristimo. A to zato, da razjasnim samo nešto od onoga, o čemu raspravljam. Neću opširnije govoriti o tom prijateljstvu, što ga Gospodin već ovdje pokazuje duši, nego (ću reći), da On želi tako srdačno prijateljstvo s dušom, te medu njima dvoma ne smije biti ništa razdijeljeno. Saopćuju joj se velike istine, jer joj ona svjetlost, što je zablještava, te ona ne može upoznati, što je, zajedno poučava, da vidi ispraznost svijeta. Ona ne vidi dobrog Učitelja, koji je uči, premda upoznaje, da je s njom. No on je tako dobro pouči i ostanu joj tako veliki učinci i jakost u krepostima, te kasnije ne poznaje sama sebe pa ne bi htjela ništa raditi ni govoriti, nego hvaliti Gospodina. A dok uživa tu slast, tako je uronjena i začuđena, te joj se čini, da nije sama u sebi, nego u nekakvoj božanskoj opojenosti, pa ne zna, što hoće niti što govori, niti što moli. Ukratko, ne zna za se, ali nije tako izvan sebe, da ne bi shvatila ponešto, što se zbiva.

4. No kad ovaj prebogati Zaručnik hoće da je obogati i više razveseli, tako je obrati k Sebi, to joj se kao onome, ko se onesvijesti od velike naslade i radosti, pričinja, da je ushićena u onom božanskom naručju te se privine uz onaj presveti bok i na one božanske grudi. Ona znade samo uživati, jer se hrani onim

---

[1] Knjiga o Životu gl. XIV., XV., XVIII., XIX, te Put savršenosti gl. XXX.

božanskim mlijekom, što joj ga pruža njezin Zaručnik i poboljšava je, da joj može dati više naslade i da ona danomice više zasluži. Kad se probudi od onoga sna i onoga nebeskog pijanstva, ostane kano zadivljena i omamljena te u nekoj svetoj ludosti. Čini mi se, da bi mogla izustiti riječi : »Bolje su tvoje grudi od vina«. Dok je bila onako opojena, mislila je, da se ne može više uzvinuti. A kad opazi, da je na višem stupnju i posve uronjena u onu beskrajnu veličinu Božju te vidi, kako se hrani, ispoređuje nježno i govori: »Bolje su tvoje grudi od vina«. Kao što djetešce ne zapaža, kako raste, niti znade, kako sisa, pa često i ne sisa niti išto radi, a lijevaju mu mlijeko u usta, tako biva i ovdje. Duša ne zna posve za sebe. Ne radi ništa i ne zna niti može razumjeti, kako ni otkuda joj dolazi ono veliko dobro. Znade samo, da je najveće, što se u ovom životu može uživati, veće nego da se zajedno slože sve naslade i užici ovoga svijeta. Vidi gdje se hrani i usavršuje, a ne zna, kad je to zaslužila. Vidi, gdje uči velike istine, a ne vidi Učitelja, koji je poučava. Ćuti, da je utvrđuje u krepostima i naslađuje onaj, koji to zna i može tako dobro činiti. Ne zna, s čim bi to uporedila, nego s milovanjem majke, koja veoma ljubi svoje djetence pa ga doji i mazi.

5. Ova je poredba baš prikladna[2]; jer se i duša uzdiže te ne koristeći se svojim razumom donekle poput djeteta prima onu hranu i naslađuje se njom. Ali nema razuma, da upozna, kako joj dolazi ono dobro. U spomenutom drijemežu opojenosti nije duša tako sasvim bez djelatnosti, već spoznaje i radi, jer upoznaje, da je blizu Boga. I stoga govori pravo: »Bolje su tvoje grudi od vina«.

6. Velika je, Zaručniče moj, ova milost, ljupka je gozba, dragocjeno mi vino daješ, od kojega jedna kapljica uzrokuje, da zaboravljam sve stvoreno i da se rješavam svih stvorova i same sebe, te ne želim vise radosti i naslada, za kojima je dosada hlepila moja sjetilnost. Velika je to naslada, ja je ne bih zaslužila. Kad Njegovo Veličanstvo udijeli još veću milost i pritegne još bliže dušu k sebi, kaže ona pravo: »Bolje su tvoje grudi od vina«. Velika je bila pređašnja milost, Bože moj, ali je mnogo veća ova, jer kod nje radim još manje. Zato je i bolja u svaku ruku. Velika je radost i naslada za dušu, kad dopre dotle.[3]

7. O kćeri moje! Neka vam dade Naš Gospodin, da upoznate ili recimo bolje da kušate, jer se drugačije ne može upoznati, kako uživa duša, kad joj se dešava tako. Neka tu dođu svjetovnjaci sa svojim gospodstvom i bogatstvom, sa svojim nasladama i častima i sa svojim raznolikim jestvinama! Kad bi sve to bez truda i muke, što je s tim združena, mogli uživati, a to je nemoguće, ne bi u tisuću godina dosegli one radosti, što je uživa u trenu duša, koju Gospodin dovede do ovog stupnja. Sv. Pavao kaže, da stradanja svijeta nisu ništa prema slavi, kojoj se nadamo (Rim. 8, 18.). A ja kažem, da nisu vrijedna niti mogu zaslužiti jedan sat zadovoljstva, radosti i naslade, što Bog ovdje daje duši. Po mojem se mnijenju ne može uporediti s niskim stvarima ovoga svijeta niti se može zaslužiti tako slatki užitak Našega Gospodina, tako srdačno jedinstvo i tako objavljena ljubav i dana, da se kuša. Smiješne su sve muke ovog svijeta, da bi se s tim mogle uporediti. Ne trpe li se radi Boga, ne vrijede ništa. A trpe li se radi Njega, šalje ih Njegovo Veličanstvo prema našim silama, jer smo tako

[2] Ovaj je i slijedeći odsječak uzet iz konsvegarskog rukopisa. Može se čitati i u Las Nievesu.

[3] Dovle rukopis konsvegarski.

malodušni i bijedni, te ih se toliko bojimo.

8. O kršćani, o kćeri moje, ta prenimo se već za ljubav Gospodnju, iz ovoga sna. I promatrajmo, kako nam (Gospodin) ne čuva samo za drugi život nagradu zato, što ga ljubimo. Počinje nam plaćati i u ovom životu. O Isuse moj! Ko bi mogao razložiti, kakav je dobitak od toga, da se bacimo u naručaj ovome Našem Gospodinu i sklopimo ugovor s Njegovim Veličanstvom: i da ja budem svoga dragoga, a moj dragi da bude moj. Neka se On skrbi za moje stvari, a ja za njegove! Ne ljubimo same sebe toliko, te štono riječ, sebi kopamo oči. Molim te i prosim opet. Bože moj, daj mi radi krvi tvoga Sina milost: neka me poljubi poljupcem svojih usta. Ta što sam ja bez Tebe, Gospodine? Što li mogu, nisam li sjedinjena s Tobom? Ako se samo malko odmaknem od Tvoga Veličanstva, kamo ću dospjeti?

9. O Gospodine moj, Milosrđe moje i Dobro moje! Kako bih mogla zaželjeti išto bolje u ovom životu, nego da budem tako združena s Tobom, te između Tebe i mene ne bude diobe? Kako bi u ovom društvu moglo biti što teško? Čega se za Te ne bih latila, kad sam tako združena s Tobom? što mogu upisivati sebi u zaslugu, Gospodine? Što više, moram sebe optuživati, jer ti ne služim. Stoga te molim posve odlučno sa sv. Augustinom[4]: »Daj mi, što zapovijedaš, pa zapovijedaj, što hoćeš?« Neću nikad okrenuti pleća s tvojom milošću i pomoću.

10. Već vidim, Zaručniče moj, da si Ti moj. Ne mogu toga nijekati. Radi mene si došao na svijet, radi mene si podnio tako grozne muke, za me si pretrpio toliko bičeva, radi mene si ostao u Presvetom Sakramentu i sada mi dijeliš prevelike darove. Ali, sveta Zaručnice, kad rekoh, kao što Ti govoriš, što mogu učiniti za svoga Zaručnika?

11. Doista, sestre, ne znam, kako ću ovdje proći. Čim ću ti koristiti, moj Bože? što može učiniti za Tebe ona, koja je tako nevješta? Izgubit ću milosti, što si mi ih iskazao. Što bi se moglo očekivati od njezine službe? Ako što i radi s tvojom milošću, pogledaj, što može raditi crvić. Zašto ga treba jaki Bog? O ljubavi, u raznolikom bih pogledu htjela teći ovu riječ; ali se sam On smije usuditi da kaže sa Zaručnicom: »Ljubila sam svoga Dragoga«. On nam dopušta, te mislimo, da nas treba On, taj pravi Ljubitelj, Zaručnik i Dobro moje.

12. A jer nam On dopušta, recimo, kćeri opet: »Moj je Dragi moj, a ja sam moga Dragoga«. Ti si moj, Gospodine! Kad Ti dolaziš k meni, zašto sumnjam, mogu li ti mnogo služiti? Odsada, Gospodine, hoću da zaboravim sama na sebe, hoću da gledam, kako bih mogla služiti Tebi te imati samo tvoju volju. No moja je želja nemoćna; a Ti si jak, Bože moj. Ja mogu samo odlučiti, pa ću od ovoga trena to i izvršivati.

[4] Ovo, što preostaje, uzeto je iz konsvegarskog rukopisa, a sadržava se i u lasnieveskom.

GLAVA V.

Nastavlja o molitvi sjedinjenja i spominje bogatstvo, što ga u njoj stječe duša razmatrajući o Duhu Svetom, te spremna da trpi muke za Dragoga.

Sjedim u sjeni onoga, kojega sam željela, i njegov je plod sladak mome grlu.

1. Sada pitajmo Zaručnicu. Doznajmo od ove blagoslovljene duše, što je puštena k onim božanskim ustima i hranjena na onim nebeskim grudima, što nam je činiti, kako nam se treba držati, što li govoriti, eda znamo, ako nas Gospodin kada dovede k tolikoj milosti. Kaže nam ona (Zaručnica): »Sjedim u sjeni onoga, kojega sam željela, i njegov je plod sladak mome grlu. Poveo me je Kralj u vinaru i uredio je u meni ljubav«. (Pj. n. pj. 2, 3. 4.) Kaže: »Sjedim u sjeni onoga, kojega sam željela«.

2. Bože moj, kako je ova duša postavljena na sunce i na njemu zapaljena! A veli, da sjedi u sjeni onoga, kojega je željela. Ovdje ga samo uspoređuje s jabukom, pa kaže, da je njegov plod sladak njezinu grlu. O duše, što obavljate molitvu, kušajte svaku ovu riječ! Kako sve možemo promatrati svoga Boga! Kako raznolika jela možemo prirediti od Njega! On je mana, što uvijek sladi, kako mi hoćemo. O kako je to nebeska sjena i ko bi mogao iskazati, što o njoj otkriva (duši) Gospodin! Sjećam se, što ono reče anđeo presvetoj Djevici, Gospođi našoj: »Sila će te višnjega osjeniti« (Luk. 1, 35.). Kako se gleda zaštićena duša, kad je Gospodin tako uzvisi! Posve pravo može sjesti i biti sigurna.

3. Sada pazite! Kadikad hoće Naš Gospodin da pozove koga na posve izvanredan način, kao što je pozvao sv. Pavla, kojega je najednom uzdigao na vrhunac motrenja (kontemplacije). Ukazao mu se i govorio mu je tako, te je odmah bio silno uzvišen (Dj. Ap. 9, 3-11.). No većinom i gotovo uvijek daje Bog tako uzvišene darove i velike milosti samo onima, što su mnogo radili u njegovoj službi i željeli njegovu ljubav i nastojali se pripraviti, da ugode u svemu Njegovu Veličanstvu; onima, što su se već mnogo godina izmorile razmatrajući i tražeći toga svoga Zaručnika, a sasvim su im omrzle stvari ovoga svijeta. Oni počivaju u istini, ne traže drugdje svoje utjehe ni mira ni počinka, nego gdje znadu, da ga zaista mogu naći. Sakrivaju se pod okrilje Gospodnje, a neće drugoga. A kako dobro rade, kad se povjeravaju Njegovu Veličanstvu, koje izvršuje sve, što požele! Kako li je srećna duša, koja zasluži, da sjedi u toj sjeni, pa i u ovom, što se može ovdje vidjeti! Jer sam često iskusila, da je ovdje drugačije s obzirom na ono, što može duša upoznati.

4. Kad duša uživa ocrtanu nasladu, čini joj se, da osjeća, e je sasvim uronjena i zaštićena sjenom poput oblaka Božanstva, odakle duši dolaze struje i tako slasna rosa, te joj posve pravo oduzimlju umornost, što su joj uzrokovale stvari ovoga svijeta. Onda duša osjeća neku vrst odmora, tako da joj je mrsko, ako mora i odahnuti. Moći su joj tako primirene i stišane, te volja ne bi htjela pripustiti nikakve misli, pa ni dobre, a i ne dopušta da istražuje ili nastoji (oko toga mira). Ne treba (duši) micati rukom niti se dizati ni za što, mislim, ne treba joj razmatrati, jer joj Gospodin daje već otrgnuto i kuhano pa već i pojedeno voće od jabuke, s kojim uspoređuje svoga dragoga. Zato kaže: »Njegov je plod sladak mome grlu« (Pj. n. pj. 2, 3.). Jer se ovdje ne muče nikako moći, nego se samo uživa, u ovoj sjeni Božanstva. Pravo zove to sjenom, jer ovdje ne možemo gledati Božanstva jasno, nego je pod ovim oblakom ono sjajno sunce i šalje nam s

pomoću ljubavi objavu, da nam je Njegovo Veličanstvo tako blizu, te se nikako ne može iskazati. Ko je to već iskusio, znam, razumjet će, kako se istinito može ovdje dati ovaj smisao tim riječima, što ih kaže Zaručnica.

5. Čini mi se, da Duh Sveti mora biti posrednik medu dušom i Bogom te da on potiče one žarke želje pa je raspali nebeskim ognjem, koji joj je tako blizu. O Gospodine, kakvo milosrđe iskazuješ ovdje, duši! Slava ti i hvala zauvijek, kad si tako dobar ljubitelj. O Bože moj i stvoritelju moj! Je li moguće, da te ijedan čovjek ne ljubi. O jadnice mene, koja te tako dugo nisam ljubila! Zašto nisam zaslužila, da te poznam? Kako ova božanska jabuka spušta svoje grane, da ih duša jednom sabere promatrajući njezine krasote i mnoštvo milosrđa, što joj je iskazala, pa da gleda i uživa plod, što joj je stekao Isukrst Gospodin Naš svojom Mukom zalijevajući s tako divnom ljubavi ovo drvo svojom dragocjenom krvlju! Duša kaže, da je prije uživala hranu njegovih božanskih grudi. Kao početnicu ju je u primanju ovih milosti hranio Zaručnik. Sad je više narasla i on ju je učinio sposobnijom, da joj više dade. Hrani je (Zaručnik) jabukama. Želi, da sve više upoznaje, kako mu je dužna služiti i trpjeti. Ali sa svim tim nije zadovoljan. Čudnovato je i treba zapamtiti: čim Gospodin upozna, da je duša sva njegova, njegova bez ikakve sebičnosti i da je ništa ne potiče, te radi za sebe, nego samo radi Boga i radi ljubavi, kojom je Bog ljubi, On joj se podaje neprestance na toliko vrsti i načina, kako može samo On, koji je sama Mudrost.

6. Činilo se kod prvoga mira, da (Gospodin) nema više ništa dati. A ipak može kao što spomenuh, i to kud i kamo uzvišeniju milost. Rekoh samo slabo, jer je to samo nagovieštanje. Svidi li se Gospodinu, da izađe na svjetlost spomenuta knjiga (Knjiga o Životu), naći ćete, kćeri, u njoj ovo obrađeno mnogo jasnije. Ali što već možemo željeti više, nego što je sada rečeno? O Bože moj, kako su ništetne naše želje, da dosegnu tvoje veličine, Gospodine! Kako bismo nisko ostali, kad bi Ti davao onako, kako mi mislimo! Sad pogledajmo, što dalje govori o tom Zaručnica.

GLAVA VI.

Raspreda, kako dobročinstva ovoga ljubeznog sjedinjenja nadmašuju sve želje Zaručnice. Govori o obustavi moći i spominje, kako neke duše u kratko vrijeme dopru do ove tako uzvišene molitve.

Uvede me Kralj u vinaru i uredi u meni ljubav.

1. Kad se Zaručnica već odmorila u toj toliko, i posve pravo željkovanoj sjeni, što joj preostaje, da poželi duša, koja dopre dotle, nego da joj onog dobra nikad ne ponestane? Njoj se čini, da nema više što poželjeti. Ali joj naš presveti Kralj ima još mnogo toga dati. Ne bi nikad htio drugo raditi (nego davati), kad bi imao komu. A kako već često rekoh, želim, sestre, da ne zaboravite, nije zadovoljan Gospodin, da nam dade samo malko, kao što su (malene) naše želje. Vidjela sam ja to ovdje u nekim slučajevima. Neko na pr. stane moliti Gospodina, neka mu dade, da što zasluži i trpi za Njega. Njegova nakana ne ide dalje, nego što misli, da dopiru njegove sile. Njegovo Veličanstvo može učiniti, da narastu. Da mu plati ono malko, što je odlučio za Njega, daje mu toliko muka i progona i bolesti, te se siromašak čovjek ne zna snaći.

2. Meni se samoj tako zbivalo, dok sam bila još vrlo mlada. Govorila sam gdjekad: Oh, Gospodine, ne bih htjela toliko! No Njegovo mi je Veličanstvo davalo jakost i strpljivost tako, te se i sada čudim, kako sam mogla podnijeti. A onih muka ne bih zamijenila za sve blago ovoga svijeta. Kaže Zaručnica: »Uvede me Kralj«. A koliko obuhvata ovo ime »moćni Kralj«, od kojega nema višega i čija se vlast neće svršiti dovijeka! A koja duša dopre dovle, jamačno joj neće uzmanjkati, nego će moći upoznati mnogo veličine ovoga Kralja. No u ovom je smrtnom životu nemoguće upoznati sve, što jest.

3. Kaže (Zaručnica): »Uvede me u vinaru; uredi u meni ljubav« (Pj. n. pj. 2, 4.). Iz ovoga spoznajem, da je velika veličina milosti. Može se naime komu dati, da pije više ili manje, i to dobra vina i drugoga još boljega, pa se može više ili manje napiti i opiti. Tako je i u milostima Gospodnjim. Jednom dade malo vina pobožnosti, drugome više, a nekome tako obilato, te ga izvuče iz samoga njega, iz njegove sjetilnosti i iz svih zemaljskih stvari. Nekima dade veliku revnost u svojoj službi; drugima žestine, nekima veliku ljubav prema bližnjima, pa žive tako zadubljeni, te ne osjećaju velikih muka, što ih ovdje podnose. No što veli Zaručnica, sadržava mnogo: uvodi je u vinaru, da se ondje bez mjere može obogatiti. Ne čini se, da je Kralj kani ostaviti ondje, a da joj neće ništa dati. Neka pije, kao što želi, i neka se svojski opije pijući svakoga vina, što je u pivnici Božjoj. Mora uživati one slasti, diviti se njegovim krasotama. Neka se ne boji, da će izgubiti život, bude li pila više, nego podnosi njezina slaba narav. Neka umre u tom raskošnom raju. Blažena takva smrt, koja daje takav život! I zbilja ga daje, jer su tolika čudesa, što ih duša razumije, a ne zna, kako ih razumije, te duša bude sasvim izvan sebe, kao što i sama izriče govoreći: »Uredi u meni ljubav«.

4. O riječi, kojih ne bi smjela nikad zaboraviti duša, što je gosti Naš Gospodin! O najveće milosti, što se ne bi mogla zaslužiti, kad Gospodin ne bi za to dao glavnice! Istina, duša ne zapaža, da je probuđena ni za ljubav. Ali blažen san, srećno pijanstvo, koje uzrokuje, da Zaručnik naknađuje, što ne može duša. A On sve to tako divno uređuje, da su sve moći umrle ili zaspale, dok ljubav

ostaje živa. Sve ako duša ne spoznaje, kako djeluje ljubav, Gospodin uređuje, da djeluje tako čudesno, te postaje u velikoj čistoći jedno sa samim Gospodinom ljubavi, to jest s Bogom. Ne smeta joj ništa, ni sjetila ni moći, naime razum i pamet; a razumije se, ni volja.

5. Promišljala sam sada, ima li kakva razlika među voljom i ljubavlju. I mislim, da ima. Ne znam, je li to ludost.[1] Čini mi se, da je ljubav strijela, što je odapne volja. Leti li sa svom snagom, što je ima, slobodna od svih zemaljskih stvari, a smjerajući samo k Bogu, mora sasvim istinski raniti Njegovo Veličanstvo, i to tako, da pogodi u samoga Boga, koji je ljubav, pa se odonud povrati s golemim dobitkom, kao što ću reći. Pa tako i jest. Ispitivala sam neke osobe, što ih je Naš Gospodin doveo do tako velike milosti u molitvi, te ih u toj svetoj zadubljenosti vodi s takvim ushitom, te se vidi i izvana, da nisu pri sebi. Na pitanje, što ćute, ne znajdoše razložiti. A ne znadoše i ne mogoše shvatiti, kako ovdje djeluje ljubav.

6. Raspoznaju se veliki dobici, što ih duša crpe odatle, po učincima, po krepostima, po živoj vjeri, što ostaje, i po preziru svijeta. No ne upoznaje se ništa, kako je duša dobila ta dobra, niti što tu uživa. Samo isprvice, kad se započne (taj ushit), osjeća preveliku slast. To je dakle očito isto ono, što kaže Zaručnica. Mudrost Božja ovdje nadoknađuje dušu, pa On uređuje tako, da duša u ono vrijeme dobiva prevelike milosti. Duša je tako izvan sebe i zanemarena, te ne može ništa raditi svojim moćima, pa kako bi mogla što zaslužiti? A je li moguće, da joj Gospodin iskazuje toliku milost, eda izgubi vrijeme, a ne dobije ništa od Njega? Ne može se vjerovati.

7. O tajne Božje! Ovdje moramo samo predati svoj razum i misliti, da nije sposoban razumjeti veličine Božje. Dobro je, da se ovdje sjetimo, što je uradila Djevica, Naša Gospođa. Uza svu svoju mudrost zapita anđela: »Kako će to biti?« (Luk. 1, 34.). Kad joj on odgovori: »Duh sveti će sići na te; sila će te Višnjega osjeniti« (Ondje 35.), nije se više starala za raspravu. Imala je čvrstu vjeru i veliku mudrost, pa je odmah upoznala, kad je tome tako, da joj više ne treba znati ni dvoumiti. Nije radila poput nekih učenjaka, što ih Gospodin ne vodi ovom vrsti molitve, pa nemaju ni početka duha. Oni bi rado sve tegliti svojim razumom i mjeriti svojom pameću, pa se čini, da im ne treba ništa osim njihove znanosti, eda shvate sva divna djela Božja. O kad bi naučili išto od poniznosti presvete Djevice!

8. O Gospođo moja, kako se po Tebi može savršeno upoznati, što Bog čini sa Zaručnicom, prema onome, što kaže u Pjesmi nad pjesmama! I tako, kćeri, možete vidjeti iz Službe Naše Gospe, što ga molimo svake nedjelje, što je u pretpjevima (antifonama) i štivima uzeto iz Pjesme. U drugih duša može svak upoznati, koliko Bog hoće da nagovijesti. A moći će jasno vidjeti, kogod je primio štogod od onih milosti, sličnih onoj, za koju kaže Zaručnica: »Uredio je u meni ljubav«. Jer ne znadu, gdje su bili ni kako su u tako uzvišenoj nasladi ugodili Gospodinu, ni što su radili, jer mu nisu ni zahvaljivali na tom.

9. O dušo, što te ljubi Bog, ne pojedaj se! Kada te Njegovo Veličanstvo dovede dovle i govori ti onako ljubezno, kao što možeš vidjeti iz mnogo riječi što ih u Pjesmi zbori Zaručnica, kao na pr.: »Sva si lijepa, prijateljice moja« (Pj. n. pj. 4, 7.) i mnogo drugih, kako rekoh, u kojima pokazuje, kako je s njom

[1] Ljubav se razlikuje od volje kao čin moći, koja ga proizvodi

zadovoljan: treba držati, da neće dopustiti, te ga uvrijediš u to vrijeme. Naprotiv će pomagati duši, da mu što više omili, nego bi ona sama znala. Vidi On, da je ona sama sebe izgubila i otuđila se, eda Njega ljubi, i da joj je upravo ova jakost ljubavi oduzela razum, eda ga uzmogne više ljubiti. Ne smije, niti običava niti može podnijeti Njegovo Veličanstvo, da se ne poda njoj, koja mu se sva predaje.

10. Čini mi se, da Njegovo Veličanstvo ukrašuje ono zlato, što ga je pripravilo svojim darovima i iskušalo, da vidi, kakve je vrednote ljubav, kojom ga ljubi. Radi to na tisuće načina, kao što može pripovijedati duša, koja dopre dotle. Ta je duša, to jest zlato, u to doba bez ikakve kretnje, pa ne radi za se ništa, da bude samo zlato. A božanska je mudrost zadovoljna, da je vidi takvu, jer ih ima malo, što ljube s takvom snagom, pa dodaje tome zlatu mnogo dragoga kamenja i ukrasa uz tisućstruki posao.

11. A što radi ova duša u to vrijeme? To se ne može razumjeti ni znati više, nego što kaže Zaručnica: »Uredi u meni ljubav«. Barem ona (duša), ako ljubi, ne zna, kako ljubi, niti razumije, što ljubi. Prevelika je ljubav, kojom je ljubi Kralj, što ju je uzvisio na tako uzvišen stupanj, morala tako spojiti sa Sobom tu ljubav, te razum ne zaslužuje da to shvati. Te se dvije ljubavi spajaju zajedno. A kad je doista tako i kad je (ljubav duše) sjedinjena s ljubavlju Božjom, kako je može shvatiti razum? Gubi je s vidika u ono vrijeme, koje ne traje nikad dugo, nego kratko, a onda je Bog tako uredi, da zna i te kako ugoditi Njegovu Veličanstvu onda, pa i kasnije, a kako je rečeno, razum toga ne razumije. Ali razumije dobro kasnije, kad vidi tu dušu ukrašenu i narešenu draguljima i biserjem kreposti, te sav u čudu može reći: »Ko je ova, što je postala kao sunce?« (Pj. n. pj. 4, 9.). O pravi Kralju, kako je imala pravo Zaručnica, da ti nadjene to ime! U tren oka možeš dati bogatstvo i metnuti ga u dušu, da ga uživa zauvijek. Kako uređena ostaje ljubav u toj duši!

12. Mogla bih dati dobre znakove za to, jer sam vidjela neke (takve duše). Sjećam se sada jedne, kojoj je dao Gospodin u tri dana toliko dobara, te bi mi se činilo nemoguće vjerovati, da me nije sililo iskustvo od nekoliko godina, da se ona neprestano poboljšava. Jedna je druga doprla dotle u tri mjeseca. A obje su bile još mlade. Vidjela sam druge, kojima je Bog iskazao tu milost nakon duga vremena. Što rekoh o tima dvjema, mogla bih kazati i o nekim drugima. Napisah ovdje, da je malo duša, kojima Naš Gospodin iskazuje te milosti, a da se prije ne muče mnogo godina. (Ovo spomenuh), da se zna, da ima nekih.[2] Ne može se odsjeći granica tako velikom Gospodinu, koji darežljivo dijeli milosti. Događa se, i to gotovo običajno, da kreposti tako ojačaju i ljubav se ražari, te se to ne može sakriti. No to se događa onda, kad se Gospodin približi k duši te joj daje milosti, kad su dakle milosti od Boga, a nisu tlapnja ili turobnost ili pokušaji, što ih čini sama narav. To se već otkrije s vremenom, kao i ovo drugo dobro. Takve duše naime, ako i ne naumice, uvijek koriste drugim dušama.

13. Uredi u meni Kralj ljubav, tako uređenu, da iščezava ljubav, kojom je ljubila svijet, a u mržnju se pretvara ljubav, kojom je ljubila sebe. Ljubav prema rođacima ostaje tako, te ih ljubi samo radi Boga. A kako ljubi bližnje i neprijatelje, ne bi se moglo vjerovati, da se ne iskusi. Veoma je porasla ta ljubav. A Boga ljubi tako bez mjere, te je ta ljubav kadikad više tišti, nego može podnijeti njezina slaba narav. A kad vidi, da je oslabila te će sad na umrijeti,

[2] Vidi gl. XXXIX. Života.

progovori: »Poduprite me cvijećem i okružite me jabukama, jer sam slaba od ljubavi« (Pj. n. pj. 2, 5.).

GLAVA VII.

Tumači, kako Zaručnica živo želi trpjeti mnogo za Boga i za bližnjega i kako obilatim rodom rađaju u Crkvi one duše, što se po milosti sjedine s Bogom i otresu sebičnosti. Ističe Samarjanku kao primjer ljubavi prema bližnjemu. Napokon se sjeća svrhe, što ju je imala pišući ovaj spis.

Poduprite me cvijećem i okružite me jabukama, jer sam slaba od ljubavi.

1. O kakav je to božanski govor, prikladan za moj predmet! Kako, Zaručnice sveta? Ubija te slatki užitak? Kako doznadoh, on je, čini se, gdjekad tako prevelik, te oslabi dušu, pa misli, da ne može više živjeti. Ti išteš cvijeće. Kakvo će to cvijeće biti? Ta cvijeće nije lijek. Ili ga išteš, da uzmogneš umrijeti? Kad duša dopre dotle, zaista i ne želi više. Ali ni to ne pristaje, jer kaže: »Poduprite me cvijećem« (Pj. 2, 5.). Ako moli, da ga podupru, čini mi se, da ne želi smrti, nego život, da u čemgod uzmogne služiti onome, komu vidi da toliko duguje.

2. Ne mislite, kćeri, da pregonim veleći, da umire (duša), jer se doista događa, kao što rekoh. Ljubav djeluje gdjekad tako snažno, te zadobije vlast nad svim silama prirodnoga čovjeka. Znam, da je neka osoba obavljajući ovaku molitvu čula gdje pjeva ljubak glas. Da pjesma nije prestala, uvjerava ona, da bi joj po njezinu sudu bila duša iskočila iz tijela od velikog užitka i naslade, što joj je dao Naš Gospodin, da kuša. Ali Njegovo Veličanstvo odredi, da prestane pjevati onaj, koji je pjevao. Ona je osoba bila ushićena, pa je mogla i umrijeti, ali nije mogla reći, neka prestane pjesma. Izvana nije mogla ništa raditi niti se micati, a upoznala je posve dobro pogibao, u kojoj je lebdjela. No bilo joj je kao čovjeku, koji tvrdo spava, pa bi se rado riješiti sna, ali ne može govoriti, ako bi i htio.[1]

3. Ovdje se duša ne bi rado riješiti (ushita), niti bi joj smrt bila mučna nego velika radost, jer to i želi. A kako bi blažena smrt bila u rukama ove ljubavi! No Njegovo Veličanstvo pokazuje kadikad duši, da joj je dobro živjeti, a ona vidi, da neće moći podnijeti njezina slaba narav, potraje li dugo ono dobro, pa (moli za drugo)[2] da se može osloboditi onoga prevelikog dobra, i kaže: »Poduprite me cvijećem«. To je cvijeće drugačijega mirisa nego ono, što ga ovdje mirišemo. Koliko razumijem, ovdje moli, da može raditi velika djela u službi Našega Gospodina i bližnjega, pa se zato veseli, ako se oslobodi one naslade i radosti. Ako i jest to više radini nego motrilački (kontemplativni) život, pa se čini, da će izgubiti, usliši li joj tu molbu, kad je duša na tom stupnju, uvijek rade zajedno Marta i Marija. Jer u aktivnoj i prividno izvanjskoj djelatnosti radi unutarnjost, pa kad aktivna djela potječu iz toga korijena, onda su divno, premirisno cvijeće. Ona šibaju naime iz drveta ljubavi Božje i rode se samo za Njega, bez ikakve sebičnosti. Miris se ovoga cvijeća širi i koristi mnogima. To je trajni miris, koji ne prolazi tako brzo, nego djeluje velike učinke.

4. Razjasnit ću to bolje, da razumijete. Propovjednik govori propovijed s nakanom, da koristi dušama. Ali nije tako slobodan od ljudskih obzira, pa bi

---

[1] Svetica šiba na ono što joj se zbilo u Salamanci, a spominje u XI. gl. Stana Šestoga.
[2] U rukopisu u Albi ima mali prostor prazan, pa ga popunjavamo riječima iz glavnog izdanja.

donekle rado ugoditi slušačima ili steći čast ili ugled ili se dobrim propovijedanjem dostati kakvoga kanonikata. Takva su i mnoga druga djela, što se rade na korist bližnjima i s dobrom nakanom, ali s velikim oprezom, da ne bi što izgubili ili se zamjerili. Ljudi se boje progona. Žele, da im budu skloni kraljevi, (velika) gospoda i puk. Rade razborito, jer do toga svijet mnogo drži. Takva je razboritost pokrivač mnogih nesavršenosti. Zovu je doduše razboritošću, a Bože daj, da i bude.

5. Takovići mogu služiti Njegovu Veličanstvu i mnogo koristiti. No po mojem mnijenju nisu to djela ni cvijeće, što ište Zaručnica. Ona gleda u svemu na čast i slavu Božju. I doista držim, kao što čuh od nekih, da duše, što ih Gospodin dovede dovle, ne misle više na se, kao da ih i nema. Ne gledaju, hoće li što izgubiti ili dobiti, već samo nastoje, da služe i ugode Gospodinu. A jer znadu, kako ljubi svoje stvorove, uživaju u tom, da odbace svoju lagodnost i dobro te ugode njemu služeći bližnjima i govoreći im istinu, eda koriste njihovim dušama, kolikogod uzmognu. Kako rekoh, ne mare, hoće li sami izgubiti. Pred očima im je dobitak njihovih bližnjih, ništa više. Da ugode više Bogu, zaboravljaju sami na sebe radi bližnjih, pa bi drage volje izgubili i svoj život, kao što su i učinili mnogi mučenici. Njihove su riječi zavijene u tu tako uzvišenu ljubav Božju, a oni su opojeni onim nebeskim vinom, pa ne misle; a kad bi i mislili, ne bi marili, hoće li se zamjeriti ljudima. Takvi koriste mnogo.

6. Sada se sjećam onoga, što sam često mislila o onoj svetoj Samarjanci (Iv. 4.). Kako je morala biti ranjena onom biljkom, kako li je dobro shvatila u svojem srcu riječi Gospodnje, kad ostavlja samoga Gospodina, da dobiju i okoriste se i ljudi iz njezina grada! Time se dobro razjašnjava ono, što govorim. Za nagradu je tako velika ljubav zaslužila, da joj vjeruju i da je sama mogla vidjeti veliko dobro, što ga je Naš Gospodin učinio u onom gradu. Mislim, da mora biti jedna od najvećih radosti, što ih ima na zemlji, kad ko vidi, da su se s njezinom pomoću okoristile duše. Onda se, čini mi se, uživa preslatki plod ovoga cvijeća. Srećni oni, kojima Gospodin udijeli ove milosti. I te kako su dužni da mu služe. Ona je sveta žena u onoj opojenosti hrlila ulicama vičući glasno. Čudim se, videći da su vjerovali ženi, i to ženi, koja baš nije mogla biti visokog staleža, jer je išla po vodu. Ali je bila vrlo ponizna. Kad joj je naime Gospodin spomenuo njezine pogreške, nije se naljutila, kao što sada radi svijet, jer teško podnosi istinu, nego mu je prozborila, da on mora biti prorok. Ukratko, povjerovale joj te samo na njezinu riječ pođe sila svijeta iz grada ka Gospodinu.

7. Tako se, kažem, koriste oni, koji se duge godine razgovaraju s Njegovim Veličanstvom te primaju njegove darove i naslade, a ipak ne bi rado propustiti, da mu ne služe i u mučnim stvarima, premda im to smeta u tim nasladama i radostima. Kažem, da to cvijeće i djela, što potječu i niču iz drveta tako žarke ljubavi, mnogo duže mirišu, pa takva duša koristi više svojim riječima i djelima nego mnogi drugi, koji rade s prahom naše sjetilnosti i s nekom sebičnošću.

8. Iz toga cvijeća rađa voće. To su jabuke, za koje kaže odmah Zaručnica: »Okružite me jabukama«: daj mi, Gospodine, stradanje, daj mi progone. I zaista to želi i s korišću izlazi iz njih. Ona više ne mari za svoje zadovoljstvo, nego bi rado ugoditi Bogu, pa uživa u tom, da u čemu god nasljeduje premučni život, što ga je Krist živio. Pod jabukom razumijem drvo Križa, jer na drugom mjestu u Pjesmi i nad pjesmama kaže: »Pod jabukom te probudih« (Pj. n. pj. 8, 5.). A

duša, koja je okružena križima muka i progona, ima u tom veliko sredstvo, da ne uživa tako obično nasladu motrenja. Uvelike je uživa i u trpljenju. No to je ne uništuje i ne traži krepčine, kao što bi moralo biti, kad bi posve obično bivala ta obustava moći u motrenju. A ipak ima pravo da moli za to (trpljenje), jer ne smije vazda uživati, da u čemu ne služi i ne radi. Ja gledam to pozorno u nekih osoba. Nema ih mnogo radi naših grijeha. Što više one napreduju u ovoj molitvi i u darovima Našega Gospodina, više pritječu bližnjima u pomoć u potrebama, pogotovu duševnima, pa se čini, da bi dale mnogo života, eda jednu dušu izvuku iz smrtnoga grijeha, kao što rekoh na početku.

9. Ko će o tom uvjeriti one, što im Naš Gospodin istom počne davati užitke! Možda će im se činiti, da su oni drugi slabo upotrebili život te da sve stoji u tom, da se stisnu u svome zakutku i uživaju nasladu. Po mojem mnijenju određuje providnost Gospodnja, da ovi početnici ne upoznaju, dokle su odmašile one duše. Inače bi i oni u početničkoj gorljivosti željeli odmah skočiti onamo, a to im ne bi dolikovalo. Ta oni još nisu uzgojeni, već se moraju duže hraniti mlijekom, o kojem sam govorila na početku. Moraju ostati na onim božanskim grudima, jer će se Gospodin postarati, da ih povede dalje, čim se opašu snagom; jer ne bi koristili, kao što misle, nego bi sami sebi naudili. Naći ćete u spomenutoj knjizi[3] posve opširno, kad ima duša željeti, da stane koristiti drugima, kako li je opasno, pregne li na to prije roka. Zato neću o tom govoriti ni opširno raspredati. Kad ovo započeh pisati, bila mi je nakana, da vam pokažem, kako se možete razveseliti, kad čujete neke riječi iz Pjesme nad pjesmama, i premda ih ne možete razgovijetno razumjeti, možete razmišljati velike tajne, što su u njima. Kad bih raspredala opširnije, bilo bi drsko.

10. Dao Gospodin, da nisam bila drska, kad sam ovo govorila, premda sam slušala onoga, koji mi je zapovjedio. Neka bude na slavu Njegovu Veličanstvu sve. Ako je ovdje što dobro, vjerujte, da nije moje. Sestre, koje su sa mnom, vide, kako sam žurno ovo pisala radi mnogo poslova. Molite Njegovo Veličanstvo, da upoznam ovo i iz iskustva. Učini li se kojoj, da ima nešto od ovoga, neka hvali Našega Gospodina i moli ga za ovo posljednje (t. j. neka usliši moju molbu), da ne bude sama na dobitku. Neka nas Naš Gospodin drži svojom rukom i uči svagda, da izvršujemo njegovu volju. Amen.[4]

Svršetak »Misli o ljubavi Božjoj«

[3] Život gl. XIII

[4] Bañez piše u nastavku: Pročitah pozorno ova četiri sveščića, koji u svemu obuhvataju osam araka i po, te ne nadoh ništa, što bi bio rđav nauk, već je naprotiv sve dobro i korisno. U zavodu Sv. Grg. valjid. (S. greg. de vallid.) 10. lipnja 1575. Fr. Domingo Bañez

VAPAJI DUŠE K BOGU

VAPAJI DUŠE K BOGU[1]

I

1. O živote, živote, kako se možeš održati, kad si udaljen od svoga Života? Čim se baviš u tolikoj osamijenosti? Što radiš, kad su ti sva djela nesavršena i oskudna? Što da te utješi, dušo moja, u ovom olujnom moru? Žalim sebe, a još više vrijeme, kad nisam živjela žaleći. O Gospodine, kako su slatki tvoji putovi! No ko će putovati bez straha? Bojim se živjeti, da ti ne služim, a kad ti stanem služiti, ne nađoh ništa, s čim bih se zadovoljila, da ti koliko toliko platim, što ti dugujem. Čini mi se, da bih se rado sva dati na tvoju službu, a kad bolje promotrim svoju bijedu, vidim, da ne mogu učiniti ništa, što bi bilo dobro, ako mi to Ti ne daš.

2. O Bože moj i Milosrđe moje! Što ću raditi, da ne razorim divnih djela, što ih Ti djeluješ u meni? Tvoja su djela sveta, pravedna, ne može im se procijeniti vrijednost i veoma su mudra, jer si sama mudrost Ti, Gospodine. Ako se njom bavi moj razum, tuži se volja, jer bi rado, da joj ništa ne smeta u ljubavi tvojoj, budući da razum radi tako velikog veličanstva ne može doseći, kakav je njegov Bog, a volja ga želi uživati, ali ne zna, kako će, zatvorena u preteškoj tamnici ove smrtnosti. Sve joj smeta, premda je isprvice imala pomoći razmatrajući tvoje veličje, u kojem se bolje ističu bezbrojne nevaljalštine moje.

3. No zašto rekoh ovo, moj Bože? Komu se jadam? Ko me čuje osim Tebe, Oče i Stvoritelju moj? No zašto bih ja morala govoriti, da Ti shvatiš moju muku, kad vidim tako jasno, da si u meni? To je moja ludost. No jao, Bože moj, kako bih mogla stalno znati, da nisam daleko od Tebe? O živote moj, kako možeš živjeti tako malo siguran u tako zamašnoj stvari! Ko bi te želio, kad je tako nestalna i puna pogibli korist, što se od tebe može postići i očekivati, da se naime u svemu ugodi Bogu?

II.

1. Često razmatram, Gospodine moj, ako se ičim može podržavati život bez Tebe, da je to samoća, gdje se duša odmara u svome odmoru; jer se često puta podvostruči njezina muka, kad te ne uživa posvema slobodno. No prava je slast prema muci, što je osjeća duša, kad mora drugovati sa stvorovima, a prestane misliti samo na svoga Stvoritelja. Ali kako to, moj Bože, da odmor umara dušu, koja bi rado samo Tebi ugoditi? O jaka ljubavi Božja, kako se razlikuju tvoji učinci od učinaka svjetovne ljubavi! Ova neće nikoga sa sobom, jer joj se čini, da će joj oteti, što ima. A ljubav Božja to više raste, što više upozna da ima ljubitelja, pa joj se užitak umanjuje, kad vidi, da svi ne uživaju onoga dobra. O Dobro moje, ti radiš, da me usred najvećih naslada i radosti, što ih uživam s Tobom, žalosti pomisao na mnogo njih, koji ne žele ovih radosti, i na

[1] Fra Luis de Leon stavi ovaj potpuni naslov: Esclamaciones o meditaciones del alma a su Dios escritas por la Madre Teresa de Jesus, en differentes dias, conforme al espíritu que le comunicaua nuestro señor después de auer comulgado, año de mil y quinientos y sesenta y nueve = Vapaji ili razmatranja duše o svome Bogu, što ih napisa Majka Terezija od Isusa, u razne dane, prema duhu, što joj ga je davao naš Gospodin poslije pričesti, godine 1569.

one, što će ih zauvijek izgubiti! I stoga duša traži sredstva, da nade družbu, pa drage volje ostavlja svoj užitak misleći, e će to donekle doprinijeti, da i drugi pregnu uživati.

2. Ali, nebeski Oče moj, ne bi li bilo bolje ostaviti ove želje za onda, kad bude u duši manje tvojih naslada, a sada sasvim pregnuti da te uživa? O Isuse moj, kako je velika ljubav, kojom ljubiš ljudsku djecu! Ta najveća je služba, što ti je mogu učiniti, da ostave Tebe radi ljubavi i koristi njihove (ljudske djece). Onda će te istom potpunije posjedovati. Ako volja i nije zadovoljna toliko s užitkom, duša uživa, jer ugađa Tebi i vidi da su nestalne slasti zemaljske, dok živimo u ovom smrtnom tijelu, sve ako se čini, da si ih Ti dao, ako ih ne prati ljubav prema bližnjemu. Ko ne bi ljubio njega, ni Tebe ne ljubi, Gospodine moj; jer vidimo, da si nam pokazao tolikom krvlju (prolivenom) golemu ljubav kojom ljubiš djecu Adamovu.

III.

1. Razmatrala sam slavu, Bože moj, što si je -pripravio onima, koji ustrajno izvršuju tvoju volju. Razmatrala sam, kolikim ju je trudovima i bolima zadobio tvoj Sin, a kako smo je slabo mi zaslužili, koliko li ova golema ljubav, koja nas je tako skupo naučila ljubiti, zavređuje, da ne budemo nezahvalni. I moja se duša silno rastužila. Kako je moguće, gospodine, sve to zaboraviti, kako li Tebe zaboravljaju smrtnici, kada te vrijeđaju? O Otkupitelju moj, kako su zaboravni te zaboravljaju i sebe! A kako je golema tvoja dobrota, jer se onda Ti sjećaš nas, pa i onda kad padnemo, želeći Tebi zadati smrtni udarac. Ti zaboravljaš za to, pružaš nam opet ruku i budiš nas od te neizlječive mahnitosti, eda uznastojimo i zamolimo te za zdravlje! Neka se blagosiva takav Gospodin, neka se blagosiva toliko milosrđe i neka se vjekomice hvali radi tako blagoga milosrđa!

2. O dušo moja, blagosivaj vjekomice tako velikoga Boga! Kako se mogu dići protiv Njega? Oj, tim nezahvalnicima jamačno škodi prevelika milost! Izliječi ih Ti, moj Bože. Oj djeco ljudska, dokle ćete biti tvrda srca (Ps. 5, 3.) i dokle ćete biti protiv ovoga preblagog Isusa? Što je to? Što je to? Hoće li možda naša zloća odoljeti Njemu? Neće, jer se život čovječji svršuje poput poljskog cvijeta, a Sin će Djevičin doći, da izrekne onu strašnu osudu. O svemoćni Bože moj! Htjeli mi ili ne htjeli, Ti ćeš nam suditi. Pa zašto ne pregnemo, kao što treba, da ti omilimo u ovaj čas? Nego ko, ko ne bi htio tako pravednoga Suca? Blago onima, koji se u onaj grozni tren budu radovali s Tobom, o Bože i Gospodine moj! Ti, Dobro moje duše, ne napuštaš onih, koji te ištu, i ne oglušuješ se onima, koji te zovu. Kad Ti koga podigneš i on upozna, kako je jadno bio propao tragajući za prekratkotrajnim radostima, te odluči, da će ti s tvojom pomoću uvijek ugađati, čega da se lati, Gospodine, eda uzmogne poslije živjeti, nego da umre sjećajući se, e je izgubio toliko dobro, nevinost, što mu je ostala od krsta? Najbolji je život, što ga može provoditi, umire li osjećajući tako. No kako može to podnijeti duša, koja te nježno ljubi?

3. Ali kako te ludo pitam, Gospodine moj! Čini se, da sam zaboravila tvoje krasote i milosrđe i kako si došao na svijet radi grešnika, kupio nas za tako veliku cijenu i naše lažne radosti platio pretrpjevši tako okrutne muke i bičeve. Izliječio si moju sljepoću, kadno su pokrivali Tvoje božanske oči, a moju taštinu okrutnim trnovim vijencem. O Gospodine, Gospodine! Sve to više žalosti onoga, ko te ljubi. Tješi me samo, da će se vjekomice hvaliti tvoje milosrđe, kad se upozna moja zloća. A ipak ne znam, hoće li prestati ova muka, sve dok ne ugledam Tebe, a s

tim odbacim sve bijede ovoga smrtnog života.

IV.

1. Čini se, Gospodine moj, da se odmara moja duša promatrajući slast, što će uživati, ako joj dopusti tvoje milosrđe, da uživa Tebe. No htjela bi ti prije toga služiti, budući da će uživati ono, što si joj Ti stekao služeći njoj. Što ću raditi, Gospodine moj? Što ću raditi, moj Bože? Oj, kako su kasno planule moje čežnje, a kako si rano uranio Ti, Gospodine, tražeći me i zovući, da se sva predam Tebi. Možda si, Gospodine, zapustio bijednika ili se udaljio od uboga prosjaka, kad ti se htio približiti? Ima li granice, Gospodine, tvoje veličje i tvoja divotna djela? O Bože moj i milosrđe moje! I te kako možeš sve pokazati na svojoj službenici! Svemoćan si, veliki Bože. Sad se može upoznati, da li moja duša razumije sama sebe promatrajući vrijeme, što ga je izgubila, a kako Ti, Gospodine, možeš u tren učiniti, da ga ona opet dobije. Čini mi se, da govorim ludo, jer ljudi kažu obično, da se (izgubljeno vrijeme) ne može više povratiti. Slava ti, moj Bože!

2. O Gospodine, priznajem tvoju veliku moć. Ako si svemoćan, kao što i jesi, što je nemoguće onome, koji sve može? Htjedni Ti, Gospodine moj, htjedni, jer vjerujem, ako sam i bijedna, da možeš, štogod ushtjedneš, i što više slušam o tvojim većim čudesima i promišljam, da možeš više učiniti, više se utvrđuje moja vjera, pa vjerujem odlučnije, da ćeš Ti učiniti. A čemu se treba čuditi, što radi Svemogući? Ti znaš dobro, moj Bože, da sam u svim svojim nevoljama poznavala tvoju veliku moć i milosrđe. Neka mi vrijedi, Gospodine, ono, čim te nisam vrijeđala. Daj mi, Bože moj, milost sada i unaprijed, pa otkupi izgubljeno vrijeme, eda stupim preda te u svadbenom ruhu (Mat. 22, 11. 12.), jer možeš, ako hoćeš.

V.

1. O Gospodine moj, kako se usuđujem iskati od Tebe milosti, kad sam ti tako loše služila i znala sačuvati ono, što si mi dao? Što se može povjeriti onome, ko je često bio izdajnik? Pa što da radim, utjeho žalosnih i pomoć onih, koji u Tebe ištu pomoć? Možda će biti najbolje, prešutim li svoje nevolje nadajući se, da ćeš im Ti doskočiti? Neće jamačno. Gospodine moj i slasti moja, jer si Ti znao, koliko će nas nevolja zadesiti, kakva li nam je olakšica, kad ti ih razgalimo, pa si rekao, da ištemo od Tebe i da ćeš nam svakako dati (Iv. 16, 24.).

2. Kadikad se sjetim žalbe one svete žene Marte (Luk. 10, 40.), kojoj nije bilo toliko stalo, da se potuži na svoju sestru, nego se, držim za stalno, više žalostila, jer je mislila, da Ti, Gospodine, ne žališ muke, što je trpjela, i ne mariš ni malo, da i ona bude uza te. Možda joj se činilo, da ne ljubiš nju kao i njezinu sestru. To ju je moralo više rastužiti, nego što dvori onoga, koga je tako vruće ljubila; jer nas ljubav nagoni, da trud držimo odmorom. A vidi se to i iz toga, što svojoj sestri nije ni riječi probijelila, nego je čitavu žalbu razgalila Tebi, Gospodine, jer ju je ljubav potaknula, da ti smjelo prigovori, što se ne osvrćeš na nju. A i iz tvoga se razgovora vidi, da se radi ob onom, što kažem i da samo ljubav daje vrijednost svim stvarima, pa je najpotrebnije, da bude tolika, te je ništa ne može zapriječiti, da ljubi. Ali kako će, Bože moj, moći naša ljubav biti takva, kao što je zaslužuje dragi, ako je ne sjedini sa sobom ljubav, kojom Ti ljubiš mene? Hoću li se tužiti s ovom svetom ženom? Oj, nemam zato nikakva razloga, jer sam vazda u svom Bogu gledala mnogo više i mnogo veće znakove

ljubavi, nego sam ih umjela zaiskati i zaželjeti. Ako se ne potužim na tvoju veliku dobrostivost, koja me je toliko trpjela, nemam ni na što drugo. Ta što može zaiskati ovako jadno biće, kao što sam ja. Daj mi, Bože moj, da ti dadem sa sv. Augustinom,[2] eda ti naplatim nešto od velikoga svoga duga. Spomeni se, da sam tvoje djelo, i daj, da upoznam, ko je moj Stvoritelj, pa da ga i ljubim.

VI

1. O naslado moja, Gospodine svega stvorenja i Bože moj! Dokle ću čekati, da Tebe ugledam? Kakvu pomoć daješ onoj, koja tako malo ima na zemlji, da se malko odmori izvan Tebe? O dugi živote, o živote mučni, o živote bez života, o kako si puka samoća, kako si bez pomoći! Pa kada, Gospodine, kada? Dokada? Što da učinim, Dobro moje, što da učinim? Da zaželim možda, te ne čeznem za Tobom? O moj Bože i moj Stvoritelju, koji ranjavaš, a ne privijaš lijeka, zadaješ ranu, a rana se ne vidi; ubijaš, a daješ više života; napokon, Gospodine moj, radiš što hoćeš, jer si svemoćan. Hoćeš li dakle, moj Bože, da ovaj prezreni crvić podnosi ove nevolje? Neka tako bude, moj Bože, jer Ti hoćeš, da ja ne želim drugo, nego što Ti želiš.

2. Ali jao, jao, Stvoritelju moj, veliki me bol nagoni, da se potužim i reknem, da mi nema pomoći, dok Ti hoćeš! A duša mi čami u tamnici i čezne za svojom slobodom, no ne bi se rado ni za dlaku udaljiti od onoga, što Ti hoćeš. Daj, slavo moja, da poraste njezina muka, ili je posve oduzmi. O smrti, smrti! Ne znam, ko bi te se bojao, kad je u tebi život! Ali ko je se ne bi bojao, kad je potrošio dio života ne ljubeći svoga Boga? A eto ja sam takva, pa što da ištem, što li da želim? Možda i te kako zaslužujem kaznu za svoje grijehe? Ne daj toga Ti, Dobro moje, jer te je skupo stajao moj otkup.

3. O dušo moja, pusti, neka se vrši volja tvoga Boga. To je dobro za te. Služi mu i ufaj se u njegovo milosrđe, da će ukloniti tvoju muku, kad pokora za tvoje grijehe zadobije, da ti se kakogod oproste. Ne želi užitka bez stradanja. O pravi Gospodine i Kralju moj, nisam ni za to sposobna, ne pomogne li mi tvoja Svevišnja ruka i veličanstvo. A tako ću moći sve.

VII.

1. O nado moja i Oče moj, moj Stvoritelju i moj pravi Gospodaru i Brate! Kad promišljam tvoju riječ, da ti je naslada s djecom čovječanskom (Posl. 8, 31.), veoma se raduje moja duša. O Gospodaru neba i zemlje! Kako su utješne te riječi, da ne klone duhom nijedan grešnik! Nemaš li se možda s kim naslađivati. Gospodine, kad tražiš ovako odurna crva, kao što sam ja? Onaj glas, što se čuo, kad se krstio (tvoj Sin), kaza, da se naslađuješ u svojem Sinu. (Mat. 3, 17.). Pa imamo li biti svi jednaki, Gospodine? O pregolemog li milosrđa i toliko milosti, te je mi ne možemo zaslužiti! A sve to zaboravljamo mi smrtnici! Spomeni se Ti, Bože moj, tolike bijede i pogledaj na našu slabost, jer Ti znaš sve!

2. O dušo moja, promisli veliku nasladu i veliku ljubav, što je osjeća Otac spoznajući svoga Sina, i Sin spoznajući svoga Oca, i žar, s kojim se Duh Sveti sjedinjuje s njima. Promisli, da se nijedna Osoba ne može odvojiti od te ljubavi i spoznaje, jer su sve tri jedno isto biće. Ove se vrhovne Osobe poznaju, ljube se i

[2] Ispovj. knj. XI. gl. 2.

uzajamno se naslađuju. Pa čemu treba moja ljubav? Zašto je išteš, Bože moj, što li s njom dobivaš? O blagoslovljen budi Ti! O blagoslovljen budi Ti, Bože moj, dovijeka! Neka te, Gospodine, hvale bez kraja sve stvari, jer u Tebi ne može biti kraja.

3. Raduj se, dušo moja, da ima ko ljubiti tvoga Boga, kao što On zaslužuje. Raduj se, što ima ko, te poznaje njegovu dobrotu i vrijednost. Zahvaljuj mu, što je na zemlju poslao svoga Jedinca Sina, koji ga pozna. Pod ovim okriljem možeš pristupiti k njemu i, jer se Njegovo Veličanstvo naslađuje u tebi, zamoliti ga, neka sve zemaljske stvari ne budu sposobne, da te udalje, te se i ti ne naslađuješ i ne raduješ veličanstvu tvoga Boga i velikoj ljubavi i hvali, što je zaslužuje. (Moli ga), neka ti pomogne, da i ti štogod doprineseš, te se blagosiva njegovo Ime, pa da uzmogneš reći uistinu: Veličaj i hvali, dušo moja, Gospodina (Luk. 1, 46.).

VIII.

1. O Gospodine, Bože moj, Ti imaš riječi života, gdje će svi smrtnici naći što žele, budemo li htjeli tražiti! No eto čuda, Bože moj, zaboravljamo tvoje riječi radi ludosti i slabosti, što uzrokuju naša zla djela! O Bože moj, Bože, Bože Tvorče svega stvorenja! A što je stvorenje, ako Ti, Gospodine, htjedneš stvoriti više? Svemoćan si, neshvatljiva su tvoja djela (Job, 9, 10.). Učini dakle, Gospodine, da mi ne odu iz pameti tvoje riječi.

2. Ti kažeš: Dođite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti (Mat. 11, 28.). Pa što više da zaželimo, Gospodine? Što da zaištemo, što da tražimo? Zašto se gube svjetovni ljudi, nego zato, što traže pokoj? Bože moj, o Bože moj! Pa što je to, Gospodine? O žalosti ljute! Kako smo teško zaslijepljeni, kad tražimo pokoj ondje, gdje se ne može naći! Smiluj se, Stvoritelju, ovim svojim stvorovima. Pogledaj, da ne shvatamo sami sebe, niti znamo, što želimo, niti pogađamo, eto ištemo. Daj nam svjetlost. Gospodine; pogledaj, da nam je potrebnija nego onom slijepcu od rođenja, koji je želio vidjeti svjetlost, a nije mogao (Iv. 9, 1.). Sad, Gospodine, i ne želimo vidjeti. O golemoga, neizlječivog zla! Ovdje, Bože moj, treba da se pokaže tvoja moć, ovdje tvoje milosrđe.

3. O što te ovo smjelo molim, pravi Bože moj, da tražiš onoga, ko Tebe ne traži, da otvoriš, ko te ne zove, da zdravlje dadeš onome, ko voli biti bolestan, pa i traži bolest! Ti si rekao. Gospodine moj, da si došao tražiti grešnike (Mat. 9, 13.). Evo, Gospodine, pravih grešnika. Ne gledaj na našu sljepoću, moj Bože, nego na obilnu krv, što je proli tvoj Sin za nas. Neka sine tvoje milosrđe u tako golemoj zloći. Sjeti se, Gospodine, da smo tvoje djelo. Neka nas zaštiti tvoja dobrota i milosrđe

IX.

1. O blagi i ljubezni Gospodine moje duše! Ti si još rekao: Dođite k meni svi, koji ste žedni, i ja ću vam dati piti (Iv. 7, 37.). A kako da ne bude veoma žedan onaj, koji gori u živom plamenu pomaman za ovim jadnim zemaljskim stvarima? Prijeko mu je potrebna voda, da ga taj plamen sasvim ne uništi. Već znam, Gospodine, da ćeš po svojoj dobroti (tu vodu) dati. Ti si sam rekao; tvoje riječi ne mogu obmanuti. No ako su se ljudi privikli da žive u ovom ognju i ako

su u njemu stvoreni, već ga ne osjećaju niti jadnici mogu vidjeti svoju veliku nevolju, pa ko će im pomoći, Bože moj? Ti si došao na svijet, da doskočiš ovako velikim nevoljama, kao što su ove. Nuder, Gospodine; u najtežim se stvarima mora pokazati tvoje milosrđe. Gle, Bože moj, tvoji neprijatelji i te kako dobivaju. Smiluj se onima, koji nemaju samilosti prema sebi. Kad su već tako jadni i nesrećni, te ne žele doći k Tebi, dođi Ti k njima, Bože moj. Molim Te u njihovo ime i znam, da će ovi mrtvaci uskrsnuti, kad se osvijeste i razberu i stanu Tebe uživati.

2. O Živote, koji daješ život svima! Ne uskrati mi one preslatke vode, što si je obećao onima, koji je žele. Ja je želim, Gospodine, i ištem i dolazim k Tebi. Ne skrivaj mi se, Gospodine, jer znaš moju nevolju. Znaš, da je ta voda pravi lijek duši ranjenoj za Tebe. O Gospodine, kakvoga sve ognja ima u ovom životu! O kako je razložno živjeti u strahu! Jedan (oganj) uništuje dušu, drugi je čisti, da živi zauvijek uživajući Tebe. O izvori živi, rane moga Boga! Teći ćete vazda preobilno za naše uzdržavanje, a sigurno će ići kroz pogibli ovoga bijednog života, ko se bude nastojao krijepiti ovim božanskim pićem.

X.

1. O Bože moje duše, kako se žurimo, da Te uvrijedimo, a kako se Ti još više žuriš, da nam oprostiš! Što je, Gospodine, uzrok našoj tako ludoj drskosti? Je li uzrok, što smo dobro upoznali tvoje veliko milosrđe, ali zaboravili, da je pravedna tvoja pravednost? Okružiše me smrtne boli (Ps. 114, 3.). Oj, jao, jao, kako je strašan grijeh, kad je mogao ubiti Boga uz tolike boli! A kako te okružuju, moj Bože! Kamo možeš poći, da te ne muče? Sa svih ti strana zadaju rane smrtnici.

2. O kršćani! Doba je, da branite svoga Kralja i da ga pratite u tako golemoj osamljenosti; jer mu je ostalo vrlo malo podanika, a silno mnoštvo prati Lucifera. A još je gore, neki mu se javno pričinjaju prijatelji, a prodaju ga potajice, pa se gotovo već nema u koga pouzdati. O pravi prijatelju, kako ti loše plaća tvoj izdajnik! O pravi kršćani! Pomozite plakati svome Bogu, koji nije ronio one samilosne suze samo za Lazarom, već i za onima, što ne htjedoše uskrsnuli, premda ih je glasno zvalo Njegovo Veličanstvo. O Dobro moje, kako si gledao grijehe, što sam ih počinila protiv Tebe! Neka već prestanu, Gospodine, neka prestanu (grijesi moji) i svih ljudi. Uskrisi ove mrtvace. Neka budu, Gospodine, riječi tvoje tako moćne, te im podaj život, ako Te i ne mole, da kasnije, Bože moj, iziđu iz dubljine svojih naslada.

3. Nije Te molio Lazar, da ga uskrisiš. Učinio si to radi žene grešnice. Evo je ovdje, Bože moj, i to mnogo grešnije. Neka sine tvoje milosrđe. Ako sam i bijedna, molim Ti se za one, koji neće da mole. Ta Ti znaš, Kralju moj, kako se mučim gledajući, gdje zaboravljaju velike muke, što će ih vjekomice trpjeti, ako se ne obrate k Tebi. O vi, koji se podajete nasladama, radostima i užicima i vazda radite po svojoj volji, smilujte se sami sebi! Sjećajte se, da ćete vjekomice, vjekomice, bez konca biti podložni paklenim srdama. Pazite, pazite, sad vas evo moli Sudac, koji će vas osuditi, a život vam nije ni tren siguran. Zašto nećete da živite zauvijek? O tvrda srca ljudska! Neka ih umekša tvoje neizmjerno milosrđe, moj Bože.

XI.

1. O Bože sačuvaj! O Bože sačuvaj! Velika me muka hvata, kad promislim, što će osjećati duša, koju su ovdje uvijek pazili i ljubili, služili i cijenili i častili, kad premine te vidi, da je izgubljena zauvijek i jasno upozna, da ovoj muci neće biti svršetka. A ondje joj neće upaliti, ne bude li htjela misliti na istine vjerske, kao što je radila ovdje. Vidjet će, da joj se rastati sa svim onim, što će joj se činiti, da nije ni počela uživati, (i to posve pravo, jer je samo dah sve, što se svršuje sa životom). Bit će okružena onim nakaznim društvom bez samilosti, s kojim će uvijek trpjeti u onom smradnom jezeru, punom zmija, koje će se natjecati, da je što više ujedaju. Boravit će u onoj čemernoj tmici, gdje će gledati samo muku i patnju, a nikakve svjetlosti osim mračnog plamena! Oj kako je ovo slabo prikazano, prema onome, što je u zbilji!

2. O Gospodine, ko je bacio toliko blata u oči toj duši, te svega toga nije vidjela, dok se nije našla ondje? O Gospodine, ko joj je začepio uši, te nije često čula, što joj se govorilo o tom i o vječnosti tih muka? O živote, koji se nećeš svršiti! O muko bez kraja, o muko bez kraja! Kako te se ne boje oni, što se boje spavati na tvrđoj postelji, da ne izmuče svoga tijela!

3. O Gospodine, Bože moj! Oplakujem vrijeme, kad toga nisam razumjela. A jer znaš, moj Bože, kako me boli, kad gledam premnogo onih, što neće da to razumiju, evo molim te, Gospodine, rasvijetli Svojim svijetlom barem jednoga, barem jednoga, pa da se onda rasvijetle mnogi. Ne radi mene, Gospodine, jer ja toga ne zaslužujem, nego radi zasluga tvoga Sina. Pogledaj njegove rane, Gospodine, pa kad je On oprostio onima, koji su mu ih zadali, oprosti i Ti nama.

XII.

1. O moj Bože i moja prava jakosti! Kako to, Gospodine, da smo u svemu kukavice, a junaci protiv Tebe? Ovdje sinovi Adamovi pregnu iz petnih žila. A da im razum nije tako slijep, ne bi se uz pomoć cijeloga svijeta usudili pograbiti oružje protiv svoga Stvoritelja i neprestance ratovati protiv onoga, koji ih u tren oka može strovaliti u bezdan. Ali im je razum slijep, pa rade poput luđaka, koji traže smrt, jer im se pričinja u mašti, da će s njom dobiti život. U jednu riječ, rade kao nerazumna čeljad. Što možemo, Bože moj, učiniti onima, koji boluju od ludosti? Kažu, da im sama ta bolest uzrokuje, te imaju veliku snagu. Tako i oni, što se udaljuju od moga Boga, ljudi bolesni, sav svoj bijes okreću protiv Tebe, koji im dijeliš najviše dobra.

2. O Mudrosti, koja se ne može shvatiti! Kako je potrebna bila sva ljubav, kojom ljubiš svoje stvorove, eda uzmogneš podnijeti toliko ludosti, pak čekati, dok ne ozdravimo i raditi o tom s tisućstrukim sredstvima i pomagalima! Snebivam se, kad promišljam, kako ponestaje snage, kad se treba latiti i najlakše stvari, i kako umišljaju sami sebi sve kad bi htjeli, da se ne mogu otresti neke prigode i udaljiti od pogibli, gdje gube veliko Veličanstvo, kao što si Ti. Kako to, Dobro moje? Kako to? Ko daje tu snagu? Nije li zapovjednik, kojega slijede u toj borbi protiv Tebe, tvoj rob, koji je bačen u oganj vječni? Zašto ustaje protiv Tebe? Kako pobijedenik ulijeva srčanost? Zašto idu za tolikim ubogarom, kojega baciše iz bogatstva nebeskoga? Što može dati on, koji nema ništa van golemu nesreću? Kako to, moj Bože, što je to moj Stvoritelju? Otkud potječe tolika snaga protiv Tebe, a tolika kukavština protiv nečastivoga? Sve kad Ti,

Poglavico moj, ne bi milovao svojih, sve kad bismo što dugovali onom knezu tmine, ne bi to bilo u redu, jer si nam Ti pripravio sreću zauvijek, a svi su njegovi užici i obećanja varava i izdajna. Kakva posla ima s nama onaj, što se digao protiv Tebe?

3. O velike sljepoće. Bože moj, o velike li nezahvalnosti, Kralju moj! O neizlječive ludosti, kad služimo zloduhu onim darom, što nam ga daješ Ti, Bože moj! Ta plaćamo ti ljubav, kojom nas ljubiš, ljubavlju prema onome, koji na te mrzi i mrzit će vjekomice! Krv si prolio za nas, podnio si bičeve i velike boli, pretrpio si goleme muke. A mjesto da osvetimo tvoga Oca Vječnoga, jer Ti nećeš osvete i oprostio si one goleme pogrde, kojima su pogrđivali njegova sina, mi uzimljemo za drugove i za prijatelje one, koji su s njim tako postupali! Budući da i mi idemo za njihovim paklenim vođom, očito je, da će nam biti kao i njima i da ćemo vjekomice živjeti u njegovu društvu, ako nam tvoje milosrđe ne pomogne, te se opametimo, i ako nam ne oprosti prošlost.

4. O smrtnici, obratite se, obratite se! Pogledajte svoga Kralja i sad ćete ga vidjeti blaga. Svršite toliku zloću. Okrenite svoj bijes i snagu protiv onoga, koji ratuje s vama i hoće da vam otme vašu baštinu. Osvijestite se, osvijestite se, otvorite oči, cvileći i plačući prosite, neka vam da svjetlost onaj, koji ju je dao svijetu. Shvatite, za ljubav Božju, da bi rado umoriti onoga, koji je izgubio svoj život, da vama dade život. Promislite, da je to onaj, koji vas brani od vaših neprijatelja. A nije li dosta sve to, bit će vam dosta spoznaja, da ne možete ništa protiv njegove moći i da ćete prije ili kasnije u ognju vječnom okajavati tako veliku pogrdu i drskost. Je li to stoga, što gledate ovo Veličanstvo stegnuto i svezano ljubavlju, kojom nas ljubi? Što su drugo učinili oni, koji su mu zadali smrt, nego su ga svezana izbili i izranili?

5. O moj Bože, kako trpiš za onoga, koji tako malo žali tvoje muke! Doći će vrijeme, Gospodine, kad će se moći shvatiti tvoja pravednost i (shvatiti), je li kao i tvoje milosrđe. Nuder, kršćani, promatrajmo dobro, i nikad nećemo moći posve shvatiti, što dugujemo svome Gospodinu Bogu i svu veledušnost njegova milosrđa. No ako je tako velika njegova pravednost, jao, jao, što će biti od onih, koji su zaslužili, da se izvrši i zasjaje na njima?

XIII.

1. O duše, koje već uživate bez bojazni za svoj užitak i vazda ste udubljene u pohvale moga Boga! Srećna je bila vaša kob. Posve je pravo, da se vazda bavite tim pohvalama, a moja vam duša zavidi, jer ste već slobodne od boli, što zadaju teške uvrede, koje se u ova nesrećna vremena nanose mome Bogu, i pogled na toliku nezahvalnost i na nehaj za toliko mnoštvo duša, što ih otimlje Sotona. O blažene duše nebeske! Pomozite našoj bijedi i budite nam zagovornice pred božanskim milosrđem, eda i nama dade dijelak vašega užitka i udijeli nam malko one jasne spoznaje, što je vi imate.

2. Daj nam, Bože moj, da upoznamo, što se daje onima, koji se bore junački u ovom snu ovoga jadnog života. Pomozite nam, o duše pune ljubavi, da shvatimo, koliko uživate gledajući vječnost svojih užitaka i kako je slatko stalno uvjerenje, da se neće nigda svršiti. O nesrećnih nas, Gospodine moj, koji to doduše znamo i vjerujemo, ali smo se već sasvim priviknuli, da ne razmišljamo o tim istinama, pa su već tako daleko od duša, te ih ne poznaju i neće da ih poznaju. O sebičnoga svijeta, lakoma na užitke i naslade, koji neće da čeka

kratko vrijeme, kad će ih obilato uživati, neće da čeka jednu godinu, jedan dan, jedan sat, pa možda ne bude više od trenutka, i stoga gubi sve, eda uživa onu bijedu, što je vidi pred sobom!

3. O jao, jao, kako se malo pouzdavamo u te, Gospodine! Koliko si veće bogatstvo i blago Ti povjerio nama, trideset i tri godine teških trudova, a onda onako nesnosnu i bolnu smrt. Dao si nam svoga Sina, i to toliko godina prije našega rođenja! I premda si znao, da ti nećemo platiti, nisi odustao, nego si nam povjerio tako neprocjenjivo blago, da nam ne propadne radi Tebe sve, što možemo radeći s Njim dobiti s Tobom, Oče blagi.

4. O duše blažene, koje ste se znale tako dobro okoristiti i za tu dragocjenu cijenu nabaviti tako slasnu i dugotrajnu baštinu, recite nam, kako ste napredovale s tim dobrom beskrajnim? Pomozite nam, jer ste tako blizu izvoru; zagrabite vode za nas, koji ovdje ginemo od žeđe.

XIV.

1. O Gospodine i pravi Bože moj! Ko te ne pozna, ne ljubi te. O kako je to velika istina! Ali jao, jao, Gospodine, onima, koji neće da te upoznaju! Grozan je smrtni čas. Ali jao, jao, Stvoritelju moj, kako će strahovit biti dan, kad se bude vršila tvoja pravednost! Promišljam često, Kriste moj, kako se mile i slatke pokazuju tvoje oči onome, ko te ljubi, a Ti, dobro moje, hoćeš da gledaš ljubezno. Mislim, da je samo jedan cigli tako slatki pogled na duše, što ih držiš svojima, dovoljna nagrada za mnogo godina službe. O Bože sačuvaj, kako slabo mogu to razumjeti oni, koji nisu shvatili, kako je sladak Gospodin! (Ps. 33, 9.).

2. O kršćani, kršćani! Promotrite bratstvo, kojim ste združeni s ovim velikim Bogom. Upoznajte to i ne prezirite ga. Kao što je to promatranje ugodno za njegove ljubitelje, tako je strašno, grozno i užasno za njegove progonitelje. O kako ne shvatamo, da je grijeh otvoreni rat protiv Boga, rat svih naših sjetila i duševnih moći! Ko više može, izmišlja više izdaja protiv svoga Kralja. Ti već znaš, Gospodine moj, da me je često više strašila pomisao, da ne ugledam tvoje božansko lice razgnjevljeno na me u onaj strašni dan posljednjega suda, nego sve muke i bjesnoće paklene, koje sa mi padale na pamet. I zaklinjala sam te, da me tvoje milosrđe sačuva od te za me tako strašne stvari, pa te i sad zaklinjem. Gospodine. Što me može snaći na zemlji poput toga? Sve to želim, moj Bože, ali me izbavi od tolike tuge. Ne daj, moj Bože, ne daj, da prestanem uživati toliku ljepotu u miru. tvoj nas je Otac dao Tebi, pa ne daj, Gospodine, da izgubim tako dragocjeni dragulj. Priznajem, Oče Vječni, da sam ga slabo čuvala. Ali još ima pomoći. Gospodine, ima pomoći, dok živimo u ovom progonstvu.

3. O braćo i sinci ovoga Boga! Pregnimo, pregnimo, jer znate, što kaže Njegovo Veličanstvo, da se neće sjećati naših grijeha i opačina, budemo li žalili, što smo ga vrijeđali. O neizmjernoga milosrđa! Što još želimo? Možda se ko ne bi stidio iskali toliko? Sad je vrijeme, da primimo ono, što nam daje ovaj milostivi Gospodin i Bog naš. On ište prijateljstvo, pa ko će ga uskratiti onome, koji nije krzmao da prolije svu svoju krv i život izgubi za nas? Promislite, da nije ništa, što ište, pa da je nama samima i te kakva korist, da to učinimo.

4. O sačuvaj Bože, Gospodine! O tvrdoće, o ludosti i sljepoće! Izgubimo li kakvu stvar, iglu ili vrapca, od kojega nemamo više koristi, nego da se malko naužijemo gledajući ga, gdje leti u zraku, eto ti tuge. A ne marimo, izgubimo li

ovoga golemog Orla, veličanstvo Božje i kraljevstvo, koje će se uživati bez konca! Kako to, što je to? Ja ne razumijem. Ozdravi, Bože moj, tako veliko ludovanje i sljepoću.

XV.

1. Jao meni, jao meni, Gospodine, kako je predugo ovo progonstvo i veoma me muči čežnja za mojim Bogom! Gospodine, što da učini duša, koja čami u ovoj tamnici? O Isuse, kako je dug život čovječji, ako se i veli, da je kratak! Kratak je, moj Bože, da se njim postigne život, koji se ne može svršiti. No vrlo je dug za dušu, koja želi, da se nađe uza svoga Boga. Kakav lijek daješ za ovo trpljenje? Nema drugoga, nego trpjeti za Tebe.

2. O moj slatki pokoju ljubitelja moga Boga! Ne čezneš onome, ko te ljubi, jer će po Tebi rasti i jenjavati muka, što je Ljubljeni uzrokuje duši, koja čezne za njim. Želim, Gospodine, da ti ugodim; ali dobro znam, da moga zadovoljstva nema ni u jednom smrtniku. Kad je tako, nećeš prekoriti moje čežnje. Evo me ovdje, Gospodine; ako mi je potreba živjeti, da ti bilo u čemu služim, ne odbijam nikakva truda, koji me može snaći na zemlji, kao što reče tvoj ljubitelj sv. Martin.[3]

3. Ali, jao, jao meni, Gospodine moj, on je imao djela, a ja puke riječi, jer nisam za drugo. Neka vrijede moje želje, Bože moj, pred tvojim božanskim licem, a ne gledaj na moju malu zaslugu. Daj, da zaslužimo svi ljubiti Tebe, Gospodine. Kad se već mora živjeti, neka se živi za Tebe. Neka već prestanu naše želje i koristi. Što se više može postići, nego da omilimo Tebi? O radosti moja i Bože moj, što bih radila, da omilim Tebi? Jadne su moje službe, pa da ih iskažem ne znam koliko svome Bogu. Ali čemu moram boraviti u ovoj jadnoj bijedi? Da se vrši volja Gospodnja. Ima li većega dobitka, dušo moja? Nadaj se, nadaj, jer ne znaš, kad će doći dan ni čas. Bdij brižljivo, jer sve brzo prolazi, sve ako tvoja želja čini stalno nestalnim, a kratko vrijeme dugim. Pamti, što se više budeš borila, više ćeš pokazivati ljubav, što je gojiš prema svome Bogu i više ćeš uživati sa svojim Ljubimcem u radosti i nasladi, kojoj ne može biti kraja.

XVI.

1. O pravi Bože i Gospodine moj! Velika je utjeha za dušu, što je muči osama i boravak daleko od Tebe, kad vidi, da si posvuda. Ali kad se raspali ljubav i poraste velika žestina ove muke, šta to koristi, Bože moj, jer se pomuti pamet i razum se sakrije, da dokuči tu istinu, tako te se ne može ni razumjeti ni dokučiti? Samo duša shvata, da je udaljena od Tebe i da ne prima nikakve pomoći. Jer srce, koje mnogo ljubi, ne prima savjeta ni utjehe, već samo od onoga, koji ga je ranio. Odonud se nada lijeku za svoju muku. Kad Ti hoćeš, Gospodine, brzo izliječiš ranu, što si je zadao. Prije toga nema zdravlja ni užitka, osim uvjerenja, da se trpljenje tako dobro upotrebilo.

2. O pravi Ljubitelju! Kako blago, kako slatko, kako ljupko, kako podatno, kako li preljubazno liječiš rane, koje si zadao strjelicama one iste ljubavi! O Bože moj i odmore od svih muka, kako sam nepametna! Kako bi moglo biti ljudskih sredstava, da izliječe one, što su se razboljeli od ognja božanskoga? Ko

[3] Ovu istu misao izriče Svetica u Stanu Šestom gl. VI.

bi mogao znati, dokle doseže ova rana, od čega je nastala, kako li se može ublažiti tako teška i slatka muka? Čudnovato bi bilo, kad bi se tako dragocjena muka mogla izliječiti čim ništetnim, kao što su ljekarije, što ih mogu uzimati smrtnici. Kako pravo kaže Zaručnica u »Pjesmi nad pjesmama«: Moj je Dragi moj, a ja sam moga Dragoga i moj je Dragi moj (Pj. n. pj. 2, 16.), jer se takva ljubav ne može započeti od nečega tako niskog kao moja ljubav.

3. Nego, Zaručniče moj, ako je tako niska, zašto se ne ustavlja ni kod čega stvorenoga, dok ne dopre do svoga Stvoritelja? O moj Bože, zašto sam ja svoga Dragoga? Ti si, moj pravi Dragi, započeo ovaj ljubavni rat, koji je, čini se, uznemirio i opustošio sve moje moći i sjetila, pa se vrzu po trgovima i predgrađima zaklinjući kćeri jerusolimske, neka im govore o njihovu Bogu (Pj. n. pj. 3, 2.). No, Gospodine, kad se već taj boj započeo, na koga će navaljivati (te moći), nego na onoga, što se domogao tvrđe, u kojoj su bile, a to je najviši vršak duše, pa ih je izbacio van, da se opet vrate i osvoje svoga osvajača? A već izmorene videći, da su bez njega, priznaju odmah, da su pobijeđene, a gubeći sve sile nasrću opet i bore se još hrabrije. I priznajući, da su pobijeđene, pobjeđuju svoga pobjeditelja.

4. O dušo moja! Kako si divni bojak bila u ovoj muci, kako li se doslovce tako zbiva! Dakle moj je Dragi moj, a ja moga Dragoga. Ko će pregnuti, da rastavi i ugasi tako raspaljena dva ognja? Bio bi to uzaludan posao, jer je od obaju već postao jedan.

XVII.

1. O Bože moj i moja ljubavi beskrajna, neizmjerna i neprocjenjiva, koji nadilaziš sve umove anđeoske i ljudske! O Ljubavi, koja me ljubiš više, nego ja mogu sama sebe ljubiti, i više nego shvatam! Zašto hoću, Gospodine, da želim više nego mi Ti hoćeš da dadeš? Zašto da se trudim ištući štogod prema svojoj želji, kad si Ti već shvatio i svrhu svega onoga, što moj razum može zamisliti i srce poželjeti, a ja ne znam, kako bih se okoristila? Gdje mi duša misli, da će imati kakov dobitak, možda će mi imati gubitak. Jer ako te zamolim, da me oslobodiš od kakvoga truda, koji ide za mojim morenjem, što ištem, Bože moj? Kad bih te molila, da mi to dadeš, možda ne bi koristilo mojoj strpljivosti, koja je još slaba, pa ne može podnijeti tako velikog udarca. A kad bi mi molba uspjela, kako nisam jaka u poniznosti, moglo hi se desiti, te pomislim, da sam ja sama nešto učinila, a Ti sve radiš, Bože moj. Zaželim li više trpjeti, ne bih rado trpjeti ono, čim bi se činilo, da nije dobro, te izgubim ugled radi tvoje službe, već ono, radi čega se u sebi ne bih uznijela. A moglo bi se dogoditi, te se radi istoga razloga, radi kojega mislim, da će se izgubiti, još više dobije, jer mi je nakana, da služim Tebi.

2. Mogla bih mnogo više toga navesti, eda uvjerim sebe, da ni sama sebe ne shvatam. Ali kad znam, da Ti sve shvataš, zašto govorim? Zato, kad vidim probuđenu svoju bijedu, a slijep svoj razum, da mogu vidjeti, hoću li je naći u ovom spisu moje ruke. Često se puta osjetim, moj Bože tako bijednom, slabom i malodušnom, pa stanem tražiti, što je postalo od tvoje službenice, kojoj se činilo, da je primila od Tebe toliko milosti, te se može boriti protiv oluja ovoga svijeta. Ne daj, moj Bože, ne, ne daj, da se pouzdam u išto, što bih mogla zaiskati za sebe. Išti Ti od mene, štogod ushtjedneš, to želim, jer je sva moja sreća u tom, da Tebi ugodim. A kad bi Ti, Bože moj, htio udovoljiti meni ispunivši sve, što mi

srce želi, vidim, propala bih.

3. Kako je jadna mudrost smrtnika i nestalna njihova promisao! (Mudr. 9, 14.). Udesi Ti po svojoj (promisli) potrebna sredstva, da ti moja duša služi više po tvojoj nego po svojoj volji. Nemoj me kazniti dajući mi, što ištem i želim, ako toga ne bi željela tvoja ljubav (koja neka živi u meni uvijek). Neka već umrem ja i neka živi drugi u meni, koji je veći nego ja i bolji za me nego ja, da mu ja mogu služiti. Nek On živi i meni daje život. On neka kraljuje, a ja da budem njegova ropkinja, jer ne želi druge slobode moja duša. Kako bi bio slobodan onaj, koji bi bio daleko od Svevišnjega? Koje je ropstvo veće i jadnije, nego kad se duša istrgla iz ruke svoga Stvoritelja? Srećni oni, koji vide, da su jakim negvama i okovima dobročinstava milosrđa Božjega stisnuti i nesposobni, pa nemaju snage, da se odriješe. Ljubav je kao smrt jaka, i tvrda kao pakao (Pj. n. pj. 8, 6.). O ko bi vidio, da je već umoren od njegovih ruku i bačen u taj božanski pakao, otkuda se više ne nada da će izići, ili recimo bolje, ne boji se, da će se naći vani! Ali jao meni, Gospodine, dok traje ovaj smrtni život, vazda je u pogibli vječni!

4. O živote, neprijatelju moje sreće, ko bi te smio završiti! Trpim te, jer te trpi Bog; uzdržavam te, jer si njegov. Pa ne budi mi izdajnik ni nezahvalnik. Ipak jao meni, Gospodine, predugo je moje progonstvo! Kratko je sve vrijeme, da se dade za tvoju vječnost; predug je i jedan cigli dan, i jedan sat za onoga, ko ne zna i boji se, da te ne bi uvrijedio. O slobodna voljo, robinjo svoje slobode, ne živiš li pribijena strahom i ljubavlju prema onome, koji te stvorio! O kad će svanuti onaj srećni dan, kad ćeš se naći udavljena u onom beskrajnom moru najviše istine, gdje već nećeš biti slobodna da griješiš, niti ćeš htjeti da budeš slobodna, jer ćeš biti zaštićena od svake nevolje, sjedinjena sa životom svoga Boga!

5. On je preblažen, jer sebe pozna i ljubi i uživa sam u sebi, a drugačije nije moguće. On nije i ne može biti, a ne bi bila ni savršenost Božja, kad bi bio slobodan, da zaboravi sebe i prestane sebe ljubiti. Onda ćeš, dušo moja, unići u svoj pokoj, kad se spojiš s ovim Dobrom pa budeš shvatala, što shvata, i ljubila, što ljubi, i uživala, što uživa. Kad već vidiš, da je nestalo tvoje promjenljive volje, neće, ne, više biti mijene. Jer je milost Božja mogla toliko, da te je učinila dionicom svoje božanske naravi, i to tako savršeno, te već ne možeš, niti želiš, da možeš zaboraviti najviše Dobro niti ga prestati uživati zajedno s njegovom ljubavlju.

6. Blago onima, koji su zapisani u knjizi ovoga života. No, dušo moja, ako ćeš i ti biti (zapisana), zašto si tužna i zašto me smućuješ? (Ps. 41, 12.). Uzdaj se u Boga, jer ću i sada priznati Njemu svoje grijehe i njegovo milosrđe i za sve ću zajedno a neprestanim uzdasima pjevati pohvale Spasitelju svome i Bogu svome. Možda će doći dan, kad će mu pjevati moja slava (Ps. 29, 13.) i kad se više neće gristi moja savjest, jer će onda već prestati svi uzdasi i bojazni. A međutim će u nadi i šutnji biti jakost moja (Is. 30, 15.). Volim živjeti i umrijeti želeći i nadajući se vječnom životu, nego posjedovati sve stvorove i sva dobra, kojih će nestati. Ne odbaci me, Gospodine, jer se u Tebe uzdam, neka se ne postidi moja nada (Ps. 30, L). Daj, da ti vazda služim, pa čini sa mnom, što ti je drago.

Svršetak »Vapaja duše k Bogu«.